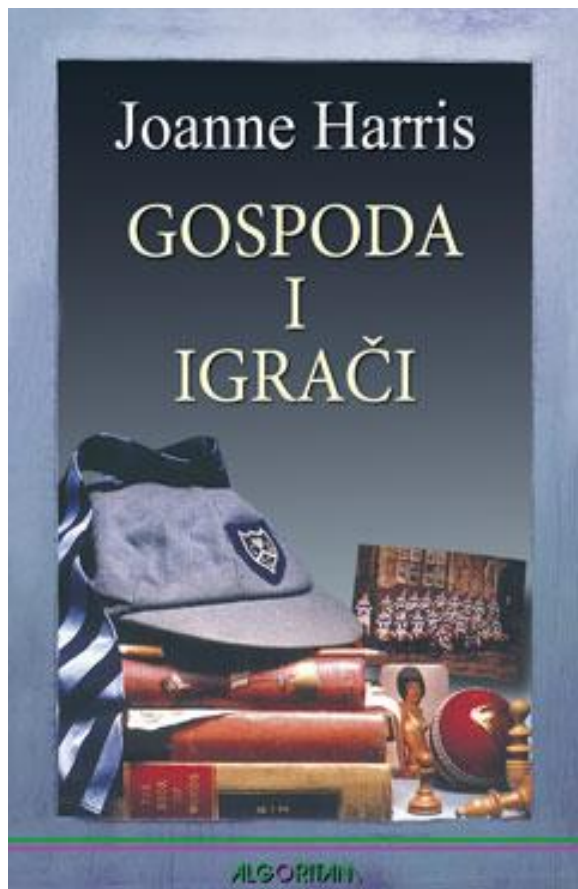

Joanne Harris

GOSPODA I IGRAČI

Gentlemen and Players

U Sv. Oswaldu, staroj i elitnoj gimnaziji za dječake na sjeveru Engleske počela je nova školska godina koja učenicima, a posebno učiteljima starog kova donosi stare probleme i ne uvijek dobrodošle promjene. Uštogljena Odijela, papirologija i informatika i dalje vladaju svijetom, a Roy Straitley, profesor latinskoga, ekscentrični veteran kojemu nedostaje jedno tromjesečje kako bi zaokružio svoj profesorski ciklus i upisao se na počasnu ploču razmišlja o mirovini, no Sv. Oswald je njegov svijet, a učenici jedina obitelj koju ima.

No ispod površnih podmetanja, bezazlenih svađa i svakodnevnih kriznih situacija vreba puno opasnija prijetnja: gotovo zaboravljeni skandal koji je upravo počeo dobivati svoj gorki epilog. Kako tjedni prolaze nevolje se redaju jedna za drugom dovodeći u opasnost sve one koji su povezani sa Sv. Oswaldom, a profesore i učenike muče ista pitanja: tko je Krtica čije se zlobne šale polagano kreću prema nasilju, možda čak i ubojstvu? Tko je uljez koji tako dobro poznaje staru Školu, njezine prašnjave učionice i hodnike, njezina najskrivenija mjesta?

I dok nemili događaji zauvijek mijenjaju živote glavnih likova, jedno pitanje do samoga kraja ostaje bez odgovora: tko će izaći kao pobjednik u složenoj igri gospode i igrača? Gospoda i igrači Joanne Harris roman je prepun zakulisnih igara, tajnovitih poteza i potpuno nepredvidiva raspleta.

Tečan hrvatski prijevod djelo je Sandre Nikoletić, a ilustracija Stuarta Haygartha na naslovnici preuzeta je s originalnog engleskog izdanja.

Za Dereka Fryja gospodina iz stare škole

Kada stari kriketaš napusti igru nikad ne znaš

Je li doista otišao

Ugledaš li katkad krajičkom oka dvanaestog, rezervnog igrača

U blizini bacača

To bi mogao biti Geoff, mogao bi biti John,

I gle, trči on

Dok za njim brza lopta leti

A mogao bih to biti ja, mogao bi biti ti...

Roy Harper, Kada stari kriketaš napusti igru

U svakoj školi pomalo vlada zbrka.

Geoffrey Willans, Dolje škola!

PJEŠAK

AKO NEŠTO NAUČIH U OVIH POSLJEDNJIH PETNAEST GODINA TO JE OVO: ubojstvo nije ništa posebno. To je samo granica, besmislena i proizvoljna kao i sve ostale – crta u prašini. Poput divovskoga znaka ZABRANJEN NEOVLAŠTENI PRISTUP NA POSJED koji je kao kakav stražar ukočeno stajao na kolnome prilazu u Sv. Oswald. Kada smo se prvi put suočili znak i ja bilo mi je devet godina, ustobočio se nada mnom poput kakva srdita školskog nasilnika.

ZABRANJEN NEOVLAŠTEN PRISTUP NA POSJED NALOGOM ZABRANJEN PRILAZ DALJE OD OVOGA MJESTA

Drugo bi dijete možda bilo zastrašeno tom zapovijedi. Ali u mojemu je slučaju radoznalost nadvladala nagon. Ma čijim to nalogom? Zašto baš od tog, a ne od nekog drugog mjesta? A što je još važnije, što će se dogoditi ako prijedem crtu?

Pristup školi nije, znam, bio zabranjen. Već smo šest mjeseci živjeli u njezinoj sjeni i to mi se načelo urezalo u svijest kao i sve ostale zapovijedi što ih je odredio John Snyder. Ne budi mekušac. Gledaj svoj interes. Naporno radi, nemaj milosti. Malo pića nikada nikome nije naškodilo. A što je najvažnije: Drži se dalje od Sv. Oswalda, ponekad naglašeno: Za tvoje dobro, k vragu, bolje ti je da se držiš podalje uz udarac upozorenja u nadlakticu. Znam, ti su udarci tobože bili prijateljski, ali svejedno su boljeli. Roditeljske dužnosti baš i nisu bili jača strana Johna Snydera.

Usprkos tome, prvih je nekoliko mjeseci ta zapovijed za mene bila zakon. Tata je bio veoma ponosan na svoje novo radno mjesto vratara u toj finoj, staroj školi otmjene reputacije, osim toga preselili smo se u starinsku kuću pokraj glavnoga ulaza, gdje su naraštaji vratara živjeli prije nas. Ah, u ljetne ćemo večeri piti čaj u vrtu, bio je to početak nečega prekrasnog. Možda se, kada vidi kako nam je krenulo, mama vrati kući.

Ali tjedni su prolazili i ništa se od toga nije obistinilo. Kuća pokraj glavnoga ulaza spadala je u zaštićene spomenike kulture drugoga reda, malenih prozora s ukrasnim rešetkama kroz koje se jedva probijalo

svjetlo. U zraku se neprekidno osjećao miris vlage, a nisu nam dopustili da stavimo satelitsku antenu kako to ne bi srozalo otmjeno ozračje. Većina namještaja pripadala je Sv. Oswaldu – teški hrastovi naslonjači i prašnjavi stolići – dok su pokraj njih naše stvari -ono malo bijede što smo uspjeli dovući iz općinskoga stana na Abbey Roadu – izgledale jeftino, kao da tu ne pripadaju. Tata je neprekidno bio zaokupljen svojim novim poslom pa se naučih samostalnosti – bilo kakvi moji zahtjevi, poput redovitih obroka i čiste posteljine smatrani su razmaženošću – oca se vikendom nije smjelo smetati, a subotom navečer uvijek zaključavah vrata svoje sobe.

Mama nije pisala, nije ju se smjelo spominjati, jer je i to bio znak razmaženosti, pa nakon nekog vremena stadoh zaboravljati kako izgleda. Pa ipak, tata je pod svojim madracem čuvao bočicu njezina parfema pa se ponekad, kada je on bio na poslu ili s pajdašima u Engineersu, šuljah u njegovu sobu te bi nekoliko kapi njezina parfema – zvao se Cinnabar – pronašlo put do mojega jastuka. Zamišljah tada kako mama sjedi u susjednoj sobi i gleda televiziju, ili mi iz kuhinje donosi čašu mlijeka prije negoli mi stane čitati priču. Glupo doista, ona to nikada nije radila ni kada je bila kod kuće. Čini se kako je nakon nekog vremena tata ipak bacio bočicu, jednostavno je nestala, pa se i mamin miris izgubio iz mojega sjećanja.

Približavao se Božić, s njime loše vrijeme i još više posla za vratara pa nije bilo ni čajanki u vrtu. Ipak, osjećaj sreće nije me napuštao. Čak i tada bijah povučeno dijete, nesigurno u društvu, nevidljivo u školi. Tijekom prvog tromjesečja držah se po strani, provodeći vrijeme izvan kuće, uglavnom se igrajući u snijegom zametenoj šumi iza Sv. Oswalda, proučavajući svaki centimetar vanjskoga ruba školskog posjeda – uvijek na oprezu da ne prekoračim zabranjenu crtu.

Sv. Oswald je većim svojim dijelom bio skriven od pogleda javnosti, glavna zgrada dugačkom alejom sada ogoljelih lipa što su rasle uz kolni prilaz dok je ostatak posjeda sa svih strana bio okružen zidovima i živicom. Ali kroz glavna su se vrata mogli vidjeti travnjaci što ih je u savršanim prugama kosio moj otac – živicom uredno ograđen teren za kriket, kapelica s vjetrenicom na krovu i latinskim natpisom. Iza toga se prostirao meni stran i dalek svijet, poput Narnije ili Oza, svijet u kojemu za mene nikada nije moglo biti mjesta.

Moja se pak osnovna škola zvala Abbey Road, nisko, maleno zdanje

u općinskome stambenom naselju, neravna igrališta izgrađenog na kosini i dva ulaza iznad kojih je u čađavu kamenu pisalo DJEČACI i DJEVOJČICE. Iako mi ta škola nikada nije bila draga plašio me prelazak u Sunnybank Park, golemu gimnaziju s mnogo raštrkanih zgrada koja mi je bila suđena po mjestu stanovanja.

Od prvoga dana u Abbey Roadu promatrah Sunnybankere u jeftinim zelenim blejzerima sa školskim logom na grudima, najlonskim naprtnjačama, čupavih i lakiranih frizura pa je moj očaj sve više rastao. Mrzit će me, znam. Nakon što bace tek jedan pogled na mene mrzit će me zbog moje mršavosti, malena stasa, redovitog pisanja domaćih zadaća. Sunnybank Park će me zasigurno progutati.

Dodijavah ocu: – Zašto? Zašto Park? Zašto baš tamo?

– Dijete, ne budi mekušac. Parku ništa ne fali. To je samo škola. Sve su prokleta jednake.

E pa, to je bila laž. Čak je i meni to bilo jasno. Poticalo je moju radoznalost, izazivalo ogorčenje. I kada je proljeće stalo buditi golu zemlju, a bijeli pupoljci posuli glogovu živicu, pogled mi nanovo odluta na onaj znak ZABRANJEN NEOVLAŠTEN PRISTUP NA POSJED, što ga je moj otac mukotrpno ispisao rukom pa se upitah: Ma čijim li to NALOGOM? Zašto baš od ovoga mjesta, a ne od nekog drugog? I s osjećajem nestrpljenja i hitnosti: Sto će se dogoditi ako prijeđem tu crtu?

Tu nije bilo zida, nikakve vidljive granice. Ona nije ni bila potrebna. Tek cesta, glogova živica uz njezin rub, a nekoliko metara dalje, s lijeve strane, znak. Kočio se tamo sav nadmen, uvjeren u svoj autoritet, jer nije bilo nikoga da ga ospori. Iza njega zamišljah opasan, neistražen teritorij. Bog zna stoje sve tamo moglo vrebati – mine, stupice za ljude, zaštitari, skrivene kamere.

Oh da, izgledalo je prilično bezopasno, ništa drugačije od okolnog zemljišta. Ali znak mi je govorio suprotno. Iza njega vlada red. Postoji autoritet. Bilo kakvo kršenje toga naloga povuklo bi za sobom kaznu, koliko tajanstvenu toliko i strašnu.

Ne sumnjah u to ni tren. To što u tančine nije objašnjeno kakva kazna slijedi samo je naglašavalo ozračje opasnosti.

Stoga iz daljine pune strahopoštovanja promatrah taj zabranjeni teritorij. Na neki je neobičan način smirivala pomisao kako barem ovdje vlada red. Ispred Sunnybank Parka su se povremeno mogli vidjeti

policijski automobili. Bočni su zidovi škole bili iscrtani grafitima, dok su dječaci znali bacati kamenje na automobile u pokrajnjoj uličici. Moglo se čuti kako učenici viču na učitelje dok izlaze iz škole, a zid parkirališta za osoblje bio je opasan bodljikavom žicom.

Jednom je grupa od četiri, pet učenika satjerala u kut kolegu. Bio je nekoliko godina stariji od mene, odjeven mnogo urednije od većine Sunnybankera. Bilo mi je jasno da će ga pretući radi knjiga iz knjižnice što ih je nosio pod rukom. Čitači su oduvijek najdraža lovina na mjestima poput Sunnybanka.

Sv. Oswald je drugi svijet. Bez grafita, smeća, vandalizma – bez ijednog razbijenog prozora. Tako piše na znaku. Iznenada me je obuzelo neobjašnjivo uvjerenje kako tu doista pripadam, tu gdje se može saditi mlado drveće bez straha da će mu netko noću odlomiti vrhove, gdje nikoga ne ostavljaju da krvari na cesti, gdje nema iznenadnih posjeta mjesnoga policajca ili plakata kojima se učenici upozoravaju da ostave noževe kod kuće. Tu su strogi razrednici odjeveni u staromodne crne halje, ima mrzovoljnih vratara poput mojega oca, visokih prefekata. Ovdje učenike koji pišu domaću zadaću ne nazivaju pederima, štreberima ili čudacima. Tu vlada sigurnost. Tu je dom.

Nije bilo nikoga osim mene, nitko se nije usudio prići ovako blizu. Ptice su neometano letjele na zabranjeni teritorij. Njima se ništa nije dogodilo. Nešto kasnije mačka je razmetljivo išetala ispod živice i sjela okrenuta prema meni, ližući šapu. I dalje ništa.

Priđoh bliže, prkosno gazeći sjenu što ju je bacao znak, zatim čučnuh između njegovih golemih nogu. Moja se vlastita sjena kradomice šuljala naprijed. Moja je sjena neovlašteno stupila na posjed.

Nekoje vrijeme i to uzbuđenje bilo dostatno. Ali ne zadugo. U menije čučao buntovnik koji se više ne zadovoljava tehničkim prekršajem. Noga mi je lagano tapkala po travi s druge strane, zatim se povukla uz sladostrastan drhtaj, bijah poput djeteta koje prvi put umače nogu u ocean. Naravno, ja nikada ne vidjeh ocean, ali nagon je u meni postojao. Osjetih da stupam u nepoznatu prirodnu silu gdje se svašta moglo dogoditi.

Ali ništa se ne dogodi.

Napravih još jedan korak ovoga puta ne uzmičući. Ništa. Znak se izdizao nada mnom poput čudovišta iz kasnovječernjega filma strave, ali

bio je nekako neobično ukočen, kao da je zgranut mojom drskošću. Najzad mi se pružila prilika pa zgrbljenih leđa potrčah preko vjetrovita polja prema živici iščekujući u svakome trenutku napad. Bacih se u sjenu živice, bez daha od straha. Eto, prijedoh crtu. Sada će se pojaviti oni.

Nekoliko je koraka dalje u živici rupa. Čini se kako mi je to najbolja prilika. Premještah se centimetar po centimetar prema njoj držeći se sjene te se uvukoh u skućeni prostor. Oni mogu doći s bilo koje strane, priđu li s više strana morat ću potrčati. Ali budući da su odrasli skloni zaboraviti ako ih se ne podsjeti pomislih da ću, ako dovoljno brzo nestanem, možda uspjeti izbjeći kaznu.

Nastupili su trenuci grozničava iščekivanja. Stezanje u mojemu grlu polagano popusti. Srce mi se umiri do gotovo normalna bila. Stadoh razabirati okoliš, prvo radoznalo, a onda sa sve većom nelagodom. Kroz majicu mi se u leđa zabada trnje. Kroz nosnice mi dopire miris znoja, zemlje, kiselkasti vonj živice. Iz blizine se čuje ptičji pjev, iz daljine zvuk kosilice, kao i neko pospano zujanje, poput kukaca u travi. Ništa više. Isprva se nasmijah od zadovoljstva – neovlašteno stupih na posjed i nisu me ulovili – ali me tada obuzme nezadovoljstvo, drhtaj ogorčenosti pod rebrima.

Gdje su kamere? Mine? Zaštitari? Stoje s NALOGOM, tako važnim daje morao biti napisan velikim slovima? Stoje najvažnije – gdje je moj otac?

Oprezno ustajem i napuštam sjenu živice. Sunce mi obasja lice i ja rukom zaklonih oči. Zatim zagazih na čistinu, prvo jedan korak, pa još jedan.

Zasigurno će sada doći, ti tajanstveni izvršioци reda i poretka. Ali sekunde su prolazile, zatim minute, ništa se nije dogodilo. Nitko nije došao, ni prefekt, ni učitelj – čak ni vratar.

Panično trčim na sredinu livade, mašem rukama, poput osobe zatočene na pustome otoku koja pokušava privući pažnju spasilačkog aviona. Zar im nije stalo? Netko je neovlašteno ušao na posjed. Zar me ne vide?

– Tu sam! – iz mene je urlala ogorčenost. – Tu sam! Tu! – Ništa. Ni zvuka. Čak ni lavež pasa u daljini ili zavijanje sirena.

Tada ljutilo i s neobičnim uzbuđenjem spoznah kako je sve to jedna velika laž. Na livadi nije bilo ničega osim trave i drveća.

Tek crta u prašini što me je izazivala daje prijedem. I ja prihvatih taj izazov prkoseći NALOGU.

Ipak, osjetih se obmanuto, kao mnogo puta dotad kada se radilo o prijeljama i uvjeravanjima odraslih. Toliko riječi, a tako malo djela.

Svi lažu, dijete, čuo se pomalo nejasan očev glas u mojoj glavi. Obećaju ti cijeli svijet, dijete, ali svi su isti. Svi lažu. – Nije istina! Ne lažu uvijek...

Pokušaj onda. Hajde. Izazivam te. Da vidimo kako ćeš daleko dogurati.

I tako krenuh dalje, uz živicu i brežuljak do malena gaja. Tamo se nalazio još jedan znak: OSOBE KOJE NEOVLAŠTENI STUPE NA POSJED BIT ĆE SUDSKI GONJENE. Ali budući da je prvi korak već učinjen, ta me je implicitna prijeljja tek neznatno usporila.

Iza drveća me je čekalo iznenađenje. Očekivah da ću vidjeti cestu, prugu možda ili rijeku – bilo kakav znak kako izvan Sv. Oswalda postoji vanjski svijet, ali s mjesta na kojemu stojim koliko seže moj pogled sve je Sv. Oswald: brežuljak, gaj, teniski tereni, teren za kriket, travnjaci opojna, slatka mirisa i prostrane livade.

S mjesta na kojemu stojim iza drveća vidim ljude, vidim dječake. Dječake svih uzrasta, neki su malo stariji od mene, drugi opasno, razmetljivo odrasli. Neki su odjeveni u odjeću za kriket, neki u sportske hlačice i majice raznih boja s brojevima. Nešto dalje, nekoliko je dječaka u pijesku vježbalo skok udalj. Iza njih se uzdizala kamena građevina pomalo potamnijela od čađe, prozori zaobljenih vrhova odražavali su sunčevu svjetlost. Dugački kosi krov bio je ispresijecan prozorima, bio je tu i toranj i vjetrenica, čitav niz pomoćnih zgrada, kapelica, otmjeno stubište što je vodilo prema travnjaku, stabla, gredice s cvijećem, dvorišta odvojena jedna od drugih ogradama i arkadama.

I tamo je bilo dječaka. Neki su sjedili na stubama. Neki su stajali u sjeni stabala i razgovarali. Neki su na sebi imali modre blejzere i sive hlače, neki su bili u sportskoj odjeći. Zvuk što su ga stvarali bio je poput nečega što moje uši nikada nisu čule, dopro je do mene poput jata egzotičnih ptica.

Smjesta shvatih kako se taj soj ljudi razlikuje od mojega, pozlaćeni ne samo sunčevom svjetlošću i blizinom toga prekrasnog zdanja, već nečim manje opipljivim, ozračjem samouvjerenosti, tajanstvenim sjajem.

Tek je kasnije, naravno, došla spoznaja o čemu se doista radi.

Otmjeno propadanje ispod dostojanstvene vanjštine. Trulež.

Ali taj prvi zabranjeni pogled na Sv. Oswald činio mi se poput nedostižne pobjede. Bio je to Kanadu, bili su to Asgard i Babilon sve u jednom. Na tom su mjestu mladi bogovi ljenčarili i nestašno se igrali.

Shvatih u tom trenutku kako to ipak nije samo crta u prašini. Bila je to granica koju neću moći prijeći ni s ogromnom količinom razmetljivosti i želje. Ja sam tek uljez prljavih traperica, istrošenih tenisica, upala lica i obješene kose. Napustio me osjećaj smiona istraživača. Nemam se pravo tu nalaziti. Ja sam nešto prosto, obično, špijun, sumnjiva mala, prljava spodoba što se naokolo šulja, gladnih očiju i laganih prstiju. Primjećuju li me ili ne, u njihovim će mislima uvijek biti takva slika o meni. A to i jesam, netko tko pripada Sunnybanku.

Vidite li, već je bilo počelo. To je bit Sv. Oswalda, tako on utječe na ljude. U meni je srdžba rasla poput čira. Srdžba i začeci pobune.

I tako, ne pripadam ovamo. Pa stol Svaki se zakon može prekršiti. Neovlašteno stupanje na posjed, poput bilo kojeg drugog prekršaja ostaje nekažnjeno ako nema svjedoka. Riječi – koliko god poput talismana imaju ulogu zaštititi – uvijek će ostati samo riječi.

U tom trenutku nesvjesno objavih rat Sv. Oswaldu. Ne želi me? E pa, onda će biti moj i nitko, pa čak ni moj otac, neće me u tome zaustaviti. Crta je povučena. Još jedna granica koju valja prijeći, sofisticiraniji blef koji valja razotkriti, blef onih koji su uljuljkani prastarom arogancijom bili nesvjesni kako je nikla klica njihove propasti. Još jedna crta što me je izazivala da je prijedem.

Poput ubojstva.

Sv. Oswald, klasična gimnazija za dječake ponedjeljak, 6. rujna, Miholjska četvrt

PO MOJOJ RAČUNICI OVO JE DEVEDESET I DEVETI TRIMESTAR, ispunjen mirisom drveta i stare prašine od krede, sredstava za dezinfekciju, dječaka što čudnovato mirišu po hrčcima i pecivu. Devedeset i devet tromjesečja što se protežu preko godina poput prašnjavih papirnatih lampiona. Trideset i tri godine. Poput zatvorske kazne. Podsjeti me to na stari vic o umirovljeniku koji je osuđen za

ubojstvo.

– Trideset godina, časni sude, pobuni se on, – To je previše! Neću uspjeti toliko odslužiti. – A sudac mu odgovori: – Odslužite koliko možete...

Kada bolje razmislim, to uopće nije smiješno. U studenome ću navršiti šezdeset i pet godina.

To i nije važno. U Sv. Oswaldu ne postoji obvezno umirovljenje. Mi imamo vlastita pravila. Oduvijek smo se po njima ravnali. Još jedan trimestar i napunit ću svoju stotinu. Napokon ću dospjeti na počasnu ploču. Već vidim svoje ime napisano gotičkim slovima – Roy Hubert Stratley, profesor humanističkih i društvenih znanosti, Stari Centurion Škole.

Moram se nasmijati. Nikada nisam zamišljao da će biti ovako. Moje desetogodišnje guljenje u Sv. Oswaldu završilo je 1954. i posljednje čemu sam se tada nadao bilo je da ću se vratiti ovamo i to, ni manje ni više, kao razrednik, da ću održavati red, dijeliti kazne i ukore. Ali, na moje veliko iznenađenje, upravo su mi te godine na prirodan način omogućile da proniknem u učiteljski poziv. Više nema trika kojega ne znam. Napokon, većinu sam ih sam isprobao. Kao odrastao muškarac, kao dječak i ono vrijeme j između. I evo me opet, natrag u Sv. Oswaldu, još jedan trimestar. Moglo bi vam se učiniti da ne mogu odoljeti.

Pripalih Gauloise, moj jedini ustupak utjecaju živih jezika. Tehnički, naravno, to nije dopušteno, ali danas, u samoći mojega kabineta, ne vjerujem da će netko na to obratiti pažnju. Danas ' po tradiciji nema učenika, dan je rezerviran za administrativne poslove – prebrojavanje udžbenika, doznaku pisaćih potreština, posljednje izmjene rasporeda sati, prikupljanje popisa učenika, predstavljanje novoga osoblja, sastanke odsjeka.

Ja sam, naravno, odsjek za sebe. Nekoć šef odsjeka za klasične jezike, koji je upravljao rastućim brojem lakaja punih poštovanja, prognan sam u prašnjavi kutak novoga Odsjeka za jezike, poput prilično dosadnog prvog izdanja kakve knjige koju se nitko ne usudi baciti.

Svi su moji štakori napustili brod – ali ne i dječaci, naravno. I dalje radim punu satnicu, na veliko čuđenje gospodina Strangea – jednoga od glavnih učitelja koji drži kako je latinski nevažan predmet – i na prikrivenu smetenost Novoga ravnatelja. Ipak, dječaci i dalje izabiru moj nevažni predmet i njihovi su rezultati prilično dobri. Volim

vjerovati kako je razlog tome moja karizma.

Nemam ništa protiv svojih kolega iz odsjeka za žive jezike, ali svakako imam više zajedničkog sa subverzivnim Galima negoli s Teutoncima lišenima smisla za humor. Tu je Pearman, šef francuskoga odsjeka – debeljuškast, veseo, povremeno briljantan, ali beznadno neorganiziran, zatim Kitty Teague koja ponekad u vrijeme objeda sa mnom podijeli kolačiće dok pijemo čaj, pa Eric Scoones, šezdesetdvođodišnji živahni polu-centurion, također jedan od starih momaka. Kada je raspoložen nevjerovatno se dobro sjeća nekih od ekstremnijih podviga moje daleke mladosti.

Tu je i Isabelle Tapi, dekorativna i dugonoga, ali nekako galski beskorisna, jedna je od glavnih tema ushićenih grafita u prostoriji s ormarićima. Sve u svemu, prilično veseli odsjek čiji članovi toleriraju moju ekscentričnost s pohvale vrijednim strpljenjem i smislom za humor te se rijetko petljaju u moje nekonvencionalne metode.

Nijemci su mi manje srodni. Geoff i Penny Nation (Liga naroda), uigrani par, bacili su oko na moj kabinet. Gerry Grachvogel, dobronamjerni tupan koji naročito voli didaktičke kartice i na koncu doktor – Kiselo grožđe – Devine, šef odsjeka koji čvrsto vjeruje u neizbježnu ekspanziju Velikoga Imperija, a na mene gleda kao na podrivača i otimača učenika. Uopće ga ne zanimaju klasični jezici i zasigurno misli kako *carpe diem'* znači riblji specijalitet dana.

Običava prolaziti pokraj mojega kabineta glumeći žurbu, ali se zapravo radoznalo nalukava kroz staklo kao da provjerava ima li znakova nećudoredna ponašanja. Upravo danas, samo je pitanje trenutka kada ću spaziti njegovo neveselo lice kako me provjerava.

Ah. Što vam rekoħ? Točan kao uvijek.

– Jutro, Devine!

Svladah poriv da mu salutiram dok sam pod pisaćim stolom skrivao dopola popušeni Gauloise i kroz staklo mu se smiješio najsrdačnije što sam mogao. Primijetih da nosi veliku kartonsku kutiju natrpanu knjigama i papirima. Uputio mi je pogled za koji kasnije shvatih da je bilo loše prikriveno zadovoljstvo, zatim je l produžio dalje poput osobe koja ima važnoga posla.

Znatiželjno sam ustao i pogledao niz hodnik na vrijeme daj vidim kako Gerry Grachvogel i Liga naroda tajnovito nestaju! za njime noseći slične kutije.

Zbunjeno sjedoh za svoj stari pisaći stol te odmjerih pogledom! svoje skromno carstvo.

Učionica 59, moj teritorij u posljednjih trideset godina. Često su za njome posezali, ali je nikad nisu osvojili. Sada još samo Nijemci pokušavaju. To je prostrana soba, pretpostavljam lijepa na svoj način, iako zbog njezina uzdignuta položaja u zvoniku moram savladati više stuba negoli mi se sviđa, udaljena osamsto metara zračnom linijomod mogega malenog ureda u gornjemu hodniku.

Zasigurno ste primijetili kako s vremenom pas i gospodar počinju sličiti jedno drugome; tako je i s učiteljima i njihovim učionicama. Moja mi pristaje kao moj stari sako od tvida i ima gotovo isti miris – umirujuća kombinacija knjiga, krede i zabranjenih cigareta. Velika i poštovanja vrijedna školska ploča dominira prostorijom – sretan sam izvijestiti kako nastojanja doktora Devinea da uvede termin – ploča za pisanje – nije naišao na uspjeh.. Stolovi su prastari i izgrebjeni i ja sam se odupro svim pokušajima da ih se zamijeni uobičajenim plastičnim stolovima.

Kada mijе dosadno uvijek mogu s njih čitati grafitе. Laskave i mnogo ih se tiče mene. Trenutno mi je najdraži Hic magist podex est¹ što ga je napisao neki dječak prije više godina negoli se volim sjećati. Kada sam ja bio učenik nitko se ne bi usudio napisati daje učitelj podex. Sramotno. Ali to me uvijek iz nekog razloga nasmije.

Moj vlastiti stol nije ništa manje sramotan; grdosija pocrnjela od vremena s ladicama bez dna i mnogobrojnim natpisima. Počiva na uzdignutomе podiju – prvobitno podignutom kako bi rastom niži učitelj klasičnih jezika imao bolji dostup ploči – s te palube s visine mogu dobrohotno gledati svoje drage učenike i istovremeno neprimjetno rješavati križaljku u Timesu.

Iza ormarića obitavaju miševi. Znam to jer petkom poslije podne izlaze iz svoje rupe i njuškaju ispod cijevi radijatora dok dječaci pišu tjedni test iz vokabulara. Ne žalim se, ti mi se miševi prilično sviđaju. Stari ih se je ravnatelj pokušao riješiti otrovom, ali jedanput i nikad više. Smrad mrtvih miševa puno je odvratniji od bilo čega što živo biće može proizvesti; trajao je tjednima dok napokon nisu pozvali Johna Snydea, tadašnjega vratara, da skine kutne daske i ukloni usmrđjele

¹ Hic magister podex est, lat., učitelj je guzica.

ostatke.

Trgnuh se iz sanjarenja i vidjeh kako doktor Devine sa svojom svitom ponovno prolazi pokraj moje sobe. Odrješito je tapkao po zglobu, kao da pokazuje vrijeme. Deset i trideset. Ah. Naravno. Sastanak osoblja. Nevoljko se složih, bacih opušak u kantu za smeće i polagano se uputih u zbornicu, zaustavljajući se samo da uzmem pohabanu halju što je visjela na kuki pokraj vrata ormara.

Stari je ravnatelj uvijek tražio da se u formalnim prilikama nose halje. Danas sam ja praktički jedini koji je nosi na sastancima, iako je svi odijevaju na završnim školskim svečanostima.

Roditeljima se to sviđa. To im dočarava tradiciju. Meni se sviđa jer je to dobra kamuflaža, tako se štedi na odijelima.

Gerry Grachvogel je upravo zatvarao svoja vrata kada sam izlazio. – Oh, zdravo, Roy. – Uputi mi nervozniji osmijeh negoli obično. On je dobrodušni štrkljasti mladić, ali loše održava disciplinu u razredu. Dok je zatvarao vrata ugledah hrpu složenih kartonskih kutija naslonjenih na zid.

– Puno posla danas, ha? – upitah ga pokazujući na kutije. – Što je? Invazija na Poljsku?

Gerry se trgne. – Ne, ah – samo selim neke stvari. Ah – u novi ured našega odsjeka.

Pomno ga odmjerih. Ta je fraza zvučala nekako zloslutno! – Kakav novi ured?

– Ah – žao mi je. Žurim. Sastanak s ravnateljem. Ne smijem I zakasniti.

Kakva smijurija. Gerry je uvijek kasnio. – Kakav novi ured? Je li netko umro?

– Ah – žao mi je, Roy. Vidimo se kasnije. – Udaljio se poput goluba pismoše u smjeru zbornice. Odjenuo sam halju i pomalo! zbunjen dostojanstvenim korakom krenuo za njim, sluteći zlo.

Stigao sam u zbornicu na vrijeme. Upravo je ulazio Novi ravnatelj s Patom Bishopom, zamjenikom ravnatelja i njegovom tajnicom Marlene, majkom bivšeg učenika koja se zaposlila i kod nas nakon smrti sina. Novi je ravnatelj nagao, elegantan i pomalo sablastan, podsjeća na Christophera Leea u Drakuli. Stari je ravnatelj imao podlu narav, bio je bahat, nepristojan i; tvrdoglav u svojim nazorima – to su upravo osobine koje volim kod ravnatelja. On mi čak i sada, petnaest godina

nakon odlaska još uvijek nedostaje.

Na putu do mojega mjesta stao sam kod čajnika i nalio si šalicu. S odobravanjem primijetih kako je, unatoč tome što je zbornica krcata i što neki od mlađih učitelja stoje, moje mjesto slobodno. Treće od prozora, točno ispod sata. Naslonio sam šalicu na koljena i dok sam tonuo u jastuk, primijetih kako mi je naslonjač postao prilično uzak. Izgleda da sam se za vrijeme praznika udebljao nekoliko kila.

– Hm, hm. – Kratko, suho kašljanje Novoga ravnatelja na koje se većina nije obazirala. Marlene – pedesetak joj je godina, razvedena, platinasta plavuša vagnerijanskoga tipa – pogledala me je i namrštila se. Osjetivši njezino nezadovoljstvo svi su se u zbornici utišali. Naravno, nije tajna kako zapravo Marlene upravlja ovim mjestom. Jedini koji to nije primijetio je Novi ravnatelj.

– Dobro došli. – To je bio Pat Bishop kojega su svi držali dušom škole. Krupan, veseo, u pedeset petoj apsurdno mladolik, imao je šarm i svježinu prevelika školarca slomljena nosa. Ipak, on je dobar čovjek. Srdačan, marljiv, strastveno odan Školi u kojoj je nekada i sam bio učenik – unatoč oksfordskoj naobrazbi nije pretjerano bistar. Čovjek od akcije, naš Pat, suosjećajan, ali ne i velikoga uma. Bolje mu leži rad s učenicima u učionici i na nogometnome terenu negoli sastanci uprave i upravnoga odbora. Nitko mu to ne uzima za zlo. U Sv. Oswaldu pameti ima napretek, ali doista nam je potrebno više ljudskosti poput Bishopove.

– Hm-hm. – Ponovno ravnatelj. Nije čudo što među njima dvojicom vlada napetost. Bishop kao Bishop, svojski se trudi da se to ne primijeti. Iako, njegova je popularnost kod dječaka i osoblja oduvijek iritirala Novoga ravnatelja čija je uljudnost u najmanju ruku upitna. – Hm, hm.

Bishopovo uvijek rumeno lice postalo je još rumenije. Martene, koja je u posljednjih petnaest godina veoma odana Patu (misli da to nitko nije primijetio), doima se ljutito.

Nesvjestan toga, Novi ravnatelj istupi. – Prva točka: prikupljanje sredstava za novi sportski paviljon. Odlučeno je kako treba otvoriti još jedno administrativno mjesto radi prikupljanja financijskih sredstava. Odgovarajuću osobu izabrat ćemo između šest kandidata koji uđu u uži izbor, te će imati titulu izvršni referent zadužen za poslove...

Uspio sam se isključiti iz većine onoga što je slijedilo, pustih da do mene dopire samo umirujući mrmor glasa Novoga ravnatelja dok je

držao propovijed. Pretpostavljao sam kako se radi o uobičajenoj litaniji: nedostatak sredstava, ritualni postmortem akademskih rezultata prošloga ljeta, neizbježna Svježa metoda za regrutiranje novih učenika, još jedan pokušaj da se nametne I kompjutersko opismenjavanje za sve učitelje, razmatranje optimističnog prijedloga ženske škole o organizaciji zajedničkoga! pothvata, rasprava o školskoj inspekciji u prosincu (toga se svi ? plaše), kratka kritika državne obrazovne politike, malo prigovora u vezi s disciplinom za vrijeme nastave i vanjštine učitelja (u tom mi je trenutku Kiselo grožđe Devine uputio oštar pogled), parnice u tijeku (tri za sada, nije loše za rujana).

Kratio sam vrijeme tražeći nova lica. Očekivao sam da će ih biti u ovom tromjesečju. Prošloga je ljeta nekoliko starih relikvija napokon diglo ruke pa je bilo normalno očekivati kako će dobit zamjenu. Kitty Teague mi je namignula kada sam ulovio njezira pogled.

– Točka jedanaest. Prenamjena razreda i ureda. Zbog prenumeriranja učionica nakon dovršenja novih prostorija za informatiku...

Aha. Novak. Obično ih možete prepoznati po načinu na koji stoje. Ukočeno i pažljivo prate izlaganje, poput kadeta u vojsci.! Njihova su odijela naravno uvijek svježije izglačana, nema ni trunke krede na njima. Ali to ne traje dugo, prašina od krede je podmukla tvar, tvrdoglavo prisutna čak i u onim politici – korektnim dijelovima škole odakle su protjerane i ploča i njezina samodopadna rođakinja pisaća ploča.

Novak je stajao pokraj kompjuteraša. Loš znak. U Sv. Oswaldu svi su kompjuteraši bradati, to je pravilo. Svi osim šefa odsjeka, gospodina Bearda², koji mlako prkosi običajima pa ima samo tanak brk.

– ... Stoga će učionice od 24. do 36. biti prenumerirane u učionice 114. do 126., učionica 59 postaje učionica 75, a soba 75, bivši ured za klasične jezike, postat će radionica njemačkoga odsjeka.

– Molim? – Još jedna prednost odijevanja halje na sastanke osoblja – sadržaj šalice za čaj što se neočekivano iskrenula u mojemu krilu gotovo da i neće ostaviti tragove. – Ravnatelju, držim kako ste pogrešno pročitali posljednju točku. Ured za klasične jezike još uvijek se koristi i ni u kojem slučaju nije bivši. Kao što nisam ni ja, dodao sam sotto voće prkosno gledajući Nijemce.

Novi me ravnatelj osine ledenim pogledom. – Gospodine Straitley,

² Beard, engl. brada.

reče. – Sve smo administrativne probleme već raspravili na sastanku u prethodnom trimestru pa ste sve primjedbe trebali iznijeti tada.

Vidio sam da me Nijemci gledaju. Gerry – on nije umio lagati – imao je obraza da izgleda smeteno.

Obratih se doktoru Devineu. – Vi veoma dobro znate da nisam bio na tome sastanku. Nadgledao sam ispite.

Kiselo grožđe se nasmiješi. – Ja sam vam osobno, putem e-maila, poslao zapisnik.

– Vi prokleta dobro znate da se ja e-mailom ne koristim!

Ravnatelj je izgledao hladnije no ikad. On sam voli tehniku (tako barem tvrdi), ponosi se time što ide ukorak s vremenom. Ja krivim Boba Strangea, koji je jasno dao do znanja kako u današnjem sustavu obrazovanja nema mjesta za kompjuterski nepismene, i gospodina Bearda, koji mu je pomogao da stvori zakučast i elegantan sustav internoga komuniciranja koji je potpuno istisnuo usmeno sporazumijevanje. I tako se bilo tko s bilo kojega mjesta može povezati s bilo kime bez sveg tog nepotrebnog ustajanja, otvaranja vrata, Šetnje hodnikom, bez stvarnog razgovora s nekim (kakva ideja – razgovor i sav taj neugodni ljudski dodir koji podrazumijeva).

Oni koji su poput mene kompjuteru rekli odlučno NE pripali daju vrsti koja odumire, dok nas administracija smatra gluhima nijemima i slijepima.

– Gospodo! – prasne ravnatelj. – Ovo nije odgovarajući trenutak! za tu raspravu. Gospodine Straitley, predlažem vam da sve svoje moguće prigovore napišete i pošaljete ih e-mailom gospodinu Bishopu. Hoćemo li krenuti dalje?

Sjedoh. – Ave, Caesar, morituri te salutant.⁴ – Što je to bilo, gospodine Straitley?

– Ne bih znao. Možda ste čuli tek zvuk tihog propadanja; posljednjega uporišta civilizacije, ravnatelju.

Ovakav početak trimestra nikako nije slutio na dobro. Mogao sam otrpjeti strogi ukor Novoga ravnatelja, ali pomisao kako mi je Kiselo grožđe Devine pred nosom uspio oteti ured bila je nepodnošljiva. Bilo kako bilo, rekoh samome sebi, neću se mirno povući. Odlučih Nijemcima na sve moguće načine otežati okupaciju.

Ave, Caesar, morituri te salutant, lat., pozdrav gladijatora rimskome imperatoru prije početka gladijatorskih borbi. Zdravo, care, umirući (oni

koji će umrijeti) te pozdravljaju.

– A sada, hajdemo zaželjeti dobrodošlicu našim novim kolegama. – Ravnatelj je dopustio da mu se u glasu osjeti trunka topline. – Nadam se da ćete im pomoći da se što prije osjećaju kao kod kuće, a da će oni zauzvrat dokazati da su odani Sv. Oswaldu poput svih vas.

Odani? Ako su ih odali trebalo bi ih uhititi. , – Nešto ste rekli, gospodine Straitley? – Tek nerazgovijetan zvuk odobravanja, ravnatelju. – Hm.

– Upravo tako.

Ukupno je bilo pet novih, kao što sam se i plašio, jedan kompjuteraš. Nisam mu čuo ime, ali sve su Brade iste, kao i Odijela, uostalom. U svakom slučaju, to je odsjek u koji se, iz očitih razloga, rijetko usudim zaci. Zatim jedna žena u odsjeku suvremenih jezika (tamna kosa, dobri zubi, zasad obećava), Odijelo u odsjeku zemljopisa – oni kao da su počeli sakupljati takve, učitelj tjelesnog u uznemirujuće drečavim hlačicama od likre te uredan mladić, učitelj engleskoga jezika, kojega tek trebam kategorizirati.

Kada ste u životu vidjeli ovoliko zbornica koliko i ja, umijete prepoznati faunu koja se tu okuplja. Svaka škola ima vlastiti ekosustav i socijalnu mješavinu, ali neke su vrste posvuda prisutne u većem broju. Odijela naravno (sve ih je više od dolaska Novoga ravnatelja – oni love u čoporu), i njihov prirodni neprijatelj – Sako od tvida. Samotna životinja Sako od tvida, obično se drži svojega teritorija, iako uživa u povremenim terevenkama ne naginje združivanju, što objašnjava zašto nas je sve manje. Zatim je tu tip štrebera, tipični primjerci su moji njemački kolege Geoff i Penny Nation, slijedi tip Nije mi osobito stalo – oni čitaju Mirror za vrijeme sastanaka, rijetko ih možete vidjeti bez šalice kave i uvijek kasne na nastavu. Niskokalorični jogurt – redovito su to žene, te su zvjerke zaokupljene tračevima i dijetama. Zec bilo kojeg spola (skoči u rupu na znak bilo kakve opasnosti), kao i neodređeni broj Zmajeva, Slatkica, Čudnovatih ptičica, Dobrih i starih momaka, Mladih snaga i ekscentrika svih vrsta.

Obično svakog novaka mogu svrstati u odgovarajuću kategoriju već nekoliko minuta nakon upoznavanja. Učitelj zemljopisa, I gospodin Easy, je tipično Odijelo: žustar, svježije podšišan i stvo-ren za papirologiju. Učitelj tjelesnog, bogovi nam pomogli, je I klasični Nije-mi-osobito-stalo tip. Gospodin Meek, kompjuteraš, izgleda poput zeca s

kitnjastom bradom. Lingvistica, gospođica Dare, mogla bi biti kandidatkinja za Zmaja da joj usne ne resi humoristična crta. Ne smijem je zaboraviti staviti na kušnju, da vidim od čega je sazdana. Novog učitelja engleskoga – gospodina Keanea – nije lako svrstati jer nije tipično Odijelo, nije baš ni i Štreber, a premlad je za Sako od tvida.

Novi ravnatelj puno polaže na pronalaženje nove krvi. Budućnost profesije, ponavlja on, leži u priljevu novih ideja. Starce poput mene naravno nije lako prevariti. Mlada je krv jeftinija, I To sam i rekao Patu Bishopu nakon sastanka. – Daj im priliku, reče. – Dopusti im da se malo snađu prije! negoli ih zaskočiš.

Pat, naravno, voli mlade ljude, to je dio njegova šarma, Dječaci to osjećaju, to ga čini pristupačnijim. To ga također čini nevjerovatno lakovjernim, a njegova nesposobnost da kod drugih primijeti lošu stranu u prošlosti mu je često donosila nevolje. – Jeff Light je dobar sportaš, reče. Sjetih se učitelja tjelesnog u hlačicama od likre. – Chris Keane nam dolazi s odličnim preporukama. – To sam već mogao povjerovati. – A čini se i da je učiteljica francuskoga veoma razborita.

Naravno, pomislih, Bishop je sa svima njima obavio razgovor. – E pa, nadajmo se daje tako, rekoh uputivši se prema zvoniku. Nakon izravna napada doktora Devinea nisam želio više nevolja negoli je potrebno.

VIDITE, BILO JE GOTOVO ODVIŠE JEDNOSTAVNO. ČIM su UGLEDALI moje svjedodžbe zagrizli su. Smiješno je koliko neki ljudi vjeruju onome što je napisano na papiru: potvrdama, svjedodžbama, akademskim stupnjevima, preporukama. A u Sv. Oswaldu je gore negoli drugdje. Naposljetku, cijelu tu mašineriju pokreće papirologija. Loše je pokreće koliko vidim, sada kada je najvažnijega maziva tako malo. Novac podmazuje kotače, uobičavao je govoriti moj otac, i bio je u pravu.

Škola se odonda nije mnogo promijenila. Igrališta sada više nisu toliko prostrana, oko škole se širi sve više stambenih naselja, tu je i visoka ograda – žičana s betonskim stupovima, kako bi dodatno potkrijepila znakove **ZABRANJEN NEOVLAŠTENI PRISTUP NA POSJED**. Ali se bit Sv. Oswalda nije promijenila.

Pravi način da se pristupi školi je sprijeda, naravno. Fasada i

veličanstveni kolni prilaz što započinje golemim ulaznim vratima od kovana željeza izgrađeni su sa ciljem da zadive. I doista je zadivljujuće – uključujući i školarinu od šest tisuća funti po učeniku godišnje – mješavina arogancije staroga kova i napadne razmetljivosti bez greške privlači mušterije.

Sv. Oswald je i dalje nenadmašan u pompoznim titulama. Ovdje je doravnatelj zamjenik ravnatelja, soba za osoblje je glavna zbornica, čak se i čistači tradicionalno zovu spremači postelja, iako od 1918. Sv. Oswald nema učenike na stanu i hrani, a samim time nema ni postelja. Ali roditelji to obožavaju; na staroosvaldijskom (ili ozzieju kako ga po tradiciji zovu) domaća zadaća su pripreme, prastara se blagovaonica naziva Novi refektorij³, a same zgrade – iako oronule – podijeljene su u mnoštvo hirovito nazvanih kutaka: Rotunda⁴, Buttery⁵, Masters Lodge⁶, Porticullis⁷, Opservatorij, Porte-Cochere⁸. Danas naravno, gotovo nitko ne koristi te nazive, ali izgledaju tako dobro u brošurama.

Moj je otac, moram mu odati priznanje, bio nevjerojatno ponosan na svoju titulu glavnoga vratara. To je zapravo bilo mjesto podvornika, ali ta ga je titula – s autoritetom što se podrazumijevao – činila slijepim na prezir i sitne uvrede kojima je bio izložen prve godine svojega zaposlenja u Sv. Oswaldu. Napustio je školu sa šesnaest godina, nije imao nikakve kvalifikacije i za njega je Sv. Oswald predstavljao vrhunac kojemu se nije niti nadao težiti.

Stoga je na zlatne dječake Sv. Oswalda gledao s mješavinom divljenja i prezira. Divio se njihovoj fizičkoj snazi, sportskim podvizima, njihovoj superiornoj tjelesnoj građi, razmetanju novcem. Prezirao je njihovu mekoću, samodopadnost, neizloženost životnim

³ Refektorij, lat, blagovaonica u samostanima.

⁴ Rotunda, tal., okrugla ili poluokrugla mala građevina s kupolom.

⁵ Buttery, prije ostava za alkoholna pića, kasnije za piće i hranu. Neki univerziteti poput Orforda, Cambridgea, Yalea do danas blagovaonicu zovu buttery.

⁶ Masters lodge, prostorija za učitelje.

⁷ Porticullis, rešetkasti otvor na vratima obično na ulazu u srednjovjekovne dvorce.

⁸ Porte-cochere, franc., streha nad glavnim ili sporednim ulazom ispod koje može proći kočija ili automobil.

problemima. Znam, uspoređivao me je s njima, i kako je vrijeme odmicalo postajalo mi je sve jasnije koliko moj značaj gubi u njegovim očima, sve me je više pogađalo njegovo tiho i sve jače razočaranje mnome.

Vidite li, moj bi otac volio da je imao sina nalik na sebe, momka koji bi dijelio njegovu strast prema nogometu i ekspres lutriji, ribi s prženim krumpirima, nepovjerljivog prema ženama, ljubitelja prirode. Ako ne to, a onda dječaka iz Sv. Oswalda, gospodina i igrača, kapetana kriket momčadi, dječaka dovoljno hrabrog da se uzdigne iznad svojega staleža, učini nešto od sebe, pa čak ako je to značilo da će nadmašiti oca.

Umjesto toga je imao mene. Nešto između, beskorisnu sanjalicu, vječito s knjigom u ruci, ili B filmom u videu, šutljivo, mršavo, blijedo, bezbojno dijete koje ne zanima sport, onoliko povučeno koliko ju on bio društven.

Ipak, on se trudio. Trudio se i kad ja nisam. Vodio me je na meni beskrajno dosadne nogometne utakmice. Kupio mi je bicikl, i mogao me je vidjeti kako ga poslušno i redovito vozim oko vanjskih zidina Škole. Najvažnije je ipak što je on te prve godine našega života ovdje bio razumno i pokorno trijezan. Pretpostavljam kako se radi toga od mene očekivala zahvalnost, ali nije je dobio. Isto kao što je on želio sina nalik na sebe, i moja je očajnička tlapnja bila da imam drugačijega oca. U mojoj je glavi već postojala šablona, nastala iz stotina knjiga i stripova. U prvome redu bi to bio čovjek pun autoriteta, strog ali pravičan. Fizički jak i neizmjereno pametan. Čitalac, učenjak, intelektualac. Čovjek koji razumije.

Pokušavah pronaći toga čovjeka u Johnu Snyderu. Jednom ili dvaput mi se učinilo da ga vidim. Put prema zrelosti pun je kontradikcija, a moja me mladost tjerala da napola vjerujem u sve laži kojima je posut taj put. Tata zna najbolje. Prepusti sve meni. Stariji su pametniji. Učini onako kako ti se kaže. Ali srce mi je kazivalo kako jaz između nas postaje sve veći. Unatoč mladosti, nije mi manjkalo ambicije, dok John Snyder, bez obzira na sve svoje iskustvo, nikada neće biti više od vratara.

Ipak, bilo je jasno da je dobar vratar. Savjesno je ispunjavao svoje obveze. Noću je zaključavao željezna vrata, uvečer je obilazio posjed, zalijevao je biljke, njegovao teren za kriket, kosio travu, dočekivao

posjetiocyte i osoblje, organizirao popravke, čistio odvode, izvještavao o nastalim štetama, uklanjao grafite, premještao namještaj, izdavao ključeve za ormariće, razvrstavao ' poštu i dostavljao poruke. Zauzvrat, neki su ga zaposlenici zvali John i moj je otac zbog toga blistao od ponosa i zahvalnosti.

Sad je tu novi vratar – čovjek po imenu Fallow. Nezadovoljni i nemarni debeljko. Vječito sluša radio u vratarevoj kućici umjesto da nadgleda ulaz. John Snyder to nikada ne bi dopustio.

Namještenje dobih u stilu Sv. Oswalda. Bez susreta s ostalim kandidatima. Sa mnom su razgovarali šef odsjeka, ravnatelj, njegov zamjenik.

Smjesta ih prepoznali, naravno. Za petnaest se godina Pat Bishop udebljao, postao rumeniji i vedriji, poput karikature prijašnjega sebe, ali Bob Strange izgleda isto unatoč prorijeđenoj kosi. Vitak muškarac oštih crta lica, tamnih očiju i nezdrave puti. Naravno tada je bio tek ambiciozan razrednik, učitelj engleskoga jezika sa smislom za upravne poslove. Sad je on eminence grise⁹, stručnjak za raspored sati, vješt manipulator, veteran raznih tečajeva za povišenje kvalifikacije i usavršavanje uz rad.

Ne moram ni naglasiti kako prepoznah ravnatelja. U ono je vrijeme on bio Novi ravnatelj u kasnim tridesetima, prerano je počeo sijedjeti, visok, ukočen i dostojanstven. Nije me prepoznao – napokon, zašto bi? – rukovao se sa mnom hladnim, mlitavim prstima.

– Nadam se da ste imali dovoljno vremena obići Školu. – Veliko slovo š se podrazumijevalo.

Nasmiješih se. – Oh, da. Veoma me se dojmila. Pogotovo novi odsjek za informatiku. Dinamični novi uređaji u tradicionalnom akademskom okruženju.

Ravnatelj kimne. Vidjelo se da pohranjuje tu frazu, možda za sljedeću brošuru. Iza njega je Pat Bishop napravio zvuk koji je mogao biti izrugivanje ili odobravanje. Bob Strange me je samo promatrao.

– Ono što me se posebno dojmilo... – napravih stanku jer su se otvorila vrata. Ušla je tajnica s čajem. Riječi su mi zapele u grlu, pretpostavljam najviše od iznenađenja što je vidim. Nije bilo stvarne bojazni da će me prepoznati pa nastavih: – Posebno me se dojmio način

⁹ Eminence grise, franc., siva eminencija.

na koji se suvremeno nadovezuje na tradiciju te pruža najbolje od ta dva svijeta. Škola koja se ne plaši odaslati poruku da, iako si može priuštiti najsuvremeniju tehnologiju, ne podliježe masovnim hirovima, već ih koristi kako bi ojačala svoju tradiciju visoke akademske kvalitete.

Ravnatelj ponovno kimne. Tajnica – dugih nogu, sa smaragdnom prstenom i blagim mirisom Chanela br. 5 nalijevala je čaj. Zahvalih joj suzdržano, ali uljudno. Iako mi je srce stalo brže tući, nekako me je sve to zabavljalo.

To je bio prvi ispit i ja ga položih.

Pijuckajući čaj promatrah Bishopa dok je tajnica odnosila poslužavnik. – Hvala, Marlene. – On pije čaj kao što gaje pio i moj otac – s tri, možda četiri kocke šećera – u njegovim su širokim prstima srebrne hvataljke izgledale poput pincete. Strange je šutio. Ravnatelj je čekao, očiju poput oblutaka.

– Dobro, reče Bishop gledajući u mene. – Prijeđimo na ono konkretno. Saslušali smo vas te se uvjerali da umijete vješto govoriti pred komisijom kako biste dobili posao. Moje pitanje Je – kakvi ste u učionici?

Dobri stari Bishop. Znaite, moj ga je otac volio, za njega je on bio jedan od momaka, nikad nije uvidio koliko je taj čovjek doista prepreden. Ono konkretno. Tipično za Bishopa. Gotovo zaboravite kako se iza jorkširskog naglaska i lica igrača ragbija krije čovjek s oksfordskom svjedodžbom (iako tek drugoga stupnja). Ne. Bishopa se ne smije podcijeniti.

Nasmijah mu se i spustih šalicu. – Ja u učionici imam vlastite metode, gospodine, kao što ih zacijelo imate i vi. Izvan nje, svojski se trudim ovladati žargonom potrebnim za određenu publiku. Čvrsto vjerujem da se netko tko se umije izražavati, a istovremeno postiže rezultate, ne mora strogo pridržavati najnovijih državnih smjernica u svojem poslu. Većina roditelja ne zna ništa o učiteljskome poslu. Jedino žele biti sigurni kako će dobiti odgovarajuću vrijednost za svoj novac. Slažete li se? – Bishop nešto progundā. Iskrenost – prava ili glumljena – to je ono što on razumije. Po njegovu se držanju moglo osjetiti kako je nevoljko impresioniran. I drugi ispit položih.

– Gdje se vidite za pet godina? – To je pitao Strange, koji je za vrijeme većeg dijela razgovora šutio. Ambiciozan čovjek, ispod čije se pedantne vanjštine skrivala izuzetna inteligencija, gorljivo je štitio svoje

malo carstvo.

– U učionici, gospodine, smjesta odgovorih. – Tamo pripadam. To je ono u čemu uživam.

Strangeov se izraz lica nije promijenio, ali je kimnuo, napokon uvjeren kako nema posla s uzurpatorom. Treći ispit, i on je položen.

Ne sumnjam da sam ja najbolji kandidat. Moje su kvalifikacije izvanredne, preporuke prvoklasne. Kako ne bi bile, toliko vremena utroših na njihovo falsificiranje. Najbolji je detalj bilo prezime, pažljivo odabrano s jedne od manjih počasnih ploča u srednjemu hodniku. Držim da mi dobro pristaje, uz to, moj bi otac zacijelo bio sretan što ga pretvorih u Ozzieja – staroga momka iz Sv. Oswalda.

Događaj s Johnom Snyderom zbio se davno, čak ga se ni starci poput Roya Straitleyja ili Hillaryja Monumenta dobro ne sjećaju. Upravo je navodna pripadnost mojega oca starim momcima objašnjavala moje poznavanje Škole, ljubav prema njoj, želju da u njoj predajem. Podobnost je važnija i od prvoklasne svjedodžbe s Cambridgea, uvjerljiva naglasaka i neupadljive, skupe odjeće.

Naravno, bilo je potrebno izmisliti nekoliko uvjerljivih detalja kako bi priča držala vodu – majka Švicarka, djetinjstvo provedeno u inozemstvu. Nakon toliko uvježbavanja bez problema zamišljam oca: uredan muškarac s rukama kao u glazbenika, ljubitelj putovanja. Izvrсни učenjak na Trinityju¹⁰ – tamo se upoznao s mojom majkom – kasnije je postao jedan od vodećih stručnjaka u svojoj profesiji. Oboje su tragično poginuli u nesreći što se prošloga Božića dogodila na žičari nedaleko od Interlakena. Kako bi tragedija bila manja izmislili i nekoliko bliskih rođaka: sestru u St Moritzu, brata koji studira na tokijskome univerzitetu. Nakon pripravničkoga staža u Hanyoodskoj klasičnoj gimnaziji u Oxfordshireu, uslijedila je odluka da se preselim na sjever, na stalno mjesto zaposlenja.

Kao što rekoh, bilo je gotovo odviše jednostavno. Nekoliko pisama sa zaglavljima impresivna izgleda, slikoviti životopis, nekoliko lagano falsificiranih preporuka. Nisu čak ni provjerili pojedinosti, to me je razočaralo, jer utroših mnogo vremena kako bi sve bilo uvjerljivo. Čak i ime odgovara titulama dodijeljenima te iste godine. Ne meni naravno. Ali te je ljude tako lako zaslijepiti. Od njihove je gluposti jedino veća

¹⁰ Trinity – prestižni koledž u sklopu Sveučilišta Cambridge.

njihova arogancija, uvjerenost kako se nitko neće usuditi prijeći crtu.

Uostalom, to je igra blefiranja, nije li? Uglavnom se radi o vanjštini. Da se pred njima pojavio netko s diplomom sa sjevera, običnim naglaskom, jeftinoj odjeći ne bi pomogle ni najbolje preporuke na svijetu.

Nazvali su me te iste večeri.

Uspjelo mi je.

Sv. Oswald, klasična gimnazija za dječake ponedjeljak, 6. Rujna

ODMAH NAKON SASTANKA POŠAO SAM POTRAŽITI PEARMANA. Pronašao sam ga u njegovu uredu s novom lingvrstkinjom Diannom Dare.

– Ne obraćajte pozornost na Straitleyja, reče joj veselo Pear-man dok nas je upoznao. – On se voli poigravati imenima. Znam, samo je pitanje trenutka kad će se dohvatiti vašega.

Ignorirao sam taj nevrijedni komentar. – Dopuštaš da ti odsjekom zagospodare žene, Pearmane, nemilosrdno rekoh. – Već te vidim kako izabireš tkaninu sa cvjetnim uzorkom za pokućstvo i nove zastore.

Gospođica Dare¹¹ me vragolasto pogleda. – Već sam čula sve o vama, reče.

– Samo loše, bojim se.

– Ne bi bilo profesionalno da komentiram.

– Hm. – Ona je vitka djevojka pametnih smeđih očiju. – Ionako vam je prekasno da se povučete, rekoh. – Jednom kada vas se Sv. Oswald dočepa tu ste za cijeli život. Znao, ova vam škola iscrpi dušu. Pogledajte Pearmana, tek sjena nekadašnjega čovjeka. On je taj koji je predao moj ured Teutoncima.

Pearman uzdahne. – Tako sam i mislio da ti se to neće svidjeti.

– Ma doista?

– Bilo je ili to ili izgubiti sobu 59, Roye. A budući da nikada ne koristiš svoj ured...

Djelomice je bio u pravu, ali nisam mu to želio priznati. – Kako to misliš izgubiti sobu 59? To je moja učionica već trideset godina. Ja sam praktički dio nje. Znaš li kako me dječaci zovu Kvazimodo. Zato što

¹¹ Dare, engl., izazov.

izgledam groteskno i živim u zvoniku.

Gospođica Dare nije se nasmijala, ali malo joj je falilo.

Pearman odmahne glavom. – Čuj, ako želiš, žali se Bobu Strangeu, ali to je najbolje što sam mogao postići. Većinu vremena možeš koristiti učionicu 59, uostalom tu je i tiha soba, ako je tvoja zauzeta, a ti želiš ocjenjivati radove.

To je zvučalo zloslutno. Kad god sam slobodan uvijek ocjenjujem radove u svojoj učionici. – Želiš li reći da ću s nekim dijeliti učionicu 59?

Pearman je izgledao kao da se ispričava. – Pa, većina ih učitelja dijeli, reče. – Inače ne bismo imali dovoljno mjesta. Zar nisi vidio svoj raspored?

Pa naravno da nisam. Svi znaju da ga i ne pogledam sve dok ne moram. Bijesan, prekopah svoj pretinac za poštu i pronađoh; zgužvani komad papira iz printera i dopis od Danielle, Strangeove tajnice. Pripremih se na loše vijesti.

– S četvero? Dijelim svoju učionicu s četvero dotepenaca i sastancima doma?

– Bojim se da je gore negoli mislite, krotko reče gospođica Dare. – Jedan od tih dotepenaca sam ja.

Puno govori o karakteru Dianne Dare što mi je oprostila moje tadašnje riječi. Naravno, rekoh to u trenutku krajnjega nezadovoljstva, nisam razmišljao. Bilo tko drugi – Isabelle Tapi na primjer – možda bi se uvrijedila. Znam da bi, jer se to već znalo događati ranije. Isabelle pati od tanahnih živaca, a svaku žalbu – recimo za pretrpljene emocionalne boli – veoma ozbiljno doživljavaju u Uredu blagajnika.

Ali gospođica Dare je to stoički podnijela. Moram joj također odati priznanje kako kasnije nikada nije ostavila svoju sobu u neredu kada je tamo predavala, nije dirala moje papire, nije vrištala na miševе, ni komentirala bocu ljekovitog serija u dnu mojega ormara pa mi se čini kako joj se ipak nisam zamjerio.

Ipak, kivan sam zbog napada na moje maleno carstvo i uopće ne sumnjam tko je za to odgovoran. Doktor Devine, šef odsjeka za njemački, a što je važnije šef doma Amadeus što se, o, gle slučajnosti, sada po novome rasporedu sastaje svakoga četvrtka ujutro u mojemu kabinetu.

Dopustite da objasnim. Sv. Oswald ima pet domova. Amadeus,

Parkinson, Birkby, Christchurch i Stubbs. Oni se uglavnom bave sportom, raznim sekcijama i pitanjima religije pa ja naravno nemam gotovo nikakve veze s njima. Domski sustav što se zasniva uglavnom na vjeronauku i hladnome tuširanju ne zaslužuje moje poštovanje. Ipak, četvrtkom ujutro ti se domovi sastaju u najvećim slobodnim prostorijama kako bi raspravili o predstojećim događajima toga tjedna i ja sam bio veoma razljućen što je on izabrao upravo moju sobu za mjesto sastanka. Kao prvo, to je značilo da će Devine imati priliku njuškati po svim mojim ladicama, drugo, značilo je gadnu zbrku dok se stotinu dječaka nastoji ugurati u prostoriju što je predviđena za trideset ero.

Ali moram priznati kako je to ipak samo jednom tjedno. Svejedno, nelagodno mi je. Ne sviđa mi se brzina kojom se Kiselo grožđe uspio uvući na moj teritorij.

Drugi su me uljezi, moram priznati, manje brinuli. Gospođicu; Dare sam već upoznao. Ostala su trojica bili novaci: Meek, Keane i Easy. Nije neuobičajeno da novi učitelj predaje u desetak razli- ; čitih učionica. U Sv. Oswaldu je oduvijek nedostajalo prostora, a ovogodišnje renoviranje Odsjeka za informatiku dovelo je stvari j do usijanja. Nevoljko sam se pripremio otvoriti svoju tvrđavu javnosti. Ne očekujem nikakve nevolje od novih učitelja. Devine je taj na kojega valja obratiti pažnju.

Ostatak sam dana proveo u svojoj radnoj sobi, svojemu sanktumu, i mrzovoljno se bavio papirologijom. Moj me je raspored iznenadio – samo dvadeset i osam školskih sati tjedno u usporedbi s trideset i četiri prošle godine. Moji su se razredi, čini se, također; smanjili. Manje posla za mene, naravno, ali nisam sumnjao da ću svakoga dana imati dežurstvo.

Nekoliko me je ljudi posjetilo: Gerry Grachvogel je gurnuo glavu kroz procijep između vrata i dovratka i gotovo je izgubio (pitao je kada planiram isprazniti svoj ured). Vratar Fallow je došao promijeniti broj na vratima u 75. Hillary Monument, šef odsjeka matematike, došao je u miru popušiti cigaretu daleko od prijekornih pogleda svojih zamjenika. Pearman je donio neke udžbenike i pročitao mi Rimbaudovu nepristojnu pjesmu. Marlene mi je donijela dnevnik, a Kitty Teague je svratila da me pita kako sam.

– Valjda dobro, sumorno odgovorili. – A još nisu nastupile ni

martovske ide¹². Bog zna što će tek tada biti. – Pripalih Gauloise. Dok još uvijek mogu, rekoh samome sebi. Bit će malo dragocjenih prilika za pušenje kada Devine nahrupi.

Vidjelo se da Kitty suosjeća sa mnom. – Hodite sa mnom u blagovaonicu, predloži. – Osjećat ćete se mnogo bolje kad nešto pojedete.

– Što? Pa da me Kiselo grožđe pakosno gleda preko svojega ručka? – Zapravo sam kanio svratiti do Žednoga učenjaka na kriglu piva, ali prošla me je volja.

– Ma hodite, nagovarala me je Kitty kada sam joj to rekao. – Osjećat ćete se bolje kad izađete odavde.

Učenjak je, barem u teoriji, zabranjeni teritorij za učenike. Ali udaljen je svega kilometar od Sv. Oswalda i morate biti potpuno naivni da vjerujete kako barem pola šestoga razreda ne ide tamo u vrijeme ručka. Unatoč strogim ravnateljevim prodikama, Pat Bishop koji je zadužen za disciplinu, nastoji ignorirati taj prekršaj. Kao i ja uostalom, dokle god učenici skidaju kravate i blejzere. Tako se i oni i ja možemo praviti da se ne poznajemo.

Danas je za vrijeme objeda bilo tiho. Svega nekoliko ljudi u baru. Ugledah vratara Fallowa s gospodinom Roachom – povjesničarom duge kose koji voli da ga dječaci zovu Robbie – i Jimmyja Watta, školskoga faktotuma, čovjeka za sve poslove, vještih ruku, ali ne odviše pametnog.

Kada me je ugledao na licu mu zasja osmijeh. – Gospodine Straitley! Jeste li dobro proveli praznike?

– Jesam, hvala, Jimmy. – Naučio sam se ne opterećivati ga dugačkim riječima. Neki ljudi nisu tako obzirni. Kada spaze njegovo okruglo lice i obješenu donju usnu zaborave njegovu dobru narav. – Što ćeš popiti?

Jimmy se ponovno ozari. – Malu kriglu piva s đumbirom, hvala, šefe. Poslije podne moram spojiti neke žice.

Odnio sam njegovu i svoje piće do slobodnog stola. Primijetih da Easy, Meek i Keane sjede u kutu s Lightom, novim učiteljem tjelesnog te Isabelle Tapi, koja se uvijek voli družiti s novim osobljem. Nekoliko stolova dalje, pomalo suzdržana, sjedila je gospođica Dare. Nisam se iznenadio što ih vidim na okupu. Mnogi u grupi pronalaze sigurnost.

¹² Martovske ide, 44. god. prije nove ere 15. 03. ubijen je Julije Cezar.

Sv. Oswald se pridošlicama može učiniti zastrašujućim.

Stavio sam Jimmyjevo piće na stol, laganim korakom prišao njihovu stolu i predstavio se. – Čini se kako ću s nekima od vas dijeliti učionicu, rekoh, iako ne shvaćam kako ćete predavati informatiku u njoj – ovo se odnosilo na bradatoga Meeka – ili je to samo etapa na vašemu putu da osvojite svijet¹³? – Keane se nacerio. Light i Easy su izgledali zbunjeno. – Ja – ja sam tu samo honorarno, nervozno će Meek. – Ja – p-predajem m-matematiku p-petkom.

O, Bože. Ako sam ga ja uspio prestrašiti, 5.F će ga u petak poslije podne pojesti živa. Nisam želio ni razmišljati o neredu što će ga napraviti u mojoj učionici. Ne smijem zaboraviti da budem u blizini, spreman uskočiti na prvi znak nereda.

– Prokleta dobro mjesto za pub, reče Light i otpije nekoliko velikih gutljaja piva. – Mogao bih se naviknuti dolaziti ovamo u vrijeme ručka. – Easy podiže obrvu. – Zar nećete trenirati dječake ili nadgledati izvanškolske aktivnosti, ragbi ili nešto slično? – Svi imamo pravo na stanku za ručak, zar ne?

Ne samo daje bio jedan od onih Nije mi osobito stalo tipova nego i Sindikalist. O, bogovi. Samo nam to treba.

– Oh, ali ravnatelj je – hoću reći, prijavio sam se da preuzimam Zemljopisno društvo. Mislio sam da svi moramo imati izvanškolske aktivnosti.

Light slegne ramenima. – Pa očekivalo se da će ravnatelj to tražiti, nije li? Kažem vam, nema šanse da se bavim sportom izvan nastavnog vremena, organiziram utakmice vikendom i odreknem se krigle piva u vrijeme ručka. Što je ovo – prokleti Colditz¹⁴?

– Ali vi se ne morate pripremati za nastavu, niti ocjenjivati radove... – započe Easy.

– Ma tipično, reče Light dok mu se lice zacrvenjelo. – Tipično za vas vražje učenjake. Ako nije na papiru ne računa se, zar ne? Otkrit ću vam nešto zabadava – ti će momci imati više koristi od mojih satova

¹³ The meek mili inherit the Earth, engl. Krotki će osvojiti svijet, krotki – meek.

¹⁴ Colditz, srednjovjekovni dvorac nedaleko od Leipziga u Njemačkoj, strogo čuvani nacistički zatvor za savezničke časnike. Smatralo se da je iz njega nemoguće pobjeći, imao je više stražara nego zatvorenika.

tjelesnog negoli od štrebanja koji je recimo glavni grad Kazistana, ili kako se već ono zove...

Easy je izgledao zapanjeno. Meek je zabio lice u svoju limunadu i odbio podići pogled. Gospođica Dare je gledala kroz prozor. Isabelle je dobacila Lightu pogled pun divljenja ispod svojih gustih, crnih trepavica.

Keane se naceri. Činilo se da uživa u raspravi. – A vi? – upitah ga. – Što vi mislite o Sv. Oswaldu? – Pogledao me je. Imao je između dvadeset i pet i trideset godina, vitak, tamne kose spuštene na čelo, nosio je crnu majicu ispod tamnog odijela. Izgledao je veoma samouvjeren za tako mlada čovjeka, a njegov je glas, iako ugodan, posjedovao određeni autoritet. – Kao dječak sam neko vrijeme živio nedaleko odavde.

Godinu sam dana pohađao mjesnu gimnaziju, Sunnybank Park. U usporedbi s njome Sv. Oswald je drugi svijet.

Pa, to me uopće nije iznenadilo. Sunnybank Park proždire živu djecu, pogotovo onu pametniju. – Dobro je što ste uspjeli pobjeći, rekoh.

– Aha, naceri se on. – Oselili smo se na jug i ja sam se prebacio u drugu školu. Imao sam sreće. Još godina dana i ta bi me škola dokrajčila. Ali čuvaj me se, Barry Hines¹⁵, stižem. Sve će to dobro poslužiti ako ikada napišem knjigu.

Dragi Bože, pomislih. Ne još jedan Pisac koji obećava. Povremeno se pojavljuju, pogotovo na odsjeku za engleski jezik, pa iako nisu neugodni poput Sindikalista i Nije mi osobito stalo tipova, osim nevolja ne donose ništa dobro. Robbie Roach je u mladosti bio pjesnik. Čak je i Eric Scones jednom napisao kazališni komad. Nijedan od njih nije se sasvim oporavio od tog iskustva.

– Vi ste pisac? – upitah.

– To mi je samo hobi, odgovori Keane.

– Pa da, jasno – primijetio sam da horor žanr više nije unosan kao nekoć, rekoh okrznuvši pogledom Lighta koji je pomoću krigle piva Easvju demonstrirao napinjanje bicepsa.

Ponovno pogledah Keanea koji je slijedio moj pogled. Na prvi!

¹⁵ Barry Hines (1939.-), britanski pisac, prije nego što se u potpunosti posvetio pisanju radio kao učitelj tjelesnog.

pogled je izgledao kao da mnogo obećava. Nadam se da neće biti! još jedan Roach. Učitelji engleskoga jezika često imaju tu fatalnu? sklonost, poražavajuću ambiciju da budu nešto više od običnoga! nastavnika. Uglavnom se to završava u suzama naravno. Bijeg iz Alcatraza doima se poput dječje igre u usporedbi s bijegom od učiteljskoga poziva. Promatrah Keanea ne bih li uočio znakove propadanja. Moram reći da ih na prvi pogled nije bilo.

– Ja sam jednoć napisao k-knjigu, reče Meek. – Zove se Java scriptidruge...

– A ja sam jednoć pročitao knjigu, doda podrugljivo Light. – Nije bila ništa posebno.

Easy se nasmije. Čini se kako se oporavio od kiksa s Lightom. Za susjednim se stolom Jimmy nakesio i primaknuo bliže grupi, ali mu je Easy napola okrenuo leđa kako ga ne bi morao pogledati u oči.

– Sad, da ste rekli Internet... – Light malo pomakne svoj stolac blokirajući Jimmyja i posegne za svojom napola praznom kriglom piva. – Tamo se ima što pročitati... ako se ne bojite da ćete oslijepjeti, ako shvaćate što mislim...

Jimmy je pomalo pokunjeno srkao svoje piće. On nije onoliko spor kakvim ga ljudi smatraju, a u tom je trenutku omalovažavanje prema njemu bilo očigledno. Iznenada se sjetih Anderton-Pullitta, mojega učenika samotnjaka, kako sam u razredu jede sendvič dok ostali dječaci igraju nogomet u dvorištu.

Sa strane pogledah Keanea koji je sve pratio. Nije odobravao ni negodovao, samo ih je procjenjivao svojim bistrim sivim očima. Namignuo mi je, i ja mu se nasmiješih. Zabavljalo me je što je upravo onaj novak koji zasad najviše obećava nekoć bio Sunnybanker.

PRVI JE KORAK UVIJEK NAJTEŽI. ALI USLIJEDILO JE JOŠ MNOGO nedopuštenih upada u Sv. Oswald pa mi je samopouzdanje raslo. Stadoh zalaziti dublje u njegov teritorij, bliže školskim dvorištima i naposljetku u same zgrade. Mjeseci su prolazili, i malo-pomalo je budnost mojega oca popuštala.

Nije mu išlo onako kako se nadao. Učitelji koji su ga zvali John nisu se ništa manje prezrivo odnosili prema njemu negoli dječaci koji su ga zvali Snyder. Stara je kuća pokraj glavnoga ulaza zimi bila vlažna, a

zbog piva, nogometa i njegove strasti prema ekspres loto listićima u kući nikada nije bilo dovoljno novca. Unatoč njegovim sjajnim zamislima pokazalo se kako je mjesto vratara u Sv. Oswaldu tek običan posao podvornika ispunjen svakodnevnim poniženjima, a taj mu je posao zaokupio cijeli život. Nikad nije bilo vremena za čaj na travnjaku i mama se nije vratila kući.

Stoga je moj otac započeo vezu s prpošnom devetnaestogodišnjakinjom po imenu Pepsi koja je u gradu vodila salon ljepote, mazala previše sjajila na usne i voljela tulumariti. Imala je svoj stan, ali je često noćila kod nas. Ujutro je moj otac bio neispavan i razdražljiv, a kuća je zaudarala po hladnoj pizzi i pivu. Tada mi je, i ne samo tada, bilo pametnije držati se podalje od njega.

Subotnje su večeri bile najgore. Očeva je narav nakon noćnog tulumarenja zbog piva i praznih džepova postajala još gora pa je svoju gorčinu uglavnom iskaljivao na meni. – Ti malo kopile, mrmljao bi iza zatvorenih vrata moje spavaće sobe. – Kako da znam jesi li uopće moje dijete, ha? Kako da budem siguran? – Znalo se događati da radi vlastite gluposti otvorim vrata, a tada bi počelo: guranje, psovanje, vika i, naposljetku, udarac šakom iz zamaha koji je devet od deset puta završavao u zidu, a pijanac izvaljen na podu.

Nekoć ga se bojah, ali više ne. Znate, s vremenom se naviknete na bilo što pa su njegovi ispadi gnjeva za mene postali poput dima vulkana za stanovnike Pompeja, vulkana koji će ih jednoga dana satrti. Ono što se često ponavlja postaje rutina pa tako stadoh zaključavati vrata svoje spavaće sobe bez obzira što se događalo i sljedećega se jutra držati podalje od njega. Ispočetka me je Pepsi nastojala pridobiti. Ponekad mi je donosila malene darove, ili mi je pokušavala spraviti večeru iako nije bila neka kuharica. Ali to nije moglo smekšati moju tvrdoglavu uzdržanost. Nije se radilo o tome da mi se ona ne sviđa – zbog umjetnih noktiju i odviše tankih obrva držah je odviše glupom da bi uopće bila vrijedna antipatije ili da joj što god zamjeram. Ne, vrijedala me je njezina napasna druželjubivost, implikacija da imamo nečega zajedničkog, da će se možda jednoga dana među nama razviti prijateljstvo.

Sv. Oswald je tada postao moje igralište. Onamo mijе i dalje službeno bio zabranjen pristup, ali moj je otac već izgubio svoju početnu općinjenost tim mjestom pa se pravio da ne primjećuje moje

povremeno kršenje pravila dokle god je bilo diskretno i nije privlačilo pozornost.

Snyde je držao da se igram samo na vanjskim terenima. Ali vratarevi su ključevi bili pažljivo obilježeni, svaki je visio na svojem mjestu u staklenom ormariću iza ulaznih vrata naše kuće i kako je rasla moja radoznalost i opsesija, bilo mi je sve teže odoljeti izazovu.

Jedna sitna krađa i škola je bila moja. Za mene više nijedna vrata nisu bila zaključana. Neradnim danima s ključem u ruci lutah praznim zgradama dok je moj otac gledao televiziju ili sjedio u mjesnome pubu sa svojim pajdasima. Zato do mojega desetog rođendana više nije bilo kutka Škole koji ne upoznah, nijedan je učenik nije poznao bolje od mene. Moje je kretanje kroz školu bilo nevidljivo i nečujno, tako neprimjetno da se za mnom nije dizala ni prašina.

Za mene više nije bilo zagonetki u kojim su ormarima sredstva, za čišćenje, gdje je ambulanta, ormarići s osiguračima, arhiva, gdje su i kako izgledaju kabineti. Zemljopisni su bili okrenuti prema jugu i nepodnošljivo topli ljeti. Kabineti prirodnih znanosti su, iako obloženi drvetom, bili pro hladni. Stube su škripale, a u zvoniku je bilo nekoliko prostorija neobična oblika. Dobro istraživ golubinjak u potkrovlju, kapelu, opservatorij s okruglim staklenim krovom, malene radne sobe s nizovima metalnih ormarića. S napola očišćenih ploča mogle su se pročitati gotovo nevidljive fraze. Osoblje nije bilo poznato, barem po reputaciji. Univerzalnim su se ključem mogli otvoriti svi ormarići. U zraku se osjećao miris krede, kože, kuhinje i sredstva za laštenje drveta. Isprobavah odbačenu sportsku odjeću. Sve su zabranjene knjige bile moje.

Najzanimljivije je i najopasnije bilo istraživanje krova. Krov Sv. Oswalda bio je golem i nepravilan, izbrazdan poput brontosaura kamenim crepovima što su se preklapali. Bio je to gradić za sebe, s tornjevima i četverokutnim površinama istovjetnim tornjevima i dvorištima škole. Nad nakrivljenim rubovima krova uzdizali su se golemi dimnjaci veličanstvenih okrunjenih vrhova gdje su ptice svijale svoja gnijezda. Odmetnute su sjemenke bazge klijale i puštale korijenje u vlažne otvore i, gle čuda, napredovale, pa su znale posuti pupoljcima pukotine među kamenim pločama. Bilo je tamo kanalića, jaraka i uskih izbočina što su vodile od krova do krova. Bilo je kosih prozora i balkona opasno dostupnih s visokih parapeta.

Isprva je mnome upravljao oprez, dovoljno je bilo da se sjetim svoje nespretnosti na satima tjelesnog. Ali kada je netko prepušten samome sebi, obično stekne samopouzdanje pa se naučih održavati ravnotežu, tiho se penjati po crepovima i golim gredama, pomoću metalne prečke se prebacivati s visoke izbočine na maleni balkon pa se niz debelu obraslu granu puzavice spuštati u blijedožuti dimnjak od bršljana i mahovine.

Krov mi je bio najdraže mjesto. Njegov oštri miris, vlaga i hladnoća kada je kišilo, rozete žutoga lišaja što je cvao i širio se po kamenu. Tu barem nije bilo potrebe da skrivam ono što jesam. Iz mnogih su otvora vodile ljestve, ali su uglavnom bile u gadnome stanju, neke tek smrtonosne filigranske konstrukcije od hrđe i metala, vrijedne prezira, jer i bez njih pronađoh vlastite ulaze u carstvo na krovu otvarajući prozore što su se zalijepili nakon ličenja prije više desetljeća, namatajući uže oko dimnjaka da mi olakša penjanje, izučavajući stubišta, hodnike niska stropa i goleme kamene krovne žljebove obložene olovom. Nestao je strah od visine i pada. Na moje se veliko iznenađenje pokazalo kako mi je okretnost prirodna, na krovu je moja sitna građa bila prednost, ovdje gore nije bilo nasilnika koji su se okrutno šalili na račun mojih mršavih nogu.

Naravno, već mi je odavno bila poznata činjenica da moj otac mrzi održavati krov. Tu i tamo bi uspio zamijeniti koji slomljeni crijep (samo ako ga je mogao dohvatiti s prozora), ali olovna konstrukcija u žlijebu bila je druga priča. Kako bi je dosegao morao se puzeći spustiti nagibom pokrivenim crijepom do udaljenoga kraja krova gdje se nalazio kameni parapet što je okruživao žlijeb, zatim kleknuti i provjeriti je li sve u redu dok ga je od zemlje dijelilo tridesetak metara plavozelena zraka Sv. Oswalda. On nikada nije obavljao tu važnu obvezu, uvijek je imao svakojake razloge zašto nije, ali nakon što je iscrpio sve izgovore, ja s radošću uvidjeh istinu. John Snyder se plašio visine.

Vidite li, tajne su me već tada očaravale. Boca serija u dnu ormara za školske potrepštine, svežanj pisama u limenoj kutiji iza oplata u zidu, neki časopisi u zaključanome metalnom ormaru za spise, popis imena u staroj knjizi za knjigovodstvo. Za mene nijedna tajna nije bila prozaična, najmanja je sitnica bila prava poslastica, ništa nije izbjeglo mojoj pažnji. Tko vara ženu, tko pati od slabih živaca, tko je

ambiciozan, tko čita ljubavne romane, tko se neovlašteno koristi fotokopirkom. Ako je znanje moć, onda je to mjesto bilo moje.

Približavao se kraj posljednjeg tromjesečja u osnovnoj školi Abbey Road. Bez osobita uspjeha. Unatoč napornome radu i izbjegavanju neprilika nije mi pošlo za rukom da nađem prijatelje. Nastojeći ispraviti sjevernjački izgovor samoglasnika naslijeđen od oca, stadoh katastrofalno loše imitirati govor dječaka iz Sv. Oswalda, zbog čega su mi prisili nadimak – Snob Snyder. Tako su me zvali čak i neki učitelji, moglo ih se čuti kada bi se otvorila teška vrata zadimljene zbornice ispunjene smijehom. Snob Snyder, odzvanjao je ženski glas. Oh kako je to smiješno. Snob Snyder.

Nije bilo iluzija da će Sunnybank Park biti išta bolji, jer većina je učenika dolazila iz naselja Abbey Road, depresivnog bloka jeftinih općinskih kuća i stambenih zgrada, gdje se rublje sušilo na balkonima, a mračna stubišta smrdjela na pišalinu. I moj je stan nekoć bio tamo. Bilo je jasno što me u toj školi čeka. Pješčanik je bio pun psećega izmeta, igralište s ljuljačkama opasno prekriveno krhotinama stakla, zidovi išarani grafitima, bande nepristojnih dječaka i djevojčica prljavih, prostačkih lica, kao da su produkt incesta.

Njihovi su očevi pili s mojim ocem u pubu Engineers, njihove su majke subotom navečer išle sa Sharon Snyder u plesnjak Cinderella. – Potruđi se, dijete, govorio mi je otac. – Pruži im priliku i uskoro ćeš se uklopiti.

Ali meni nije padalo na pamet da se trudim, niti da se pokušam uklopiti u Sunnybank Park.

– Pa što onda želiš? – Ah. To je bilo pravo pitanje.

Šećući pustim hodnicima Škole sanjah vidjeti svoje ime na počasnoj ploči, zamišljah kako se šalim s ostalim dječacima iz Sv. Oswalda, kako učim latinski i grčki umjesto rezbarenja po drvetu i tehničkog crtanja, kako se za velikim drvenim stolom usrdno pripremam za idući sat, a ne tek mehanički pišem zadaću. U osamnaest mjeseci moja se nevidljivost iz talenta pretvorila u prokletstvo. U meni je rasla čežnja da me vide, težnja da tu pripadam, moji su posjeti Školi postajali sve smioniji u nadi da će'ine jednoga dana Sv. Oswald priznati i prigrliti.

Stoga u refektoriju, na zid obložen hrastovinom, urezah svoje inicijale pokraj inicijala mnogih naraštaja starih Oswaldijaca. Vikendom, sa svojega skrovitog mjesta u stražnjemu dijelu sportskoga

paviljona promatrah sportska nadmetanja. S mukom se uspeh na vrh platane posred staroga dvorišta beljeći se grotesknim kamenim figurama na rubu krova. Nakon škole hitah natrag u Sv. Oswald, gledati dječake kako odlaze kući, slušati njihov smijeh i prigovore, špijunirati njihove tučnjave, udisati ispušne plinove skupih automobila njihovih roditelja kao daje to kakav miomiris. Čitaonica moje škole bila je jedno opremljena, uglavnom puna izdanja mekog uveza i stripova, ali u golemoj, odijeljenoj od svijeta knjižnici Sv. Oswalda, bilo je svakojakih knjiga Ivanhoe, Velika iščekivanja i Školski dani Toma Browna pa Gormenghast, Arabijske noći i Rudnici kralja Solomona – što ih lakomo gutah. Često bi se te knjige, prokrijumčarene, našle u mojoj kući – neke od njih nisu bile posuđivane još od Drugoga svjetskog rata. Najdraža mi je bila Nevidljivi čovjek. Lunjajući noću hodnicima Sv. Oswalda, njušeći prašinu krede od toga dana i blage ostatke mirisa iz kuhinje, osluškujući tihi i odjek sretnih glasova, gledajući kako sjene stabala šaraju tek f ulaštene podove, s dubokom boli i čežnjom uvidjeh kako se osjećao Nevidljivi čovjek.

Vidite li, najveća mi je želja bila da pripadam. Osnovna škola J Abbey Road bila je otrcana i trošna, propali spomenik liberalizmu šezdesetih. Ali Sunnybank Park je bio neusporedivo gori. Tamo su me redovito čuškali i gurali zbog moje kožne torbe (svi su te godine nosili naprtnjače Adidas), zbog mojega prezira prema sportu, zbog dobrog načina izražavanja, ljubavi prema knjigama, urednog odijevanja, zbog činjenice što moj otac radi u onoj otmjenoj školi (nije bilo važno što je tek podvornik). Naučih brzo trčati i držati pognutu glavu. U mojoj je mašti vrijeme provedeno u toj gimnaziji bilo poput izgnanstva. Zamišljah kako će me jednoga dana pozvati da se vratim onamo kamo pripadam. U meni je čučala nada da će me ukoliko se nekako dokažem,¹ ukoliko izdržim sva maltretiranja i sitna poniženja, Sv. Oswald' dočekati raširenih ruku.

Kada mi je bilo jedanaest godina liječnik je zaključio kako mi trebaju naočale, a moj je otac za to okrivio čitanje. Ali mene je] to dodatno uvjerilo kako je to još jedna prekretnica na momemu putu za Sv. Oswald, pa iako se nadimak Snob Snyder pretvorio u Pepeljare Snyder obuzelo me je neko mračno zadovoljstvo. Mol odraz u ogledalu kupaonice govorio mi je da izgledom gotovo zadovoljavam.

Još uvijek je tako, iako umjesto naočala nosim leće (za svaki slučaj).

Kosa mi je nešto tamnija negoli onda i bolje podšišana. Moja je odjeća fina i nenapadno elegantna – ne želim ostaviti dojam da se previše trudim. Posebno mi je drag moj glas, ni traga očevu naglasku. Nestalo je i lažne profinjenosti i skorojevičkog ponašanja zbog kojega me prozvaše Snob Snyder. Moj je novi lik nenametljivo simpatičan, pažljivo sluša ljude, prave osobine potrebne ubojici i špijunu.

Sve u svemu, svidio mi se moj današnji nastup. Možda jedan dio mene još uvijek očekuje da će me prepoznati. Cijeli je dan u meni raslo uzbuđenje, jer je trebalo ostaviti dojam kako mi školske zgrade, njezina pravila i ljudi nisu dobro poznati.

Na moje veliko iznenađenje predavanja su najlakši dio. Svoj predmet predajem slabijim razredima, zahvaljujući Strangeovoj jedinstvenoj metodi sastavljanja rasporeda (stariji učitelji redovito dobivaju bolje razrede, novi učitelji rulju), a to znači da, iako mi je raspored pun, ne zahtijeva veliki intelektualni napor. Dovoljno dobro poznajem svoj predmet da zavaram barem dječake. Bude ^problema, poslužiti ću se priručnikom za učitelje.

To je dovoljno za ostvarenje mogega cilja. Nitko ne sumnja. Nemam zahtjevnih razreda ni maturanata koji bi mogli osporiti moje znanje. Ne očekujem ni probleme s disciplinom. Ovi se dječaci uvelike razlikuju od učenika Sunnybank Parka. Uostalom, ako mi zatreba, na raspolaganju mi je cijela disciplinska infrastruktura Sv. Oswalda da mi pomogne.

Ipak, osjećam da mi pomoć neće biti potrebna. Ovi dječaci su mušterije koje plaćaju školovanje. Naviknuti su slušati svoje učitelje, njihovo se neodgojeno ponašanje ograničava povremenim neizvršavanjem domaće zadaće ili šaptanjem na satu. Više se ne prakticira kažnjavanje štapom – nije potrebno, jer su suočeni s većom, nedefiniranom prijetnjom. To je prilično smiješno. Smiješno i nevjerojatno jednostavno. To je igra, naravno, borba volje između mene i rulje. I ja i oni dobro znamo kako im ne mogu ništa ukoliko odluče svi zajedno napustiti učionicu. Svi to znamo, ali nitko se ne usudi provjeriti da li samo blefiram.

Svejedno, ne smijem se opustiti. Moj je lažni identitet dobar, ali čak se i malena pogreška u ovoj etapi može pokazati kobnom. Ona tajnica, na primjer. Njezina nazočnost ništa ne mijenja, ali to samo dokazuje kako se ne može sve predvidjeti.

Moram se čuvati i Rova Straitleyja. Ni ravnatelj ni Bishop ni Strange

nisu me dvaput pogledali. Ali Straitley je drugačiji. Njegove oči još uvijek živo motre, um mu je oštar kao i prije petnaest godina. Dječaci su ga uvijek poštovali, čak i kada kolege ;j] nisu. Većina tračeva Sv. Oswalda koja je u ono vrijeme doprla f do mojih ušiju ticala se njega pa, iako je njegova uloga u onome što se dogodilo malena, ipak je značajna.

Ostario je, naravno. Zasigurno je blizu mirovini. Ali nije se promijenio, uvijek isto prenavljanje, halja, sako od tvida, latinske fraze. Danas mi je bio gotovo drag, poput staroga strica kojega ne vidjeh godinama. Ali ja znam što je iza te krinke, iako on ne prepoznaje mene. Ja poznajem svojega neprijatelja.

Gotovo poželjeli čuti da je otišao u mirovinu. To bi na neki način olakšalo stvari. Ali nakon današnjega dana drago mi je što je još ovdje. To pridaje uzbuđenje cijeloj situaciji. Uostalom, želim da Roy Straitley bude nazočan onoga dana kada uništim Sv. Oswald.

Sv. Oswald, klasična gimnazija za dječake utorak, 7. rujna

PRVOGA DANA ŠKOLE UVIJEK VLADA POSEBNA VRSTA KAOSA. DJEČACI kasne, dječaci se gube, treba podići udžbenike, podijeliti pisaće potrepštine. Promjena učionica svakako nije pomogla, novi raspored nije uzeo u obzir novu numeraciju prostorija pa je uslijedio dopis koji nitko nije pročitao. Nekoliko puta zaustavih kolone dječaka koji su odmicali u smjeru novoga ureda odsjeka za njemački jezik umjesto prema zvoniku, te sam ih morao preusmjeriti.

Doktor Devine je djelovao napeto. Ja naravno još uvijek nisam ispraznio svoj stari ured, svi su metalni ormari zaključani, a samo ja imam ključ. Zatim, trebalo je uzeti dnevnike, sakupiti zadaće od ljeta, poslati čekove za školarinu u blagajnikov ured, podijeliti ključeve od ormarića, napraviti raspored sjedenja, primijeniti pravila.

Nasreću, ove godine nemam novi razred. Moji su dječaci ~ ukupno ih je trideset i jedan – iskušani veterani i znaju što ih očekuje. Naviknuli su se na mene kao i ja na njih. Tu je Pink, tihi, osebjuni momak s neobično odraslim smislom za humor i njegov, prijatelj Tayler, zatim moji Brodie dječaci¹⁶, Allen-Jones i McNair, dvojica ekstravagantnih

¹⁶ Brodie dječaci, kao u knjizi Muriel Spark *The Prime of Miss Jean*

šaljivaca koji me nasmijavaju pa dobivaju puno manje ukora negoli zaslužuju, crvenokosi Sutcliff, pa Japanac Niu, veoma aktivan u školskome orkestru, zatim Knight kojemu ne vjerujem, mali Jackson koji l se svakodnevno potuče kako bi se dokazao, krupni Brasenose kojega je lako maltretirati i Anderton-Pullitt, pametan dječak, ali samotnjak i pomalo težak, pati od niza alergija uključujući, ako mu je vjerovati, posebnu vrstu astme radi koje mora biti oslobođen svih sportskih aktivnosti kao i matematike, francuskog, vjeronauka, domaće zadaće ponedjeljkom, sastanaka domova, dnevnih zborova učenika i pohađanja mise. On također ima ; naviku da me posvuda slijedi – zbog čega se Kitty Teague šali kako je to moj poseban mali prijatelj. Probio mi je uši pričajući o brojnim hobijima kojima se zanosi (avioni iz Prvoga svjetskog rata, kompjuterske igre, glazba Gilberta i Sullivana). Obično mi to previše ne smeta – on je neobičan dječak, kolege ga ne prihvaćaju i mislim da je možda osamljen – ali ja sam pretrpan poslom i nemam osobitu želju provoditi ono malo svojega slobodnog vremena družeći se s Anderton-Pullittom.

Naravno, dječaćka zanesenost učiteljem dio je naše profesije s kojom se nosimo najbolje što umijemo. U svakoga su se od nas J prije ili kasnije znali zatreskati – čak i u tipove poput Hillaryja Monumenta i mene, koji smo, budimo realni, toliko ružni daje čudo što nas puštaju da slobodno hodamo ulicom. Svi nekako s i time izlazimo na kraj, iako mi se čini da Isabelle Tapi zapravo , potiče dječake – ona svakako ima veliki broj Posebnih malih prijatelja, kao i Robbie Roach i Penny Nation. Što se mene tiče, držim kako odsječnost i politika dobrohotnog ignoriranja obično obeshrabruje pretjeranu familijarnost svih Anderton-Pullitta ovoga svijeta.

Ali sve u svemu 3.S nije loša grupa. Narasli su za vrijeme praznika, neki izgledaju gotovo odraslo. Radi toga bih se trebao osjećati staro, ali nije tako, već nevoljko osjećam ponos. Volim vjerovati kako se prema svim dječacima ponašam jednako, ali ovaj razred, kojemu predajem već dvije godine, posebno mi je drag. Volim vjerovati kako se razumijemo.

– Ma ne, gospodineeeee! – Začulo se gundanje kada sam im uručio kontrolne iz latinskog.

Brodie J (1961) o ekscentričnoj učiteljici i njezinim omiljenim učenicama Brodio! girls.

– Danas je prvi dan nastave, gospodine!
– Zar ne možemo pisati kratki test, gospodine?
– Možemo li se igrati vješala na latinskom?
– Kada vas naučim svemu što znam, gospodine Allen-Jones, tada ćemo se možda imati vremena baviti bezvezarijama. – Atten-Jones se naceri i ja primijetih, kako je na bilježnici, na mjestu predviđenom za broj učionice, napisao: Učionica nekoć poznata kao učionica 59.

Čulo se kucanje i doktor Devin poviri unutra. – Gospodine Straitley? – Quid agis, Medice?"¹⁷

Razred se stao smijuljiti. Kiselo grožđe, koji nikada nije učio klasične jezike, izgledao je ljutito. – Žao mi je što vam smetam, gospodine Straitley. Molim vas, možemo li nakratko porazgovarati?

Izišli smo u hodnik dok sam ja motrio dječake kroz staklo na vratima. McNair je odmah stao nešto pisati po svojem stolu pa sam pokucao po staklu da ga upozorim.

Kiselo grožđe me je gledao s neodobravanjem. – Doista sam se nadao da ću već jutros moći urediti radnu sobu mojega odsjeka.

– Vaši su ormari...

– Ne brinite, ja ću se za to pobrinuti, – odgovorih, – samo sve prepustite meni. –

– Zatim tu je i vaš radni stol i knjige, a da ne spominjemo one goleme biljke...

– Samo se vi raskomotite, rekoh vedro. – Ne obraćajte pažnju na moje stvari. – U tome je stolu bila hrpa različitih papira sakupljenih u proteklih trideset godina. – Možda biste željeli prebaciti neke od spisa u arhiv ako imate vremena, predložih uslužno. – Ne, ne bih želio, prasne Kiselo grožđe. – Kad smo već kod toga, možda biste mi mogli reći tko je skinuo pločicu s brojem 59 s vrata odsjeka i zamijenio je ovim? – Pružio mi je karticu na kojoj je razigranim, mladim (i meni poznatim) rukopisom bilo nažvrljano – Učionica nekoć poznata kao učionica 75.

– Žao mi je, doktore Devine. Nemam predodžbu tko je to mogao učiniti.

– Znaite, to je najobičnija krađa. Te pločice koštaju 4 funte svaka. To je ukupno 112 funti za dvadeset osam pločica, a već ih šest nedostaje.

¹⁷ Qui agis, Medice, lat, što ti treba, doktore?

Ne znam zašto se smješkate, Straitley, ali...

– Smješkam, kažete? Uopće se ne smješkam. Krađa pločica s vrata prostorija? To je za svaku osudu. – Ovoga sam puta uspio zadržati ozbiljno lice, ali Kiselo je grožđe i dalje mislio da ga zafrkavam.

– U svakome ću se slučaju raspitati naokolo, i bio bih vam zahvalan kada biste i vi pokušali pronaći krivca. Ne smijemo dopustiti da se takve stvari događaju. Sramota. U ovoj je školi sigurnost već godinama na veoma niskoj razini.

Doktor Devine želi da se postave kamere u srednjem hodniku – tobože radi sigurnosti, ali zapravo želi nadgledati tko što radi: tko dopušta dječacima da gledaju važne kriket utakmice umjesto da se spremaju za ispit, tko rješava križaljke za vrijeme lektire, tko uvijek kasni dvadeset minuta, tko se iskrade na šalicu kave, tko dopušta nered na satu, tko se za nastavu sprema unaprijed, a tko improvizira.

Oh, kako bi on samo volio imati sve to snimljeno, kako bi volio imati čvrste dokaze naših malih neuspjeha, naših malih propusta. Tada bi mogao zorno prikazati (za vrijeme školske inspekcije, na primjer) kako Isabelle često kasni na nastavu, kako Pearman ponekad sasvim zaboravi doći. Kako Eric Scoones kada se rasrdi ponekad ćušne učenika po glavi, kako ja rijetko upotrebljavam vizualna pomagala i kako Grachvogel, unatoč suvremenim metodama poduke, s naporom održava disciplinu u razredu. Ja sve to naravno znam. Devine samo sumnja.

Ja također znam da Ericova majka boluje od Alzheimerove bolesti i da se on bori da je zadrži kod kuće, da Pearmanova žena ima rak, daje Grachvogel homoseksualac i daje prestrašen. Kiselo grožđe nema pojma o tim stvarima, izoliran od svih u bivšem uredu za klasične jezike. Usto, nije mu ni stalo. Podaci, ne suosjećanje – to je ime njegove igre.

Poslije sata sam diskretno uzeo univerzalni ključ i otvorio Allen-Jonesov ormarić. Naravno, svih je šest pločica za vrata bilo tamo, kao i set malenih odvijača i odbačeni vijci. Sve sam to pokupio. Zamolit ću Jimmyja da u vrijeme objeda vrati pločice na mjesto. Fallow bi možda postavljao suvišna pitanja ili podnio izvještaj doktoru Devineu.

Činilo se kako nema smisla oko toga podizati prašinu. Ako i Allen-Jones ima imalo pameti ni on to neće spominjati. Dok sam zatvarao ormarić ugledah paketić cigareta i upaljač skrivene iza primjerka Julija Cezara, ali sam odlučio to previdjeti.

Većinu sam poslijepodneva bio slobodan. Volio bih da sam mogao ostati u svojem razredu, ali Meek je imao sat matematike s učenicima trećega razreda pa sam se povukao u tihu sobu (nažalost mjesto predviđeno za nepušače) ne bih li ugodno j popričao s nekima od mojih slobodnih kolega.

Tiha soba, kakav divan primjer krivoga naziva. To je neka vrsta zajedničkoga ureda sa stolovima u sredini i ormarićima.' uzduž zida, mjesto gdje se rađaju glasine. Ovdje se pod izlikom! da se ocjenjuju radovi šire vijesti i tračevi. Za mene je dodatna pogodnost što se nalazi točno ispod mogega kabineta, a ta sretna slučajnost znači da mogu ostaviti razred da u tišini radi dok jat pijem čaj ili čitam Times u ugodnome okruženju. Svaki se zvuk; odozgo jasno čuje, čak se razabiru i pojedinačni glasovi, potreba mi je samo trenutak da odem gore, uhvatim i hitro kaznim djece1 koji stvara nered. Na taj sam način stekao reputaciju kako znam i sve vidim, što mi je od velike koristi.

U tihoj sobi zatekoh Chrisa Keanea, Kitty Teague, Robieja Roacha, Erica Scoonesa i Paddvja McDonaugha, učitelj vjeronauka. Keane je čitao i povremeno nešto bilježio u crveno ukoričenu bilježnicu. Kitty i Scoones su pregledavali izvještaje o uspjehu učenika njihova odsjeka. McDonaugh je pio čaj i listao stranice Enciklopedije demona i demonologije. Ponekad mi se čini kako taj čovjek previše ozbiljno shvaća svoj posao.

Roach je bio zaokupljen Mirrorom. – Preostalo je još trideset sedam, reče.

Nastupila je tišina. Kada ga nitko nije zatražio da pojasni on nastavi. – Trideset sedam radnih dana, reče, – do sredine polugodišta.

McDonaugh prezirno otpuhne. – Kad si ti uopće radio? – upita.

– Ja sam već odradio svoje, reče Roach okrećući stranicu. – Ne zaboravi da sam u kolovozu bio u kampu. – Ljetni kamp je Robbiejev doprinos školskome programu izvannastavnih aktivnosti: tri tjedna godišnje povede mini autobus pun dječaka u Wales gdje vodi pješačke ekspedicije, kanuing, paintball i gokarting. U tome uživa, jer svaki dan može nositi traperice, dječaci ga smiju oslovljavati samo imenom, ali on svejedno tvrdi kako je to velika žrtva pa stoga drži kako se ostatak godine ima pravo ne naprezati.

– Kamp, podrugljivo frkne McDonaugh. Scoones ih pogleda s neodobravanjem. – Mislio sam da se ovo zove tiha soba, naglasi

ledenim tonom prije negoli je nastavio proučavati izvještaje s ocjenama.

Kratko je vrijeme vladala tišina. Eric je dobar tip, ali promjenjiva raspoloženja. Ima dana kada je i sam pun tračeva, ali danas izgleda sumorno. Vjerojatno radi pojačanja u odsjeku za francuski jezik, pomislih. Gospođica Dare je mlada, ambiciozna i pametna – još jedna osoba koje se treba čuvati. Uz to je žena, a veteran poput Scoonesa ne voli raditi bok uz bok sa ženom trideset godina mlađom od sebe. U posljednjih petnaest godina očekuje unapređenje, ali sada ga zasigurno neće dobiti. Prestar je i nedovoljno prilagodljiv. Svi to znaju osim samoga Scoonesa, i svaka promjena osoblja u njegovu odsjeku samo ga dodatno podsjeti kako više nije mlad.

Kitty mi uputi neobičan pogled, stoje potvrdilo moje sumnje. – Imamo puno papirologije, šapne. – U prošlom je trimestru došlo do neke zbrke pa smo nekako previdjeli ove zapise.

Zapravo je htjela reći Pearman ih je previdio. Znam kako . izgleda njegov ured – pretrpan je nedovršenom papirologijom, važni se spisi dave u moru nepročitanih dopisa, posvuda hrpe zagubljenih sastavaka, vježbenica, prljavih šalica od kave, ispita, fotokopiranih zabilješki i malih zakučastih crteža koje Pearman črčka dok telefonira. Moj ured možda izgleda isto tako, ali ja barem znam gdje se što nalazi. Pearman bi bio potpuno izgubljen kada ne bi imao Kitty da prikriva njegov nemar. – Kakva je nova djevojka? – provokativno upitah. – Previše prokleta pametna za vlastito dobro, kivno prasne Scoones.

Kitty se pomirljivo nasmiješi. – Puna je svježih zamisli, objasni. – Uvjerena sam da će se već smiriti.

– Pearman je opčinjen njome, prezrivo će Scoones.

– Kakvo iznenađenje.

Pearman veoma cijeni žensku ljepotu. Pričalo se kako Isabelle Tapi nikada ne bi dobila posao u Sv. Oswaldu da na razgovor nije došla u mini suknji.

Kitty odmahne glavom. – Uvjerena sam da će se ona dobro snaći. Puna je ideja.

– Reći ću ti ja čega je ona puna, promrmlja Scoones. – Ali ona im je jeftinija od nas, zar ne? Nećemo se stići ni snaći već će nas zamijeniti šmrkavim skorojevićima sa sumnjivim kvalifikacijama. Uštedjet će čitavo bogatstvo.

Primijetih da Keane pažljivo sluša; smješкао se dok je nešto bilježio.

Još materijala za Veliki britanski roman pretpostavljam. McDonough je proučavao svoje demone. Robbie Roach je kiselo i kimao u znak odobravanja.

Kitty je, kao i uvijek, bila pomirljiva. – Pa, svi moramo štedjeti, reče. – Čak je i budžet za udžbenike...

– Ma pričaj mi o tome! – prekine je Roach. – Odsjeku za povijes je smanjen za četrdeset posto, moja učionica sramotno izgleda, i stropa curi voda, ja radim punu satnicu i više, a što su oni učinili?

Spiskali su trideset tisuća na kompjutere koje nitko ne želi. A stoje s popravkom krova? Štoje s ličenjem srednjeg hodnika? Što je s DVD playerom koji tražim Bog zna otkad?

– I kapelu treba popraviti, progundā McDonough podsjećajući nas. – Morat će ponovno povećati školarinu, to je sve. Ovoga se puta to ne može izbjeći.

– Školarina se neće povećati, reče Scoones zaboravljajući svoju potrebu za mirom i tišinom. – Ukoliko to napravimo izgubit ćemo polovicu učenika. Postoje i druge klasične gimnazije, znate. Bolje od ove, ako ćemo iskreno.

– Osim ovoga postoji i drugi svijet¹⁸, tiho sam citirao.

– Čujem da ima pritisaka da se proda nešto školskog posjeda, reče Roach ispijajući kavu.

– Sto, zar igrališta? – Scoones, zaljubljenik u ragbi bio je šokiran.

– Ne teren za ragbi, umiri ga Roach. – Samo livade iza terena za tenis. Nitko se više njima ne koristi, samo dječaci kada se iskradu da popuše cigaretu. Ionako nisu prigodne za sport – uvijek su pune vode. Ne bi nam škodilo da ih prodamo pa da se na njima izgradi naselje ili nešto slično.

Naselje. To je zlokobno zvučalo. Samoposluživanje Tesco ili možda Superbowl kamo bi Sunnybankeri zalazili poslije škole na dnevnu porciju piva i kuglanje.

– Ravnatelju se to ne bi svidjelo, suho primijeti McDonough. – On ne želi biti zapamćen kao čovjek koji je prodao Sv. Oswald.

– Možda bismo mogli uvesti mješovite razrede, čeznutljivo predloži Roach. – Zamislite samo... sve te djevojke u odorama. – Scoones se stresao. – Uf! Radije ne bih.

¹⁸ Shakespeare, Koriolan, 3. čin.

U tišini što je uslijedila iznenada postadoh svjestan buke nad svojom glavom, toptanja nogama, struganja stolicama i povišenih glasova. Pogledah gore.

– Je li to vaš razred?

Niječno odmahnuh. – Ne, to je razred nove Brade iz informatike. Meek¹⁹ mu je ime.

– Čini se da mu to ime odgovara, reče Scoones.

Toptanje i lupanje se nastavilo pojačavati i u njemu sam razabrao tek tiho i nejasno blejanje učitelja.

– Možda bi bilo najbolje da pođem gore pogledati što se događa.

Uvijek je pomalo neugodno kada morate smirivati razred drugoga učitelja. Obično to ne radim – u Sv. Oswaldu svatko gleda svoja posla – ali to je bio moj kabinet i ja sam se na neki neobjašnjiv način osjećao odgovornim. Pohitah uza stube u zvonik – bojim se ne posljednji put.

Na pola puta sretoh doktora Devinea. – Je li to vaš razred j radi tu strahovitu galamu? – To me uvrijedi. – Naravno da ne, zadihano prasnuh. – To onaj zbunjeni Meek ima sat. Evo što se događa kada pokušavate mase naučiti informatici. Potpuno pomahnitaju.

– Pa, nadam se da ćete nešto poduzeti, reče Kiselo grožđe. – Buka se čuje sve do srednjega hodnika.

Kako se samo usuđuje. – Čim dođem do daha, rekoh dostojanstveno. Te su stube iz godine u godinu postajale sve strmije.

– Da ne pušite toliko nekoliko vam stuba ne bi predstavljalo problem, podrugljivo primijeti Devine i užurbano kao i uvijek nestane.

Susret s Kiselim grožđem svakako mi nije poboljšao raspoloženje. Uletio sam u razred ne obazirući se na jasnoga zeca za katedrom. Posebno me rasrdilo što je tamo bilo i mojih učenika. Pod je bio posut papirnatim avionima. Jedan je stol bio prevrnut. Knight je stajao pokraj prozora, očito je glumio neku farsu, jer se ostatak razreda valjao od smijeha.

Čim sam ušao nastupila je tišina – čuo sam da je netko prosiktao Kvaz! – a Knight je pokušao – prekasno – skinuti halju što ju je imao na sebi.

Knight se okrene prema meni i smjesta se uspravi izgledajući prestrašeno. I bolje mu je. Uhvaćen je kako nosi moju halju, u mojemu

¹⁹ Meek, engl., krotak, skroman, ponizan.

razredu i imitira mene – jer nije bilo dvojbe koga je trebao predstavljati taj majmunski izraz lica i hramanje – zacijelo se u tom trenutku molio da ga proguta podzemni svijet.

Moram reći da me je to iznenadilo od Knighta – povučeni dječak s manjkom samopouzdanja, uvijek je vodstvo prepuštao drugima, dok je on uživao u predstavi. Činjenica što se čak i on usudio loše ponašati mnogo je govorila o Meekovoj sposobnosti da održava disciplinu.

– Vi. Van.' U ovakvim je slučajevima odlučan šapat puno uvjerljiviji od povišena tona.

Knight je trenutak oklijevao. – Gospodine, to nije... – Vanr

Knight je užurbano izišao. Okrenuh se prema ostalim učenicima. Pustio sam da na trenutak između nas odjekuje tišina. Nitko me nije gledao u oči. – Što se tiče ostalih, ako još ikad budem primoran doći radi nečeg sličnog, ako iz ove prostorije čujem barem malo povišen glas, svi ćete dobiti ukor i ostati u školi poslije nastave, i krivci i saveznici i potajni pristalice. Je li jasno?

Svi su kimali. U gomili lica ugledah Allen-Jonesa i McNaira, Sutcliffa, Jacsona i Anderton-Pullitta. Gotovo pola mojega razreda. Ogorčeno odmahnuh glavom. – Imao sam bolje mišljenje o vama, 3.S. Mislio sam da ste džentlmeni.

– Oprostite, gospodine, promuca Allen-Jones ne odvajajući pogled od svojega stola.

– Mislim da se zapravo trebate ispričati gospodinu Meeku, rekoh.

– Oprostite, gospodine.

– Gospodine.

– Gospodine.

Meek je ukočeno stajao na podiju. Radi mojega golemog stola doimao se još sitnijim i manje važnim. Njegovo turobno lice kao da su činile samo oči i brada, sličio je više na majmuna, kapucina negoli na zeca.

– Ja – hm – hvala vam, gospodine Straitley. Dr-držim ka-kako sam sada u stanju preuzeti. Dječaci – ah, hm...

Dok sam izlazio iz učionice okrenuh se kako bih zatvorio vrata sa staklenim oknom. Na trenutak sam ulovio kako me Meek gleda s podija. On se gotovo u isti tren okrenuo, ali ne dovoljno brzo da mi promakne izraz njegova lica.

Nije bilo sumnje – danas sam stekao neprijatelja. Tihog, ali svejedno

neprijatelja. Kasnije će mi zacijelo prići u zbornici i zahvaliti mi na intervenciji, ali koliko god se obojica pravili daje sve u redu ostaje činjenica daje ponižen pred cijelim razredom, a ja sam tome bio svjedok.

Ipak, taj me je pogled zapanjio. Kao da se iza smiješne male brade i okruglih, razrogačenih očiju afričkoga polumajmuna pokazalo njegovo tajno lice, na kojemu se čitala slaba, ali neumoljiva mržnja.

OSJEĆAM SE POPUT DJETETA U PRODAVAONICI SLATKIŠA NA DAN KADA je dobilo džeparac. Odakle da počnem? Od Pearmana, Bishopa, Straitleyja ili Strangea? Ili da udarim niže, debeloga Fallowa, koji je preuzeo mjesto mojega oca tako beskičmenjački drsko? Možda tupavog, slaboumnog Jimmyja? Ili nekoga od novih? Možda samoga ravnatelja?

Moram priznati da mi se ta ideja sviđa. Ali to bi bilo previše lagano, uostalom, želim udariti u srce Sv. Oswalda, ne u glavu. Želim da se sve sruši, nije dovoljno izbaciti iz igre nekoliko nakaza. Mjesta kao stoje Sv. Oswald imaju se naviku oporaviti. Prođu ratovi, izbljude skandali, čak se i ubojstva naposljetku zaborave.

Neću se žuriti već ću čekati da mi dođe inspiracija. Zanimljivo, obuzima me jednako zadovoljstvo što sam tu kao i kad bijah dijete, ugodan osjećaj neovlaštena stupanja na posjed. Malo se toga promijenilo. Novi su kompjuteri nekako nezgrapno smješteni na plastičnim stolovima dok ih s počasnih ploča strogo gledaju imena starih oswaldovaca. Miris je malo drugačiji – manje miriše na kupus, više na plastiku, manje na prašinu, više na osvježivač zraka – iako je zvonik (zahvaljujući Straitleyju) zadržao originalnu aromu miševa, krede i vlažnih tenisica.

Ali prostorije su ostale iste, kao i podiji po kojima učitelji l polagano šecu poput gusara na krmnim palubama. Nisu se – promijenili ni podovi, ljubičasti poput tinte od starosti i smrtonosno opasni nakon laštenja petkom navečer. Zbornica ima iste trošne naslonjače, predvorje i zvonik su isti. Otmjena je to oronulost kojom se Sv. Oswald, čini se, diči – a što je najvažnije, i ona šapuće tradicija roditeljima koji plaćaju ceh.

U djetinjstvu me je teret te tradicije pritiskao poput fizičke j boli. Sv.

Oswald je bio toliko drugačiji od Sunnybank Parka, koji! je imao bezbojne učionice i oštar miris. Nije mi bilo ugodno u Sunnybanku, kolege su me izbjegavali, učitelji mi nisu bili dragi jer su nosili traper i oslovljavali nas samo po imenu.

Bila mi je želja da me zovu prezimenom, Snyder, kao što bi me zvali u Sv. Oswaldu, bila mi je želja nositi odoru i oslovljavati učitelje s gospodine. U to su vrijeme učitelji u Sv. Oswaldu još uvijek primjenjivali tjelesno kažnjavanje štapom, dok se u usporedbi s njegovom disciplinom, disciplina u mojoj školi činila labavom. Moja se razrednica zvala Jenny McCauleigh. Bila je mlada, ležerna i prilično zgodna (mnogi su dječaci bili u nju zatreskani), ali ja prema njoj osjećah samo duboku ogorčenost. U Sv. Oswaldu tada nije bilo učiteljica. Meni je opet dopala drugorazredna zamjena.

Mjesecima su me kinjili, zafrkavali, ismijavali me i učitelji i učenici. Krali su mi novac za objed, derali odjeću, bacali udžbenike na pod. Uskoro mi je u Sunnybank Parku postalo nepodnošljivo. Više nije bilo potrebno glumiti bolest, te prve godine bolovah od gripe više puta negoli cijeli moj život. Boljela me je glava, noćne su more bile učestale, svaki je ponedjeljak ujutro izazivao tako jake napade mučnine da je naposljetku čak i moj otac to primijetio.

Jednom, sjećam se, čak i pokušah s njime o tome razgovarati. Bio je petak uvečer i on je odlučio za promjenu ostati kod kuće. To je bila rijetkost, ali budući da se Pepsi privremeno zaposlila u pubu u gradu, a mene je neko vrijeme mučila gripa, on je ostao kod kuće da mi spravi večeru – ništa posebno, gotovo jelo iz vrećice i pečene krumpire, ali za mene je to bio znak da se on trudi. Barem je jednom, za promjenu, bio blag. Pokraj njega je bilo napola popijeno pakovanje od šest boca piva koje kao da je ublažilo njegovu vječitu srdžbu. Televizor je bio uključen – prikazivala se epizoda Profesionalaca – i mi smo gledali u tišini koja je za promjenu bila druželjubiva, a ne kao obično neprijazna. Pred nama je bio vikend – cijela dva dana daleko od Sunnybank Parka – pa se i u mene uvukla vedrina, gotovo zadovoljstvo. Vidite li, znalo je malo takvih dana, dana kada mi se činilo da nije najgora stvar na svijetu biti član obitelji Snyder, kada mi se činilo da vidim svjetlost nakon Sunnybank Parka kada sve to zapravo više neće imati nikakvoga značenja. Pogledah u tatu i vidjeh da i on mene promatra s čudnim izrazom lica. Svojim je debelim prstima držao bocu.

– Mogu li i ja dobiti malo, upitah smjelo.

Pogledao je bocu kao da razmišlja. – Dobro, rekao je i dodao mi ju je. – Ali pazi, nemoj popiti više od ovoga. Ne želim da se naroljaš.

Pivo je bilo gorko, ali svaki mi je gutljaj bio užitak. To, naravno, nije bilo prvi put da pijem pivo, ali je bilo prvi put da ga pijem s očevim odobrenjem. Nasmiješih mu se i, na moje veliko iznenađenje, on mi uzvрати osmijeh. U tom se trenutku doimao veoma mlado, gotovo kao mladić kakav je zacijelo nekoć bio, pomislih, kada su se on i mama upoznali. Prvi put u životu mi je nešto palo na pamet – da ga upoznah tada, možda bi mi se čak taj mladić svidio, isto onoliko koliko se svidio i njoj – taj krupni, nježni, bezbrižni mladić – on i ja smo možda mogli biti: prijatelji.

– Dobro nam je i bez nje, zar ne, dijete? – upita moj otac dok je mojom utrobom poput munje prostrujalo zaprepaštenje. Pročitao mi je misli.

– Znam da nije bilo lako, reče. – Zbog onoga s tvojom mamom i svega ostalog – a tu je još i ova nova škola. Kladam se da ti je trebalo dosta da se navikneš, ha, dijete? – Kimnuh, ne usuđujući se čak ni nadati. – Sve te glavobolje i ostalo. Sve te ispričnice. Imaš li problema u školi? O tome se radi? Djeca te zezaju?

Ponovno kimnuh. Sada će se naljutiti na mene, znam, jer moj otac mrzi kukavice. Udri prvi i udri jako bila je njegova najdraža mantra uz Batina i kamenje mogu mi kosti slomiti, ali riječi me ne mogu zgromiti. Ali ovoga se puta nije naljutio. Umjesto toga pogledao me je ravno u oči i rekao: – Ne brini, dijete. Ja ću to srediti, obećavam.

U mojemu su se srcu rasplamsali osjećaji. Prvo olakšanje, zatim nada i začetak radosti. Moj je otac pogodio. Moj je otac razumio. Obećao je da će sve srediti. Najednom se preda mnom pojavila nevjerojatna slika kako moj otac odlučno prilazi vratima Sunnybank Parka, pet metara visok, veličanstven u svojoj odlučnosti i gnjevu. Vidim ga kako prilazi mojim najvećim mučiteljima, udara im glavama o glave, prilazi učitelju tjelesnog, gospodinu Bravu, i udarcem ga obara na tlo, a najbolje i najdraže mi je kad se suoči s mojom razrednicom, gospođicom McCauleigh i kaže joj: – Dušice, nabij si ovu vražju školu znaš već kamo – mi smo pronašli drugu.

Tata me je i dalje gledao s vedrim osmijehom na licu. – Možda ne znaš, ali i ja sam kroz sve to prošao, isto kao i ti. Nasilnici, krupni

momci, svugdje ih ima i uvijek su željni isprobati svoju snagu. Ni ja nisam bio krupan kao dijete. Isprva nisam imao mnogo prijatelja. Možda mi ne vjeruješ, ali točno znam kako se osjećaš. A također znam što treba poduzeti u vezi toga.

Još se i danas dobro sjećam tog trenutka. Tog blaženog osjećaja povjerenja, osjećaja kako je nanovo uspostavljen red. U tom mije trenutku ponovno bilo šest godina, bijah dijete puno povjerenja, uvjereni kako Tata Zna Najbolje. – Što? – upitah gotovo nečujno.

Otac mi namigne. – Karate. – Karate?

– Točno. Kung fu, Bruce Lee i sve to. Poznajem jednoga tipa, tu i tamo ga sretnem u pubu. Subotom ujutro vodi tečaj. Ma daj, dijete, reče ugledavši moj izraz lica. – Nekoliko tjedana karatea i sve će biti u redu. Preuzmi inicijativu, udri jako. Ne daj se ni od koga zafrkavati.

Pogledah ga ne mogavši progovoriti. Sjećam se boce piva u mojoj ruci, njezine vlažne hladnoće. Na ekranu Bodie i Doyle nisu nikome dopuštali da ih zafrkava. Nasuprot meni John Snyder me je i dalje gledao s radosnim iščekivanjem, kao da očekuje moju neizbježnu reakciju zadovoljstva i zahvalnosti.

Znači to je bilo njegovo fantastično rješenje? Da treniram karate. S čovjekom iz puba. Da mi se srce nije slamalo, možda bi moja reakcija bila glasan smijeh. Već vidim te treninge subotom – dvadesetak opakih klinaca iz naselja, odgajanih na Street fighteru i Kick boxeru II – ako mi se posreći možda naiđem na neke od svojih glavnih mučitelja iz Sunnybank Parka te im dam priliku da me zlostavljaju u potpuno novom okruženju.

– Pa? – upita moj otac. I dalje se smješkao pa bez osobita napora uvidjeh kakav je bio kao dijete – slab učenik i budući nasilnik. Bio je tako apsurdno zadovoljan sam sobom, tako daleko od istine, da ne osjetih ni prezir ni srdžbu, kao što se moglo očekivati, već duboku, odraslu tugu. – Da, dobro, rekoh naposljetku. – Eto vidiš, rekao sam ti da ću nešto smisliti. – Kimnuh s okusom gorčine u ustima. – Dođi, dijete, zagrlj svojega starog oca. – I ja poslušah, s okusom gorčine u grlu. Zapahnuo me je miris cigareta, njegova znoja, daha što je smrdio po pivu, naftalina s njegova vunena džempera i dok zatvarah oči pomislih – eto kako izgleda kada je netko sam na svijetu.

Na moje veliko iznenađenje to me saznanje nije toliko boljelo. Nastavili smo gledati Profesionalce. Idućih par tjedana se pretvarah da

idem na karate sve dok se očeva pozornost nije usmjerila na nešto drugo.

Prolazili su mjeseci i moj se život u Sunnybank Parku pretvorio u sumornu kolotečinu. Stadoh izbjegavati poteškoće sve češćim izbjavanjem iz škole, markiranjem i skrivanjem na teritoriju Sv. Oswalda u vrijeme objeda. Navečer se vraćah u Sv. Oswald gledati izvannastavne sportske aktivnosti ili špijunirati kroz prozore. Ponekad se šuljah po školi za vrijeme nastave. Bila su mi poznata sva skrovišta, uostalom tko bi me prepoznao u odori sastavljenoj od ukradenih ili pronađenih odjevnih predmeta. Na hodniku se ne razlikovah od ostalih učenika.

Iz mjeseca u mjesec moja je smionost rasla. U prevelikoj klupskoj majici, ukradenoj iz ormarića u gornjemu hodniku, umiješah se u gomilu za vrijeme Dana sporta. Uklopih se u opću vrevu što me je ohrabrilo da se ubacim u utrku na 800 metara za juniore predstavljajući se kao učenik prvoga razreda, član doma Amadeus. Nikad neću zaboraviti kako su me dječaci bodrili na kraju utrke ili kako je dežurni učitelj – Pat Bishop, tada puno mlađi i u izvrsnoj formi, u kratkim hlačama i gornjem dijelu školske trenirke, razbarušio moju kratko ošišanu kosu i rekao: Odlično, mladiću, dva boda za tvoj dom. U ponedjeljak se javi u momčad!

Naravno, nije dolazilo u obzir da se priključim momčadi. Iskustvenije je postojalo, naravno, ali čak se ni ja ne usudih ići tako daleko. Moji su posjeti Sv. Oswaldu već ionako bili prečesti, pa iako je moje lice bilo neupadljivo gotovo do nevidljivosti, bilo je jasno da će me jednoga dana prepoznati zaboravim li na oprez.

Ali to je postala ovisnost. Što je vrijeme više odmicalo stadoh sve više riskirati, kupovati slatkiše u školskome dućanu za vrijeme odmora, mahati šalom i navijati za Sv. Oswald dok su igrali nogomet protiv druge sKole, ili sjediti u hladu paviljona za kriket, vječiti dvanaesti, rezervni igrač. Čak me se može pronaći na zajedničkoj godišnjoj fotografiji u kutu s novim učenicima prvoga razreda.

Sljedeće godine pronađoh način da posjećujem Školu u vrijeme nastave, propuštajući satove tjelesnoga odgoja u Sunnybanku. Bilo je lagano. Ponedjeljkom poslije podne uvijek smo trčali kros, osam kilometara oko igrališta Sv. Oswalda pa u širokome luku natrag u našu školu. Ostali su učenici to mrzili. Kao da ih je sam teritorij Sv. Oswalda

vrijedao, izazivao da doviknu nešto podrugljivo i prosto. Ponekad bi se nakon njihova prolaska na vanjskome ciglenom zidu pojavili grafiti, a mene bi obuzeo žestoki stid da netko sa strane ne pomisli kako ja s time imam veze. Tada otkrih da, sakrijem li se iza grma dok ostali ne prođu i vratim se preko polja, dobivam cijelo poslijepodne slobodno za boravak u Sv. Oswaldu.

U početku se oprezno skrivah malo dalje od staze, mjereći kada će protrčati grupa s tjelesnoga. Pomno sve isplanirah. Ostajala su mi čitava dva sata prije negoli se većina učenika vrati do školskih vrata. Dovoljno vremena da se presvučeni u dres i priključim se zaleđu grupe, a da nitko ne primijeti.

U našoj je pratnji bilo dvoje učitelja – jedan naprijed, jedan straga. Gospodin Bray je bio propali sportaš, nevjerojatno tašt i prilično tup. Volio je sportski nadarene dječake i lijepe djevojčice dok je sve ostale otvoreno prezirao. Gospođica Potts je bila pripravnica, obično je trčala na začelju. Predsjedala je – ona je to nazivala – savjetovanjem – malenom klikom obožavateljica. Nitko f od njih nije obraćao pažnju na mene, pa nitko nije primijetio moju odsutnost.

Moja je odora – sivi džemper, sive hlače, modri blejzer (sa školskim grbom i motom *Audere, agere, auferre*²⁰ izvezenim zlatnim slovima preko džepa) – bila skrivena ispod stuba sportskoga paviljona gdje se u tajnosti moglo presvući. Nitko me nije vidio – u Sv. Oswaldu su sportska poslijepodnevna bila srijedom i četvrtkom pa mi nitko nije smetao. Jedino je važno bilo vratiti se na kraj nastave u Sunnybank, pa se moja odsutnost nije primjećivala.

Isprva mi je sam osjećaj što sam u Školi za vrijeme nastave bio dostatan. Spokojno se šetah hodnicima. U nekim je razredima bilo veoma bučno. Drugi su bili sablasno tihi. Kroz staklo na vratima vidjele su se glave spuštene nad stolovima, iza učiteljevih su leđa kradomice bacali papirnate aviončiče, potajno su si dodavali bilješke. Prisanjah uho na zatvorena vrata i zaključane kabinete.

Ali najdraže mi je mjesto bio zvonik. Labirint malenih prostorija što su se rijetko koristile, spremišta, golubinjac, ormari – kao i dvije učionice, jedna velika i jedna mala. Obje su pripadale odsjeku za klasične jezike, kao i klimavi kameni balkon s kojega se moglo popeti

²⁰ Usuditi se, truditi se (stremiti), pobijediti.

na krov, leći na tople crepove, slušati šum glasova iz otvorenih prozora uzduž srednjega hodnika i raditi bilješke u ukradene vježbenice. Na taj način kradomice prisustvovah satovima latinskoga gospodina Straitleyja za učenike prvih razreda, satovima fizike za učenike drugih razreda gospodina Bishopa, povijesti umjetnosti gospodina Langdona. S trećim razredom Boba Strangea pročitah Gospodara muha, te napisah nekoliko sastavaka što ih je gospodin Strange čak i pročitao jer su se našli u njegovu pretincu u srednjemu hodniku. (Obično bi sljedećega dana ležali ocijenjeni u njegovu ormariću, dok bi na vrhu mojega crvenonv kemijskom bila nažvrljana riječ IME?? te nestajali na tajanstven način.) Konačno pomislih kako pronađoh svoje mjesto pod suncem. Samotno mjesto, ali to nije važno. Sv. Oswald i sva njegova bogatstva bili su mi na raspolaganju. Sto bi još jedna mlada osoba mogla poželjeti?

Tada upoznah Leona i sve se promijenilo.

Bilo je kasno proljeće, lijep sunčan dan kao stvoren za sanjarenje – jedan od onih dana kada mi se činilo kako moju strastvenu ljubav prema Sv. Oswaldu ne može nadmašiti nijedan običan učenik – pa je moja smionost dostigla neviđene vrhunce. Od našega je prvog susreta moj jednostrani rat protiv Škole prolazio kroz mnoge etape. Mržnju, divljenje, gnjev, opsjednutost. Ipak, toga smo proljeća sklopili neku vrstu primirja. Učinilo mi se da me je zbog mojega odbacivanja Sunnybank Parka Sv. Oswald polako stao prihvaćati. Moje kretanje po Školi više nije bilo šuljanje uljeza već gotovo boravak prijatelja – poput cijepjenja nekom otrovnom tvari koja se kasnije pokaže korisnom.

Naravno, ljutnja je i dalje bila prisutna – nije bilo pošteno što moj otac nema dovoljno novca za školarinu, ali čak i da je imao, nije bilo nade da me prime. Unatoč tome, nešto nas je povezivalo, Školu i mene. Naša je veza bila neka vrsta bezazlene simbioze, poput morskoga psa i paklara²¹. Uvidjeh kako ne moram biti parazit, već mogu dopustiti da naša veza bude međusobno korisna. Stadoh obraćati pažnju na sve što treba popraviti u Školi: napukla stakla, labave pločice, oštećene stolove. Upisivah to u Knjigu popravaka u vratarevoj kući, potpisujući se ;

²¹ Paklara (skupina kružnuste) ima izduljeno zmijoliko tijelo, okrugla usta bez čeljusti. Uglavnom živi kao parazit na nekim vrstama velikih riba i morskih

inicijalima raznih učitelja kako otac ne bi posumnjao tko je to doista upisao pa bi se time pošteno pozabavio. Ispunjavao me je ponos što barem nekako utječem na dobrobit Sv. Oswalda i on mi je zahvalio, dao mi je svoje odobrenje.

Bio je ponedjeljak. Lunjah srednjim hodnikom prisluškujući iza vrata. Završio je poslijepodnevni sat latinskoga i preda mnom je bio izbor – knjižnica ili odsjek za umjetnost s dječacima koji su imali sat samostalnog rada. Ili možda refektorij – kuhinjsko je osoblje zacijelo već otišlo – moglo se ukrasti nekoliko kolača pripremljenih za sastanak učitelja nakon nastave.

Toliko su me zaokupile misli da se na zavoju prema gornjemu hodniku umalo ne sudarih s dječakom koji je s rukama u džepovima stajao ispod počasne ploče okrenut licem prema zidu. Bio je nekoliko godina stariji od mene – nagađam negdje oko četrnaest godina – lukava, pametna lica i bistrih svijetlosivih očiju. Primijetih da je njegova smeđa kosa malo predugačka za Sv. Oswald dok je kraj njegove kravate, što je nemarno visjela izvan džempera, bio odrezan nožicama. Zaključili s divljenjem kako gledam buntovnika.

– Pazi kamo ideš, reče on.

To je bilo prvi put da mi se neki dječak iz Sv. Oswalda izravno obratio. Gledah ga opčinjeno.

– Zašto si ovdje? – Na kraju gornjega hodnika je, znam, bila radna soba jednog od učitelja. Čak bijah u njoj nekoliko puta, malena prostorija bez zraka, pretrpana papirima s nekoliko glomaznih neuništivih biljaka što su se zloslutno širile s visoka i uska prozora.

Dječak se nacerio. – Kvaz me je poslao ovamo, ali izvući ću se samo uz opomenu ili ukor. Kvaz nikad nikoga ne tuče.

– Kvaz? – ime mi je bilo poznato, dječaci su ga često spominjali nakon nastave, zapravo bio je to nadimak, ali čiji?

– Znaš, onaj što živi u zvoniku? Što izgleda poput garguja²²? – Dječak se ponovno nacerio. – Ponekad je pravi podex, ali zapravo nije loš. Već ću se ja izvući.

Netremice ga gledah, dok je moje divljenje sve više raslo. Njegova me je samouvjerenost opčinjavala. Kako je samo govorio o učitelju – ne

²² Garguj, od franc gargouille, izvorno grlo, latinski gurgulio, gula, i ostale slične riječi dobivene iz gar, gutati, zvuk vode u ustima. U arhitekturi figure u obliku zmajeva, ljudi i drugih oblika koji rigaju vodu iz usta. Vodorige.

kao o osobi nevjerojatna autoriteta, već kao o predmetu podsmijeha – ostavio me je bez teksta od divljenja. Što je najbolje – ovaj je dječak – ovaj buntovnik koji se usudio pokazati prezir prema Sv. Oswaldu – razgovarao sa mnom kao da smo ravnopravni, a nije ni slutio tko sami

Dotad se ne usudih ni maštati kako ovdje mogu pronaći saveznika. Moji su posjeti Sv. Oswaldu bili strogo privatni. Nije bilo školskih prijatelja kojima se to moglo reći, a povjeriti se ocu ili Pepsi bilo je nezamislivo. Ali ovaj dječak...

– Što je podex? – konačno upitah.

Dječak se zvao Leon Mitchell. Ja se predstavih kao Julian Pinchbeck, rekoh mu da sam u prvome razredu. Činilo mi se da zbog svoje sitne građe mogu lakše proći kao učenik nižega razreda.

Tako Leon neće pitati zašto me nema na razrednim zborovima ili sportskim natjecanjima.

Zbog veličine svoje prijekare gotovo osjetih slabost, ali ushićenje je bilo nevjerojatno. Zapravo, bilo je tako lako. Uspijem li uvjeriti jednoga dječaka, zašto bi bilo nemoguće uvjeriti i ostalaj – možda čak i učitelje?

Iznenada stadoh zamišljati kako se upisujem u klubove, ekipe, kako otvoreno posjećujem nastavu. Zašto ne? Nijedan učenik nije poznao školu tako dobro kao ja, na meni je bila odora. Zašto bi se itko zapitao što tu radim? U Školi je jamačno bilo tisuću učenika. Ne može se očekivati ni od koga – pa čak ni od ravnatelja – da ih sve poznaje. Što je najbolje, sva je plemenita tradicija Sv. Oswalda radila u moju korist – bilo je nečuveno da itko izvede prijevaru poput moje. Nitko nikad ne bi posumnjao da je nešto tako besramno uopće moguće.

– Zar ne bi trebao biti na satu? – U dječakovim sivim očima zabljesne zloća. – Nadrapat ćeš ako zakasniš.

U toj se izjavi skrivao izazov. – Baš me briga, rekoh. – Gospodin Bishop me je poslao u tajništvo da odnesem poruku. Mogu reći daje tajnica telefonirala pa sam morao čekati.

– Nije loše. Morat ću zapamtiti taj izgovor.

Zbog Leonova odobravanja potpuno zaboravih na oprez. – Stalno bježim s nastave, rekoh. – Nitko me još nije ulovio.

Kimnuo je cereći se. – S čega danas bježiš?

Gotovo odgovorih s tjelesnoga, ali se na vrijeme zaustavih i odgovorih: – S vjeronauka.

Leon napravi facu. – Vae²³! Ne krivim te. I ja dajem svoj glas poganima. Oni su se barem smjeli seksati.

Stadoh se smijuljiti. – Tko je tvoj razrednik? – upitah. Kad to saznam znat ću točno u kojemu je razredu.

– Ljigavi Strange iz engleskog. Pravi cimex²⁴. A tvoj? – Oprez. Leonu nije valjalo reći nešto što je lagano mogao opovrgnuti. Ali prije negoli stigoh odgovoriti iza nas su se u hodniku začuli koraci. Netko se približavao.

Leon se smjesta uspravi. – To je Kvaz. Bolje bi ti bilo da nestaneš, tiho mi je savjetovao.

Okrenuh se prema zvuku koraka s olakšanjem što ne moram odgovoriti tko mi je razrednik, ali i razočaranjem što je naš razgovor bio tako kratak. Pokušah pohraniti Leonovo lice u pamćenje: pramen kose što je ležerno padao na čelo, svijetle oči, ironična usta. Bilo je smiješno očekivati da ćemo se ikada ponovno sresti. Bilo bi opasno uopće pokušati.

Lice mi je ostalo mirno kada se učitelj pojavio u gornjemu hodniku.

Roya Straitleyja poznavah samo po glasu. Njegove su mi šale bile smiješne, ali tek izdaleka vidjeh njegovo lice. Sad je bio preda mnom, pogrbljena figura u iznošenoj halji i kožnim mokasinkama. Dok se približavao spustih glavu, pa je to očito za njega bio znak moje krivnje. Stao je i strogo me pogledao. – Ti, dječaće. Što tu radiš u vrijeme nastave?

Promrmljah nešto u vezi s gospodinom Bishopom i porukom.

Gospodinu se Straitleyju objašnjenje nije činilo uvjerljivim. – Tajništvo je u donjemu hodniku. Nešto si mi predaleko odande.

– Da, gospodine. Morao sam svratiti do svojega ormarića, gospodine.

– Što? Za vrijeme nastave? – Gospodine.

Vidjelo se da mi ne vjeruje. Srce mi brže zakuca. Usudio se pogledati Straitleyjevo ružno, pametno, dobroćudno lice. Mrštio se. Obuzeo me je strah, ali iza tog je straha čučalo još nešto – iracionalna, nevjerojatna nada. Je li me prozreo? Vidi li me netko napokon?

– Kako se zoveš, sinko?

²³ Vae, lat., jao!

²⁴ Cima, lat., stjenica.

– Pinchbeck, gospodine.

– Pinchbeck, ha?

Vidjelo se da razmišlja što da učini. Da me dalje ispituje, kako mu je govorio instinkt, ili da jednostavno odustane i pozabavi se vlastitim učenikom. Još me je nekoliko trenutaka proučavao žutoplavim očima boje prljava traperi – i tada osjetih kako mu zanimanje za mene popušta. Odlučio je kako se nije dovoljno važno zamarati dječakom iz nižega razreda koji je bez dopuštenja izišao s nastave. Na trenutak je srdžba nadvladala oprez. Nije dovoljno važno? Ne isplati se zamarati mnome? Ili nakon svih tih godina skrivanja i šuljanja napokon doista postadoh poput Nevidljiva čovjeka"?

– Sinko, nemoj da te ponovno ulovim. A sad, briši! – I jesam, drhteći od olakšanja. Za mnom se jasno čuo tihi Leonov glas: – Hej, Pinchbecku! Vidimo se poslije škole. OK? – Okrenuh se i vidjeh kako mi namiguje.

Sv. Oswald, klasična gimnazija za dječake srijeda, 8. Rujna

DRAMA u POTPALUBLJU. GOLEMA FREGATA Sv. OSWALDA KOJA plovi naslijepo ove je godine rano udarila o hridi. Kao prvo, objavljeno je kako će se neizbježna školska inspekcija održati 6. prosinca. Ona uvijek izaziva strahovit nemir, naročito u višim ešalonima administracije. Drugo – a što po mom mišljenju izaziva još veći nemir – jutros je običnom poštom u mnoga kućanstva stigla obavijest o neočekivanome povećanju školarine te izazvala konsternaciju za stolovima u vrijeme doručka.

Naš Kapetan drži da je to posve normalno, uobičajena posljedica inflacije, ali je trenutno nedostupan kako bi odgovarao na pitanja. Neki su nezadovoljnici navodno gundali da smo mi, osoblje, bili blagovremeno upoznati s time, možda nas jutros ne bi zatekla bujica ljutih telefonskih poziva.

Upitate li Bishopa, on podržava ravnatelja. Ali on je neuvjerljivi lažak. Kako se ne bi morao suočiti s učiteljima u zbornici, pošao je na atletsku stazu trčati sve do zbora učenika, navodno jer nije u formi pa mu je tjelovježba veoma potrebna. U to nitko ne vjeruje, ali dok sam se stubama uspinjao u učionicu 59, ugledah ga kroz prozor zvonika kako trči. Iz ove se perspektive doimao poput patuljka.

Moj je razred dočekaio vijesti o povećanju školarine s uobičajenim zdravim cinizmom. – Gospodine, znači li to da ćemo ove godine dobiti pravoga učitelja? – Čini se kako Allen-Jonesa nije pogodio jučerašnji incident s pločicama za vrata, kao ni moje stroge prijateljke.

– Ne, to samo znači da će se bolje popuniti ormarić s alkoholnim pićima u tajnome kabinetu ravnatelja.

Svi se stadoše smijuljiti. Samo se Knight doimao mrzovoljno. Nakon jučerašnjih neugodnih događaja, ovo je bio njegov drugi dan u kazni, te je već postao predmetom zafrkavanja dok je u jarko narančastome kombinezonu obilazio dvorište i sakupljao smeće u golemu plastičnu vreću. Dvadeset godina ranije okusio bi batinu i uživao u poštovanju svojih kolega. To dokazuje kako ipak nisu sve promjene loše.

– Moja mama kaže daje to sramota, reče Sutcliff. – Ovo nije jedina škola, znate.

– Da, svaki će vas zoološki vrt rado primiti, rekoh pomalo odsutno tražeći u svojem stolu dnevnik. – K vragu, gdje je dnevnik? Znam da je bio ovdje.

Dnevnik uvijek držim u gornjoj ladici. Možda izgledam neorganizirano, ali obično znam gdje što stoji.

– Kada će vama povisiti plaću, gospodine? – upita Jackson. Sutcliff: – Ta on je već milijunaš! – Allen-Jones: – To je zato što ne troši novac na odjeću. – Ni na sapun, tiho će Knight.

Uspravih se i pogledah Knighta. Nekako mu je uspjelo izgledati drsko i prestrašeno. – Jeste li jučer uživali u sakupljanju srneća? – upitah. – Želite li volontirati još tjedan dana?

– Ostale tako ne kažnjavate, promrsi Knight.

– To je zato što ostali znaju razliku između šale i prostakluka.

– Uzeli ste me na zub, Knightov je glas bio tiši negoli ikad. Nije me gledao u oči.

– Molim? – Bio sam doista iznenađen.

– Uzeli ste me na zub, gospodine. Uzeli ste me na zub zato što...

– Zašto? – prasnuh.

– Zato što sam Židov, gospodine.

– Molim? – Bio sam ljut na samoga sebe. Toliko sam bio zaokupljen nestalim dnevnikom da sam nasjeo na najstariji mogući trik, dopustio sam da me učenik uvuče u javnu svađu.

Ostali su šutjeli i promatrali nas obojicu s iščekivanjem.

Pribrao sam se. – Gluposti. Nisam vas uzeo na zub jer ste Židov. Uzeo sam vas na zub jer ne umijete držati jezik za zubima i što umjesto mozga imate stercus²⁵.

Da sam tako nešto rekao McNairu, Sutcliffu ili Allen-Jonesu oni bi se samo nasmijali i sve bi bilo u redu. Čak bi se i Tayler nasmijao, a on nosijarmulku u školi.

Ali Knightov se izraz lica nije promijenio, u njemu sam ugledao nešto što ranije nisam primjećivao – novu vrstu tvrdoglavosti. Prvi je put Knight izdržao moj pogled. Na trenutak sam pomislio da će još nešto reći, ali je naposljetku spustio pogled na svoj uobičajeni način, nerazgovijetno mrmljajući sebi u bradu.

– Što ste rekli?

– Ništa, gospodine.

– Jeste li sigurni?

– Posve siguran, gospodine.

– Dobro.

Ponovno se okrenuh svojem stolu. Dnevnik je mogao nestati, ali ja poznajem sve svoje dječake. Čim uđem u razred znam je li netko od njih odsutan. Ipak, napamet sam ih prozvao – učiteljeva mantra – to ih uvijek smiri.

Kasnije pogledah Knighta, ali glava mu je bila spuštena, a u njegovu mrzovoljnu držanju ništa nije upućivalo na pobunu. Vratili smo se u normalu, zaključio sam. Mala je kriza prošla.

DUGO PREMIŠLJAH DA LI DA SE NAĐEM S LEONOM. ŽELJA JE SVAKAKO postojala – više od svega kako bismo postali prijatelji – iako, to je bila crta što je nikad ranije ne prijedoh, a u ovome je slučaju mnogo toga bilo na kocki. Ali Leon mi se svidio – od prvoga trenutka – i sav je oprez iz mene ispario. U mojoj školi, tko god bi mi se obratio, riskirao je da ga moji mučitelji stanu progoniti. Leon je bio iz nekog drugog svijeta. Unatoč dugoj kosi i uništenoj kravati on je pripadao ovoj školi.

Stoga se odlučih ne vratiti grupi što je trčala kros. Sutradan ću krivotvoriti očevo pismo u kojemu će pisati kako zbog napada astme za

²⁵ Stercus, lat., balega.

vrijeme sata tjelesnog više ne smijem trčati u prirodi.

Nije mi bilo žao. Tjelesni mi je bio mrzak. Naročito gospodin Brav, moj učitelj, njegov neprirodno tamni ten i zlatni lanac oko vrata, neandertalski humor na račun slabih, nespretnih, zbunjениh luzera poput mene, kojim se razmetao pred malenim krugom svojih ulizica. Stoga se, ne skidajući odjeću Sv. Oswalda, sakrih iza paviljona, pomalo prestrašeno čekajući zvono za kraj nastave.

Nitko me nije ni pogledao, nitko nije postavio pitanje imam li se pravo tu nalaziti. Oko mene su bili sami dječaci – neki u blejzerima ili majicama kratkih rukava, neki još uvijek u dresovima za tjelesni – uskakivali su u svoje automobile, spoticali se preko palica za kriket, pričali viceve, razmjenjivali knjige i bilješke za domaću zadaću. Krupan, žustar muškarac se brinuo o redu za autobuse – bio je to gospodin Bishop, učitelj fizike – dok je stariji muškarac u crno-crvenome ruhu stajao na vratima kapele.

To je bio doktor Shakeshafte, ravnatelj. Moj je otac o njemu govorio s poštovanjem koje je graničilo sa strahopoštovanjem – napokon, taj ga je čovjek zaposlio. Stara škola, govorio je moj otac s odobravanjem: Strog, ali pravičan. Nadajmo se da će novi čovjek biti barem upola tako dobar.

Meni navodno nije bilo poznato zašto je došlo do imenovanja novoga ravnatelja. Moj je otac u nekim pitanjima znao biti veliki puritanac, pretpostavljam kako je držao da je nelojalno raspravljati sa mnom o problemima Sv. Oswalda. Ipak, mjesne su novine već nešto nanjušile, a ostatak informacija načuh od tate i Pepsi. Kako bi se izbjegao negativan publicitet, stari je ravnatelj trebao ostati do kraja tromjesečja – tobože kako bi uveo novoga čovjeka u posao i pomogao mu da se snađe – zatim se povući uz pristojnu mirovinu što ju je osiguravala Zaklada. Sv. Oswald se brinuo o svojim ljudima. I oštećena će strana dobiti velikodušnu naknadu nagodbom izvan suda – pod uvjetom da se, naravno, javno ne spominju detalji.

Stoga s glavnih ulaznih vrata škole s radoznalošću promatrah doktora Shakeshaftea. Bio je to muškarac od šezdesetak godina grubih crta lica, ne krupan poput Bishopa, ali jednake građe bivšega igrača ragbija, prijeteći je poput garguja stajao iznad dječaka. Veliki pobornik tjelesnog kažnjavanja, poput mog oca-Dobro je to. Dječaci će naučiti stoje disciplina. U mojoj je školi tjelesno kažnjavanje već godinama

bilo zabranjeno. Umjesto toga su učiteljice poput gospođice Potts i gospođice McCauleigh zagovarale empatijski pristup – nasilnici i grubijani su morali u detalje raspravljati o svojim osjećajima prije negoli ih puste uz opomenu.

Gospodin Bray, i sam veteran nasilnik, davao je prednost izravnome pristupu, isto kao i moj otac – onome koji se žalio savjetovao je Prestani mi tu cmizdriti i, za ime Krista, bori se za sebe. Kakva li se to samo bitka vodila što je rezultirala ravnateljevim neželjenim odlaskom u mirovinu i kako li se samo vodila. To mi je još uvijek zaokupljalo misli kada se, deset minuta kasnije, pojavio Leon.

– Hej, Pinchbeck. – Nosio je blejzer prebačen preko ramena dok mu je košulja virila iz hlača. Odsječena mu je kravata poput isplažena jezika drsko stršala oko vrata. – Sto radiš?

Progutah slinu nastojeći izgledati ležerno. – Ništa posebno. Kako je prošlo s Kvazom?

– Pactum, factum²⁶, reče Leon cereći se. – Moram odsjediti kaznu u petak, kao što sam i predvidio.

– Smola, odmahivah glavom. – A što si zapravo skrivio? – Gestom je dao do znanja kako se radi o gluposti. – Ma, ništa, reče. – Malo kreativnog izražavanja na poklopcu pisaćega stola.

Hoćeš li da pođemo do grada?

Stadoh brzo računati koliko vremena imam. Mogu zakasniti sat vremena. Moj je otac imao još dosta posla – trebalo je zaključati mnoga vrata, sakupiti ključeve – neće doći kući prije pet. Pepsi će, ukoliko uopće dođe, gledati televiziju ili možda kuhati večeru. Već je odavno digla ruke od pokušaja da se sprijateljimo. Slobodo, slatka slobodo.

Ako možete, pokušajte zamisliti taj sat vremena. Leon je imao nešto novca pa smo popili kavu i pojeli krafne u malenoj čajani nedaleko od željezničkoga kolodvora, zatim smo krenuli po dućanima s pločama, gdje je Leon nadmeno zaključio kako je me izbor glazbe banalan te izjavio kako više voli grupe kao što st Strangers i Squeeze. Bilo mi je grozno kada smo se mimoišli grupom djevojčica iz moje škole, a još gore kada se bijeli Capi. gospodina Brayja zaustavio na semaforu dok smo prelazili cestu, ali uskoro shvatih kako me radi odore Sv. Oswalda ne primjećuje.

²⁶ Pactum, factum, lat., gotova stvar.

Nekoliko smo trenutaka gospodin Bray i ja bili tako blizu da smo se mogli dotaknuti. Pitam se što bi se dogodilo da pokucani o staklo i kažem mu: – Gospodine, vi ste pravi pada.

Od te se pomisli iznenada stadoh tako jako smijati da ostadoh bez daha.

– Tko je to? – upita Leon primijetivši kamo gledam. – Nitko, brzo odgovorili. – Neki tip. – Ona cura, glupane.

– On. – Sjedila je na mjestu suvozača, malo okrenuta prema Leonu. Prepoznah je: Tracey Delacey, nekoliko godina starija od mene, trenutno glavni komad četvrtoga razreda. Na sebi je imala kratku suknju za tenis, noge su joj bile veoma visoko prekrizene.

– Banalna je, rekoš upotrijebivši Leonovu riječ, – Rado bih joj ga stavio, reče Leon. – Doista? – A ti ne bi?

Pomislih na Tracey, njezinu natapiranu kosu i miris Juicy Fruit žvakaće što se širio oko nje. – Pa, možda, rekoš bez entuzijazma.

Leon se naceri dok se maleni automobil udaljjavao.

Moj je novi prijatelj bio član doma Amadeus. Njegovi roditelji – sveučilišni asistent i državna službenica – bili su razvedeni (– ali to je OK, dobivam dvostruki džeparac"). Imao je mlađu sestru, Charlottu, psa po imenu Captain Sensible, osobnog psihoterapeuta, električnu gitaru i, kako se meni činilo, neograničenu slobodu.

– Mama kaže kako trebam iskusiti školovanje koje se uzdiže iznad patrijarhalnog judeokršćanskoga sustava. Ona zapravo ne odobrava Sv. Oz – ali tata je taj koji plaća školarinu. On je pohađao Eton. Drži kako su državne škole samo za proletere.

– Da. – Pokušah reći nešto istinito o svojim roditeljima, ali to je bilo nemoguće; za manje od sat vremena poznanstva činilo mi se kako mi je taj dječak draži negoli su mi John ili Sharon Snyder ikada bili.

Stoga bez trunke grizodušja izmislih nove roditelje. Majka mije bila mrtva, otac je policijski inspektor (tada mi se činilo kako se to zanimanje doima iznimno važnim). Dio godine proveдох s ocem, zatim se preselih u grad k stricu. – Morao sam se usred školske godine prebaciti u Sv. Oswald, pojasnih. – Nisam tu dugo.

Leon kimne. – Doista? Baš sam si i mislio da si nov. Što je sa starom školom? Jesu li te odande izbacili?

Ta mi se misao svidjela. – Ma bila je to prava rupa. Tata me je ispisao odande.

– Mene su iz zadnje škole izbacili, reče Leon. – Tata je pobjesnio. Plaćao im je tri tisuće godišnje, a oni su me izbacili nakon prvoga prekršaja. Banalno. Čovjek bi pomislio da će se više truditi, zar ne? U svakom slučaju, mogli smo proći i gore od Sv. Oza. Pogotovo sad kad Shakeshafte odlazi, stari jarac...

Ukazala mi se prilika da saznam. – Zašto uopće odlazi?

Leonove se oči veselo raširiše. – Ti si stvarno nov ovdj – Nastavio je tiše. – Recimo ovako – načuo sam kako nije ravr samo školu...

Ondaa se dosta toga promijenilo, čak i u Sv. Oswaldu. Ta ste skandal mogli izglati novcem. Sada je sve drugačije. nitko nije zaslijepljen vanjskim sjajem jer se ispod njega nazire trulež. Škola više nije tako snažna, vješto bačen kamen može je srušiti. Kamen ili nešto drugo.

Mogu se poistovjetiti s dječakom kao što je Knight. Malen, mršav, zatvoren, očiti autsajder. Kolege ga ne vole, ne zbog njegove religije, već zbog puno jednostavnijeg razloga. On to ne može ispraviti, to je ucrtano u konturama njegova lica, bezbojnoj, obješenoj kosi, duljini njegovih kostiju. Njegova je obitelj sada možda imućna, ali naraštaji sirotinje i dalje žive duboko u njemu. Ako netko to zna, ja znam. U trenucima financijske krize Sv. Oswald nevoljko prihvaća ovakve kao što je on, ali dječak poput Knighta nikad se neće moći uklopiti. Njegovo se ime nikada neće naći na počasnoj ploči. Učitelji će uporno zaboravljati njegovo ime. Njegovi pokušaji da bude prihvaćen uvijek će neslavno završavati. U njegovu pogledu ima nečega meni veoma poznatog, to je oprezan, kivan pogled dječaka koji se prestao truditi da bude prihvaćen. Sve što mu je preostalo jest mržnja.

Naravno, za onu scenu sa Straitleyjem saznah gotovo odmah. U Sv. Oswaldu se glasine brzo šire, svaki incident se sazna istoga dana. Današnji je dan bio posebno loš za Colina Knighta. Za vrijeme prozivke razmirica sa Straitleyjem, za vrijeme odmora incident s Robbiejem Roachom jer nije predao domaću zadaću, u vrijeme ručka svađa s Jacksonom – također iz 3.S – završila se tako što su Jacksona poslali kući slomljena nosa, a Knighta su ostatak tjedna isključili iz škole.

Dogodilo se to u dvorištu za vrijeme mojega dežurstva. Knight je na sebi imao zaštitni kombinezon i smrknuto je sakupljao smeće iz lijeha s ružama. Pametna, okrutna kazna, ponižavala je više od bezbrojnog pisanja rečenice kako se to više neće ponoviti ili od kaznenog sata.

Koliko znam, samo je Roy Straitley kažnjavao na taj način. Kombinezon je isti kao onaj što ga je nosio moj otac, isti kao što ga sada nosi retardirani Jimmy: veliki, drečavo narančasti, može ga se uočiti s drugoga kraja igrališta. Svi koji ga nose savršena su meta za zafrkavanje.

Knight se bezuspješno pokušao sakriti iza ugla zgrade. No tamo se okupila grupa mladih dječaka pa su ga stali ismijavati, pokazujući mu smeće što ga je propustio pokupiti. Jackson, maleni, agresivni dječak koji zna da ga samo nazočnost luzera kao što je Knight spašava od toga da i sam bude zlostavljan, nalazio se u blizini s nekolicinom učenika trećega razreda. Pat Bishop je bio dežuran, ali s druge strane terena za kriket, okružen drugim dječacima i predaleko da ih čuje. Roach, učitelj povijesti, također je bio dežuran, ali se činilo kako ga više zanima razgovor s učenicima petoga razreda negoli održavanje discipline.

Pridoh Knightu. – Ovo baš i nije zabavno.

Knight namrgođeno odmahne glavom. Lice mu je bilo nezdravo blijedo, izuzev crvenih mrlja na jagodicama. Jackson, koji me je promatrao, odvojio se od grupice i oprezno se približio. Odmjeravao me je ne bi li odredio koliku opasnost predstavljam. Slično rade i šakali kada kruže oko umiruće životinje.

– Želite li mu se pridružiti? – upitah strogo Jacksona i on Pobjegne natrag svojoj grupi.

Knight mi je uputio pogled pun prikrivene zahvalnosti. – To nije fer, reče tiho. – Stalno me zafrkavaju. – Kimnuh s razumijevanjem. – Znam. – Znete?

– Oh, da, rekoh tiho. – Nije mi promaklo.

Knight me pogleda. Oči su mu bile zažarene, tamne i nevjerovatno pune nade.

– Slušaj me, Coline. Tako se zoveš, zar ne? – Kimnuo je.

– Coline, moraš se naučiti uzvratiti napad, rekoh. – Nemoj biti žrtva.

Vrati im istom mjerom.

– Istom mjerom? – Knight se doimao zapanjeno.

– Zašto ne?

– Uvalit ću se u nevolje.

– Zar već nisi u nevolji?

Pogledao me je.

– Što možeš izgubiti?

U tom se trenutku oglasi zvono za kraj odmora pa nije bilo vremena da nešto dodam, ali nije ni bilo potrebno. Sjeme je posijano. Knightov me je pogled pun nade pratio preko školskoga dvorišta. Do objeda je sjeme proklijalo. Jackson se našao na zemlji, Knight na njemu, Roach je trčao prema njima dok mu je zviždaljka poskakivala na prsima, ostali su zinuivši iznenađeno gledali kako je žrtva napokon odlučila uzvratiti udarac.

Vidite li, potrebni su mi saveznici. Ne među kolegama, već u mnogo nižim slojevima Sv. Oswalda. Uzdrmaju li se temelji, na kraju će se i sam vrh srušiti. Nakratko osjetih ubod sažaljenja zbog Knighta koji nije ništa slutio. Njega ću morati žrtvovati, ali podsjetih se kako svaki rat mora imati žrtve. Bude li sve teklo po planu bit će ih još mnogo prije negoli Sv. Oswald potone u moru slomljenih idola i razbijenih snova.

SKAKAČ

Šahovska figura skakač (naziva se i – konj") na engleskom se zove – knight

Sv. Oswald, klasična gimnazija za dječake četvrtak, 9. Rujna

JUTROS JE ZA VRIJEME PROZIVKE RAZRED BIO NEUOBICAJENO TIH. Dnevnika još uvijek nije bilo pa primjedbe zapisivah na komad papira. Jackson, odsutan, Knight privremeno isključen, još trojica upleteni u nešto što je brzo prerastalo u veoma nezgodan incident.

Jacksonov se otac naravno žalio. Kao i Knightov. Sin mu je objasnio kako je to bio samo odgovor na nepodnošljive provokacije drugih učenika, potaknute – kako je tvrdio dječak – samim razrednikom.

Reakcija ravnatelja -još uvijek uzrujanog radi brojnih prigovora u vezi sa školarinom – bila je slabašna. Obećao je da će istražiti što se dogodilo, pa su Sutcliff, McNair i Allen-Jones veći dio mojega sata latinskoga proveli stojeći ispred ureda Pata Bishopa jer su optuženi kao Knightovi glavni mučitelji, a ja sam preko doktora Devinea dobio službeni poziv da, što je moguće prije, pođem ravnatelju objasniti situaciju.

Ja sam se na to naravno oglušio. Neki od nas imaju nastavu, obveze,

sastave što ih treba pročitati – da ne spominjem isprazniti ormare u novome uredu za njemački jezik, kako sam naglasio doktoru Devineu kada mi je prenio poruku.

Ipak, ljutilo me je ravnateljevo neopravdano upletanje. To je bio naš interni problem – nešto što je mogao i morao riješiti razrednik. Neka nas bogovi čuvaju od administratora s previše slobodnog vremena, jer kada se ravnatelj počne miješati u pitanja discipline, ishod može biti koban.

Allen-Jones je slično rekao u vrijeme ručka. – Samo smo ga malo zezali, objasnio mi je s nelagodom. – Pretjerali smo. Znete kako je to.

Da, znao sam. Bishop je znao, ali sam također znao kako ravnatelj ne zna. Kladam se deset prema jedan da sumnja u neku vrstu zavjere. Već vidim – tjedne i tjedne telefonskih poziva, pisma roditeljima, višekratne ukore, isključenja i druge administrativne mjere koje ometaju normalan rad prije negoli se sve slegne. To me je naljutilo. Sutcliff ima stipendiju koja može biti ukinuta u slučaju ozbiljnijeg ukora; McNairov je otac svađalica i neće se ponizno pomiriti s njegovim isključenjem, a Allen-Jonesov je otac časnik čija se ljutnja na pametnoga, buntovnog sina prečesto znala pretvoriti u fizičko nasilje.

Da se mene pitalo ja bih se brzo i učinkovito razračunao s krivcima, bez upletanja roditelja – nije lako slušati dječake i njihove prigovore, ali slušati njihove roditelje je strašno – no sada je za to prekasno. Raspoloženje mi je bilo mračno dok sam se stubama spuštao prema zbornici, pa kada je onaj kreten Meek na ulazu naletio na mene i gotovo me srušio, ispratio sam ga bujicom odabranih epiteta.

– Sveca mu, tko je vas razljutio? – upita Jeff Light, učitelj tjelesnog, nemarno zavaljen u naslonjač iza svojega primjerka *Mirra*.

Pogledah u njegovu smjeru. Treći naslonjač od prozora, ispod sata. To je glupo, znam, ali Sako od tvida je biće koje drži do svojega teritorija, a danas su me izazvali gotovo do neizdrživih granica. Naravno, nisam očekivao da će novi učitelj to znati, ali Pearman i Roach su bili tu, pili su kavu, Kitty Teague je u blizini ocjenjivala vježbenice, a McDonaugh je na svojem uobičajenom mjestu čitao. Sve četvero su pogledali Lighta kao mrlju koju je netko zaboravio počistiti.

Roach se značajno nakašlje. – Mislim da sjedite na Rovevu mjestu, reče.

Light slegne ramenima, ali se ne pomakne. Pokraj njega je Easy,

učitelj zemljopisa žučkasta lica, jeo hladan puding od rrže iz Tupperware kutije. Tobožnji romanopisac Keane gledao je kroz prozor s kojega sam mogao vidjeti osamljenu figuru Pata Bishopa kako trči na stadionu.

– Ne, doista stari, reče Roach. – On uvijek tu sjedi. Praktički je dio inventara.

Light je protegnuo svoje beskonačno duge noge, i zavrijedio vrući pogled Isabelle Tapi iz kuta Niskokalorični jogurt. – Latinski, zar ne? – reče. – Homići u togama. Ja sam radije za dobru tjelovježbu.

– Ecce, stercuspro cerebro habes²⁷ rekoh mu, McDonaugh se namrštio, a Pearman nekako odsutno kimnuo, kao da mu je taj citat odnekud maglovito poznat. Penny Nation mije uputila jedan od svojih utješnih osmijeha i potapšala naslonjač pokraj sebe.

– Nema veze, rekoh. – Ionako odmah odlazim. – Bog mi pomogao, nisam toliko očajan. Uključio sam čajnik i otvorio ormarić iznad sudopera kako bih uzeo svoju šalicu.

O ličnosti svakoga učitelja možete mnogo zaključiti po njegovoj šalici za kavu. Geoff i Penny Nation imaju jednake šalice na kojima piše CAPITAINÉ i SOUS-FIFRE²⁸. Roach na svojoj ima Homera Simpsona. Grachvogel X-files. Grubi imidž Hillaryja Monumenta svakodneвно osporava golema šalica na kojoj nesigurnim mladim rukopisom piše NAJBOLJI DJED NA SVIJETU. Pearman je svoju kupio za vrijeme školskog izleta u Pariz, na njoj je portret pjesnika Jacquesa Preverta kako puši. Doktor Devine prezire obične šalice i koristi ravnatelj ev porculan – privilegij rezerviran samo za posjetioce, višu administraciju i samoga ravnatelja – Bishop, uvijek popularan kod dječaka, svakoga polugodišta ima različiti lik iz crtica (ovaj put je to medvjed Yogi), dar učenika.

Ja imam jubilarnu šalicu Sv. Oswalda iz 1990., ograničen broj primjeraka. Takvu ima i Eric Scoones kao i još nekolicina iz stare garde, ali moja ima otkrhnutu ručku, što mi omogućava da je razlikujem od ostalih. Između ostalog, s prihodom od tih šalica smo izgradili novi sportski paviljon pa svoju čuvam s ponosom. Ili bih je čuvao kada bih je mogao pronaći.

²⁷ Ecce, stercuspro cerebro habes, lat., imaš balegu umjesto mozga.

²⁸ Capitain i Sous-fifre, franc., kapetan i njegov pomoćnik.

– Prokletstvo. Prvo vražji dnevnik, a sada vražja šalica. – Uzmi moju, reče McDonaugh (Charles i Diana, malo otkrhnuta).

– Nije u tome problem.

I nije bio. Maknuti učiteljevu šalicu s njezina uobičajenog mjesta gotovo je jednako strašno kao zauzeti njegov naslonjač. Naslonjač, ured, učionica, a sada i šalica. Iznenada mi se učini da sam pod opsadom.

Keane me je podsmješljivo pogledao dok sam nalijevao čaj u krivu šalicu. – Dobro je znati kako nisam jedini koji ima loš dan, reče.

– Da?

– Danas sam ostao bez oba slobodna sata. 5.G. Engleska književnost, razred Boba Strangea.

Jo. Naravno, svi znaju da gospodin Strange ima puno posla. Kao jedan od glavnih učitelja zadužen je za raspored sati. Tijekom godina uspio je sebi tako osmisliti raspored tečajeva, obveza, sastanaka, administrativnih i drugih neophodnih poslova da mu za stvarni kontakt s učenicima praktički ne ostaje vremena. Ali Keane se doimao dovoljno sposobnim – napokon, preživio je Sunnybank Park – iako, vidio sam kako su i snažniji ljudi pokleknuli pred petim razredom.

– Ma bit ću u redu, reče Keane kada sam mu izrazio suosjećanje. – Uostalom, bit će to dobra građa za moju knjigu.

Ah, da, knjiga. – Što god vam pomaže da izgurate dan, rekoh pitajući se misli li on ozbiljno. Nekako je potihoo duhovit taj Keane – ima trunku skorojevičkog u sebi i zato pomalo sumnjam u sve što kaže. Ipak, neusporedivo mi je draži od mišićavog Lighta, ulizice Easvja ili plašljivoga Meeka.

– Ah da, tražio vas je doktor Devine, nastavi Keane. – Nešto u vezi sa starim ormarićima za spise.

– Dobro. – Bila je to najbolja vijest što sam je toga dana čuo. Iako, nakon gužve s 3.S čak je i draženje Nijemaca izgubilo svoju uobičajenu draž.

– Rekao je Jimmyju da ih odnese u dvorište, reče Keane. – Da ih premjesti što je moguće prije.

– Molim!

– Zagrađuju prolaz, mislim da je to rekao. Nešto u vezi sa zdravstvenim i sigurnosnim propisima.

Opsovah. Kiselo grožđe je čini se doista želio taj ured. Rijetko se tko

usudi spustiti tako nisko da upotrijebi manevar s pozivanjem na zdravstvene i sigurnosne propise. Popio sam čaj i odlučno se uputio prema bivšem uredu za klasične jezike, ali tamo zatekoh samo Jimmyja s odvijačem u ruci kako na vrata pričvršćuje neku vrstu elektronskoga uređaja.

– To je zujalo, šefe, objasni Jimmy, vidjevši moje iznenađenje. – Kako bi doktor Devine znao kada je netko pred vratima.

– Ah, tako. – Nekoć smo jednostavno kucali.

Ali Jimmy je bio oduševljen. – Kada iznad vrata vidite crveno svjetlo znači da on ima sastanak, reče. – Ako je zeleno, on pritisne gumb i pusti vas unutra.

– A žuto svjetlo?

Jimmy se namršti. – Ako je žuto, – reče naposljetku, – doktor Devine pritisne zujalo da vidi tko je... – zastane mršteći čelo, – ... pa ako je netko važan pusti ga unutra!

– Veoma teutonski. – Zaobišao sam ga i ušao u svoj ured.

Unutra je vladao napadan i neugodan red. Novi ormarići različitih boja, zgodan kuler za vodu, veliki stol od mahagonija, na njemu kompjuter, nova bugačica i uramljena fotografija gospođe Kiselo grožđe. Sag je očišćen, moj zeleni ljiljan – prašnjavi veteran suše i nemara pun ožiljaka – uredno je uklonjen. Na zidu visi samodopadni znak ZABRANJENO PUŠENJE i laminirani raspored obveza, sastanaka odsjeka, klubova, radnih grupa.

Neko sam vrijeme bio bez teksta.

– Vaše su stvari kod mene, šefe, reče Jimmy. – Da vam ih donesem gore?

Čemu? Znao sam da su pobijedili. Pokunjeno se vratih u zbornicu kako bih tugu utopio u čaju.

U IDUĆIH SMO NEKOLIKO TJEDANA LEON I JA POSTALI PRIJATELJI.

To i nije bilo tako riskantno kao što se čini, djelomice stoga što smo pripadali različitim domovima – on Amadeusu, dok je moj navodno bio Birkby – uostalom, bili smo na različitim godinama. Sreli bismo se ujutro – pod odorom Sv. Oswalda bila je moja odjeća – a kašnjenje u Sunnybank opravdavah raznoraznim dovitljivim izgovorima.

Tjelesni više ne pohađah – onaj potez s astmom je upalio – pa su odmori i vrijeme objeda bili rezervirani za Sv. Oswald. Sebe stadoh doživljavati kao pravoga Ozzieja. Od Leona saznah koji je učitelj dežuran, kakvi tračevi kruže po školi, naučih sleng. Zajedno smo išli u knjižnicu, igrali šah, poput ostalih besposličarili na klupama u dvorištu. S njime pripadah svemu tome.

To ne bi bilo moguće da je Leon bio otvoreniji, popularniji učenik. Uskoro uvidjeh kako se ni on ne uklapa, ali za razliku od mene on se držao podalje od svih jer je sam tako izabrao, ne zato što je morao. Sunnybank Park bi ga uništio za tjedan dana, ali Sv. Oswald iznad svega cijeni inteligenciju, a on je bio dovoljno pametan daje upotrijebi u svoju korist. Prema učiteljima je bio pristojan i pun poštovanja – barem pred njima. To mu je uvelike pomagalo u nevolji – što nije bilo rijetko. Činilo se da se Leon namjerno izvrgava opasnosti kad god stigne. Specijalizirao se za neslane šale, dobro osmišljene sitne osvete, tajni neposluh. Rijetko bi ga ulovili. Ako sam ja bio Knight, on je bio Allen--Jones – šarmer, prevarant, lukavi buntovnik. Pa ipak, mene je prihvatio. Ipak smo postali prijatelji.

Da ga zabavim izmišljah priče iz moje prethodne škole, dajući si ulogu koju je on od mene očekivao. S vremena na vrijeme u tim su se pričama pojavljivali likovi iz mojega stvarnog života: gospođica Potts, gospođica McCauleigh, gospodin Brav. Opisivah Brava s istinskom mržnjom, prisjećajući se njegova podrugivanja i poziranja. Leon je pažljivo slušao, ali ne odveć suosjećajno.

– Šteta što nisi nekako mogao uzvratiti tome tipu, rekao je jedanput.
– Nekako mu se osvetiti.

– Kako bi ti to napravio? – upitah. – Pomoću vudua? – Ne, odgovorio je Leon. – Ne baš.

Leon i ja smo se poznavali već više od mjesec dana. Mogao se nanjušiti kraj ljetnog tromjesečja, miris pokošene trave i slobode. Za mjesec dana nastava će se završiti u svim školama (osam i pol tjedana beskrajnog, neograničenog slobodnog vremena) pa neće više biti potrebe za mijenjanjem odore, opasnim markiranjem, lažnim ispričnicama i izgovorima.

Već smo sve isplanirali Leon i ja, odlaske u kino, šetnje u šumi, izlete u grad. U Sunnybank Parku su ispiti – kakvi takvi – završili. Raspored sati bio je labav kao i disciplina. Neki su učitelji potpuno

prestali predavati svoje predmete i prikazivali Wimbledon na televiziji, dok su se drugi posvetili sportu i pri – vatnom usavršavanju. Bijeg u Oz nikada nije bio lakši. Bilo je to najsretnije vrijeme u mojemu životu.

Tada se dogodila nesreća koja se zapravo nije smjela dogoditi, glupa slučajnost, to je sve. Ali je zamalo srušila moj svijet, ugrozila sve moje nade – a razlog je bio učitelj tjelesnoga, gospodin Brav.

Radi svih uzbuđenja gotovo zaboravih na njega. Više ne pohađah tjelesni, ionako ne pokazah nadarenost, pa mi se činilo da nikome ne nedostajem. Čak i bez gospodina Brava, tjelesni je za mene predstavljao tjedno mučenje. Odjeću su mi bacali pod tuš, sportsku opremu su sakrivali ili krali, lomili su mi naočale, a moje slabašne napore da sudjelujem dočekivali su s podsmijehom i prezirom.

Upravo je Brav poticao ruganje, opetovano me je izdvajao da pred svima pokazujem vježbe i tada bi sve moje tjelesne mane nesmiljeno dolazile do izražaja.

Noge su mi bile mršave, koljena izbočena, a kada je bilo potrebno posuditi školski dres (moj je prečesto – nestajao – pa je otac odbio kupiti novi) Bray bi mi dao prevelike flanelske hlačice čije su nogavice komično lepršale za vrijeme trčanja radi čega dobih nadimak Gromhlače.

Bravevi su obožavatelji držali kako je to veoma smiješno i tako je nadimak Gromhlače ostao. Učenici su zapravo shvatili da imam problem s vjetrovima, i tako od Pepeljara Snyde postadoh Smrdi Snyde. Svakoga su me dana bombardirali šalama o prženome grahu, a za vrijeme nadmetanja između razreda (zna se koga su posljednjeg izabirali u ekipu) Bray bi ostalim igračima viknuo: Pazite, ekipu! Netko se opet najeo graha!

Kao što rekoh, činilo mi se kako nikome ne nedostajem na satu tjelesnog, a ponajmanje učitelju. Ali zaboravih na njegovu urođenu zloću. Nije mu bilo dovoljno što se pravio važan pred svojom malenom klikom obožavatelja i ulizica. Nije mu bilo dovoljno da čeznutljivo gleda djevojčice (povremeno bi ih se čak usudio na brzinu pipati pod izlikom treninga) ili da ponižava dječake svojim glupavim humorom. Svaki izvođač treba publiku, ali Bravu je bilo potrebno više od toga. Bravu je bila potrebna žrtva.

Već su četiri sata tjelesnog prošla bez mene. Mogu misliti kakvi su bili komentari:

Gdje je Gromhlače, ha, djeco?

Ne znamo, gospodine. U knjižnici, gospodine. U WC školjci, gospodine. Ne mora na tjelesni, gospodine. Astma, gospodine.

Supčina, a ne gospodin.

Naposlijetku bi se možda sve zaboravilo. Bray bi našao novu žrtvu – bilo ih je posvuda. Debela Peggy Johnsen, pristavi Harold Mann, Lucy Robbins podbuhla lica ili pak Jeffrey Stuarts koji je trčao poput djevojčice. Na kraju bi se okomio na nekoga od njih – i oni su to znali pa su me za vrijeme nastave ili zбора gledali sa sve većim neprijateljstvom, mrzeći me jer se izvukoh.

Upravo su oni, ti pljugeri, bili najuporniji. Oni nisu dopustili da se šale o gromhlačama zaborave, neprekidno su jahali po temi graha i astme sve dok satovi tjelesnog bez mene nisu postali cirkuska atrakcija bez nakaze pa je gospodin Brav napokon posumnjao.

Ne znam gdje me je točno ugledao. Možda me je netko vidio kad se iskradah iz knjižnice. Zaboravih na oprez. Leon je ispunjavao moj život, a Brav i njegov soj su u usporedbi s njime bili tek blijede sjene. Bilo kako bilo, sljedećega me je jutro čekao. Kasnije saznah da se zamijenio za dežurstvo s drugim učiteljem, kako bi bio siguran da će me uloviti.

– Gle, gle! Izgledaš veoma živahno za nekoga tko boluje od tako teškog oblika astme, reče. Ulovio me je u trku, nastava je već bila počela.

Zapiljih se u njega, strah me je gotovo paralizirao. Pakosno se smješkao, poput brončanog totema kakva žrtvenoga kulta.

– Što je? Maca popapala jezik?

– Kasnim, gospodine, promucah nastojeći se snaći. – Moj je Itata...

Nagnuo se iznad mene pun prezira. – Možda bi mi tvoj otac mogao ispričati nešto više o toj tvojoj astmi, reče. – On je podvornik, zar ne, u onoj klasičnoj gimnaziji? Povremeno navraća u naš mjesni pub.

Disanje mije bilo otežano. Na trenutak mi se učini da doista bolujem od astme i da će mi se pluća rasprsnuti. Čak se stadoh nadati da će se to doista dogoditi – u tom se trenutku smrt nedvojbeno činila najboljim mogućim rješenjem.

Bray je to primijetio i još se jače nacerio. – Čekam te navečer nakon škole ispred svlačionica, reče. – I nemoj kasniti.

Dan mi je prolazio kao u nekoj izmaglici, ispunjen strahom.

Dobih proljev, nestalo je koncentracije, pobrkah učionice. Hrana mi

se zgodila. Za vrijeme poslijepodnevnog odmora moje je stanje panike doseglo takav vrhunac daje pripravnica, gospođica Potts, to primijetila i upitala me što se događa.

– Ništa, gospođice, rekoh očajnički se trudeći da prestane obraćati na mene pažnju. – Imam laganu glavobolju.

– Ne čini mi se da je lagana, reče prilazeći. – Lice ti je veoma blijedo.

– Nije to ništa, gospođice. Doista.

– Mislim da bi najbolje bilo da pođeš kući. Možda se radi o kakvoj infekciji.

– Ne! – nehotice je veoma glasno izletjelo iz mene. To bi pogoršalo stvari. Ne pojavim li se na naznačenu mjestu Bray će razgovarati s mojim ocem pa će propasti sve šanse da izbjegnem razotkrivanje.

Gospođica Potts se namršti. – Pogledaj me. Je li sve u redu?

Tiho odmahnuh glavom. Gospođica Potts je bila tek pripravnica, malo starija od očeve djevojke. Voljela je biti popularna – biti važna. Djevojčica iz mogega razreda, Wendy Lovell, namjerno je povraćala nakon objeda. Kada je gospođica Potts to saznala nazvala je telefon pomoći za probleme s prehranom.

Cesto je govorila o spolnoj samosvijesti, bila je stručnjak za pitanja rasne diskriminacije, pohađala je tečajeve o samopotvrđivanju, nasilju i drogama u školama. Činilo mi se da gospođica Potts traži pravednu stvar za koju će se boriti, iako je u našoj školi trebala biti samo do kraja polugodišta i za nekoliko će tjedana otići.

– Molim vas, gospođice, rekoh tiho.

– Hajde, dušo, reče gospođica Potts ohrabrujući me. – Meni valjda možeš reći.

Tajna je bila jednostavna, kao što tajne obično jesu. Mjesta poput Sv. Oswalda – pa čak i u izvjesnoj mjeri poput Sunnybank Parka – imaju svoj vlastiti obrambeni sustav. On se ne sastoji od detektora dima ili skrivenih kamera, već od debeloga sloja blefiranja.

Nitko ne smije ići protiv učitelja – nitko se ne usudi ići protiv škole. A zašto? Nagonski strah od autoriteta – strah koji nad-mašuje strah od razotkrivanja. Učitelj je uvijek – gospodin – za svoje učenike, bez obzira koliko godina prošlo, čak i kao odrasli ljudi otkrivamo da stari refleksi nisu nestali već su samo neko vrijeme bili uspavani kako bi se kao po zapovijedi probudili. Tko bi se usudio suprotstaviti tom

golemom blefu? To je bilo nepojmljivo.

Ali mene je tjerao očaj. S jedne strane bili su Sv. Oswald i Leon, sve za čime čeznuh, sve što izgradih. S druge je strane bio gospodin Bray koji je poput božje riječi visio nada mnom-Usudujem li se? Ima li nade da uspijem?

– Hajde dušo, reče gospođica Potts nježno, uvidjevši ukazuje prilika.
– Možeš mi se povjeriti – neću nikome

Odglumih oklijevanje. Zatim tiho progovorih- – Radi se o gospodinu Bravu, rekoh pogledavši je u oči. – O Bravu i Tracey Delacey.

Sv. Oswald, klasična gimnazija za dječake petak, 10. Rujna

BIO JE TO DUGAČAK PRVI TJEDAN. UVIJEK JE TAKO, ALI ČINI SE KAKO su se ove godine gluposti stale događati ranije. Danas nema Anderton-Pullitta (ima alergijsku reakciju, tvrdi njegova majka), ali su se Knight i Jackson vratili na nastavu. Jackson osim slomljena nosa ima i impresivnu masnicu na oku. McNair, Sutcliff i Allen-Jones su dobili opomenu iz vladanja. Allen-Jones ima masnicu na licu na kojoj se jasno razabiru tragovi četiri prsta, ali on tvrdi kako ju je zadobio igrajući nogomet.

Meek je preuzeo Zemljopisno društvo koje se, zahvaljujući Bobu Strangeu, sada jednom tjedno sastaje u mojoj učionici. Bis-hop je istegnuo Ahilovu tetivu za vrijeme previše usrdna trčanja. Isabelle Tapi se stala motati oko sportskoga odsjeka u veoma izazovnim suknjama. Invazija ureda za klasične jezike doktora Devinea privremeno je zaustavljena nakon što je iza drvene oplata zida otkriveno leglo miševa. Moje šalice još uvijek nema, kao ni dnevnika, što mi je priskrbilo Marlenino negodovanje, a kada sam se u četvrtak nakon objeda vratio u svoju učionicu otkrio sam kako je moje najdraže nalivpero – zelena Parkerica sa zlatnim perom – nestalo iz ladice mojega stola.

Nestanak toga posljednjeg predmeta doista me je razljutio, djelomice zato što sam izašao iz sobe svega na pola sata, a što je još gore, jer se dogodilo u vrijeme objeda. To je navodilo na pomisao kako je lopov netko iz mojega razreda. Moj 3.S – dobri dječaci, tako sam barem mislio, meni odani. Jeff Light je u to vrijeme bio dežuran u hodniku, gle slučajnosti – Isabelle Tapi također, ali (i to me ne iznenađuje) nijedno od njih nije primijetilo da neobični posjetioci zalaze u učionicu 59 za

vrijeme objeda.

Poslijepodne sam razredu spomenuo nestanak nalivpera, nadajući se da ga je netko možda posudio i zaboravio vratiti, ali dječaci su me samo bljedelo gledali.

– Što, zar nitko nije ništa vidio? Tayler? Jackson?

– Ništa, gospodine. Ne, gospodine.

– Pryce? Pink? Sutcliff?

– Ne, gospodine.

– Knight?

Knight pogleda u stranu podmuklo se smješajući.

– Knight?

Upisan odsutne na komad papira i pustih dječake da idu, sada već prilično uzrujan. Boljelo me je što to moram učiniti, ali postojao je samo jedan način da otkrijem krivca, a taj je da pretražim ormariće dječaka. To sam poslijepodne slučajno bio slobodan pa sam uzeo univerzalni ključ i popis s brojevima ormarića učenika, ostavio Meeka da nadzire učionicu 59 i malenu grupu starijih učenika, od kojih se nije očekivalo da će izazivati nered, te sam se uputio u srednji hodnik gdje je bila prostorija s ormarićima trećih razreda.

Tražio sam po abecedi, polako i melodično, obraćajući posebnu pažnju na sadržaj pernica. Nisam pronašao ništa izuzev pola kutije cigareta u Allen-Jonesovu ormariću i časopis s fotografijama razgolićenih žena u Jacksonovu.

Zatim je na red došao Knightov ormarić, pretrpan papirima, knjigama i različitim smećem. Između dva je fascikla iskliznula srebrna kutija za olovke u obliku kalkulatora. Otvorio sam je, ali u njoj nije bilo nalivpera. Idući je ormarić bio Lemonov, zatim Niuov, Pinkov. Anderton-Pullittov je bio natrpan knjigama na temu njegove najveće pasije, aviona iz Prvoga svjetskog rata. Pretražio sam sve ormariće, pronašao zalihu zabranjenih igraćih karata, sličice s djevojkama u erotskim pozama, ali nigdje ni traga nalivperu Parker.

Provedoh više od sata u prostoriji s ormarićima, dovoljno dugo da zazvoni za kraj sata i da se hodnik ispuni učenicima, iako, nasreću, nitko se od njih nije odlučio zaci ovamo za vrijeme odmora.

Moja je ljutnja narasla, ne toliko zbog nestanka nalivpera – napokon, ono se moglo nadomjestiti – već zbog činjenice što je zbog tog incidenta nestalo nešto od užitka što mi ga je pružalo druženje s

dječacima, i sve dok se ne pronađe krivac neću im moći vjerovati.

Bio je moj red da dežuram nakon nastave, nadzirao sam red za autobus. Meek je bio u glavnome dvorištu, jedva vidljiv u masi dječaka na odlasku. Monument je stajao na stubama kapele i cijeli proces nadgledao s visine.

– Doviđenja, gospodine! Ugodan vikend želim! – Bio je to McNair koji je protrčao napola odvezane kravate i košulje što je virila iz hlača. S njime je bio Allen-Jones, trčao je kao i uvijek, kao da mu je život u opasnosti. – Lakše malo, viknuh. – Slomit ćete vratove.

– Oprostite, gospodine, vikne Allen-Jones ne usporivši.

Morah se nasmijati. Sjetih se kako sam i ja nekoć tako jurcao – ta nije moguće da je to bilo tako davno, kada su se vikendi činili dugima poput igrališta. U današnje vrijeme prođu u trenu: tjedni, mjeseci, godine – svi su nestali u isti mađioničarev šešir. Ipak, upitah se zašto. Zašto dječaci uvijek trče? I kada sam to ja prestao trčati?

– Gospodine Straitley.

Bilo je toliko bučno da nisam čuo kada se iza mene pojavio Novi ravnatelj. On je čak i petkom poslije podne izgledao sa_ vršeno uredno: bijela košulja, sivo odijelo, kravata zavezana i |mjamještena točno pod pravilnim kutom. – Ravnatelju.

Ljuti ga kada ga zovu ravnateljem. To ga podsjeća kako u povijesti Sv. Oswalda nije ni jedinstven ni nezamjenjiv. – Je li to bio vaš učenik, – upita on, – onaj koji je projurio pokraj nas s košuljom izvan hlača?

– Uvjeran sam da nije, lagao sam. Novi je ravnatelj poput pravoga administratora bio opsjednut košuljama, čarapama i drugim sitnicama vezanim uz odoru. Vidjelo se da sumnja u moj odgovor. – Primijetio sam kako ovoga tjedna učenici nisu osobito marili za pravila nošenja odore. Nadam se da ćete ih biti u stanju uvjeriti koliko je važno da i izvan Škole ostavljaju dobar dojam.

– Naravno, ravnatelju.

Budući daje pred nama bila školska inspekcija, Ostaviti Dobar Dojam postao je jedan od glavnih prioriteta Novoga ravnatelja. Klasična gimnazija Kralj Henry ponosila se veoma strogim odjevnim kodeksom – između ostalog odora se ljeti sastojala od tvrdih ravnih slamnatih šešira i cilindara za članove crkvenoga zbora. On drži kako to doprinosi njihovu superiornome položaju na rang-listi škola. Moji tintom umrljani mangupi nemaju tako dobro mišljenje o svojim

suparnicima – ili Henriettama kako ih u Sv. Oswaldu tradicionalno zovu – i moram priznati da s njima pomalo suosjećam. Pobuna protiv odjevnih normi vrsta je obreda inicijacije, i učenici – pogotovo 3.S – izražavaju svoju pobunu tako što im rubovi košulja vire iz hlača, režu kravate i nose subverzivne čarape.

Pokušao sam to objasniti Novome ravnatelju, ali on me je pogledao s takvim gnušanjem da mi je bilo žao što sam uopće išta rekao. – Čarape, gospodine Straitley? – čudio se kao da sam mu otkrio neku novu i do sada nezamislivu perverziju.

– Pa da, rekoh. – Znače, s likom Homera Simpsona, junaka South Parka, Scooby-Doo-om.

– Ali mi imamo propisane čarape, reče ravnatelj. – Od sive vune, do pola lista, sa žutom i crnom crtom. Osam funti devedeset devet za par u dućanu gdje se prodaju naše odore.

Nemoćno slegnuh ramenima. Petnaest je godina ravnatelj u Sv. Oswaldu i još uvijek nije shvatio kako nitko – nitko! – ne nosi propisane čarape.

– Očekujem od vas da tome stanete na kraj, reče ravnatelj uznemireno. – Svaki bi dječak morao nositi odoru, kompletnu odoru, u svakome trenutku. Morat ću svima poslati dopis.

Pitao sam se je li ravnatelj kao dječak nosio odoru, kompletnu odoru u svakome trenutku. Pokušah to zamisliti, ali nije mi uspjelo. Uzdahnuh. – Fac ut vivas²⁹, ravnatelju.

– Molim?

– Svakako, gospodine.

– Kad smo već kod dopisa... Moja vam je tajnica danas poslala tri maila s molbom da se javite u moj ured.

– Doista, ravnatelju?

– Da, gospodine Straitley. – Ton mu je bio leden. – Imali smo žalbu.

Naravno, radilo se o Knightu. Zapravo o njegovoj majci, blajhanoj plavuši neodređenih godina i eksplozivna karaktera, blagoslovljenu pozamašnom alimentacijom, što joj je omogućavalo puno slobodnoga vremena da barem jedanput svakog tromjesečja podnosi žalbe. Ovoga se puta radilo o nanošenju zla njezinu sinu jer je Židov.

²⁹ Fac ut vivas, lat., počni živjeti.

– Žalba na antisemitizam je veoma ozbiljna stvar, objavi ravnatelj. – Dvadeset pet posto naših mušterija – hoću reći roditelja – pripada židovskoj zajednici i ne moram vas podsjećati kako...

– Ne, ne morate, ravnatelju. – Doista je pretjerao. Staviti se na stranu učenika – i to na javnome mjestu gdje je bilo tko mogao čuti – nadilazilo je sve granice nelojalnosti. Osjećah kako u meni raste gnjev. – Ovdje se radi tek o krivoj interpretaciji pa očekujem da ćete me bezuvjetno podržati u svjetlu te potpuno neosnovane optužbe. Kad smo već kod toga, ja bih htio podsjetiti vas kako je naš sustav održavanja discipline piramidalan, počinje od razrednika, te mi se ne sviđa kada moje dužnosti preuzima netko drugi prije negoli se savjetuje sa mnom.

– Gospodine Straitley! – ravnatelj je izgledao prilično potreseno.

– Da, ravnatelju.

– To nije sve. – Čekao sam dok je u meni ključalo. – Gospoda

Knight tvrdi kako je iz dječakova zaključanog ormarića jučer poslije podne nestala skupocjena kemijska olovka, dar njezinu sinu za bar micvu. A vi ste, gospodine Straitley, viđeni kako

E upravo u to vrijeme otvarate ormariće trećih razreda.

U sebi sam se prokleo. Trebao sam biti oprezniji, trebao sam – u skladu s propisima – u nazočnosti dječaka pretražiti ormariće. Ali 3.S je moj razred, po mnogo čemu moj najdraži razred. Bilo mi je lakše postupiti onako kako uvijek činim: posjetiti krivca u tajnosti – maknuti dokaze – i ne dizati prašinu. Upalilo je s Allen-Jonesom i pločicama za vrata, upalilo bi i s Knightom. Samo, u Knightovu ormariću nisam ništa pronašao – iako mi je unutarnji glas govorio da je on kriv – i zasigurno nisam ništa maknuo odande.

Ravnatelj je uhvatio ritam. – Gospoda Knight vas optužuje ne samo za neprekidno zlostavljanje i ponižavanje dječaka, – reče, – već da ste ga gotovo optužili za krađu, a kada je on to porekao, potajno ste uklonili skupocjeni predmet iz njegova ormarića – možda u nadi da ćete ga tako natjen ti da prizna.

– Razumijem. Evo što ja mislim o gospođi Knight...

– Školsko će osiguranje nadomjestiti gubitak, naravno. Ali postavlja se pitanje...

– Molim? – Gotovo sam ostao bez teksta. Dječaci svakodnevno gube stvari. Osigurati naknadu u ovome slučaju bilo bi isto kao i priznati moju krivnju. – Ne dolazi u obzir. Kladam se u što god želite da će

Knight prokletu stvar naći ispod svoje postelje ili tako negdje.

– Radije bih to riješio na ovome nivou nego da žalba dođe do Upravnoga odbora, reče ravnatelj s neuobičajenom iskrenošću.

– Da, kladim se da je tako, ali ako to učinite, u ponedjeljak ujutro imat ćete moju ostavku na svojem stolu.

Ravnatelj je probljedio. – No, no, smirite se, Roy...

– Nemam se namjeru smiriti. Dužnost je ravnatelja da podrži svoje učitelje, a ne da se prestraši čim čuje kakav zlobni trač.

Nastupila je neugodna, hladna tišina. Uvidjeh kako je moj glas – dugo godina treniran u uvjetima akustike zvonika – postao prilično glasan. Nekoliko je dječaka i roditelja stajalo nedaleko od nas i sve su mogli čuti, a mali je Meek, još uvijek dežuran, gledao u mene otvorenih usta.

– U redu, gospodine Straitley, ukočeno će Novi ravnatelj.

Zatim se udaljio i ostavio me je pod dojmom da sam u najboljem slučaju postigao Pirovu pobjedu, a u najgorem, najubojitiji mogući autogol.

JADNI, STARI STRAITLEV. IZGLEDAO JE TAKO DEPRIMIRANO KADA JE jučer odlazio iz škole da skoro osjetih sažaljenje što mu uzeh nalivpero. Učinilo mi se da on izgleda staro – ne više zastrašujuće, već jednostavno staro. Tužni komedijaš podbuhla lica čije je najbolje vrijeme prošlo. Ali učinilo mi se krivo, naravno. U Rovu Straitleyju ima još dosta srčanosti, ima još opasne inteligencije. Ipak – nazovite to nostalgijom ako želite ili izopačenošću – danas mi se svidio više negoli ikad prije. Da mu učinim uslugu, pitam se. Za dobra stara vremena?

Da, možda. Možda hoću.

Prošao je prvi tjedan i ja to proslavih bocom šampanjca. Igra je tek počela, ali ja već posij ah mnogo otrovnog sjemenja i bit će ga još. Knight se pokazao kao dragocjeno oruđe – gotovo poseban mali prijatelj, kako ih Straitley zove – razgovara sa mnom na svakome odmoru, upija svaku moju riječ. Ah, ništa me od toga ne može izravno inkriminirati – ta tko to zna bolje od mene. Uz pomoć natuknica i pričica mislim da ga mogu usmjeriti upravo onamo kamo treba.

Njegova se majka, naravno, nije žalila Upravnome odboru. To se od

nje, unatoč njezinu glumatanju, nije ni moglo očekivati. Barem ne ovaj put. Ipak, svi se ti događaji pohranjuju, duboko u sjećanju, tamo gdje je važno.

Skandal je trulež zbog kojega se raspadaju temelji. Sv. Oswald ih je imao dovoljno – uredno su ih izgladili uglavnom upravitelji i Upravni odbor. Na primjer, afera Shakeshafte – ili onaj nemio događaj s podvornikom prije petnaest godina. Kako se ono zvao? Snyder? Ne mogu se sjetiti pojedinosti, stari, ali to je samo dokaz kako ne možeš nikome vjerovati.

U slučaju gospodina Brava i moje škole nije bilo upravnoga odbora koji bi uzeo stvari u svoje ruke. Gospođica Potts slušala me je razrogačenih očiju. Njezine su usne za manje od minute iz odlučno stisnutih postale kiselo iskrivljene. – Ali Tracey ima petnaest godina, reče gospođica Potts (ona se uvijek trudila lijepo izgledati na satovima gospodina Brava te je sada njezino lice bilo ukočeno od neodobravanja). – Petnaest!

Kimnuh. – Nemojte nikome reći, zavapih. – Bray će me ubiti ako sazna.

To je bio mamac i ona ga je, kao što se moglo očekivati, progutala. – Tebi se ništa neće dogoditi, reče gospođica Potts odlučno. – Samo mi moraš sve ispričati.

Nakon škole nije bilo sastanka s Bravom. Umjesto toga prove-doh neko vrijeme ispred ravnateljeva ureda drhteći od straha i uzbuđenja zbog drame koja se unutra odvijala. Brav je, naravno, sve poricao, ali je Tracey kao omamljena gorko plakala zbog njegove javne izdaje. Usporedila je sebe s Juliom, prijetila je da će se ubiti i napokon izjavila da je trudna. Uslijedila je panika i uzajamno optuživanje. Bray je kukavički pobjegao pozvati sindikalnog predstavnika, a gospođica Potts je zaprijetila da će o svemu izvijestiti mjesne novine ne poduzme li se smjesta

nešto kako bi se spriječilo da taj pervertit zavede još nevinih djevojaka. Ona je oduvijek u njega sumnjala, rekla je, i trebalo bi ga uhititi.

Sljedećega je dana gospodin Brav suspendiran do kraja istrage, a zbog onoga što je otkriveno nikad se nije vratio. U idućem je tromjesečju Tracey otkrila kako ipak nije trudna (na veliko olakšanje mnogih dječaka petih razreda). Dobili smo novu i veoma mladu

učiteljicu tjelesnoga, gospođicu Applewhite, koja je moju astmu prihvatila bez suvišnih pitanja i radoznalosti. Ja čak i bez karatea uspjeh zadobiti neku vrstu dvojbena poštovanja među nekolicinom kolega jer se usudih suprotstaviti tom gadu Bravu.

Kao što rekoh, vješto bačen kamen može srušiti diva. Bray je bio prvi u nizu. Pokusni kunić, ako hoćete. Možda su moji školski kolege to osjetili, osjetili su kako mi se svidjelo uzvraćati udarce, jer je nakon toga buling, od kojega mi je boravak u školi bio nepodnošljiv, uglavnom tiho prestao. Moja popularnost naravno nije narasla, ali dok su se ranije svi trudili da me muče, sada su me puštali na miru, i učitelji i učenici.

Malo prekasno. Tada je već Sv. Oswald gotovo svakodnevno bio dio mog života. Bilo da je to značilo da potajno vrebam u hodniku, razgovaram s Leonom za vrijeme odmora ili u vrijeme objeda, mojoj lakoumnoj sreći nije bilo kraja. Stigao je i tjedan ispita. Leonu je, kada nije imao ispite, bilo dopušteno da uči u knjižnici, pa smo zajedno bježali u grad, gledali ploče – ponekad ih krali, iako Leon to nije morao raditi, imao je više nego dovoljno džeparca.

Ja, pak, nisam. Gotovo sav moj novac – mali tjedni džeparac i novac za objed u Sunnybanku – odlazio je na ostvarivanje što uvjerljivije prijevare u Sv. Oswaldu.

Uzredni su troškovi bili nevjerojatni. Knjige, bilježnice, pića i grickalice iz školskoga dućana, prijevoz autobusom na utakmice što su se igrale u drugim školama i, naravno, odora. Uskoro otkrih da se, iako su svi dječaci nosili istu odoru, ipak morao održavati izvjesni standard. Leonu se predstavih kao novi učenik, sin policijskoga inspektora, pa je bilo nezamislivo da nosim staru odjeću ukradenu iz izgubljenog nađenog, ili izguljene i prljave kućne tenisice. Bila mi je potrebna nova odora, sjajne cipele, kožna školska torba.

Neke od tih stvari ukradoh iz ormarića nakon nastave i promijenih našivke s imenom. Nešto kupih od ušteđevine, a nešto od očeva novca za pivo. On se je znao vratiti kući pijan pa je uvijek postojala nada da se neće sjetiti koliko je točno potrošio. Upalilo je, ali moj je otac bio pažljiviji negoli se od njega moglo očekivati, pa me je prilikom drugoga pokušaja krađe gotovo ulovio. Nasreću, osim mene postojao je još jedan mogući sumnjivac. Uslijedila je gadna svađa nakon koje je Pepsi dva tjedna morala nositi tamne naočale. Poslije se ne usudih krasti od oca.

Zato su tu bili dućani. Pred Leonom se pretvarah da to radim iz zabave. Natjecali smo se tko će ukrasti više ploča i u našoj smo 'klupskoj kućici' u šumi iza škole dijelili plijen. Iako mi je ta igra dobro išla od ruke, Leon je bio prirodno nadaren, lišen svakoga straha. Prepravio je dugački kaput specijalno za tu svrhu. Neprimjetno je trpao ploče i CD-e u široke džepove u podstavi sve dok ne bi jedva hodao pod njihovim teretom. Jednom su nas zamalo uhvatili. Bili smo kod vrata kada se Leonova podstava rasparala, a ploče i njihovi omoti se rasuli na sve strane. Djevojka na blagajni je samo zinula, ostali su kupci piljili u nas razjapljenih usta, čak je i zaštitar iznenađeno stajao. Upravo se spremah potrčati, ali Leon se samo ispričavajući nasmiješio, pažljivo pokupio ploče i tek tada pojurio, a krajevi njegova kaputa lepršali su za njim dok je trčao. Nakon toga mi je trebalo dosta vremena da se ponovno usudim zaci u taj dućan – iako smo to ipak učinili na Leonovo inzistiranje. Ali, kao što je on rekao, ionako smo većinu stvari odnijeli.

Tajna je bila u stavu. To me je Leon naučio, iako, da je znao za moju prijevaru, držim kako bi čak i on priznao moju nadmoć u toj igri. Ali to nije bilo moguće. Za Leona je većina ljudi bila banalna. Sunnybankeri su bili rulja, a ljudi koji su živjeli u državnim stanovima (uključujući i one na Abbey Roadu gdje je nekada bio moj stan) bili su primitivci, jadnici, proleter.

Naravno, i ja osjećah jednak prezir, ali moja je mržnja bila dublja. Meni su bile poznate stvari koje Leon sa svojom lijepom kućom, latinskim i električnom gitarom nije mogao znati. Naše prijateljstvo nije bilo prijateljstvo ravnopravnih. U svijetu što smo ga zajedno stvorili nije moglo biti mjesta za dijete Johna i Sharon Snyder.

Jedino mi je bilo žao što ta igra ne može trajati vječno. Ali s dvanaest godina nitko ne razmišlja često o budućnosti, pa ako je i bilo tamnih oblaka na momemu horizontu, zaslijepljenost mojim novim prijateljstvom sprečavala me je da ih vidim.

Sv. Oswald, klasična gimnazija za dječake srijeda, 15. Rujna

KADA SAM SE JUČER VRATIO s OBJEDA NA OGLASNOJ JE PLOČI MOJEGA razreda bio pričvršćen crtež, nevjesta karikatura

mene s brkovima poput Hitlerovih. – Juden 'raus'³⁰ pisalo je u oblačiću iznad moje glave.

Bilo tko ju je tamo mogao objesiti – netko iz Devineove klike tko je bio tu nakon odmora, ili neki od Meekovih geografa, čak i dežurni prefekt s iskrivljenim smislom za humor – ali ja sam znao daje to učinio Knight. Vidjelo se to po samozadovoljnom, spokojnom izrazu njegova lica, po tome što je izbjegavao moj pogled, po kratkoj stanci između – Da – i – Gospodine – drskost koju sam samo ja primijetio.

Skinuh karikaturu, naravno, zgužvah je i bacih u koš za smeće ne pogledavši je dvaput, ali mogao sam nanjušiti pobunu. Inače je sve spokojno, ali tu sam predugo kako bih se dao zavarati. Bio je to tek prividan mir u epicentru, kriza tek slijedi.

Nikad nisam saznao tko me je vidio u prostoriji s ormarićima. Mogao je biti bilo tko, možda netko kome sam se zamjerio. Geoff i Penny Nation su taj tip ljudi, uvijek s neobičnim žarom prijavljuju – proceduralne anomalije – čime skrivaju svoju istinsku zlobu. Ove godine predajem njihovu sinu, pametnom, bljedunjavom učeniku prvoga razreda. Sve otkako su objavljeni popisi grupa oni nezdravo mnogo pažnje posvećuju mojim pedagoškim metodama. Možda je to učinila Isabelle Tapi koja me nikada nije voljela, ili Meek koji ima svoje razloge – možda čak netko od dječaka.

To, naravno, i nije toliko važno, ali od prvoga dana nove školske godine imam osjećaj da me netko promatra, pomno i bez naklonosti. Pretpostavljam da se i Cezar tako osjećao kada su nastupile martovske ide.

Nastava je protjecala kao i obično. Grupa prvoga razreda još je uvijek pod krivim dojmom kako je glagol – riječ koja radi, zatim šesti razred, grupa prosječnih učenika, pošteno su odrađivali Vergilijevu Eneidu IX. Moj se 3.S mučio s gerundom (već treći put), uz duhovite komentare Sutcliffa i Allen-Jonesa (oni se ne mogu suzdržati) i sumorne primjedbe Anderton-Pullitta, koji sat latinskog smatra gubitkom vremena jer bi ga mogao mnogo bolje provesti proučavajući avione iz Prvoga svjetskog rata.

Nitko nije obraćao pažnju na Knighta koji je tiho obavljao svoje zadatke, a kratki test što sam im dao pred kraj sata uvjerio me je kako je

³⁰ Juden 'raus, njem., Židovi, van!

većina savladala gerund onoliko koliko je moguće očekivati od učenika trećega razreda. Kao bonus Sutcliff je svoj test ukrasio cijelim nizom malenih drskih crteža što su prikazivali – primjerke gerunda u njihovu prirodnom habitatu – i što se događa kada – gerund sretne gerundiv. Ne smijem zaboraviti porazgovarati sa Sutcliffom. Ipak, crteže zaljepili za poklopac svojega stola, kao maleni, veseli protuotrov jutrošnjem tajanstvenom karikaturistu.

Što se tiče odsjeka, ima i dobrog i lošeg. Čini se kako se Dianne Dare dobro snalazi, dok Pearmanu ne ide sve od ruke. Nije samo on za to kriv. Iako je neorganiziran on mi je simpatičan, napokon inteligentan je – ali nakon što su stigli novi učitelji Scoones je postao veoma neugodan, sve više izaziva i ogovara do te mjere daje tihi Pearman neprekidno na granici da pukne, a čak je i Kitty izgubila nešto od svoje živahnosti. Čini se da je samo Tapi zadovoljna. Možda zato stoje njezina bliskost s onim antipatičnim Lightom sve veća. Više je puta viđena s njime u Žednome učenjaku, a odala ih je i činjenica što su podijelili sendvič u refektoriju.

Nijemci pak uživaju u svojoj trenutnoj prevlasti. Koja im je korist od toga? Miševa možda više nema – pali su kao žrtve zdravstvenih i sigurnosnih propisa doktora Devinea – ali Strai-tlevjev je duh neuništiv, prijeteće zvecka okovima pred ostalim zatočenicima i povremeno izaziva nemire.

Za cijenu jednoga pića u Učenjaku dobio sam ključ novoga ureda za njemački jezik kamo se povlačim kad god Devine ima sastanak doma. To je samo deset minuta, znam, ali za to vrijeme uspijem prouzročiti dovoljno nesmotrenih smetnji – ostavim šalicu za kavu na stolu, pomaknem telefon s njegova mjesta, dovršim križaljku u osobnome primjerku Timesa Kiseloga grožđa – sve kako bih ga podsjetio na svoju stalnu prisutnost.

Moji su ormari sa spisima preneseni u obližnju sobu s knjigama – to također muči doktora Devinea, jer on donedavno nije ni znao da postoje vrata što spajaju te dvije prostorije, a ja sam se njima ponovno stao koristiti. Kaže kako sa svojega stola može nanjušiti dim moje cigarete i sa samozadovoljnim se religioznim žarom poziva na zdravstvene i sigurnosne propise. Toliko knjiga svakako predstavlja opasnost od požara, buni se i spominje kako bi trebalo instalirati detektor dima.

Nasreću, Bob Strange nadzire troškove odsjeka i jasno je dao do

znanja da ne smije biti nepotrebnih troškova sve dok ne prođe inspekcija. Kiselo grožđe je trenutno primoran trpjeti moju prisutnost, dok bez sumnje planira svoj sljedeći potez.

U međuvremenu ravnatelj nastavlja ofenzivu na čarape. U ponedjeljak je zbor u potpunosti posvetio toj temi, pa otad doslovno svi dječaci iz mog razreda u školu nose svoje najkontroverznije čarape – uključujući u nekim slučajevima ekstravagantni dodatak, par jarkih podvezica.

Dosad sam izbrojio jednog Bugs Bunnija, tri Barta Simpsona, jedan South Park, četiri Beavisa i Butthead, dok je Allen-Jones obuo žarkoružičaste čarape s Powerpuff djevojkama izvezene šljokicama. Sreća je što mi vid nije kao nekoć, i da nikada ne primjećujem takve stvari.

Naravno, nikome nije tajna zašto Novoga ravnatelja iznenada zanimaju pokrivala za gležnjeve. Datum školske inspekcije se nezadrživo približava, a nakon razočaravajućih rezultata ljetnih ispita (zahvaljujući pretrpanu gradivu i najnovijoj državnoj shemi) zna da si ne može dopustiti nepovoljan izvještaj.

Radi toga će se u ovoj četvrti posebno paziti na čarape, košulje, kravate, zdravstvene i sigurnosne propise, miševe, kompjutersko opismenjavanje i hodanje lijevom stranom hodnika u svako doba. Provođit će se interno ocjenjivanje svih pripravnika, već se tiska nova brošura. Osnovan je pododbor koji će raspravljati o načinu poboljšanja imidža škole. U dijelu parkirališta za posjetioce uvodi se cijeli novi red parkirališnih mjesta za invalide.

Zbog svih tih neuobičajenih aktivnosti, vratar Fallow je veoma zaposlen. On ima neobičnu sposobnost da se takvim doima, dok zapravo izbjegava svaku vrstu posla. Stao je vrebati u kutovima i izvan razreda s notesom u ruci, nadgleda Jimmyjeve popravke i prepravke. Tako ima priliku čuti o čemu učitelji razgovaraju, i čini se kako većinu toga prenosi doktoru Devineu. Kiselo grožđe je svakako veoma dobro informiran za nekoga tko otvoreno prezire ogovaranje u zbornici.

Gospođica Dare je danas poslije podne održala sat u mojoj učionici. Zamjenjivala je Meeka koji je bolestan. Trbušna gripa, kako mi je Bob Strange rekao, ali ja u to sumnjam. Neki su ljudi rođeni da budu učitelji, neki nisu, pa iako Meek neće srušiti apsolutni rekord – on pripada učitelju matematike po imenu Fentimann koji je nestao već za vrijeme

odmora prvoga Pdana na poslu i nikada više nije viđen – ne bih se iznenadio da nas napusti usred polugodišta radi neke tajanstvene boljetice.

Nasreću, gospođica Dare je sazdana od čvršćeg materijala. Čujem je iz tihe sobe dok predaje Meekovim kompjuterskim šegrtima. Taj njezin blagi ton može zavarati, jer ispod njega se krije veoma inteligentna i sposobna osoba. Uvidio sam kako njezina suzdržanost nema nikakve veze sa sramežljivošću. Ona jednostavno uživa biti sama i ne druži se s novima. Često je vidim – napokon, dijelimo učionicu – pa me je iznenadila brzina kojom se snašla u zbrkanoj topografiji Sv. Oswalda, mnoštvu različitih učionica, njegovim tradicijama i tabuima, infrastrukturi. S dječacima je uspostavila prijateljski odnos, ali nije upala u zamku da to prijateljstvo preraste u prisnost. Zna kako treba kažnjavati da ne izazove ogorčenost, dobro poznaje svoj predmet.

Danas sam je prije nastave pronašao kako u mojoj razrednoj sobi ocjenjuje vježbenice pa sam je nekoliko trenutaka neometano promatrao prije negoli je postala svjesna da sam prisutan. Vitka i poslovna, u savršeno izglačanoj bijeloj košulji i finim sivim hlačama, tamne, kratke i nenametljivo lijepo podšišane kose. Zakoračio sam u prostoriju, ugledala me je i smjesta ustala kako bi oslobodila moj stolac.

– Dobro jutro, gospodine. Nisam vas očekivala ovako rano.

– Bilo je sedam četrdeset i pet. Light, dosljedno njegovu tipu, svakoga jutra stiže u pet do devet. Bishop dolazi rano, ali samo kako bi trčao svoje beskrajne krugove, a čak ni Gerry Grachvogel nikad nije u svojoj učionici prije osam. A ono gospodine – nadam se da se ona neće pokazati kao ulizica. Ipak, ne volim kada me novi oslovljavaju samo imenom, kao da sam vodoinstalater, ili netko koga su upoznali u pubu. – A što nije u redu s tihom sobom? – upitah.

– Gospodin Pearman i gospodin Scoones su raspravljali o nedavnim imenovanjima. Pomislila sam kako bi se bilo umjesno povući.

– Razumijem. – Sjeo sam i zapalio rani Gauloise.

– Oprostite, gospodine. Trebala sam vas pitati za dopuštenje. – Ton joj je bio pristojan, ali su joj oči svjetlucale. Zaključio sam da se ona ipak želi brzo probiti i zbog toga mi se još više svidjela.

– Jeste li za cigaretu?

– Ne hvala, ne pušim.

– Nemate poroka, ha? – O, bogovi, samo ne još jedno Kiselo grožđe.

– Vjerujte mi, imam ih dovoljno.

– Hm.

– Jedan od vaših dječaka mi je rekao da je ovo vaša učioni već dvadeset godina.

– Duže, ako računate godine koje sam ovdje proveo kao sužanj učenik. – Tada je odsjek za klasične jezike bio poput carstva. Francuski je predavao jedan jedini Sako od tvida odgojen na methode Assimil³¹, a učiti njemački se smatralo nepatriotskim.

O tempom! O mores!³² S Duboko uzdahnuh. Horacij sam na mostu protiv barbarskih hordi.

Gospođica Dare se smješkala. – Pa barem se razlikuje od ostalih prostorija s plastičnim stolovima i bijelim metalnim pločama. Mislim da imate pravo što ne odustajete od onoga do čega vam je stalo. Uostalom, sviđaju mi se vaši učenici. Ne moram ih nanovo učiti gramatiku.

Očito je, pomislih, kako je ona pametna djevojka. Pitao sam se što joj je potrebno od mene. Ima puno brzih načina da se ulizivački uspije negoli preko zvonika, i ako joj je to bila namjera onda bi njezino laskanje bolje upalilo kod Boba Strangea, Pear-mana ili Devinea. – Budite oprezni s ovakvim mjestima, rekoh. – Prije negoli se okrenete bit će vam šezdeset i pet godina, imat ćete koju kilu viška i bit ćete prekriveni prašinom od krede.

Gospođica Dare se nasmiješila i uzela vježbenice. – Zasiurno imate posla, reče i uputi se prema vratima. Zatim zastane. – Oprostite što vas to pitam, gospodine, – reče, – vi ne kanite u mirovinu ove godine, zar ne?

– Mirovinu? Sigurno se šalite. Moram izdržati dok ne dosti-gnem Stotinu. – Pažljivije je pogledah. – Zašto? Je li netko nešto rekao?

Gospođica Dare imala je čudan izraz lica. – Radi se o tome... – oklijevala je. – Kao mlađeg člana učiteljskog zbora gospodin Strange me je zamolio da budem urednica školskih novina. Dok sam pregledavala popise učitelja i odsjeka primijetila sam...

– Sto ste primijetili? – Njezina mije pristojnost već polako išla na

³¹ Methode Assimil, metoda učenja jezika što se koristi od 1929. Intuitivna asimilacija, tj. učenje stranih jezika istom metodom kao što se uči materinji jezik, kratke svakodnevne lekcije uz zabavne sličice.

³² O tempom! O mores!, lat., o vremena, o običaji!

živce. – Za ime svih bogova, dajte, recite već jednom!

– Radi se o tome... čini se kako vas ove godine ne spominju, feče gospođica Dare. – Stječe se dojam da je odsjek za klasične jezike... – Ponovno je zastala, tražeći odgovarajući izraz dok je moje strpljenje već bilo na izmaku.

– Što? Što? Marginaliziran? Integriran? K vragu s terminologijom. Recite mi što mislite! Što se dogodilo s prokletim odsjekom za klasične jezike?

– Dobro pitanje, gospodine, reče gospođica Dare mirno. – Sudeći po školskoj literaturi – reklamnim brošurama, popisima odsjeka, školskim novinama – tog odsjeka jednostavno nema. – Ponovno je zastala. – I gospodine... na popisu učitelja nema ni vas.

Ponedjeljak, 20. Rujna

DO KRAJA TJEDNA CIJELA JE ŠKOLA ZNALA. UZMU LI SE U OBZIR okolnosti, moglo se očekivati da će se stari Straitley neko vrijeme primiriti, razmisliti o svojim mogućnostima, javno ne istupati. Ali to nije u njegovoj prirodi, čak i kada je to najpametniji mogući manevar. Ali Straitley kao Straitley, čim je potvrdio činjenice odlučno se uputio ravno u Strangeov ured i natjerao ga da se izjasni.

Strange je naravno porekao kako se išta radi iza leđa. Novi će odsjek, rekao je, biti jednostavno preimenovan u Odsjek za strane jezike, što uključuje klasične i suvremene jezike kao i dva nova predmeta upoznavanje s jezikom i namjena jezika. Ti bi se predmeti trebali početi održavati jednom tjedno u kompjuterskim kabinetima čim stignu odgovarajući programi (sve će biti spremno, bio je uvjeren, do školske inspekcije 6. prosinca).

Klasični jezici nisu ni degradirani ni marginalizirani, rekao je Strange, već je cjelokupni profil stranih jezika poboljšan kako bi zadovoljio nastavne smjernice. Koliko on zna, u Sv. Henryju su učinili isto prije četiri godine, a na današnjem konkurentnom tržištu...

Što Roy Straitley misli o tome nije za širu javnost. Koliko čujem, većina je psovki srećom bila na latinskome, ipak, među njima dvojicom sada vlada uljudna ali nemilosrdna hladnoća.

Bob je postao gospodin Strange. Prvi je put u svojoj karijeri Roy Straitley stao obavljati svoje školske obveze strogo po školskim

pravilima. Inzistira da ga svakoga jutra najkasnije do osam i trideset obavijeste hoće li toga dana radi dežurstva ostati bez slobodnoga sata, što iako ispravno i po propisima, tjera Strangea da dolazi na posao više od dvadeset minuta ranije nego obično. Zbog toga Straitley češće dobiva dežurstva za vrijeme odmora kada kiši i zamjene petkom poslije podne, što nikako ne pomaže da se napetost među njima smanji.

Ali koliko god to bilo zabavno, to je ipak tek mala diverzija. Sv. Oswald je podnio tisuće nevažnih drama te vrste. Prošao je i moj drugi tjedan u Školi. U svojoj se ulozi osjećam više no zadovoljno, pa iako dolazim u napast da malo duže uživam u ovoj situaciji, znam da je savršeni trenutak za napad. Ali koga napasti?

Ne Bishopa, ne ravnatelja. Straitleyja? Privlačna pomisao, on će kad-tad morati pasti, ali previše uživam u igri i ne želim ga izgubiti tako rano. Ne. Zapravo postoji samo jedna mogućnost odakle početi. Od vratara.

To je bilo loše ljeto za Johna Snydea. Pio je više negoli ikad prije i to se naposljetku stalo primjećivati. On je uvijek bio krupan muškarac, ali je tijekom godina postupno i gotovo neprimjetno dobivao na težini i sada se odjednom činilo da je debeo.

Prvi put i ja to primijetih. Primijetih kako se dječaci Sv. Oswalda iskradaju kroz glavna vrata, kako je moj otac postao spor, primijetih njegove zakrvavljene oči, njegovu mrzovoljnu, neprijaznu narav. Iako ju je rijetko pokazivao za radnoga vremena, bilo mi je jasno da je tamo, poput podzemnoga osinjeg gnijezda koje samo čeka da ga netko nagazi.

Blagajnik, doktor Tidy, je to prokomentirao, ali je ocu uspjelo izbjeći službeni ukor. I dječaci su to znali, pogotovo oni mlađi. Toga su ga ljeta nemilosrdno dražili vičući Johne! Hej, Johne! svojim djevojačkim glasovima. Pratili su ga u grupama dok je radio, trčali za kosilicom dok se on na njoj vozio metodično koseći travu oko terena za kriket i igrališta za nogomet, a njegova široka, medvjeda stražnjica visjela sa svake strane usko sjedala.

Imao je cijeli niz nadimaka: Debeljko Johnny, Čelavac John (postao je veoma osjetljiv na prorijeđeni dio kose na tjemenu i pokušavao je to sakriti prekrivajući ga dugačkim nauljenim pramenom), Valjušak Joe, Veliki John Ulja Don. Kosilica je također bila nepresušan izvor njihove zabave, dječaci su je zvali opaka pila ili Johnova krtitja. Neprekidno se kvarila pa se šuškalo da joj motor radi na ulje za prženje krumpira

kojim John maže kosu, te da se na njoj vozi jer je brža od njegova automobila. Nekoliko su puta dječaci ujutro nanjušili ustajao miris piva u očevu dahu pa je nakon toga bilo mnogo šala na račun zadaha iz usta. Dječaci su se pretvarali kako su se napili od isparenja iz podvornikovih usta. Znali su ga pitati je li popio koju više, a ako jest, smije li uopće sjesti za upravljač opake pile.

Za vrijeme pohoda u Školu ja se naravno držah podalje od tih dječaka. Iako je bilo očito kako moj otac ne obraća pozornost na osobu ispod odore Sv. Oswalda, njegova je blizina činila da

I se osjećam nelagodno i posramljeno. Tada mi se činilo kako prvi put doista vidim tko je moj otac, a kada bi ga dječaci napokon isprovocirali da im odgovori, on bi se prvo okomio na njih. Psovkama, a zatim i šakama, dok bi mene obuzimala užasna nelagoda, sram i gađenje.

To je uglavnom bila izravna posljedica mogega prijateljstva s Leonom. Možda on i jest bio buntovnik dugačke kose s navikom da krade po trgovinama, ali unatoč tome, Leon je ostao proizvod svoje sredine i odgoja. S omalovažavanjem je govorio o onima koje je nazivao – proleterima – i – običnim ljudima, a moje je kolege iz Sunnybank Parka imitirao s pakosnom i neumoljivom točnošću.

Tako i ja, bez ustručavanja, stadoh raditi isto. Sunnybank Park mi je oduvijek bio mrzak. U meni nije bilo nikakve lojalnosti prema njegovim učenicima, te zdušno i bez oklijevanja prigrlih Sv. Oswald. Tamo doista pripadah pa je sve – moja kosa, glas, ponašanje – izražavalo moju podaničku privrženost. Upravo je u to vrijeme u meni više no ikad tinjala želja da ta izmišljotina bude istinita, čežnja da je policijski inspektor iz moje mašte stvaran, dok je mržnja prema debelome, neotesanom podvorniku pivskog trbuha bila jača negoli se može riječima opisati. Njegova je razdražljivost prema meni sve više rasla, razočaranje se povećalo, naročito nakon mogega odbijanja da pohađam treninge karatea, pa nekoliko puta na sebi osjetih njegov pogled iskrene i otvorene antipatije.

Ipak, jednom ili dvaput se slabašno potrudio. Pozvao me je na nogometnu utakmicu, dao mi novac za kino. Ali veći dio vremena se ipak nije trudio. Iz dana u dan pred mojim očima sve je dublje tonuo u svoju rutinu gledanja televizije, ispijanja piva, proždiranja jela za van i nespretnog, glasnog (i sve neuspješnijega) seksa. Nakon nekog vremena

čak je i to prestalo pa je Pepsi sve rjeđe dolazila u posjet. Nekoliko je puta ugledah u gradu, jedanput u parku s nekim mladićem. On je bio odjeven u kožnu jaknu, jednu je ruku zavukao pod Pepsin ružičasti džemper od angore. Nakon toga jedva da je svračala do nas.

Ironično, ali tih je tjedana mojega oca spašavalo upravo ono što je sve više mrzio. Sv. Oswald, koji je bio njegov život, njegova nada, njegov ponos, sada kao da mu se rugao zbog njegovih nedostataka. Ipak, on je čak i to izdržao, posao je obavljao savjesno, ali bez pretjerane ljubavi. Okretao je leđa dječacima koji su mu se rugali i na igralištu o njemu pjevali nepristojne pjesmice. Izdržao je radi mene, radi mene je izdržao gotovo do posljednjeg daha. Sada to znam, sada kada je prekasno, ali s dvanaest godina mnoge su mi stvari bile nejasne, toliko toga je tek valjalo otkriti.

– Hej, Pinchbeck! – Sjedili smo u dvorištu pod bukvama. Sunce je pržilo, John Snyder je kosio travu. Sjećam se toga mirisa, mirisa školskih dana, mirisa pokošene trave i prašine, mirisa svega što je prebrzo raslo i izmicalo kontroli. – Izgleda da se Veliki John pomalo muči.

Pogledah u tom smjeru. Tako je i bilo. Na rubu terena za kriket opaka pila se ponovno pokvarila i moj ju je otac pokušavao uključiti, psujući i znojeći se dok je povlačio obješeni pojas hlača. Mlađi su se dječaci već stali približavati, okružili su ga kao Pijmejski ranjena nosoroga.

Johne! Hej, Johne! čulo se s drugog kraja terena za kriket. Kriještalci su poput papiga na nesnosnoj vrućini. Priskočili su mu bliže, zatim pobjegli, natječući se tko će mu se najviše približiti.

– Gonite se! – Mahao je rukama u njihovu smjeru, kao da plaši vrane. Njegov glas u kojemu se čulo pivo, stigao je do nas sekundu kasnije. Uslijedio je hihot. Čičeći su se razbježali, ali već su se u sljedećem trenutku ponovno približavali, smijući se poput curica.

Leon se naceri. – Hajde, reče. – Bit će zabavno. – Nevoljko krenuh za njime, držeći se u pozadini, skinuh naočale kako me ne bi odale. Nije bilo potrebe, moj je otac bio pijan. Pijan i bijesan zbog vrućine i dječaka koji ga nisu htjeli ostaviti na miru.

– Oprostite, gospodine Snyder, reče Leon iza njegovih leđa.

On se okrenuo razjapivši usta iznenađen onim – gospodine.

Leon je stajao ispred njega pristojan i nasmijan. – Gospodin Tidy bi

vas htio vidjeti u svojem uredu, reče. – Kaže da je važno.

Moj je otac mrzio blagajnika – pametna čovjeka podrugljiva jezika koji je upravljao školskim financijama iz savršeno čista ureda blizu vratareve kućice. Bilo bi teško ne primijetiti neprijateljstvo među tom dvojicom. Tidy³³ je bio opsesivno uredan i pedantan. Svakoga je jutro išao na misu, pio je čaj od kamilice za smirenje živaca, u školskome je stakleniku uzgajao orhideje što su osvajale nagrade. Sve na Johnu Snyderu bilo je kao stvoreno da ga živcira – pogrblijeno držanje, neuglađenost, hlače što su spuznule nisko ispod ruba žućkastih gaća.

– Doktor Tidy? – upita moj otac suzivši pogled.

– Da, gospodine, reče Leon.

– Sranje. – Odvukao se prema uredu.

Leon mi se nasmiješi. – Pitam se što će Tidy reći kad nanjuši taj dah? – reče prelazeći prstima preko izubijana krila opake pile. Zatim se okrene prema meni očiju sjajnih od zloće. – Hej, Pinchbeck, želiš li se provozati?

Užasno, ali istovremeno uzbuđeno odmahnuh glavom.

– Ma daj, Pinchbeck. Ovo je izvrsna prilika, ne smijemo je propustiti. – Jednim se laganim korakom našao na kosilici, stisnuo gumb za paljenje, dao gas...

– Ovo ti je posljednja prilika, Pinchbeck.

Ta tko bi odolio? Skočih na naplatak kotača, nastojeći održati ravnotežu dok je opaka pila poskočila i krenula. Mladarija se razbježala cičeći. Leon se divlje smijao, trava je šikljala iza kotača u pobjedonosnome zelenom oblaku dok je preko travnjaka trčao John Snyder, presporo kako bi nešto poduzeo, bijesan, pomahnitao od srdžbe. – Hej, vi, dječaci! Jebeni dječaci!

Leon me pogleda. Približavali smo se rubu travnjaka. Opaka je pi'a ispuštala strašan zvuk. Iza sebe smo mogli vidjeti Johna Snydera, kako nemoćno zaostaje, a iza njega doktora Tidyja ogorčena izraza lica.

Na trenutak me omami radost. Bili smo čarobni. Bili smo Butch i Sundance koji skaču s ruba provalije. Skočili smo s kosilice u izmaglici trave i slave, te potrčali koliko nas noge nose, dok se je opaka pila dostojanstveno i polako nastavila voziti u smjeru drveća.

Nikad nas nisu ulovili. Mlađi nas dječaci nisu odali, a blagajnik je

³³ Tidy, engl., uredan, pristojan.

bio toliko srdit na ponašanje mojega oca – na njegovo psovanje na teritoriju Škole, čak više negoli na pijanstvo i loše obavljanje dužnosti – pa je propustio slijediti moguće tragove. Gospodin Roach je bio dežuran pa je dobio opomenu od ravnatelja, a moj otac službeno upozorenje te je morao platiti popravak kosilice.

Ipak, na mene to nikako nije utjecalo. Prijedoh još jednu crtu i mom ushitu nije bilo kraja. Čak ni kada smjestih onome gadu Bravu ne osjećah se ovako dobro. Činilo mi se kao da danima lebdim na ružičastu oblaku kroz kojega se ništa ne vidi, ne čuje i ne osjeća, ništa osim Leona.

Bila je to ljubav.

Ipak, ne usudih se mnogo razmišljati o tome. Leon je bio moj prijatelj i nikada mi nije mogao biti ništa više. Ali je ipak to bila vatrena, slijepa, luda, besana, samopožrtvovna ljubav. Sve u mojemu životu filtriralo se kroz njezinu optimističnu prizmu. Prva misao ujutro bila je on, posljednja navečer također. Ipak, zaludenost nije bila toliko jaka da se usudim nadati kako i on osjeća isto. U njegovim sam očima tek prvašić, dovoljno zabavan, ali mnogo inferiorniji. Bilo je dana kada bi on sa mnom proveo stanku za objed, drugi put bi me ostavio da ga čekam cijeli taj sat, potpuno nesvjestan kolikoj se opasnosti svakodnevno izlažem radi sata vremena s njime.

Ipak, za mene je to bila sreća i nije mi bila potrebna njegova stalna nazočnost kako bi ona evala. U to mi je vrijeme bilo dovoljno saznanje kako je on negdje blizu. Moram se pametno ponašati, podsjećah se, ne smijem zaboraviti na strpljenje. Najvažnije od svega, ne smijem mu dosađivati. Stoga skrivah svoje osjećaje iza zida duhovitosti pronalazeći sve domišljatije načine kako da ga obožavam u tajnosti.

Zamijenili smo školske džempere pa je njegov tjedan dana neprekidno bio oko mojega vrata. Navečer očevim ključem otvarah Leonov ormarić, što mi je omogućavalo da neometano pregledavam njegove stvari, čitam njegove zabilješke s nastave, njegove knjige, proučavam crteže što ih je črčkao kada mu je bilo dosadno, vježbam njegov potpis. Kada ne igras ulogu učenika Sv. Oswalda bilo ga je moguće promatrati samo izdaleka, ponekad prolaziti pokraj njegove kuće u nadi da ću ga ugledati – ili barem njegovu sestru, koja je samim time što mu je sestra zavrijedila moje obožavanje. Zapamtih broj registarskih tablica automobila njegove majke, čak je i njegov pas od

mene potajno dobivao jesti. Moja je ravna smeđa kosa bila počešljana slično kao njegova, nastojah oponašati njegove izraze lica i njegov ukus. Poznavali smo se nešto više od šest tjedana.

Ljetni su praznici za mene predstavljali dugo očekivano olakšanje, ali i razlog za buduće brige. Olakšanje, jer više neće biti potrebno pohađati obje škole – iako to nije bilo svakodnevno, ipak je ostavljalo traga. Gospođica McCauleigh se žalila što ne pišem domaću zadaću i često izostajem pa, iako je falsificiranje očeva potpisa već postala vješta rutina, uvijek je postojala opasnost da on slučajno sretne nekoga iz škole pa da sve propadne. Brige, jer iako ću uskoro uživati u potpunoj slobodi i moći se nalaziti s Leonom kad god poželim, to je značilo još veći rizik, dok bez odore nastavljam sa svojom prijeverom.

Nasreću, najteži je dio posla savladan u Školi. Sada je samo trebalo dobro voditi računa o vremenu i mjestima na kojima se družimo te se pobrinuti za nekoliko vješto odabranih rekvizita, uglavnom kostima, koji bi potvrdili moj status dobrostojeće individue, što ga nastojah dočarati.

Iz sportskoga dućana u gradu maznuh par skupih tenisica, a ispred lijepe kuće dovoljno daleko od moje novi bicikl, moj nikako nije odgovarao. Zatim ga prebojih, a moj prodah na nedjeljnome sajmu. Ukoliko otac primijeti, uvijek mu mogu reći kako je bilo potrebno zamijeniti moj bicikl za polovni model jer mi je stari postao premalen. Bila je to dobro smišljena priča i vjerojatno bi prošla, ali moj se je otac krajem te školske godine ionako već stao sasvim gubiti i više ništa nije primjećivao.

Fallow sada zauzima njegovo mjesto. Debeli Fallow, s opuštenim usnama i prastarom jaknom. Pogrbljen je poput mojega oca od godina što ih je proveo vozeći kosilicu. Kao i momemu ocu trbuh mu se odvratno prelijeva preko uska, sjajna pojasa. Kao po tradiciji, svi se vratari Sv. Oswalda zovu John pa tako i Fallow, iako njega dječaci ne zafrikavaju i ne zovu ga raznim imenima kao što su zvali mojega oca. To mi je drago, jer bi u protivnom možda izazvalo moju intervenciju, a u ovoj etapi ne želim skretati na sebe pozornost.

Ali Fallowljeva me pojava vrijeđa. Ima dlakave uši i čita News of the World u svojoj kućici, na bosim nogama nosi prastare papuče, pije čaj s mlijekom i uopće ne obraća pažnju na ono što se oko njega događa. Tupavi Jimmy obavlja veći dio posla, održava zgrade,

drveninu, električne instalacije, odvodne jarke. Fallow se javlja na telefon. Uživa puštati ljude da čekaju na liniji ~ zabrinute majke koje se raspituju za sinove kojima je pozlilo, bogate očeve koje su u posljednji tren zadržali na kakvom kasnom sastanku sa šefom – nekad ih pušta da čekaju beskrajno dugo, sve dok ne popije čaj i nadrlja poruku na žutome papiriću. Voli putovati, pa ponekad ide na jednodnevne izlete u Francusku što ih organizira njegov mjesni radnički klub. Za vrijeme tih izleta svraća u supermarkete, pokraj izletničkog autobusa jede čips i žali se na mjesno stanovništvo.

Na poslu je naizmjenice neuljudan ili pak pun poštovanja, što ovisi o statusu posjetioca. Dječacima naplaćuje funtu za otvaranje njihovih ormarića univerzalnim ključem, voli gledati učiteljicama noge dok se uspinju stubama. S nižim je osobljem nadmen i nepristojan. Govori im Ako razumiješ što hoću reći i Dat ću ti besplatan savjet, stari.

Prema višim je ešalonima ponizan, s veteranima ljigavo prislan, a s novima poput mene otresit i veoma zaposlen, nema vremena za isprazne razgovore. Petkom poslije nastave odlazi u kompjuterski laboratorij navodno isključiti uređaje, ali zapravo kako bi nakon radnog vremena surfao pornografskim siteovima na internetu, dok vani na hodniku Jimmy polagano lasti podove i vraća starome drvetu blagi sjaj.

Potrebno je manje od minute da se uništi sat njegova truda. Do osam i trideset u ponedjeljak ujutro podovi će biti prašnjavi i izgrebjeni kao da ih Jimmy nikada nije laštio. Fallow to zna, pa iako sam ne obavlja taj posao, on svejedno osjeća nekakvu čudnovatu ogorčenost, kao da su uposlenici i učenici prepreka savršenu radu škole.

Njegov se život zato sastoji od sitnih i zlobnih osveta. Budući da na njega nitko ne obraća osobitu pažnju – jer vratar je običan mali čovjek, on si prema sustavu dopušta drsko ponašanje koje ostaje nezamijećeno. Učitelji uglavnom to ne zapažaju, ali ja ga promatram. Sa svojega mjesta u zvoniku vidim njegovu kućicu, neprimjetno pratim što se događa.

Ispred glavnih školskih vrata iza ograde parkiranje kamionet sa sladoledom. Moj otac to nikada ne bi dopustio, ali Fallow to tolerira, pa dječaci često nakon nastave ili u vrijeme stanke za objed čekaju u redu ispred kamioneta. Neki kupuju sladoled, dok se drugi vraćaju nabijenih džepova s lukavim osmijehom osobe koja je uspjela prevariti sustav. Po propisima, dječaci nižih razreda ne bi smjeli izlaziti s teritorija škole, ali

kamionet je parkiran svega nekoliko metara dalje od ulaza i Pat Bishop nema ništa protiv dok god nitko ne prelazi veoma prometnu cestu. Uostalom, i sam voli sladoled, primijetili ga nekoliko puta kako žvače kornet za vrijeme dežurstva u dvorištu.

I Fallow svraća do kamioneta sa sladoledom. On to radi ujutro kad nastava već traje. Zaobiđe zgradu u smjeru kazaljki na satu kako ne bi morao proći ispred prozora zbornice. Ponekad nosi plastičnu vrećicu – nije teška, ali je pretrpana – i ostavlja je ispod pulta u kućici. Ponekad se vrati sa sladoledom, ponekad bez njega.

Za petnaest su godina u školi promijenjene mnoge brave. To se moglo očekivati – Sv. Oswald je uvijek bio meta, mora se paziti na sigurnost – ali brava na ulazu u vratarevu kućicu i još neke brave su iznimka. Napokon, zašto bi itko želio provaliti u kućicu? Tamo nema ničega osim staroga naslonjača, plinskoga grijača, čajnika, telefona i nekoliko časopisa s obnaženim ženama ispod pulta. Postoji tamo još jedno skrovište, puno sofisticiranije, iza šuplje oplata što skriva ventilaciju, iako tu tajnu ljubomorno prenosi jedan vratar drugome. Skrovište nije veliko, ali u njega lagano stane nekoliko pakovanja piva, kako je otkrio moj otac, i kao što mi je tada rekao, šefovi ne moraju uvijek sve znati.

Danas mi je na putu kući raspoloženje dobro. Ljeto se gotovo završilo, svjetlost je nekako žućkasta i zrnata, što me podsjeća na televizijske serije moje mladosti. Noći su sve hladnije, uskoro ću morati uključivati plinsku peć u svojem iznajmljenom stanu udaljenom deset kilometara od središta grada. Taj stan nije ništa posebno -jedna soba s pripojenom kuhinjom i malena kupaonica – ali to je najjeftiniji stan koji se mogao naći, uostalom, ne kanim dugo ostati u njemu.

Gotovo je sasvim prazan. Imam sofu na razvlačenje, pisaći stol, svjetiljku, kompjuter i modem. Najvjerojatnije ću ih ostaviti u stanu kad odem. Na kompjuteru nema ničega – ili neće biti ničega kada s hard diska izbrišem inkriminirajuće podatke. Automobil je iznajmljen i kada ga policija napokon poveže sa mnom već će odavno biti temeljito očišćen.

Moja postarija gazdarica voli naklapati. Nju čudi zašto je mlada, obrazovana, uredna osoba poput mene odabrala stanovati u jeftinij zgradi punoj narkomana, bivših zatvorenika i ljudi što žive od socijalne pomoći. Rekoh joj da radim na mjestu koordinatora prodaje u velikoj

međunarodnoj tvrtki za prodaju softwarea, da mije tvrtka obećala osigurati kuću, ali su graditelji zakazali. Ona je na to odmahнула glavom i sa žaljenjem zaključila kako su graditelji općenito nesposobni te rekla kako se nada da ću se useliti u svoju novu kuću do Božića.

– Zasigurno je grozno, dušo, ne imati svoj dom, zar ne? Pogotovo na Božić... – Njezine su se stare oči dirnuto orosile. Razmišljam treba li joj reći da većina starih ljudi umire tijekom zimskih mjeseci, da se tri četvrtine potencijalnih samoubojica ubije upravo u vrijeme praznika. Ali zasad moram održavati privid, pa odgovaram na njezina pitanja najbolje što mogu, slušam njezine uspomene. Jednostavno, nema mi se na čemu prigovoriti. Kako bi pokazala svoju zahvalnost, gazdarica je uresila svoju malenu sobu zastorima cvjetnog uzorka i vazom punom prašnjavog papirnatoг cvijeća. – Razmišljjaj o ovome kao o svojemu drugom, privremenom domu, reče. – Bude li ti štogod potrebno samo reci.

Sv. Oswald, klasična gimnazija \$ a dječake četvrtak, 23. Rujna

NEVOLJE su POČELE u PONEĐJELJAK. ČIM SAM UGLEDAO AUTOMOBILE smjesta sam znao da se nešto dogodilo. Volvo Pata Bishopa bio je tamo, Pat uvijek dolazi prvi. Ponekad čak, kada ima puno posla, provodi cijelu noć u svojem uredu, ali bilo je gotovo nemoguće vidjeti automobil Boba Strangea ispred škole prije osam ujutro. Tu je bio i ravnateljjev Audi i kapelanov Jaguar te pet, šest drugih automobila, uključujući i crno-bijeli policijski automobil. Svi su parkirani na službenom parkiralištu ispred vratareve kućice.

Ja više volim autobus. Brži je za gusta prometa, uostalom, do posla i do trgovine ne moram se voziti više od nekoliko kilometara. Imam i autobusni pokaz, pa iako držim kako se radi o grešci ~ piše da imam šezdeset i četiri godine (kako je to moguće, svih mu bogova?) na taj način uštedim dosta novca.

Pješice prijedoh dugačak prilaz Sv. Oswaldu. Lišće na lipama Već je polako mijenjalo boju i bilo pozlačeno blizinom jeseni, dok su se iz rosne trave dizali oblačići pare. Pogledao sam u vratarevu kućicu kada sam prolazio pokraj nje. Fallowa nije bilo unutra.

Nitko u zbornici nije točno znao što se događa. Strange i Bishop su bili u ravnateljjevu uredu s doktorom Tidyjem i narednikom Ellisom, za

vezu. Fallowu nigdje ni traga.

Pitao sam se radi li se o provali. To se povremeno događa, iako Fallow uglavnom dobro čuva školu. Pomalo se ulizuje upravi i, naravno, već godinama potkrada. Ništa značajno – vreću ugljena, paketić keksa iz kuhinje, a tu je i njegov reket – funta za otvaranje ormarića – ali prilično je odan, a kada se uzme u obzir da zarađuje desetinu plaće mlađega učitelja, naučite se praviti kako ništa ne primjećujete. Nadam se da se Fallowu nije ništa dogodilo.

Kao i uvijek, dječaci su prvi saznali. Cijeloga su se jutra širile nevjerojatne glasine: Fallow je imao srčani udar, Fallow je prijetio ravnatelju, Fallow je suspendiran. Ali Sutcliff, McNair i Allen-Jones su me pronašli pod odmorom i onako veselo, s pomalo podmuklim tonom kakav imaju kada znaju da je netko u nevolji, upitali me je li istina da je Fallow uhićen.

– Tko vam je to rekao? – upitah s neodređenim osmijehom.

– Pa, čuo sam to od nekoga. – U svakoj školi tajne puno vrijede, te nisam ni očekivao da će mi McNair otkriti svojega doušnika, ali očito su neki izvori pouzdaniji od drugih. Po dječakovu izrazu lica zaključili kako je informaciju saznao od nekoga važnog.

– Išćupali su oplatu u vratarevoj kućici, reče Sutcliff. – Izvadili odande gomilu stvari.

– Što na primjer?

Allen-Jones slegne ramenima. – Tko zna?

– Cigarete možda?

Dječaci se pogledaše. Sutcliff se malčice zacrvenio. Allen-Jones se malčice nasmiješio. – Možda.

Kasnije sam čuo cijelu priču. Fallow je koristio svoje jeftine jednodnevne izlete u Francusku kako bi švercao cigarete kupljene u bescarinskoj zoni te ih prodavao dječacima posredstvom prijatelja sladoledara.

Zarada je bila izvrsna -jedna je cigareta mogla koštati cijelu funtu, ovisno o dobi dječaka – ali dječaci u Sv. Oswaldu imaju dosta novca, uz to, teško je bilo odoljeti izazovu da krše propise pred nosom zamjenika ravnatelja. I tako mjesecima, možda godinama. Policija je u vratarevoj kućici, iza tajne oplata, pronašla pedesetak šteka cigareta te još nekoliko stotina u Fallowljevoj garaži, naslagane od poda do stropa iza starih polica za knjige.

I Fallow i sladoledar su potvrdili priču s cigaretama. Sto se tiče drugih stvari pronađenih u kućici Fallow je poricao krivnju, iako nije mogao objasniti kako su se tamo našle. Knight je prepoznao svoju kemijsku olovku, dar za bar micvu, a kasnije sam i ja nevoljko zatražio svoju zelenu Parkericu. U neku mi je ruku laknulo jer je nije u/eo nitko iz mojega razreda, ali bio je to dodatni čavao u lijesu Johna Fallowa koji je jednim udarcem izgubio dom, posao, a najvjerojatnije i slobodu.

Nikad nisam doznao tko je dojavio policiji. Kako sam čuo, radilo se o anonimnome pismu. Bilo kako bilo, nitko nije priznao. Ali morao je biti netko iznutra, kaže Robbie Roach (pušač i nekadašnji dobar Fallowljev prijatelj), neki sitni cinker koji voli stvarati nevolje. Robbie je vjerojatno u pravu, ali mrska mi je pomisao kako se radi o nekome od kolega.

Možda neki dječak? U neku je ruku to još gore – pomisao da bi naš dječak mogao sam napraviti toliku štetu.

Dječak poput Knighta možda? To je samo pomisao, ali u Knightovu se držanju doista primjećuje neka nova samodopadnost, kao da nešto zna i to mi se još manje dopada od njegove uobičajene mrzovolje. Knight? Nisam imao razloga sumnjati u njega, ali ja svejedno jesam sumnjao, ćutio sam nutrinom, a to je ono važno. Nazovite to pristranošću, nazovite to instinktom. Taj je dječak nešto znao.

U međuvremenu mali skandal teče svojim tokom. Carina i Financijska policija će provesti istragu pa iako Škola najvjerojatnije neće podići tužbu – već i od nagovještaja skandala ravnatelj dobiva napade – gospoda Knight zasad ne odustaje od svoje pritužbe. Upravni odbor će morati biti obaviješten, postavljat će se pitanja u vezi s ulogom vratara, njegovim imenovanjem (doktor Tidy uvijek zabrinut za osiguranje zahtijeva policijska izvješća za cjelokupna pomoćno osoblje) i njegovom vjerojatnom zamjenom. Ukratko, \incident s Fallowom izazvao je nemir u cijeloj školi, od ureda blagajnika pa sve do tihe sobe.

Dječaci to osjećaju pa su neuobičajeno neposlušni, iskušavaju granice našega strpljenja. Uposlenik Škole – iako samo vratar – osramoćen je i već se nazire pobuna: u utorak je Meek nakon sata informatike s petim razredom izišao iz kabineta veoma blijed i uzrujan. McDonough je podijelio više gadnih kazni, Robbie Roach se razbolio od neke tajanstvene bolesti, razljutivši cijeli svoj odsjek jer su ga morali zamjenjivati. Bob Strange je pronašao zamjenu za sve svoje satove jer

je previše zauzet drugim poslovima, a danas je ravnatelj održao katastrofalan zbor na kojemu je objavio (učenike je to zabavilo, ali nisu to javno pokazali) kako nema istine u podmuklim glasinama koje se tiču gospodina Fallowa, i da će učenici koji ih budu širili biti najstrože kažnjeni.

Ali Fallowgate (tako je nemili događaj nazvao Allen-Jones) je najviše pogodio Pata Bishopa, zamjenika ravnatelja. Djelomice zato što on jednostavno nije u stanju vjerovati da je tako nešto moguće. Pat je odan Sv. Oswaldu već više od trideset godina, i unatoč svojim manama, on je do srži pošten. Cijela njegova filozofija (kakva god bila, jer Pat i nije neki filozof) počiva na pretpostavci da su svi ljudi u osnovi dobri i da svi iskreno žele činiti dobro, čak i kad zastrane. Sposobnost da u svakome vidi dobro utkana je u njegov odnos prema dječacima i pomaže mu da uspješno obavlja posao. Slabiće i podlace obično posrami njegovo blago ali odlučno ponašanje, pa čak i osoblje prema njemu osjeća strahopoštovanje.

Ali Fallow je izazvao svojevrsnu krizu. Prvo, jer je prevario Pata – Pat krivi sebe jer nije primijetio što se događa – i drugo, radi prezira koji izbija iz te prijevare. To što je Fallow – prema kojemu se Pat uvijek ponašao pristojno i s uvažavanjem – uzvratilo na tako zloban način prenerazilo je i posramilo Pata. On se sjeća slučaja s Johnom Snydeom i pita se je li on kriv zbog ovoga što se dogodilo. On to ne govori, ali primijetili da se smije rjeđe no obično. Danju je uglavnom u svojemu uredu, ujutro trči još više krugova i često radi dokasna.

Što se tiče Odsjeka za jezike on je najmanje pogođen. Djelomice zahvaljujući Pearmanu, čiji prirodni cinizam služi kao dobrodošao štit od Strangeove uzdržanosti i gorljivih prijatelja ravnatelja. Na satu Gervja Grachvogela je glasnije negoli obično, ali ne dovoljno glasno kako bi moja intervencija bila potrebna. Geoffa i Penny je događaj rastužio, ali ne i iznenadio, složno odmahuju glavama radi odvratnosti ljudske prirode. Doktor Devine se koristi događajem s Fallowom kako bi mučio jadnoga Jimmyja. Eric Scoones je loše volje, iako ne više negoli inače. Dianne Dare poput kreativnoga Keanea sve to promatra sa zanimanjem.

– Ovdje se stvari događaju kao u zamršenoj sapunici, reče mi jutros u zbornici. – Nikad ne znate što će se dogoditi dalje.

Priznao sam kako ovo drago staro mjesto katkad zna pružiti dobru

zabavu.

– Jeste li zato ostali? Hoću reći... – zastala je uvidjevši da mi to ne ide u prilog.

– Ostao sam, kako vi ljubazno kažete, jer sam dovoljno staromodan da vjerujem kako naši dječaci mogu imati makar malo koristi od mojih satova, a što je najvažnije, zato što to ljuti gospodina Strangea. – Zao mi je, reče ona. – Ne mora vam biti. To vam ne pristaje. – Teško je objasniti Sv. Oswald, još teže kada vas dijeli jaz od preko četrdeset godina. Ona je mlada, privlačna, pametna. Jednoga će se dana zaljubiti, možda će imati djecu, imat će kuću, koja će biti dom, a ne drugorazredni dodatak sobe s knjigama, ici će na odmore u daleke krajeve. Barem se nadam. Alternativa joj je da se pridruži nama, ostalim galijotima i ostane prikovana lancima za galiju sve dok je netko ne baci u more.

– Nije mi bila namjera da vas uvrijedim, gospodine, reče gospođica Dare.

– Niste me uvrijedili. – Možda s godinama postajem blaži, ili me je ovo s Fallowom pogodilo više negoli sam toga svjestan. – Ali jutros se osjećam prilično kufkijanski. Za to krivim doktora Devinea.

To ju je nasmijalo, kao što sam i mislio da hoće. Ipak, u njezinu pogledu primjećujem još nešto. Dosta se dobro prilagodila životu u Sv. Oswaldu, vidim je kad odlazi na svoje satove s torbom za spise i naručjem punim knjiga, čujem je kako razgovara s dječacima svježim i vedrim tonom poput kakve iskusne medicinske sestre. Kao i Keane, ona posjeduje stanovitu pribranost koja joj je od velike koristi na ovakvu mjestu, gdje se svatko mora izboriti za sebe, a traženje pomoći smatra se znakom slabosti. Ona umije glumiti srdžbu ili je skrivati kada mora, znajući kako učitelj najprije mora biti vješt glumac koji uvijek vlada publikom i scenom. Neuobičajeno je vidjeti takve kvalitete kod tako mlade učiteljice. Nagadam daje gospođici Dare i gospodinu Keaneu to prirodno, kao što sam uvjeren da jadnome Meeku nije.

– Svakako ste nam se pridružili u zanimljivome trenutku, rekoh. – Inspekcija, reorganizacija, izdaja i urota. Upravo ono od čega je sazdan Sv. Oswald. Ako preživite ovo...

– Moji su roditelji bili učitelji. Znam što me čeka.

Napokon objašnjenje. Mogao sam to i misliti. Sa stalka pokraj sudopera uzeh šalicu (ne svoju, još uvijek je nema). – Jeste li za čaj?

Nasmiješila se. – Kokain svakog učitelja.

Pogledah što je u čajniku i nalih nam oboma. Tijekom godina sam se naučio piti svakakav čaj. Ipak, smeđi talog u mojoj šalici izgledao je otrovno. Slegnuh ramenima* dodajući mlijeko i šećer. Ono što me ne ubije čini me jačim. Možda odgovarajući moto za mjesto kao što je Sv. Oswald, vječito na granici tragedije ili farse.

Osvrnuo sam se po zbornici i pogledao kolege koji su sjedili u grupicama. Iznenada prema njima osjetih duboku i neočekivanu privrženost. Eno McDonaugha gdje čita Mirror u svojem kutu, pokraj njega Monument čita Telegraph, Pearman s Kitty Teague raspravlja o francuskoj pornografiji devetnaestoga stoljeća, Isabelle Tapi u ogledalu provjerava ruž na usnama, Liga naroda čedno dijeli bananu. Stari prijatelji, ugodni suradnici.

Kao što rekoh, teško je objasniti Sv. Oswald, njegov zvuk ujutro, tupi odjek dječaćkih koraka na kamenim stubama, miris izgorjela prepečenca iz refektorija, struganje pretrpanih sportskih torbi po tek ulaštenim podovima. Počasna ploča je tu još iz doba mojega šukundjeda, s imenima ispisanim zlatom. Spomenik poginulima u ratu, fotografije momčadi, vedra mlada lica, požutjela od vremena. Metafora vječnosti.

O, bogovi, postajem sentimentaln, to dolazi s godinama. Trenutak ranije oplakivah svoju sudbinu, a sad sam se sav raznježio. Zasiurno je to zbog vremena. A ipak, Camus govori kako moramo zamisliti Sizifa sretnog. Jesam li ja nesretan? Znam samo jedno – nešto nas je prodrnalo, prodrnalo sve do temelja. U zraku se osjeća dašak pobune i nekako znam da je mnogo dublja od ovog događaja s Fallowom. Sto god bilo, nije gotovo, a tek je rujn.

EN PASSANT'

En-Passant (na francuskom – u prolazu") je potez u šahu kojim jedemo protivničkog pješaka koji je napredovao dva polja sa svoje početne pozicije i tako zauzeo mjesto odmah do našeg pješaka. Naš pješak ide dijagonalno iza protivničkog pješaka kojeg uzimamo. En passant moramo izvesti odmah u sljedećem potezu inače više nemamo opciju uzeti tu figuru en passant.

Ponedjeljak, 27. Rujna

UNATOČ NAJUSRDNIJIM RAVNATELJEVIM NAPORIMA FALLOW JE DOSPIO u novine. Ne baš u News of the World – to bi bilo previše za očekivati – već u naš mjesni Examiner, koji je gotovo jednako dobar. Tradicionalan jaz između Škole i grada je toliki, da kada loše vijesti iz Sv. Oswalda munjevitom brzinom stignu do grada, tamo ih dočekaju uglavnom sa žestokim i zlobnim likovanjem. Članak što je osvanuo bio je istovremeno i pohvalan i otrovan. Simultano je prikazivao Fallovra kao dugogodišnjega uposlenika škole, otpuštenog (po kratkom postupku i bez sindikalnog predstavnika) zbog zločina koji još nije dokazan, te kao simpatičnog obješenjaka koji već godinama vara sustav sastavljen od dobrih i starih momaka, bezličnih birokrata i akademika izgubljenih u vremenu i prostoru.

Događaj je prikazan kao borba Davida i Golijata u kojoj je Fallow bio simbol radničke klase koji se goloruk bori protiv čudovišna sustava bogatih i privilegiranih. Autor članka, koji se potpisao kao – Krtica, također je uspio dočarati kako su u Sv. Oswaldu slične prijevare i sitna korupcija česti, kako je poduka beznadno zastarjela, kako je pušenje (a moguće i zloraba droge) vrlo raširena pojava i kako su zgrade u tako lošem stanju da je ozbiljna nesreća gotovo neizbježna. Uvodni članak naslovljen – Privatne škole – treba li ih ukinuti? – smješten je uz taj članak, te poziva čitaoce da pošalju svoja mišljenja i žalbe protiv Sv. Oswalda i družine starih momaka³⁴ koja ih štiti.

Članak mi se veoma sviđa. Objavili su ga gotovo bez ispravaka i dobili moje obećanje kako ću ih izvještavati o daljnjem razvoju događaja. U svojem e-mailu natuknuh kako sam ja izvor blizak Školi – jedan od starih momaka, učenik, član upravnog odbora ili možda čak neki od učitelja – ali bez pretjeranih pojedinosti (možda ću ih kasnije morati promijeniti).

Članak je poslan s druge e-mail adrese – krtica@hotmail.com – kako bi se osujetio svaki pokušaj da otkriju moj identitet. Ali ne mislim da će itko iz Examinera uopće pokušati – oni uglavnom pišu o psećim izlozbama i lokalnoj politici i ne bave se istraživačkim novinarstvom – ali nikad se ne zna kako će se ova priča završiti. Ne znam ni ja točno, pa pretpostavljam da joj upravo to pridaje draž.

Kada jutros napokon stigoh u školu padala je kiša. Promet je bio

³⁴ Old boy's network, bivši đaci istih ekskluzivnih škola koji poslije drže rukovodeće položaje u britanskom društvu i gospodarstvu.

gušći no obično pa jedva savladavah srdžbu vozeći se polako kroz grad. Jedan od razloga zbog kojega mjesno stanovništvo ne voli Sv. Oswald je pojačani promet u vrijeme špice. Stotine automobila – čisti sjajni Jaguari, praktični automobili s pogonom na sva četiri kotača, monovolumeni, svakoga jutra ispune ceste vozeći svoj dragocjeni teret – besprijeckorno čiste i uredne dječake u blejzerima i kapama.

Neki se voze automobilom čak i ako im je kuća udaljena svega kilometar od škole. Bože sačuvaj da besprijeckorno čisti, blistavi dječaci moraju preskakivati lokve ili udisati ispušne plinove, ili što je još gore, da ih ukalja blizina tupavih, musavih učenika obližnjega Sunnybank Parka, lajavih, nepriestojnih dječaka u sintetičkim blejzerima i oguljenim tenisicama, priprostih djevojaka obojene kose u kratkim suknjama. Živo se sjećam sebe u tim godinama – pješačenja u školu, jeftinih cipela i prljavih čarapa, pa ponekad, dok se svojim unajmljenim automobilom vozim na posao osjetim kako u meni raste gnjev, strašan gnjev zbog onoga što bijah i onoga što mi je bila želja postati.

Sjećam se jedne zgrade toga ljeta. Leonu je bilo dosadno, nastava se završila i mi smo provodili slobodno vrijeme na gradskome igralištu (sjećam se i vrtuljka čiju su boju do metala izgulili naraštaji mladih ruku). Pušili smo Camel (Leon je pušio pa sam onda i ja) i gledali Sunnybankere kako prolaze.

– Barbari. Rulja. Proleterii. – Njegovi su prsti bili dugački i uski, umrljani tintom i nikotinom. Stazom se približavala omanja grupa Sunnybankera prašnjavih tenisica. Poslijepodne je bilo veoma vruće, oni su vikali i vukli svoje školske torbe. Za nas nisu predstavljali nikakvu opasnost, iako se dogodilo nekoliko puta da smo morali pobjeći pred Sunnybankerima koji bi nas stali naganjati.

Jednom, kada mene nije bilo, Leona su uspjeli satjerati u kut pokraj kontejnera za smeće iza škole i istući ga. Zbog toga je moja mržnja prema njima postala još veća, čak veća od Leonove – napokon, oni su bili moj soj ljudi. Ali sada su nam se približavale samo djevojčice – četiri prijateljice i jedna djevojka s moje godine što je kaskala za njima. Bile su bučne, zvakale su žvakaće, odjevene u kratke suknje što su otkrivale noge prekrivene masnicama i ogrebotinama, smijuljile su se i vriskale dok su trčale stazom.

Priljepak je bila Peggy Johnsen, debela djevojčica iz moje grupe tjelesnog kod gospodina Brava pa se instinktivno okrenuh, ali ne

dovoljno brzo. Leon je ulovio moj pogled i namignuo.

– Onda?

Taj mi je pogled bio poznat. Tako je izgledao kada smo imali prepade na grad, krali ploče ili radili neke sitne nepodopštine u znak pobune. Leonov je pogled bio vragolast, spremao je neku psinu. Njegove su svjetlucave oči bile prikovane za Peggy dok je ona gotovo trčala kako bi sustigla prijateljice.

– Onda što?

Ostale su četiri djevojčice bile daleko ispred. Peggy, oznojena lica i tjeskobna pogleda iznenada je ostala sama. – O, ne, rekoh. Peggy je bila troma, bezazlena djevojčica, gotovo retardirana, ničim mi nije smetala. Čak je i ja pomalo sažalijevah.

Leon me prezirno pogleda. – Stoje, Pinchbeck, to ti je cura? – upita. – Ma hajdel – Potrčao je u luku oko igrališta uz živahan poklik. Krenuh za njime uvjeravajući se kako mi drugo ne preostaje.

Zgrabili smo njezine stvari – Leon jeftinu torbu Woolworths s opremom za tjelesni, a ja platnenu torbu s malim srcima nacrtanim korektorom. Zatim smo potrčali, prebrzo da nas Peggy sustigne i ostavili je da se dere u prašini što se za nama digla. Jedina mi je želja bila pobjeći prije negoli me ona prepozna, ali radi siline zaleta naletjeli na nju i sruših je na tlo.

Leon se stao smijati, kao i ja, i to zlobno, znajući da su uloge mogle biti obrnute – ja na stazi kako kroz suze vičem – Ma dajte, kreteni jedni, prokleta kopilad, dok moje tenisice, zavezane uzicama, bacaju na najviše grane staroga stabla, a iz mojih udžbenika po toplome ljetnom zraku poput konfeta lete stranice.

Oprosti, Peggy. Gotovo je bilo iskreno. Ona svakako nije bila najgora od svih njih. Ali bila je tamo i bila je odvratna – masne kose i crvena ljutila lica, gotovo je mogla biti dijete mojega oca. Zato izgazih njezine knjige, ispraznih njezine torbe, razbacah njezinu opremu za tjelesni (još uvijek su mi pred očima modre hlačice, vrećaste poput mojih znamenitih gromhlača) u žutu prašinu.

– Ozzie gadovi!

Opstanak najjačih, tiho joj uzvratih osjećajući srdžbu zbog nje, zbog sebe, ali i golemi ushit, kao nakon položena ispita. Kao da se tim činom jaz između mene i Sv. Oswalda još više smanjio, jaz između onoga što jesam i što želim biti.

– Gadovi.

Svjetlo je bilo zeleno, ali je red ispred mene bio predugačak da prođem na vrijeme. Nekoliko je dječaka vidjelo priliku da prijeđe cestu – prepoznah McNaira, jednoga od Straitleyjevih ljubimaca, Jacksona, sićušnog nasilnika iz istoga razreda, i Anderton-Pullitta po njegovu hod, hodao je nekako ukoso poput raka. Upravo se u tom trenutku kolona pokrenula.

Jackson je pretrčao cestu. Isto je učinio i McNair. Preda mnom je bila praznina od pedesetak metara pa ako se požurim uspjeh ću prijeći raskrižje. U protivnome će se ugasiti zeleno i morat ću još pet minuta stajati na semaforu dok mile bezbrojni automobili. Ali Anderton-Pullitt nije potrčao. Krupan dječak, s trinaest je godina imao tijelo sredovječna muškarca, prelazio je ležerno, nije me ni pogledao čak ni kad mu zatrubih, kao da ignoriranjem može učiniti da nestanem. U jednoj je ruci imao torbu, u drugoj zapakirani objed. Brižljivo je obilazio lokvu na sredini ceste pa kada je napokon prošao, svjetla na semaforu su se promijenila te mi je samo preostalo ponovno čekati.

To je beznačajno, znam. Ali iz njegovih je kretnji izbijala drskost, gotovo lijeno omalovažavanje, tipično za Sv. Oswald. Pitam se što bi učinio daje automobil krenuo na njega, ili preko njega zapravo. Bi li potrčao? Ili bi ostao na mjestu, samouvjeren, glup, do zadnjega daha šapćući: Ne biste mogli... Ne biste se usudili...!

Nažalost, ne dolazi u obzir da pregazim Anderton-Pullitta. Potreban nije automobil, a kompanija od koje ga iznajmljujem mogla bi postaviti svakojaka pitanja vratim li ga s uništenim prednjim dijelom. Ipak, ima i drugih načina, pomislih, uostalom dugujem si malo rasonode. Nasmijah se čekajući na semaforu koji je još uvijek pokazivao crveno pa uključih radio.

Prvih pola sata stanke za objed provedoh u učionici 59. Zahvaljujući Bobu Strangeu Straitley je bio vani, pritajio se negdje u svojoj sobi za knjige ili je bio dežuran na hodniku. Učionica je bila puna dječaka. Neki su pisali zadaću, drugi su igrali šah, razgovarali i povremeno iz limenki pili gazirana pića ili jeli čips.

Svi učitelji mrze kišne dane, učenici nemaju kamo poći pa ostaju u školi gdje ih se mora stalno nadzirati. Podovi su blatnjavi, događaju se nezgode, sve je pretrpano i bučno, prepirke se pretvaraju u tučnjave. Zbog jedne je bila potrebna moja intervencija. Potukli su se Jackson i

Brasenose (mlitavi debeljko koji još nije naučio koristiti svoju masu u svoju korist), zatim nadgledah kako dovode učionicu u red. Taylera upozorih na pravopisnu grešku što ju je napravio u domaćoj zadaći. Pink me je ponudio Polo mentol-bombonima, a Knight kikirikijem. Provedoh nekoliko trenutaka u razgovoru s dječacima koji su u zadnjim redovima jeli obroke donesene od kuće, pa kada je moja misija bila ispunjena uputih se u tihu sobu popiti šalicu mutnog čaja i čekati razvoj događaja.

Ja, naravno, nemam svoj razred. Nitko od novih ga nema. To nam daje više slobodnog vremena i bolji pregled situacije. Tako iz prikrajka mogu promatrati i znam koji su trenuci slabosti, opasni trenuci, mjesta u Školi koja se ne nadziru, presudne minute – sekunde – za vrijeme kojih je u slučaju nesreće golema nutrina najranjivija.

Zvono za kraj objeda upravo je jedan od takvih trenutaka. Još nije počela poslijepodnevna prozivka, iako je objed službeno gotov. Teoretski, to je petominutno upozorenje, vrijeme smjene. Učitelji koji su sjedili u zbornici kreću prema učionicama, dok oni koji su bili dežurni za vrijeme objeda imaju nekoliko minuta vremena da pakupe svoje stvari (i možda na brzinu prelistaju novine) prije prozivke.

Ustvari, to je petominutni ranjivi period u inače dobro uigranoj operaciji. Nitko nije dežuran, mnogi učitelji – a ponekad i učenici -još uvijek se premještaju s jednoga mjesta na drugo. Stoga ne čudi što se većina nezgoda događa upravo tada: tučnjave, krađe, sitni vandalizam, sporadični ispadi ružna ponašanja prikriveni pojačanom aktivnošću što prethodi poslijepodnevnoj nastavi. Zato je prošlo čak pet minuta prije negoli je itko primijetio da se Anderton-Pullitt onesvijestio.

Možda bi i prije primijetili daje on bio popularniji. Ali nije. Obično je sjedio nešto dalje od ostalih, jeo svoje sendviče (Mar-mite³⁵ i topljeni sir na kruhu bez pšenice, uvijek isto). Polako je i metodično žvakao, podsjećao je više na kornjaču negoli na trinaestogodišnjeg dječaka. Na svakoj godini postoji jedan takav, starmali, s naočalama, hipohondar, svi ga izbjegavaju u toj mjeri da ga čak i ne kinje. Doima se kao da je neosjetljiv na uvrede i odbijanje, njeguje pedantan način izražavanja staroga čovjeka, zato ima reputaciju daje pametan, prema učiteljima je pristojan, stoga je njihov miljenik.

³⁵ Marmite – tradicionalni britanski namaz od kvasca.

Straitley drži kako je mali zabavan – nije ni čudo, kao dječak je vjerojatno bio isti takav. Mene Anderton-Pullitt živcira. Kad nema Straitleyja prati me naokolo za vrijeme dežurstava u dvorištu te moram slušati dosadna predavanja o nekoj od njegovih strasti (znanstvena fantastika, kompjuteri, avioni iz Prvoga svjetskog rata) ili o njegovim boljeticama, stvarnim i izmišljenim (astma, vrste hrane koju ne podnosi, alergije, agorafobija i ostali strahovi, bradavice).

Zato se zabavljam pokušavajući iz tihe sobe po zvukovima što su dolazili odozgo odrediti je li Anderton-Pullitta ipak snašla neka prava bolest.

Nitko drugi nije primijetio, nitko drugi nije slušao. Robbie Roach je sljedeći sat imao slobodan; ni on nema svoj razred (previše izvannastavnih obveza), rovao je po svojem ormariću. Unutra primijetih paketić francuskih cigareta (Fallowljev dar), što ih je brzo sakrio iza gomile knjiga. Isabelle Tapi, koja ima nepuno radno vrijeme pa također nema svoj razred, pila je vodu Evian i čitala džepnu knjigu.

Čulo se zvono nakon čega je uslijedila graja, nesputana melodija dječaka koji nisu pod nadzorom, zvuk kako se nešto (stolac možda?) prevrnulo. Zatim povišeni glasovi – Jackson i Brasenose su se nastavili tući – još se je jedan stolac prevrnuo, zatim tišina. Pretpostavljam da je ušao Straitley. Tako je i bilo, začuo se njegov glas – prigušeno mrmljanje dječaka, zatim dobro poznati ritam prozivke, poput zvuka nogometne utakmice u nedjeljna poslijepodneva.

- Adamczyk? Gospodine. -Almond?

Gospodine.

- Allen-Jones?

Da, gospodine.

-Anderton-Pullitt?

Tišina.

-Anderton-Pullitt?

Sv. Oswald, klasična gimnazija za dječake srijeda, 29. Rujna

JOŠ UVIJEK NEMA NIKAKVIH VIJESTI OD ANDERTON-PULLITTOVIH.

Držim da je to dobar znak – kako sam doznao, u ekstremnim slučajevima reakcija može dovesti do smrtonosnog ishoda – ali iako

nije tako, od pomisli da je jedan od mojih dječaka mogao umrijeti – doista umrijeti – u mojoj učionici, pod mojim nadzorom – srce mi zadrhti i oznoje mi se dlanovi.

U cijeloj mojoj učiteljskoj karijeri umrla su mi tri učenika. Njihova me lica svakodnevno gledaju s fotografija u srednjemu hodniku: Hewitt je umro od meningitisa za vrijeme božićnih blagdana 1972., Constable je pregažen u vlastitoj ulici 1986. dok je trčao po loptu i, naravno, Mitchell, 1989. – Mitchell, čiji me slučaj nikada nije prestao mučiti. Svi su oni preminuli u vrijeme izvan nastave, ali ipak zbog svakoga se od njih (naročito zbog njega) osjećam na neki način odgovornim, kao da sam ih trebao bolje čuvati.

Zatim, tu su i moji nekadašnji učenici, Jamestone, trideset i dvije, rak, Deakin, tumor na mozgu, Stanlev, prometna nesreća, poulson, samoubojstvo prije dvije godine, nitko ne zna zašto. Ostavio je za sobom suprugu i osmogodišnju kćer koja boluje od Downova sindroma. Još uvijek o svima njima mislim kao o svojim dječacima i kad god ih se sjetim osjećam prazninu i tugu pomiješanu s čudnovatim, neobjašnjivim i bolnim osjećajem da sam im trebao biti pri ruci.

Prvo sam mislio da glumi. Atmosfera je bila napeta, Jackson se s nekim tukao u kutu, ja sam se žurio. Možda je on već bio bez svijesti kada sam ušao. Prolazile su dragocjene sekunde dok sam ih smirivao, pronašao nalivpero. Anafilaktički šok, tako se zove – koliko sam tek puta o tome čuo od samoga dječaka. Iako, uvijek sam držao kako su njegove bolesti više povezane s njegovom majkom koja ga je previše zaštitila negoli s njegovim stvarnim fizičkim stanjem.

Sve je pisalo u njegovu kartonu, otkrio sam prekasno, kao i mnoge naputke koje nam je majka poslala glede njegove dijete, tjelovježbe, odore (od sintetičkih je tkanina dobivao osip), fobija, antibiotika, religiozne poduke i socijalne integracije. Pod – alergije – je pisalo: pšenica (blaga nesnošljivost), a velikim slovima obilježeno zvjezdicom i s nekoliko uskličnika ORAŠASTI PLODOVI.

Naravno, Anderton-Pullitt ne jede orašaste plodove. On jede samo hranu koju je njegova majka odobrila kao sigurnu i koja k tome odgovara njegovoj prilično ograničenoj predodžbi stoje prihvatljivo. Svakoga je dana u njegovoj kutiji s hranom uvijek bilo isto: dva topljena sira i sendviči s Marmiteom na kruhu bez pšenice, izrezani na četiri dijela, jedna rajčica, jedna banana, paketić Maynard's Wine

gumenih bombona (od kojih baci sve osim crvenih i crnih) i limenka Fante. Kako bi sve to pojeo Potrebna mu je cijela stanka za objed. Nikad ne ide u školski dućan i nikad ne uzima hranu od drugih dječaka. Ne pitajte me kako sam ga uspio odnijeti dolje. Bio je to pravi napor. Dječaci su se beskorisno motali oko mene uzbuđeni i zbunjeni. Dozivah upomoć, ali nitko nije došao osim Gerryja Grachyogela koji je bio u susjednome razredu. Činilo se kao da će se onesvijestiti, samo je uzvikivao – O, Bože, o, Bože – kršeći svoje male zečje šapice, nervozno gledajući lijevo-desno.

– Gerry, idite po pomoć, zapovjedih mu noseći Anderton-Pullitta na jednome ramenu. – Nazovite hitnu pomoć. *Modo fac*³⁶.

Grachyogel me je samo zabezegnuto gledao. Reagirao je Allen-Jones. Otrčao je niza stube preskačući po dvije odjednom te gotovo srušio Isabelle Tapi koja je išla gore. McNair je otrčao u smjeru ureda Pata Bishopa, a Pink i Tayler su mi pomogli tako što su pridržavali onesviještenoga dječaka. Kada smo stigli u donji hodnik učini mi se da su mi pluća ispunjena vrućim olovom. S iskrenom sam zahvalnošću predao svoj teret Bishopu, kojega razveseli taj fizički napor te on podiže Anderton-Pullita u naručje kao da je beba.

Jedva sam bio svjestan da je Sutcliff uzeo imenik. Allen-Jones je bio na vezi s bolnicom – Rekli su da će biti brže ako ga sami dovezete na hitnu, gospodine! – Grachyogel je pokušavao sakupiti svoj razred koji nas je slijedio en mass kako bi vidjeli što se događa. Novi se ravnatelj pojavio iz svojega ureda doimajući se zaprepašteno, jer je pokraj njega stajao Pat Bishop, dok je Marlene radoznalo virila preko njegova ramena.

– Gospodine Straitley! – Čak se i u ovakvoj izvanrednoj situaciji on drži čudnovato ukočeno, kao daje napravljen od nekog drugog materijala – od gipsa ili kitovih uši – a ne od krvi i mesa. – Ako je moguće, objasnite mi... – Ali svijet se ispuni različitim zvukovima, od kojih su otkucaji mojega srca bili najglasniji. Sjetih se starih priča o džungli iz djetinjstva, u kojima su se avanturisti penjali na vulkan uz zloslutnu kakofoniju domorodačkih bubnjeva.

Naslonih se na zid donjega hodnika dok su se moje noge, inače sačinjene od kostiju, krvnih žila i mišića, pretvorile u nešto slično

³⁶ *Modo fac*, lat., učinite to.

želatini. Pluća su me boljela, a na jednome mjestu, negdje u predjelu gornjeg puceta prsluka, osjetih kao da me netko veoma krupan ubada ispruženim kažiprstom, kao da mi želi nešto naglasiti. Pogledah naokolo tražeći stolac na koji bih sjeo, ali bilo je prekasno – svijet se zatresao i ja stadoh kliziti niza zid.

– Gospodine Straitley! – Iz moje je perspektive ravnatelj izgledao sablasnije no ikad. Našemu su poglavici smanjili glavu, pomislih kao u izmaglici. Upravo ono što je potrebno kako bi se umirio bog vulkana. Unatoč boli u prsima nisam se mogao savladati te se stadoh smijati. – Gospodine Straitley! Gospodine Bishop! Može li mi netko molim vas objasniti što se tu događa?

Nevidljivi me je prst ponovno ubo pa sjedoh na pod. Marlene, efikasna kao i uvijek, snašla se prva. Ne oklijevajući ni trenutka kleknula je pokraj mene, raskopčala mi sako i opipala srce. Bubnjevi su ritmički udarali i sada sam više osjećao negoli čuo komešanje oko sebe.

– Držite se, gospodine Straitley! – Mirisala je po nečemu cvjetnome i ženstvenom. Htio sam dometnuti nešto duhovito, ali se nisam mogao ničega sjetiti. Boljela su me prsa, u ušima mije hučalo, pokušah ustati, ali nisam mogao. Spuznuo sam još niže, ugledao Powerpuff djevojke na Allen-Jonesovim čarapama i stao se smijati.

Posljednje čega se sjećam je da sam ugledao nejasne obrise lica Novoga ravnatelja i mojih riječi: – Bwana³⁷ urođenici neće ući u Zabranjeni grad, zatim se onesvijestih.

Probudio sam se u bolnici. Imao sam sreće, rekao mi je liječnik, dogodio se lakši kardiološki incident, zbog uzbuđenja i naprezanja. Želio sam odmah ustati iz postelje, ali on to nije dopustio, rekavši kako moram ostati pod liječničkim nadzorom još najmanje tri, četiri dana.

Sredovječna medicinska sestra ružičaste kose stala mi je tonom odgojiteljice iz vrtića postavljati pitanja, odgovore je upisivala uz izraz blagog negodovanja, kao da sam dijete koje uporno mokri u postelju. – I, gospodine Straitley, koliko cigareta tjedno pušimo?

– Ne bih vam znao odgovoriti, gospođo. Nisam dovoljno intiman s vašim pušačkim navikama. – Sestra se doimala smeteno. – Ah, vi ste to mislili na mene, rekoh. – Oprostite, pomislio sam da ste možda član

³⁷ Bwana, svahili, oslovljavanje iz poštovanja u nekim dijelovima Afrike. Scena iz Tarzana.

kraljevske obitelji.

Oči joj se suziše. – Gospodine Straitley, ja samo obavljam svoj posao.

– I ja bih trebao obavljati svoj, rekoh. – Latinski, treći razred, druga grupa, peti sat.

– Uvjerena sam da neko vrijeme mogu bez vas, reče sestra. – Nitko nije nezamjenjiv.

Melankolična misao. – Zar nije vaš zadatak da mi pomognete da se što bolje osjećam?

– To ću i učiniti, reče, – čim završimo s ovo malo papiro-logije.

I tako je za trideset minuta život Royja Huberta Straitleyja (profesora latinskoga jezika) sažet u knjigu veoma nalik na školski dnevnik – uz niz tajnovitih skraćenica i kvačica u kućicama – i sestra je napokon imala zadovoljan izraz lica. Moram reći kako nije izgledalo dobro: dob, šezdeset i četiri, posao s malo kretanja, no umjereni pušač; broj jedinica alkohola tjedno, srednje do puno; težina, negdje između debljine i lagane pretilosti.

Liječnik je sve to pročitao s izrazom mračnog zadovoljstva. To je upozorenje, zaključio je: znak od bogova. – Nemate više dvadeset i jednu godinu, znate, reče mi. – Ima stvari koje jednostavno više ne smijete raditi.

To je stari dril i ja sam ga već ranije čuo. – Znam, znam. Ne pušiti, ne piti, ne jesti prženu ribu i krumpire, ne trčati na sto metara, ne upuštati se u veze s lakim ženama, ne...

Prekinuo me je. – Razgovarao sam s vašim liječnikom opće prakse. Doktor Bevans, zar ne?

– Bevans. Dobro ga poznajem. Od 1975. do 1979. Bistar mladić. Dobio je odličan iz latinskoga. Završio je medicinu na Durhamu.

– Točno. – U glasu mu se čulo strahovito negodovanje. – Rekao mi je kako je već neko vrijeme zabrinut za vas. – Doista? – Da.

Prokletstvo. To ti je kad dječaci dobiju klasično obrazovanje. Okrenu se protiv tebe, prasci jedni, okrenu se protiv tebe i prije negoli shvatiš što se događa na dijeli si, nosiš termo hlače i razgledavaš staračke domove.

– Dobro, recite mi ono najgore. Što taj mali skorojević pre-poruča ovaj put? Toplo pivo? Magnetsku terapiju? Pijavice? Sjećam ga se kada je bio u momemu razredu, maleni bucmasti dječak, uvijek je upadao u

nevolje. A sada mi on govori što da radim.

– Veoma ste mu dragi, gospodine Straitley. – Evo ga na, sad će početi, pomislih. – Ali vi imate šezdeset i pet godina...

– Šezdeset i četiri. Moj je rođendan petoga studenog. Noć krijesova. Noć krijesova ga se nije dojmila, samo je odmahnuo glavom.

– I vi čini se mislite kako možete unedogled nastaviti s ovakvim načinom života...

– Kakve su mi opcije? Da izložen na stijeni čekam smrt poput

– Prometeja?

Liječnik uzdahne. – Uvjeren sam da obrazovanog čovjeka poput vas mirovina može stimulirati i ispuniti zadovoljstvom. Mogli biste se početi baviti nekim hobijem...

Ma nemoj, hobi! – Nemam namjeru ići u mirovinu. – Gospodine Straitley, budite razumni...

Sv. Oswald je bio moj svijet preko trideset godina. Što još postoji osim njega? Uspravio sam se u krevetu na kotačiće i prebacio noge preko ruba. – Dobro mi je.

Četvrtak, 30. Rujna

JADNI STARI STRAITLEV. ZNATE, ČIM SE ZAVRŠILA NASTAVA POĐOH GA posjetiti, no on je već, na opće negodovanje osoblja, bio napustio kardiološki odjel. Ali njegova je adresa bila u priručniku Sv. Oswalda pa otiđoh onamo, noseći mu malenu lončanicu što je pronađoh u bolničkome dućanu.

Nikad ga prije ne vidjeh takvog. Starac, sa staračkom bijelom neobrijanom bradom i staračkim koščatim bijelim nogama u izlizanim kožnim papučama. Bio je dirljivo sretan što me vidi. – Ali niste se trebali brinuti, izjavi on. – Sutra ujutro vraćam se na posao.

– Doista? Tako brzo? – Osjetih gotovo naklonost prema njemu, ali i zabrinutost. Toliko uživam u ovoj našoj igri da bi bilo glupo dopustiti da mi on izmigolji zbog njegovih glupih principa. – Zar Se ne biste trebali odmarati barem nekoliko dana?

– Nemojte i vi počinjali, reče. – Dovoljno sam se naslušao u bolnici. Neka si pronađem hobi, kaže mi on – nešto smirujuće, L – Possont poput prepariranja životinja ili izrade makramea – o, bogovi, zašto mi

jednostavno nije pružio vrč s otrovom pa da završimo s time?

Previše je dramtizirao i to mu rekoh. – Pa, – reče Straitley napravivši grimasu, – u tome sam dobar. – Njegova je kuća malena jednokatnica u nizu, s po dvije sobe na svakome katu nekih desetak minuta hoda od Sv. Oswalda. Hodnik je zatrpan knjigama – neke su na policama, neke ne – tako da je gotovo nemoguće odrediti originalnu boju tapeta. Sagovi su istrošeni gotovo do potke, osim u dnevnoj sobi, gdje vreba duh smeđega Axminstera³⁸. Miriše na prašinu, sredstvo za laštenje i psa koji je uginuo prije pet godina. Veliki školski radijator nemilosrdno grije iz hodnika, tu je i kuhinja s mozaičnim podom, dok svaki djelić slobodnog zida prekrivaju fotografije mnogih razreda.

Ponudio mi je čaj u šalici Sv. Oswalda i čokoladne integralne kekse sumnjiva izgleda iz limenke s police nad kaminom. Učini mi se da on kod kuće izgleda manji.

– Kako je Anderton-Pullitt? – To je izgleda pitao svakih deset minuta u bolnici, čak i kada dječakov život više nije bio u opasnosti. – Jesu li otkrili što se dogodilo?

Odmahnuh glavom. – Zasigurno nitko ne krivi vas, gospodine Straitley.

– Nije u tome bit.

I nije bila. Potvrda tome bile su fotografije mnoštva mladih lica na zidovima. Pitam se je li i Leon tu negdje među njima. Sto bi se dogodilo da ugledam njegovo lice tu u Straitleyjevoj kući?

Što bi bilo da ugledam sebe pokraj njega s kapom preko očiju, čvrsto zakopčana blejzera preko stare košulje?

– Nesreća nikada ne dolazi sama, obično se događaju tri u nizu, reče Straitley, krene uzeti keks pa se predomisli. – Prvo Fallow, pa Anderton-Pullitt – čekam koja će biti sljedeća.

Nasmijan se. – Zar ste praznovjerni, gospodine? Tko bi rekao.

– Praznovjerman? To ide uz profesiju. – Ipak je uzeo keks i umočio ga u čaj. – Nemoguće je raditi u Sv. Oswaldu tako dugo kao ja i ne vjerovati u raznorazne znakove i...

– Duhove? – vragolasto dometnuh.

Nije mi uzvratilo osmijehom. – Naravno, reče. – Prokleta ih je mjesto

³⁸ Axminster – fini sagovi što se od sredine 18. st. proizvode u gradu Axminsteru u Velikoj Britaniji.

puno. – Upitah se misli li možda na mojega oca? Ili na Leona? Ili sam možda ja jedan od tih duhova?

UPRAVO SE ZA VRIJEME TOGA LJETA JOHN SNYDE STAO LOMITI – POLAKO i neprimjetno. Isprva se radilo o malim stvarima, jedva zamjetnim u većoj slici mojega života, gdje se najviše isticao Leon, dok su svi ostali bili obrisi na daleku i maglovitu horizontu. Ali kako se približavao srpanj i kraj trimestra, njegova se nagla čud stala sve jače i jače pokazivati.

Najviše se sjećam njegove ljutnje. Činilo se kao da je toga ljeta moj otac neprekidno bio bijesan. Na mene, na Školu, na tajanstvene umjetnike koji su sprejem nacrtali grafite na bočnome zidu sportskoga paviljona. Na mlade učenike jer su mu dovikivali uvrede dok se vozio na velikoj kosilici. Na onu dvojicu starijih dječaka koji su se vozili na njoj i zbog kojih je dobio službeni ukor. Na susjedove pse jer su ostavljali malene i neželjene darove na terenu za kriket pa ih je morao uklanjati pomoću smotane plastične vrećice i papirnatih ubrusa. Na državu, na gazdu puba, na ljude koji su prelazili na drugi kraj pločnika kako bi ga izbjegli kada se iz supermarketa vraćao kući mrmljajući sebi u bradu.

Jednoga ponedjeljka prije podne, samo nekoliko dana prije ljetnih praznika, ulovio je učenika prvog razreda kako kopa ispod pulta u vratarevoj kućici. Dječak je navodno tražio izgublenu torbu, ali John Snyder nije bio toliko naivan da mu povjeruje. Po dječakovu se licu vidjelo kakve su mu bile namjere – krađa, vandalizam ili neka druga psina ne bi li osramotio Johna Snydera. Dječak je već uspio otkriti malenu bocu irskoga viskija skrivenu pod hrpom starih novina, pa su mu oči blistale od zlobe i zadovoljstva. Tako se barem učinilo momemu ocu. Prepoznao je u njemu jednoga od svojih malenih mučitelja – dječaka majmunskog lica i drskog ponašanja – pa ga odluči naučiti pameti.

Ah, baš i ne vjerujem da ga je doista ozlijedio. Njegova je odanost prema Sv. Oswaldu bila puna gorčine, ali je bila iskrena, pa iako su mu mnoge osobe bile mrske – blagajnik, ravnatelj i posebice dječaci – sama je institucija i dalje uživala njegovo poštovanje. Ali dječak mu je pokušao prijetiti, nadmeno je rekao momemu ocu: Ne smiješ mi ništa,

zahtijevao*je da ga pusti iz kućice i napokon glasom koji je ocu svrdlao mozak (te je nedjelje kasno legao i to se na njemu vidjelo) stao vrištati Pusti me van, pusti me van, pusti me van, pusti me van – sve dok iz obližnjega ureda doktor Tidy nije čuo njegovu vrisku i dojurio.

Dječak majmunskog lica – zvao se Matthews – je plakao. John Snyder je bio krupan muškarac, ulijevao je strah i kada nije bio srdit, a toga je dana bio veoma, veoma ljut. Tidy je primijetio očeve zakrvavljene oči, zgužvanu odjeću, vidio dječakovo uplakano lice i vlažnu mrlju što se širila na sivim hlačama odore pa se zaključak nametnuo sam. To je bila posljednja kap. Toga su istoga jutra Johna Snydera pozvali u ravnateljev ured. Pat Bishop je bio prisutan (kako bi osigurao nepristranost postupka) pa je moj otac dobio drugu, posljednju opomenu.

Stari ravnatelj nikada ne bi tako postupio. Moj je otac u to bio uvjeren. Shakeshaft je znao pod kakvim su pritiskom svi koji fade u školi. On bi znao ublažiti situaciju bez nepotrebnih scena. Ali novi je čovjek bio iz državnoga sektora, dobro potkovan u pitanjima političke korektnosti, vješt u podilaženju malograđanima. Uz to, njegova je stroga vanjština skrivala slabića, a ovo je bila izvrsna prilika da se dokaže kao jak i odlučan vođa (bez profesionalnog rizika) i nije ju smio propustiti.

Provest će se istraga, rekao je. Snyder će nastaviti obavljati svoj posao, svakoga će se dana javljati blagajniku kako bi od njega dobio naputke, ali ne smije dolaziti ni u kakav dodir s dječacima. Bilo kakav budući incident – ta je riječ bila izgovorena krutim, samozadovoljnim tonom pobožna trezvenjaka – povući će za sobom trenutni otkaz.

Moj je otac bio uvjeren kako je Bishop na njegovoj strani. Dobri stari Bishop, govorio je otac; uludo troši svoju snagu na tom uredskom poslu, on je trebao biti ravnatelj. Naravno, momemu se ocu sviđao taj visoki, krupni muškarac s nosom igrača ragbija i proleterskim ukusom. Ali Bishop je prvenstveno bio odan Sv. Oswaldu, i koliko god shvaćao teškoće mojega oca bilo je jasno da će, suočen s izborom, stati na stranu Škole.

Ipak, rekao je, praznici će ocu omogućiti da se malo sredi. Previše pije, sam je toga svjestan, previše se opustio. Ali u duši je dobar čovjek; odano je služio školi gotovo pet godina i bez sumnje će se izvući iz te neprilike.

Tipična Bishopova fraza: Bez sumnje ćeš se izvući. Na isti se vojnički način obraća i dječacima, poput trenera ragbija koji bodri momčad. Njegov je govor, kao i očevo, pun klišeja: Bez sumnje ćeš se izvući. Samo hrabro, prihvati to kao muško. Što su veći to bolnije padnu.

Bio je to jezik što ga je moj otac volio i razumio i neko mu je vrijeme to davalo snagu. Zbog Bishopa je stao manje piti,*! Ošišao se, pazio je na odijevanje. Svjestan optužbe da se je opustio, kako je rekao Bishop, uvečer je čak stao vježbati. Ispred televizora je radio sklekove, a ja s knjigom u ruci maštah kako to nije moj otac.

Zatim su došli praznici i pritisak na njega se smanjio. Njegove su se obveze također smanjile. Više nije bilo dječaka da mu zagorčavaju život, neometano je kosio travnjake, sam obilazio teren, budno pazeći na grafiti-majstore i pse lutilice.

Činilo mi se kako je otac tada bio gotovo sretan – ključevi u jednoj ruci, limenka piva u drugoj, obilazio je svoje maleno carstvo čvrsto uvjeren kako je on dio svega toga – malen, ali neophodan zubac veličanstvenog stroja. Tako je rekao Bishop, znači sigurno je istina.

Mene su mučile druge brige. Dadoh Leonu tri cijela dana nakon završetka školske godine prije negoli ga nazvah kako bismo dogovorili sastanak. Bio je ljubazan, ali mu se nije žurilo. Rekao mi je da njemu i njegovoj majci dolaze neki gosti, pa se od njega očekivalo da ih zabavlja. To je za mene bio udarac nakon u svih pomno smišljenih planova, ali prihvatili to bez prigovora, znajući kako je najbolji način da se iziđe na kraj s Leonovom povremenom nesusretljivošću da je se ignorira i pusti ga se da radi po svojem.

– Jesu li to prijatelji tvoje mame? – upitah više kako bi razgovor duže trajao nego zato što me je doista zanimalo.

– Aha. Tynani i njihovo dijete. Kakva gnjavaža, ali Charlie i ja moramo sudjelovati, znaš ono, nutkati ih sendvičima s krastavcima, točiti seri i sve to. – Iako mu se u glasu čulo žaljenje, meni se činilo kao da se smješka.

– Dijete? – rekoh, dok mi se pred očima ukazala slika pametna, vesela školarca koji će me u potpunosti zasjeniti u Leonovim očima.

– Hm. Francesca. Mala debela djevojčica, luda je za ponijima. Dobro daje Charlie tu, inače bih se morao brinuti i o njoj. – On, u mojem se glasu nehotice čulo žaljenje.

– Ne brini, reče Leon. – Neće dugo ostati. Nazvat ću te. Dobro?

To me je preplašilo. Naravno, nije bilo moguće Leonu ne dati broj telefona, ali pomisao da bi se moj otac mogao javiti ispunila me je tjeskobom. – Hej, vidimo se, rekoh. – Sve je u redu.

Nastupilo je vrijeme čekanja ispunjeno zabrinutošću i nevjerojatnom dosadom. Mučila me je dvojba – trebam li čekati pokraj telefona u slučaju da Leon nazove ili da poslušam poriv koji me je tjerao da se na biciklu provezem pokraj njegove kuće u nadi da ćemo se – slučajno – sresti. On je bio moj jedini prijatelj. Od čitanja je moje nestrpljenje samo raslo, glazba me je samo još više podsjećala na Leona pa me ni slušanje ploča nije privlačilo. Ljeto je bilo predivno, takva ljeta postoje samo u sjećanjima i nekim knjigama, vruća, zeleno-plava, ispunjena pčelama i mrmorom, ali meni se činilo kao da svaki dan kiši. Bez Leona je to bilo ljeto bez zadovoljstva, ljeto samotnog vrebanja po uglovima ulica, krađa u dućanima iz čistog inata.

Nakon nekog je vremena moj otac primijetio. Njegove su dobre namjere uzrokovale novu, privremenu budnost pa je stao komentirati moju bezvoljnost i razdražljivost. Ah, muke odrastanja, rekao je i predložio tjelovježbu i svjež zrak.

Svakako se radilo o odrastanju. Napunit ću trinaest godina u kolovozu pa se stadoh naglo razvijati. Premda mi je tijelo još uvijek bilo mršavo, kosti sitne, primijetih kako mi je odora Sv. Oswalda postala tijesna, pogotovo blejzer (uskoro će mi trebati novi) te da su mi hlače cijelih četiri centimetra prekratke, tako da se vidio gležanj.

Prošao je tjedan, zatim većina drugoga tjedna. Praznici su polako prolazili i meni nije preostalo drugo nego da to prihvatim. Je li Leon otputovao? Vozeći se na svojem novom biciklu pokraj njegove kuće ugledah otvorena staklena vrata prema stražnjem

dvorištu. Topli je zrak donosio zvuk smijeha i glasova, iako se nije moglo odrediti koliko ih je, niti je li među njima glas mojega prijatelja.

Zanimalo me je kakvi su posjetioци. Bankar, rekao je Leon i dinamična tajnica, poput njegove mame. Ljudi s višim školovanjem koji su jeli sendviče s krastavcima i na trijemu pili koktele. Ljudi kakvi John i Sharon Snyder nikada neće biti, bez obzira koliko novca imali. Takve ljude zamišljah kao svoje roditelje.

Ta me je misao opsjedala, stadoh zamišljati Tynane – on u laganom lanenom sakou, ona u bijeloj ljetnoj haljini – gospođa Mitchell stoji u

blizini s vrčem Pimmsa³⁹ i pladnjem s visokim čašama. Tu su i Leon i njegova sestra Charlie, sjede na travi, svi okupani zlatnim svjetlom i još nečim, čime se razlikuju od mene, nečim što prvi put ugledah u Sv. Oswaldu onoga dana kad prijedoh crtu.

Crta. Ponovno se ukazala preda mnom, ponovno me je izazivala svojom blizinom. Gotovo je vidim, tu zlatnu crtu što me dijeli od svega za čime čeznem. Sto još moram učiniti? Zar ne provedoh posljednja tri mjeseca na teritoriju svojega neprijatelja, poput vuka samotnjaka koji se pridruži čoporu lovačkih pasa kako bi potajno krao njihovu hranu? Zašto se onda osjećam tako osamljeno? Zašto Leon nije nazvao?

Je li možda osjetio koliko se razlikujemo pa se stidio da bude viđen u mojemu društvu? Zacijelo je tako, uvjeravah se skrivajući se u kući kraj glavnoga ulaza, bojeći se izići kako me netko ne bi vidio. Na meni je očito bilo nečeg jeftinog – miris možda ili poliesterski sjaj koji ga je na to upozorio. Možda je prijevara bila nedovoljno dobra, možda me je pročitao. To me je izluđivalo. Postojao je samo jedan način da prestanem živjeti u neizvjesnosti. U nedjelju se pomno odjenuh i odvezoh biciklom do Leonove kuće.

Bio je to smion potez. Nikad prije moja noga nije kročila u Leonovu kuću – vožnja biciklom pokraj nje nije se ubrajala – pa kad otvorih vrtna vrata i krenuh dugom stazom prema trijemu, primijetih kako mi ruke malo drhte. Bila je to velika edvardijanska kuća okružena travnjacima te stražnjim vrtom punim drveća, sjenicom i ograđenim voćnjakom.

Novac stjecan generacijama, kako bi rekao moj otac sa zavišću i prezirom, ali za mene je to bio svijet iz knjiga – Lastavice i Amazonke i Pet prijatelja, limunada na travnjaku, privatni internat, piknici na obali mora i vesela kuharica koja peče pogačice, elegantna majka ispružena na sofi i otac koji puši lulu, uvijek sve zna i dobre je volje, iako je rijetko kod kuće. Još mi nije bilo trinaest godina, a osjećah se očajnički staro, kao da mi je oduzeto pravo na djetinjstvo – barem onakvo djetinjstvo kakvo zaslužujem.

³⁹ Pimm's, piće što ga je sredinom 19. stoljeća izmislio vlasnik bara u Londonu James Pimm. Tonik na bazi džina s kininom i tajnom mješavinom bilja. U današnje je doba asortiman proširen pa postoji Pimm's na bazi ruma, votke, viskija...

Pokucah. Iza kuće su se čuli glasovi. Leonova je majka govorila nešto o gospođi Thatcher i sindikatima, a muški je glas rekao -Jedini način da se to postigne jest. . . – zatim prigušeno zveckanje leda dok je netko nalijevao piće iz vrča. Zatim negdje iz blizine Leonov glas: – Vae, samo nemojte o politici, molim vas. Je li netko za sorbeto?

– Aha! – To je bila Charlie, Leonova sestra.

Zatim još jedan glas, glas neke djevojčice, nizak i ugodan: – Da, može.

To je zacijelo bila Francesca. Kada mi je Leon spomenuo njezino ime preko telefona zvučalo je prilično smiješno, ali iznenada više nije. Krenuh prema bočnoj strani kuće – ako me itko vidi reći ću da nisu čuli kako kucam – i povirih iza ugla.

Bilo je gotovo onako kako zamišljah. Iza kuće je bio trijem, nad njime veliko stablo kroz čiju se krošnju probijalo svjetlo i bacalo sjenu u obliku mozaika na stolove i stolce raspoređene ispod njega. Gospođa Mitchell je bila tamo, plave kose i lijepa u trapericama i snježnobijeloj košulji zbog čega je izgledala veoma mlado, zatim gospođa Tynan u sandalama i zgodnoj lanenoj haljini. Charlotte je sjedila na ljuljački kućne izrade, a okrenut prema meni, u trapericama, starim tenisicama i izbljedjeloj Stranglers majici kratkih rukava, bio je Leon.

Učinilo mi se da je narastao. Za tri su tjedna njegova lica postale izraženije, tijelo mu se izdužilo, a kosa, koja je već bila preduga po propisima Sv. Oswalda, sada mu je padala preko očiju. Bez odore je mogao biti bilo tko, izgledao je poput dječaka iz moje škole, jedina je razlika bila onaj sjaj, patina što se dobije od života u ovakvoj kući od rođenja, od učenja latinskoga s Kvazom u zvoniku, od palačinki s dimljenim lososom i sorbeta umjesto pola piva, ribe i krumpira, od toga što subotom navečer nije morao zaključavati vrata svoje sobe.

Preplavio me je val ljubavi i čežnje, ne samo za Leonom, već za svime što je on predstavljao. Taj je osjećaj bio toliko snažan, toliko tajanstveno zreo po svojoj snazi da na trenutak gotovo ne primijetih djevojku pokraj njega, Francescu, malu debelu ljubiteljicu ponija, kako ju je prezirno nazvao preko telefona. Zatim je spazih, i neko je vrijeme samo iznenađeno i zaprepašteno gledah, zaboravljajući da se moram sakriti.

Možda je nekoć bila mala debela ljubiteljica ponija. Ali sada ~ nije bilo riječi kojima bi je se moglo opisati. Svi su epiteti bili previše

blijedi. Moje je vlastito iskustvo glede toga što se smatra privlačnim bilo ograničeno na Pepsi, žene u časopisima mojega oca i cure poput Tracey Delacey. Ta što se drugo moglo očekivati od mene?

Sjetih se Pepsi, njezinih umjetnih noktiju, vječita mirisa po laku za kosu, Tracey koja je neprekidno žvakala žvakaću gumu, mrzovoljna lica i flekavih nogu, žena iz časopisa, naoko čednih ali nekako grabežljivih, rastvorenih kao na stolu patologa. Pomislih na svoju majku i Cinnabar.

Ova je djevojka pripadala posve drugoj rasi. Imala je četrnaest, možda petnaest godina, vitka, svijetle puti. Utjelovljenje onoga sjaja. Kosa joj je bila nemarno vezana u rep, na sebi je imala kratke kaki hlače koje su isticale njezine dugačke, tanke noge. Maleni, zlatni križ krasio je udubinu njezina vrata. Imala je držanje balerine, stopala okrenuta prema van, pjegavo lice posred tog ljetnog zelenila. Zato Leon nije zvao, zbog ove djevojke, ove prekrasne djevojke.

– Hej! Hej, Pinchbeck!

Bože moj, vidio me je. Zamalo potrčah, ali Leon je već išao prema meni, zbunjen ali ne i ljutit, djevojka je bila nekoliko koraka iza njega. Nešto me je stezalo u grudima, srce mi se stisnulo do veličine oraha. Pokušah se nasmiješiti, lice mi se ukoči poput maske. – Bog, Leone, rekoh. – Dobar dan, gospođo Mitchell. Baš sam bio u prolazu.

Zamislite ako možete to grozno poslijepodne. Htjedoh poći kući, ali Leon nije htio ni čuti pa izdržah dva savršeno grozna sata u stražnjemu vrtu. Pili smo limunadu koja mi je palila želudac dok je Leonova majka postavljala pitanja o mojoj obitelji, gospodin Tynan me neprekidno prijateljski pljeskao po ramenu mudrujući o svim psinama koje Leon i ja zacijelo izvodimo u školi.

Bilo je to pravo mučenje. Glava me je boljela, u truhu mi je bućkalo, a cijelo je vrijeme valjalo zadržati pristojnost, osmijeh na licu te odgovarati na pitanja, dok su Leon i njegova djevojka – nije bilo nikakve sumnje da mu je ona djevojka – ljenčarili u hladovini i došaptavali se. Leonova je preplanula ruka ovlaš

doticala njezinu nježnu bijelu ruku, njegove su sive oči bile ispunjene ljetom i njome.

Ne sjećam se svojih odgovora. Sjećam se samo kako je Leonova majka bila posebno, do bola dobra prema meni. Veoma se trudila da me uključi u društvo, pitala me o mojim hobijima, praznicima, mojim razmišljanjima. Odgovarah gotovo nasumce, vodio me je životinjski

instinkt da me ne otkriju, ali izgleda da su bili zadovoljni onim što su čuli. Samo me je Charlotte šutke promatrala, što bi mi možda bilo sumnjivo da mi mozak nije u potpunosti bio zaokupljen vlastitom patnjom.

Napokon je gospođa Mitchell čini se nešto zamijetila, jer me je bolje pogledala i rekla da izgledam prilično blijedo.

– Glavobolja, odgovorih pokušavajući se nasmiješiti, dok se iza nje Leon igrao dugačkim pramenom Francescine zlatno-medene kose. – Ponekad me boli glava, bila je to improvizacija očajnika. – Najbolje bi bilo da pođem kući leći.

Leonova me je majka nerado pustila. Predložila je da legnem u Leonovu sobu, ponudila je da će mi donijeti aspirin, obasula me tolikom pažnjom da me je dovela gotovo do suza. Mora da je na momu licu nešto primijetila jer se nasmiješila i potapšala me po ramenu. – Dobro onda, Juliane dušo, reče. – Pođi kući leći. Možda je tako najbolje.

– Hvala vam, gospođo Mitchell, zahvalno kimnuh – doista mi je bilo loše, – na divno provedenu vremenu. Doista. – Leon mi je mahnuo, a gospođa Mitchell je inzistirala da kući ponesem veliki ljepljivi komad torte umotan u salvetu. Dok se udaljavah kolnim prilazom začuh njezin glas stoje dopirao iza kuće: – Kakav smiješan mali dječak, Leone. Tako pristojan i povučen. Vi ste dobri prijatelji?

Sv. Oswald, klasična gimnazija za dječake utorak, 5. Listopada

SLUŽBENO JE BOLNIČKO IZVJEŠĆE GLASILO – ANAFILAKTIČKI ŠOK izazvan unošenjem u organizam kikirikija ili hrane kontaminirane kikirikijem, najvjerojatnije slučajno.

Naravno, digla se strahovita prašina. To je sramota, rekla je gospođa Anderton-Pullitt Patu Bishopu koji je za razliku od mene bio prisutan. Škola bi trebala biti sigurno mjesto za njezina sina. Zašto nije bilo dežurnih u vrijeme kada se njezin sin onesvijestio? Kako to da razrednik nije primijetio daje James izgubio svijest?

Pat se pozabavio ojađenom majkom najbolje što je mogao. U ovakvim je prilikama on bio u svojem elementu. Znao je kako treba stišati neprijateljstvo, pružiti utjehu, te je ostavljao uvjerljiv dojam autoritativne osobe. Obećao je da će slučaj biti temeljito ispitan, ali je

ujedno uvjerio gospođu Anderton-Pullitt kako je gospodin Straitley veoma savjestan razrednik te da su bile poduzete sve mjere kako bi njezino dijete bilo sigurno.

Individua koje se to ticalo u tom je trenutku već sjedila u postelji i Čitala Aeronautiku u praksi te se doimala prilično zadovoljno.

U isto se je vrijeme gospodin Anderton-Pullitt, član Upravnoga odbora škole, bivši član engleske kriket reprezentacije, koristio svojim položajem nastojeći natjerati administraciju bolnice da dade na analizu ostatke sendviča njegova sina kako bi se ustanovilo ima li u njima oraha. Pronađu li ih makar u tragovima, rekao je, tužit će proizvođača zdrave hrane do posljednjega penija, a naročito lanac dućana koji je prodaje. Ali na kraju testiranje nikad nije obavljeno, jer je, prije negoli su mu pristupili, pronađen još uglavnom netaknut kikiriki na dnu Jamesove limenke Fante.

Isprva su Anderton-Pullittovi bili potpuno smeteni. Kako se kikiriki uopće našao u piću njihova sina? Prva im je reakcija bila da kontaktiraju (i tuže) proizvođača, ali je uskoro postalo jasno kako se krivnja proizvođača nikako ne može dokazati. Limenka je već bila otvorena pa je u nju eventualno nešto moglo upasti.

Upasti ili biti ubačeno.

Nametnuo se neizbježan zaključak: ako je netko bez dopuštenja dirao Jamesovo piće, krivac je zacijelo jedan od njegovih razrednih kolega. Što je još gore, počinitelj je zacijelo znao da njegov čin može imati opasne, ako ne i smrtonosne posljedice. Anderton-Pullittovi su se obratili izravno ravnatelju. U svojoj su ljutnji i ogorčenosti zaobišli čak i Bishopa, te objavili svoju namjeru da će se, ukoliko ravnatelj ništa ne poduzme, obratiti policiji.

Trebao sam biti tamo. Neoprostivo je što nisam, ali kada sam se drugoga jutra nakon kratkog boravka u bolnici probudio, osjećao sam se tako iscrpljeno – tako očajnički staro – da sam nazvao Školu i rekao Bobu Strangeu da neću doći.

– Pa, nisam to od tebe ni očekivao, reče Strange iznenađeno – Mislio sam da će te zadržati u bolnici najmanje preko vikenda. – Njegov ljubazni, službeni ton nije uspio sakriti razočaranje što nije tako. – Mogu ti bez problema naći zamjenu za idućih šest tjedana.

– To neće biti potrebno. U ponedjeljak se vraćam na posao. – Do ponedjeljka se sve, naravno, saznalo. Nad mojim je razredom

provedena istraga, pozvani su i ispitani svjedoci, pretraženi su ormarići, obavljeno je mnoštvo telefonskih razgovora. Kao povjerenik za zdravlje i sigurnost u školi konzultiran je doktor Devine pa su on, Bishop, Strange, ravnatelj i doktor Pooley, predsjednik Upravnoga odbora, proveli dosta vremena u ravnateljevju uredu s Anderton-Pullittovima.

Rezultat: vratio sam se u ponedjeljak ujutro i zatekao veoma uznemiren razred. Incident s Knightom uspio je zasjeniti nedavni – i veoma nezgodan – članak u Emmineru iz kojega se zlokobno dalo naslutiti kako u školi imamo doušnika. Činjenice otkrivene tijekom ravnateljeve istrage bile su neosporne. Onoga dana kada se dogodio incident Knight je u školskome dućanu kupio paketić kikirikija te ga je za vrijeme objeda donio u razred. On je to isprva poricao, ali nekoliko se svjedoka toga sjećalo, uključujući i jednog učitelja. Knight je napokon priznao – da, kupio je kikiriki, ali je poricao da je prčkao po bilo čijem piću. Uostalom, rekao je sav u suzama, on je volio Anderton-Pullitta i nikada ne bi učinio nešto da mu naudi.

Pronađen je zapisnik Knightova privremenog isključenja u kojemu su bili navedeni svjedoci tučnjave između njega i Jacksona. I zbilja, Anderton-Pullitt je bio jedan od svjedoka. Tako je utvrđen i motiv.

Pa, na sudu to zacijelo ne bi prošlo, ali škola nije sud, škola ima svoja pravila i svoje metode kojima ih primjenjuje, ima svoj sustav zaštite. Poput Crkve, poput vojske, brine se o svojim.

Kada sam se vratio na posao Knightu je već suđeno, proglašen je krivim i isključen je iz škole do drugog polugodišta.

Mene je mučilo što nisam vjerovao da je on to učinio.

– Ne radi se o tome da Knight nije za to sposoban, rekoh Dianni Dare u zbornici u vrijeme objeda. – On je lukavi mali klip, pa je puno vjerojatnije da će potajno raditi psine, no... – uzdahnuh. – Ne sviđa mi se to. Ne sviđa mi se ni on – ali ne vjerujem daje čak i on mogao biti toliko glup.

– Nikad nemojte podcjenjivati glupost, primijeti Pearman koji je stajao blizu nas.

– Nitko je ne podcjenjuje, ali ovdje se radi o zlonamjernome činu, reče Dianne. – Ako je dječak znao što radi...

– Ako je znao što radi, ubaci se Light sa svojega mjesta ispod sata, – onda bi ga trebalo strpati u zatvor. Svašta možemo pročitati o današnjoj djeci – silovanja, pljačke, ubojstva, Bog zna što sve ne – a ne mogu ih

čak ni zatvoriti jer to ne dopuštaju oni prokleti liberali meka srca.

– U moje vrijeme, McDonaugh će mračno, – imali smo štap.

– Ma tko ga šljivi, reče Light. – Neka ponovno uvedu opću vojnu obvezu. To će ih naučiti disciplini.

O, bogovi, pomislih, kakva budala. Nastavio je tako još nekoliko minuta u svojem mišićavom stilu bez pameti te privukao vatreni pogled Isabelle Tapi koja ga je gledala iz Jogurt kuta.

Mladi Keane, koji je također slušao, komičnom je mimikom miitirao učitelja tjelesnog izvan njegova vidokruga. Iskrivio je svoje lukavo, inteligentno lice u točnu parodiju Lighta. Pravio sam se da ne primjećujem i rukom sakrio osmijeh.

– Možemo do sutra raspravljati o disciplini, reče Roach iza svojega Mirrora, – ali kakve su nam sankcije na raspolaganju? Kad učenici nešto skrivaju dobiju kaznene satove. Učine li nešto doista loše suspendiramo ih s nastave, kao da ih nagradimo. Ima li to smisla?

– Uopće nema, reče Light. – Ali mora se barem činiti da nešto poduzimamo. Je li Knight kriv ili nije...

– A što ako nije? – upita Roach.

McDonaugh odmahne rukom. – To nije važno. Važan je red. Tko god bio izgreznik možete biti proketo sigurni da će dobro razmisliti prije negoli ponovno napravi kakvu psinu kada zna da mu prijete batine.

Light kimne. Keane je napravio još jednu facu. Dianne je slegnula ramenima, a Pearman se pomalo ironično i nadmoćno nasmiješio.

– Knight je kriv, naglasi Roach. – Upravo bi on napravio takvu glupost.

– Ipak, to mi se ne sviđa. Nešto tu nije u redu.

Dječaci su bili neuobičajeno šutljivi u vezi toga. U normalnim bi okolnostima incident te vrste pružio dobrodošlu stanku u školskoj rutini: manji skandali i lakše nezgode, tajne i tučnjave, sve je to tajanstveni dio odrastanja. Ali ovo je, čini se, bilo drugačije. Prijeđena je određena crta, pa su čak i dječaci koji nikada nisu imali dobro mišljenje o Anderton-Pullittu na incident gledali s nelagodnom i neodobranjem.

– Mislim, on nije sasvim pri sebi, nije li tako, gospodine? – upita Jackson. – Znae na što mislim? – Ne kažem da je retardiran ili nešto slično, ali ne može se reći da je potpuno normalan.

– Hoće li s Jamesom biti sve u redu? – upita Tayler koji je i sam

patio od alergija.

– Nasreću, da. – Dječaka su zasad zadržali kod kuće, ali činilo se kako se potpuno oporavio. – Ali moglo je imati koban završetak.

Nastala je nelagodna stanika dok su se dječaci pogledavali. Zasad se rijetko tko od njih suočio s nečijom smrću, osim možda

smrću psa, mačke, bake ili djeda. Pomisao da je neki od njihovih kolega doista mogao umrijeti – i to pred svima, u njihovu razredu – iznenada ih je uplašila.

– Zacijelo se radi o nesretnome slučaju, reče Tayler napokon.

– I ja tako mislim. – Nadao sam se da je doista tako. – Doktor Devine je rekao kako se, ukoliko osjetimo potrebu, možemo obratiti psihologu, reče McNair. – Osjećate li potrebu?

– Možemo li onda izostati s nastave, gospodine? – Pogledah ga i vidjeh da se smije. – Preko mene mrtvoga.

Cijeli je dan nemir rastao. Allen-Jones je bio hiperaktivan, Sutcliff deprimiran, Jackson svadljiv, Pink uznemiren. Povrh svega, puhao je vjetar, a vjetar, kao što svaki učitelj zna, čini da učenici postanu nemirni i uzbuđeni. Vrata su lupala, prozori su se tresli, listopad je ušao na velika vrata i odjednom je bila jesen.

Ja volim jesen. Njezinu dramatičnost, zlatnoga lava što na stražnjim vratima godine riče i trese lišće sa svoje grive. Opasno vrijeme, vrijeme žestokih srdžbi i varljiva mira, s petardama u džepovima i kestenjem u šaci. To je godišnje doba kada se osjećam najbliže dječaku koji sam nekoć bio, a u isto vrijeme najbliže smrti. Tada je Sv. Oswald najljepši, zlato posred lipa dok njegov toranj ječi na vjetru.

Ali ove godine ima još nešto. Devedeset i devet tromjesečja, trideset i tri jeseni, pola mojega života. Ove me godine te četvrti Posebno pritišću i pitam se nije li mladi Bevans ipak u pravu. Mirovina ne mora biti poput smrtne presude. Još jedno tromjesečje i napunit ću stotinu. U takvome se trenutku nije sramota povući. Uostalom, sve se mijenja, tako i treba biti. Samo sam ja prestar da se promijenim.

U ponedjeljak navečer, na putu kući, bacih pogled na vratarevu kućicu. Fallowu još nisu pronašli zamjenu pa je u međuvremenu Jimmy Watt preuzeo onoliko vratarevih obveza koliko je u stanju obavljati. Jedna od njih je da se u kućici javlja na telefon, ali on se u tome ne snalazi baš najbolje, ima naviku slučajno spuštati slušalicu kada

prebacuje linije. Zato je tijekom dana bilo mnogo propuštenih poziva pa je nezadovoljstvo raslo.

Kriv je blagajnik, jer Jimmy radi samo ono što mu se kaže, ne umije raditi samostalno. On zna promijeniti osigurač ili bravu, sakupiti opalo lišće, umije se čak i popeti na telegrafski stup kako bi s njega skinuo par tenisica koje je neki od školskih nasilnika zavezao vezicama i bacio na žice. Light ga zove Jimmy Četrdeset Watta i ruga se njegovu okruglom licu i polaganom govoru. Naravno, Light je i sam prije par godina bio nasilnik, to se još uvijek vidi na njegovu rumenom licu i neobično pažljivom, agresivnom hodu – ne znam radi li se o steroidima ili hemoroidi-ma. Bilo kako bilo, od Jimmyja nije trebalo tražiti da vodi brigu o kućici i doktor Tidy to zna. Jednostavno, bilo mu je najlakše (i najjeftinije naravno) koristiti ga kao privremenu zamjenu sve dok ne postave novoga čovjeka. Uostalom, Fallow je radio za školu preko petnaest godina i ne možete čovjeka preko noći izbaciti iz njegove kuće, bez obzira na razloge. Ulovio sam se kako o tome razmišljam dok sam prolazio pokraj kućice. Ne radi se o tome da posebno volim Fallowa, ali on je ipak bio dio Škole – malen, ali neophodan dio – i njegova se odsutnost osjećala.

Dok sam prolazio, u kućici ugledah neku ženu. Nisam se pitao zastoje tamo, pretpostavio sam da se radi o tajnici koju je škola zaposlila kako bi se javljala na telefon i zamijenila Jimmyja dok on obavlja svoje mnogobrojne poslove. Žena sijede kose u kostimu, nešto starija od onih koje su privremeno upošljavali, njezino mi

se lice učini maglovito poznatim. Trebao sam pitati tko je ona. Doktor Devine neprekidno govori o uljezima, o pucnjavama u američkim školama i kako bi lako neki luđak mogao ući u zgradu i početi divljati – ali Devine je takav. Napokon, on je čovjek zadužen za zdravlje i sigurnost i mora opravdati svoju plaću.

Ali meni se žurilo pa se nisam obratio sjedokosoj ženi. Prepoznao sam je tek kad sam ugledao njezino ime ispod članka i fotografiju u Examineru, a tada je već bilo prekasno. Tajanstveni je doušnik ponovno napao i ovaj sam put ja bio meta.

Ponedjeljak, 11. Listopada

PA, KAO ŠTO SE MOGLO I OČEKIVATI, GOSPOĐA KNIGHT

NIJE BILA oduševljena isključenjem njezina sina jedinca iz škole. Već znate njezin tip: skupo odjevena, arogantna, pomalo neurotična, pati od neobične vrste sljepila od koje čini se boluju samo majke sinova tinejdžera. Jutro nakon ravnateljve odluke umarširala je u Sv. Oswald zahtijevajući da je on primi. On je, naravno, bio odsutan pa je umjesto sastanka s njime sazvan hitni sastanak u kojemu su sudjelovali Bishop (bio je nervozan i bilo mu je loše), doktor Devine (zdravlje i sigurnost) i ja, budući daje Roy Straitley bio odsutan.

Gospoda je Knight izgledala ubojito u Chanelu. Sjedila je veoma uspravno na tvrdome stolcu u Bishopovu uredu i svrdlala nas pogledom, dok su joj oči blistale poput cirkonija.

– Gospođo Knight, reče Devine. – Dječak je mogao umrijeti.

Gospodu Knight se to nije osobito dojmilo. – Shvaćam vašu zabrinutost, – reče ona, – pogotovo uzme li se u obzir da u vrijeme incidenta čini se nije bilo dežurnoga učitelja. Ipak, što se tiče upletenosti mojega sina...

Bishop je prekine. – Pa, to nije u potpunosti istina, započe. – Nekoliko je učitelja naizmjenice bilo prisutno u vrijeme odmora, iako...

– I je li netko vidio da moj sin onome dječaku stavlja kikiriki u piće?

– Gospođo Knight, ne radi se... – Pa? Je li netko vidio?

Bishopu je očito bilo nelagodno. Na kraju krajeva, ravnatelj je odlučio privremeno isključiti Knighta iz škole, dok se meni čini kako bi to Bishop riješio drugačije. – Dokazi upućuju na njega, gospođo Knight. Ja ne tvrdim daje on to napravio u zloj namjeri...

– Moj sin ne laže, glatko odreže ona.

– Svi dječaci lažu. – To je rekao Devine i to je doista bila istina, ali svakako ne i način da umiri gospođu Knight. Zapiljila se u njega.

– Doista? – upita ona. – U tome biste slučaju mogli preispitati Anderton-Pullittovu priču o navodnoj tučnjavi između Jacksona i mojega sina.

Devine je bio zatečen. – Gospođo Knight, ja doista ne vidim kakve to veze ima...

– Ne vidite? Ja vidim. – Okrene se prema Bishopu. – Vidim smišljenu kampanju kojom se momu sinu nanosi zlo. Svi znaju da gospodin Straitley ima miljenike – svoje Brodie dječake, kako ih navodno zove – ali nisam očekivala da ćete se u ovome slučaju w staviti na njegovu stranu. Mojega su sina kinjili, optužili, ponizili i napokon

privremeno isključili iz škole – taj će se podatak naći u njegovoj svjedodžbi, možda će čak utjecati na upis na fakultet – a vi mu niste dali priliku da se brani. A znate li zašto, gospodine Bishop? Imate li uopće predodžbu zašto?

Bishop se potpuno izgubio suočen s takvim napadom. Njegov neosporni šarm, njegovo jedino oružje, na gospodu Knight nije djelovao. Njegov osmijeh koji je uspio ukrotiti čak i mojega oca nije uspio otopiti njezin led, upravo suprotno, kao da ju je još više razjario.

– Dopustite da vam ja objasnim, reče ona. – Moj je sin optužen za krađu, za napad, a sada – koliko shvaćam – za pokušaj ubojstva. – U tom ju je trenutku Bishop pokušao prekinuti, ali ona je samo odmahнула rukom – a znate li zašto ga se tako proziva? Jeste li pitali gospodina Straitleyja? Jeste li pitali ostale dječake? – Napravila je stanku radi što boljšega efekta, pa kad su nam se pogledi sreli kimnuh joj u znak podrške i ona zatrubi jednako kao sin na Straitleyjevu satu:

– Jer je Židovi Moj je sin žrtva diskriminacije! Želim da se provede odgovarajuća istraga svega što se dogodilo – piljila je u Bishopa. – Ukoliko do nje ne dođe, očekujte pismo od mojega odvjetnika.

Prostorijom je odzvanjala tišina. Zatim gospođa Knight izjuri uz salvu potpetica. Doktor Devine je izgledao potreseno, Pat Bishop je sjedio s rukom preko očiju, a ja si dopustih gotovo neprimjetan osmijeh.

Naravno, podrazumijevalo se kako se o sastanku neće javno pričati. Devine je to odmah naglasio i ja se složih s doličnom iskrenošću i poštovanjem. Devine je držao kako me uopće nije trebalo biti na sastanku, pozvali su me samo kao svjedoka, budući da se dječakov razrednik nije mogao odazvati. Straitley svakako nije nikome nedostajao, Bishop i Devine bili su uvjereni kako bi stari, ugodan kakav jest, samo pogoršao situaciju.

– Naravno da to nije istina, reče Bishop dok se oporavljao z galicu čaja. – U Sv. Oswaldu nikad nije bilo antisemitizma. Nikad.

Činilo se kako Devine nije posve uvjeren. – I meni je, kao i svima vama, Roy drag, – reče, – ali mora se priznati kako je ponekad čudan. Samo zato što je tu duže od ostalih on misli kako upravlja ovim mjestom.

– Zacijelo ne želi nikome nauditi, rekoš. – To je veoma stresan posao za čovjeka njegovih godina, uostalom svakome se može dogoditi da ponekad krivo procijeni situaciju.

Bishop me pogleda. – Što ste time htjeli reći? Jeste li nešto čuli?

– Ne, gospodine.

– Jeste li sigurni? – To je bio Devine,"gotovo je pao sa stolca od radoznalosti.

– U potpunosti, gospodine. Jednostavno htjedoh reći... – Oklijevah.

– Što. Ta recite već jednom!

– Zacijelo nije ništa, gospodine. Držim kako je on za svoje godine iznimno okretan. Ali u posljednje vrijeme primjećujem – tada sa skromnim oklijevanjem spomenih izgubljeni dnevnik, propuštene mailove, smiješnu galamu što ju je podigao zbog nestanka staroga zelenog nalivpera, a da ne zaboravimo i one bitne trenutke kada je bez dnevnika prozivao učenike te nije primijetio kako onesviješteni dječak na podu jedva diše.

Kada želite optužiti neprijatelja najbolja je taktika da ga suosjećajno branite. Tako mi je uspjelo izraziti golemo poštovanje divljenje prema Royju Straitleyju te natuknuti ostalo. Time Pomalo naivno dokazujem svoju odanost Školi i činim sve kako bi se u Bishopovoj i Devineovoj glavi zadržala sumnja koja će ih pripremiti za sljedeći naslov u Examineru još ovoga tjedna.

KIKIRIKI ZA VAS, GOSPODINE!

Colin Knight je marljiv, sramežljiv mladić kojemu su socijalni i akademski pritisci Sv. Oswalda postali preveliki kako bi se s njima nosio. – U školi ima dosta bulinga, – rekao je on Examineru, – ali većina nas ne usudi se to prijaviti. Neki dječaci u Sv. Oswaldu mogu raditi što ih je volja jer ih pojedini učitelji podržavaju, a onaj koji se požali bez sumnje će upasti u nevolje.

Colin Knight nikako ne izgleda poput izgrednika. Pa ipak, ako ćemo vjerovati pritužbama koje je u ovoj četvrti protiv njega iznio njegov razrednik (Roy Straitley, 65) on je u tri kratka tjedna odgovoran za nekoliko krađa, laganje i buling. Situacija je kulminirala njegovim isključenjem iz škole nakon bizarne optužbe za napad, kada se školski kolega (James Anderton-Pullitt, 13) zamalo ugušio kikirikijem.

Razgovarali smo s Johnom Fallowsom, koji je prije dva tjedna otpušten iz Sv. Oswalda nakon petnaest godina odana rada. – Drago mi je što se mladi Knight napokon počeo braniti, rekao je Fallow

Examineru. – Ali Anderton-Pullittovi su u Upravnom odboru, a Knightovi su tek obična obitelj.

Pat Bishop (54), zamjenik ravnatelja i glasnogovornik Sv. Oswalda nam je rekao: – Ovdje se radi o internome disciplinskom slučaju koji će biti temeljito ispitan prije negoli poduzmemo bilo kakve mjere.

U međuvremenu će Colin Knight nastaviti školovanje u svojoj sobi bez prava da pohađa nastavu koju njegova obitelj plaća 7000 funti godišnje. Pa iako možda za prosječnog učenika Sv. Oswalda toliki novac ne znači mnogo, za obične ljude poput Knightovih to nije tek kikiriki.

Veoma se ponosim tim svojim djelcem, kombinacijom činjenica, nagađanja i prizemnog humora koji bi trebao pogoditi ravno u rosantno srce Sv. Oswalda. Jedino mi je žao što se ne mogu potpisati – čak ni svojim lažnim imenom, iako je Krtica svakako odigrala značajnu ulogu.

Umjesto toga poslužio se njihovom reporterkom kao paravanom te kao i ranije njoj poslao mail, dodajući nekoliko detalja kako bi ona lakše istražila priču. Članak je objavljen uz fotografiju mladoga Knighta – urednog i ispravnog u školskoj odori – i zrnastu fotografiju nekog razreda iz 1997., na kojoj Straitley okružen dječacima izgleda naduto i izopačeno.

Naravno, svaka je kritika Sv. Oswalda melem za Emminerovu dušu. Do kraja tjedna dvaput su ih citirali u nacionalnome tisku: jednom kao zanimljivi prilog na stranici WuNews of the World, a drugi put kao dio ozbiljnijega uvodnog članka u Guardianu pod naslovom – Sirova pravda u našim neovisnim školama.

Sve u svemu, dobar posao. Potrudih se da se zasad ne spominje antisemitizam, već se usredotočih na dirljivi opis Knightovih kao poštenih ljudi skromnih primanja. To je ono što čitaoci doista žele – priču o ljudima poput njih samih (tako barem oni misle), koji naporno štede kako bi poslali dijete u najbolju moguću školu. Iako, baš bi me zanimalo vidjeti kako netko od njih daje sedam somova što bi ih potrošili na pivo za školovanje kada ga država, za boga miloga, osigurava besplatno.

I moj je otac čitao News of the World te je imao jednake dubokoumne klišeje o tome kako je Škola najbolja investicija i Znanje je za cijeli život, ali sve je ostalo samo na riječima pa, ako je u tim frazama i uočio ironiju, nikad to nije pokazao.

Sv. Oswald, klasična gimnazija za dječake srijeda, 13. Listopada

KNIGHT SE VRATIO u ŠKOLU u Ponedjeljak ujutro. Na licu je imao izraz hrabroga mučenika, poput žrtve napada, ali i jedva primjetan podmukli smiješak. Ostali su se dječaci odnosili prema njemu s oprezom, ali nisu bili neljubazni. Zapravo, zamijetih kako se Brasenose, koji ga je obično izbjegavao, iz petnih žila trudio biti ljubazan; sjedio je pokraj njega za vrijeme objeda, čak mu je ponudio polovicu svoje čokolade. Kao da je Brasenose, vječita žrtva, u tek oslobođenom od optužbi Knightu ugledao mogućeg zaštitnika pa se trudio zadobiti njegovo prijateljstvo.

Vratio se je i Anderton-Pullitt. Uopće nije izgledao loše za nekoga tko je gotovo umro. Donio je i novu knjigu o avionima iz Prvoga svjetskog rata kako bi nas što bolje mogao gnjaviti. Sto se mene tiče, bio sam i gore. To rekoh i Dianni Dare kada me je upitala je li pametno što sam se tako brzo vratio na posao, a kasnije i Patu Bishopu koji me je optužio da izgledam umorno.

Moram reći kako ni on trenutno ne izgleda najbolje. Prvo, slučaj s Fallowom, zatim scena s Anderton-Pullittom i napokon slučaj s Knightom... čuo sam od Marlene daje Pat proveo više noći u svojem uredu te sam primijetio da mu je lice rumenije negoli obično, a oči zakrvavljene. Po načinu kojim mi se obratio shvatio sam kako ga je novi ravnatelj poslao da ispipa što je sa mnom. Bilo je očito da Bishop nije sretan zbog toga, ali kao zamjenik ravnatelja imao je obavezu prvo prema njemu, kakvi god bili njegovi osobni osjećaji.

– Izgledaš iscrpljeno, Roy. Jesi li uvjeren da trebaš biti tu?

– Moj problem može riješiti čak i dobra, stroga medicinska sestra.

Nije se nasmiješio. – Nakon svega što se dogodilo mislio sam da ćeš uzeti barem tjedan, dva slobodno. – *

Vidio sam kamo ovo vodi. – Ništa se nije dogodilo, kratko odgovorih.

– To nije istina. Imao si napad...

– Živaca. To je sve.

On uzdahne. – Roy, daj budi razuman...

– Prestani mi držati predavanja, Pat. Ja nisam jedan od tvojih dječaka.

– Nemoj biti takav, reče Pat. – Samo smo mislili...

– Ti, ravnatelj i Strange...

– Samo smo mislili kako bi ti godio odmor.

Pogledah ga, ali on je izbjegavao moj pogled. – Odmor? – upitah. Počeo sam se ljutiti. – Da, vidim kako bi to bilo zgodno sada bih uzeo nekoliko tjedana slobodno. Zašto? Kako bi se stvari smirile? Kako biste imali vremena stišati strasti? Možda Položiti temelje za neki novi projekt gospodina Strangea?

Bio sam u pravu i to ga naljuti. Nije ništa odgovorio, iako sam vidio da želi, a njegovo je već rumeno lice postalo još rumenije – Popuštaš, Roy, reče. – Suoči se s time da si postao zaboravljiv Nisi više mlad kao nekoć.

– A tko jest?

Namrštio se. – Govori se da bi te trebalo suspendirati.

– Doista? – To je zacijelo predložio Strange, ili Devine koji je bacio oko na sobu 59, posljednju utvrdu mojega malenog carstva. – Uvjeren sam da si im objasnio što će se dogoditi ako pokušaju. Suspenzija bez službenog upozorenja? – Ja nisam sindikalist, ali Kiselo grožđe jest, kao i ravnatelj. – Tko se knjige laća, od knjige i pogiba i oni to znaju.

Pat je ponovno izbjegavao moj pogled. – Nadao sam se da ti ovo neću morati reći, ali ne daješ mi izbor.

– Što to? – upitah znajući odgovor.

– Napisali su opomenu, reče.

– Napisali? Tko ju je napisao? – Kao da ne znam. Strange, naravno; čovjek koji je već umanjio značaj mojega odsjeka, smanjio moj raspored sati i koji se sada nadao da će me maknuti s puta kako bi Činovnici i Brade mogli preuzeti svijet.

Bishop uzdahne. – Slušaj, Roy, nisi ti jedini koji ima probleme.

– U to uopće ne sumnjam, rekoh. – Ali, neki od nas...

Neki od nas su plaćeni bolje od drugih kako bi se s njima izborili. Ipak, istina je da rijetko razmišljamo o osobnim životima naših kolega. O njihovoj djeci, ljubavnicima i ljubavnicama, domovima. Dječaci se uvijek zaprepaste kada nas vide izvan Sv. Oswalda – dok kupujemo namirnice u supermarketu, kod frizera, u pubu. Zaprepaste i pomalo oduševe, kao da su na ulici ugledali neku slavnu osobu. U subotu sam vas vidio u gradu, gospodine a zamišljaju da od petka navečer do ponedjeljka ujutro t odbačenih halja visimo iza vrata naših kabineta.

Istini za volju, i sam ponekad tako mislim. Ali kada sam Hanas vidio Bishopa – mislim, doista ga pogledao, vidio sam kako se unatoč svakodnevnome trčanju njegova ragbijaška masa aoola pretvorila u salo, lice mu upalo, lice čovjeka koji nikako da shvati kako se samo lagano četrnaest pretvori u pedeset, pa prema njemu neočekivano osjetih simpatiju.

– Slušaj, Pat. Znani da ti samo...

Ali Bishop se već okrenuo i stao polagano odmicati gornjim hodnikom s rukama u džepovima i malo spuštenim širokim ramenima. To je poza u kakvoj sam ga često viđao kada bi naša ragbi-momčad izgubila od Sv. Henryja, ali predobro sam poznavao Bishopa da bih povjerovao kako je tuga što izbija iz njegova držanja išta drugo doli poza. Ne, on je bio ljutit. Možda na sebe – on je u duši dobar, iako je ravnatelj čovjek – ali najviše zato što ne želim surađivati, što sam nedovoljno zadojen školskim duhom i zato što ne razumijem njegov teški položaj.

Oh da, bilo mi ga je žao – ali ne postaje se zamjenik ravnatelja na mjestu kao što je Sv. Oswald, a da se povremeno ne nailazi na poteškoće. On zna kako bi ravnatelj bio veoma sretan kada bi od mene mogao napraviti žrtveno janje – napokon, preda mnom baš i nije neka karijera, puno ih koštam, blizu sam mirovine. Moja bi smjena za mnoge bila olakšanje – moja bi zamjena bio neki mladac, birokrat, kompjuterski pismen, veteran mnogih tečajeva, usavršen za brzo promaknuće. Moja im je prolazna slabost zacijelo dala nadu. Napokon dobar izgovor da se bez velike galame riješe staroga Straitleyja. Dostojanstveni odlazak u mirovinu zbog lošega zdravlja, srebrna plaketa, zapečaćena omotnica, dirljiv govor u zbornici.

Što se tiče slučaja s Knightom i svega ostalog – pa, što je lakše negoli optužiti, potiho naravno, bivšega kolegu? On je iz nekih drugih vremena, znate, stara garda, dobar tip, ali na svoju ruku nije timski igrač. Nije jedan od nas.

E pa, prevario si se, ravnatelju. Nemam namjeru mirno otići u mirovinu. A što se tiče vaše pismene opomene, pone ubi sol non lucet⁴⁰. Napunit ću Stotinu ili ću umrijeti pokušavajući U ime počasne ploče.

Još uvijek sam bio ratoborno raspoložen kada sam uvečer stigao

⁴⁰ Pone ubi sol non lucet, lat., stavite je tamo gdje sunce ne sja.

kući. Vratio se i nevidljivi prst, gurkao me je u prsa, nježno ali uporno. Uzeo sam dvije tablete što mi ih je propisao Bevans i popio ih s malo ljekovitog serija prije negoli sam sjeo ocjenjivati radove petoga razreda. Kada sam završio već se je bilo smračilo. U sedam sati sam ustao kako bih navukao zastore pa mi je za oko zapelo neko kretanje u vrtu. Nagnuo sam se bliže prozoru.

Moj je vrt dugačak i uzak, poput pruge sa živicom s jedne strane, zidom s druge i mnoštvom raznih grmolikih biljaka i povrća što nasumce rastu. U samome dnu vrta je golemi divlji kesten čije se grane šire nad uličicu Dog, od koje ga dijeli ograda. Ispod stabla najednom dijelu raste mahovina na kojoj ljeti volim sjediti (ili sam volio dok mi ustajanje nije postalo odveć naporno). Tu je i malena ruševna šupa u kojoj čuvam neke stvari.

Nijednom me nisu okrali. Pretpostavljam stoga što nemam ničega vrijednog što se isplati ukrasti, ukoliko u to ne ubrajate knjige, ali njih kriminalna bratija uglavnom smatra bezvrijednima. Ali uličica Dog ima svoju reputaciju. Na uglu je pub koji stvara buku, na kraju uličice je lokal u kojemu se prodaje pržena riba i krumpiri – on stvara smeće i, naravno, u blizini je srednjoškolski centar općeg usmjerenja Sunnybank Park, koji stvara sve čega se možete sjetiti, uključujući buku, smeće i dva puta dnevno stampedo pokraj moje kuće koji bi posramio i najneposlušnijega Ozzieja. Uglavnom nastojim biti snošljiv. Čak se pravim da ne primjećujem uljeze koji u sezoni kestena povremeno preskoče preko moje ograde. Stablo divljeg kestena u listopadu pripada svima, uključujući i Sunnybankerima.

Ali ovo je bilo drugačije. Nastava je već odavno završila. Bilo je tamno i prilično hladno, a u komešanju što ga spazih bilo je nečeg neugodno tajnovitog.

Pritisnuh lice uz staklo i u udaljenom dijelu vrta ugledah tri--četiri siluete, nedovoljno visoke kako bi to bili odrasli. Znači to su dječaci; sada sam iza stakla već mogao čuti i njihove prigušene glasove.

To me iznenadi. Obično su lovci na kestene brzi i nenametljivi. Većina ljudi u uličici zna čime se bavim i poštuju me, a Sunnybankeri, kojima se znam obratiti zbog njihove navike da bacaju smeće, rijetko ponavljaju taj prijestup.

Odlučno pokucah po staklu. Sada će pobjeći, pomislih. Umjesto toga, siluete su se umirile i nekoliko trenutaka kasnije začuh njihovo

podrugljivo dobacivanje ispod kestena.

– E, sad mi je dosta! – U četiri se koraka našođ kod vrata. – Hej! – viknuh svojim najstrožim učiteljskim tonom. – Dječaci, što dovraga tu radite?

Još smijeha iz dna vrta. Dvojica su potrčali – ugledah njihove obrise obasjane neonskom svjetlošću dok su se penjali preko ograde. Dvojica su ostali, osokoljeni mrakom i duljinom uske staze što nas je dijelila.

– Pitao sam vas što tu radite? – Bilo je to prvi put u mnogo godina da mi neki dječak – pa bio on i Sunnybanker – prkosi, sjetih nalet adrenalina i nevidljivi prst kako me ponovno bode. ^mjesta dođite ovamo!

Hi što? – Glas je bio drzak, mladenački. – Misliš li da me m°žeš uloviti, debeli gade?""Vraga može, prestar je!

Srdžba mi je dala ubrzanje. Pojurih stazom poput bizona, ali bilo je mračno, staza je bila skliska, moja se noga u papučama kožnoga đona poskliznula u stranu i ja izgubih ravnotežu.

Nisam pao, ali malo je nedostajalo. Uganuo sam koljeno a kad sam pogledao u smjeru dječaka vidio sam kako se penju preko ograde uz tresak i gromoglasan smijeh, poput ružnih ptica dok polijeću.

Sv. Oswald, klasična gimnazija za dječake četvrtak, 14. Listopada

TO JE BIO MANJI INCIDENT. BLAGA IRITACIJA, NIŠTA VIŠE. NIJE počinjena nikakva šteta. Pa ipak – nekoć bih ulovio te dječake, što koštalo da koštalo, i dovukao ih natrag za uši. Sada to više, naravno, nije bilo moguće. Sunnybankeri znaju svoja prava. Ipak, već je prošlo dosta vremena otkako se netko namjerno suprotstavio mojemu autoritetu. Dječaci umiju nanjušiti slabost. Svi odreda. Bila je greška onako potrčati u mraku, pogotovo nakon onoga što mi je Bevans rekao. Moj je postupak bio nepromišljen i nedostojanstven. Pogreška kakva učitelja pripravnika. Trebao sam neprimjetno poći u uličicu Dog i uloviti ih dok se penju preko ograde. Ta to su bili samo dječaci – od trinaest, četrnaest godina sudeći po njihovim glasovima. Otkad to Roy Straitley dopušta da mu prkosi nekoliko dječaka.

O tome sam mozgao puno duže negoli sam trebao. Možda sam zato loše spavao, možda zbog serija, ili me je možda još uvijek mučio razgovor s Bishopom. Bilo kako bilo, san mi nije donio odmor; umio

sam se, odjenuo, napravio prepečenac i popio šalicu čaja dok sam čekao poštara. Kao i obično, u sedam i trideset čulo se kloparanje poštanskoga sandučića i kao što sam i očekivao unutra pronađoh otipkano pismo iz Sv. Oswalda, potpisali su ga E. Gray, ravnatelj, profesor (počasni doktor) i doktor B.D Pooley, predsjednik Upravnog odbora. Kopija će se (pisalo je) nalaziti u mojemu dosjeu 12 (dvanaest) mjeseci, a Upravni odbor ima diskrecijsko pravo ukloniti je pod uvjetom da se protiv mene više ne podnese žalba(e) i bla, bla, bla, prokleta bla.

Pod normalnim okolnostima to me uopće ne bi zabrinulo. Ali umor me je učinio ranjivim pa sam bez imalo entuzijazma – i s koljenom što me je boljelo još od sinoćnje nezgode – pješice krenuo u Sv. Oswald. Ne znajući točno zašto, skrenuh prvo u uličicu Dog, provjeriti ima li možda kakvih tragova sinoćnjih nezvanih gostiju.

Tada ugledah natpis. Teško gaje bilo ne primijetiti: svastika nacrtana crvenim markerom na ogradi, a ispod nje velikim slovima HITLER. Natpis je bio svjež, bez sumnje, sinoćnje djelo Sunnybankera – ukoliko su to doista bili Sunnybankeri. A nisam zaboravio ni karikaturu pričvršćenu na moju razrednu ploču, ja poput malenog, debelog nacista s četvrtastom akademskom kapom; tada sam bio uvjeren kako je to Knightovo djelo.

Je li Knight mogao saznati gdje stanujem? To ne bi bilo teško; moja je adresa upisana u školskome priručniku, a deseci su me dječaka vidjeli kada sam pješice išao kući. Svejedno, nisam mogao vjerovati kako bi se Knight – baš Knight od svih učenika – usudio napraviti ovakvo nešto.

Poučavanje je igra blefiranja naravno, ali potreban je bolji igrač od Knighta da me šahira. Ne, zacijelo se radilo o slučajnosti, pomislih. Neki Sunnybanker brz na markeru vukao se kući na svoju porciju ribe s krumpirima, ugledao je moju lijepu, čistu ogradu pa ga je iritirala svojom neokaljanom površinom.

Kada dođe vikend obrusit ću je i oličiti. To sam već ionako hteo napraviti, uostalom, svaki učitelj zna da jedan grafit privlači druge. Ali dok sam pješao prema Sv. Osvaldu nisam mogao oteti dojmu kako su sve neugodnosti u proteklih nekoliko tjedana – Fallowgate, Emminerova kampanja, sinoćnji nad na moj posjed, onaj nesretni Anderton-Pullittov kikiriki, pa čak i jutrošnje uštogljeno ravnateljjevo pismo – na neki mračan, iracionalan, namjeran način povezane.

Škole su kao i brodovi pune praznovjerja, a Sv. Oswald i više od

drugih. Možda su to duhovi, ili tradicija i rituali pomoću kojih se stari kotači škripeći okreću. Ali ovo nam tromjesečje od samoga početka nije donijelo ništa osim nesreće. Na našu se fregatu ukrcao Jona. Kada bih samo znao tko je.

Kada jutros uđoh u zbornicu bila je sumnjivo tiha. Zacijelo se saznalo da sam dobio opomenu, jer je cijeli dan, kad god bih ušao u neku prostoriju, prestajao svaki razgovor, a u očima Kiseloga grožđa mogao se vidjeti sjaj koji nikome ništa dobro nije nagovještavao.

Nationi su me izbjegavali; Grachvogel je izgledao kao da nešto skriva; Scoones nikad nije bio tako suzdržan; čak i Pearman nije bio veseo kao obično. Kitty je također izgledala posebno zabrinuto – jedva mi je uzvratila pozdrav kada sam ušao i to me je veoma zasmetalo: Kitty i ja smo uvijek bili dobri prijatelji pa sam se nadao kako se nije dogodilo nešto što je to promijenilo. Ja nisam smatrao da jest, napokon, te manje nevolje prošloga tjedna nikako se nisu ticale nje – ali na njezinu je licu, bez svake sumnje, bio neki neobičan izraz kada je podigla pogled i ugledala je sam pokraj nje s čajem u ruci (nestalu jubilarnu šalicu zamijenio sam običnom smeđom od kuće), ali Kitty se doimala r ve zaokupljena svojom hrpom knjiga, jedva da je progovorila k^oju riječ. Objed mi je bio žalostan – zahvaljujući osvetoljubivom Bevansu – sastojao se od povrća i šalice čaja bez šećera. Ponio sam šalicu sa sobom u učionicu 59. Većina je dječaka bila vani osim Anderton-Pullitta, on je sretno bio zaokupljen knjigom i? aeronautike, a Waters, Pink i Lemon su se u kutu tiho kartali

Ispravljao sam radove nekih deset minuta kada podigoh pogled i ugledah zeca Meeka kako stoji ispred stola s ružičastom ceduljom u ruci i pogledom u kojemu su se na njegovu blijedom bradatim licu miješali mržnja i poslušnost.

– Jutros sam dobio ovu cedulju, gospodine, reče pružajući mi papir. Nije mi oprostio intervenciju za vrijeme njegova sata, ni činjenicu što sam svjedočio njegovu poniženju pred dječacima. Radi toga me oslovljava s – gospodine, poput učenika, bezbojnim i ravnodušnim tonom kakvim govori Knight.

– Što je to?

– Formular za ocjenu, gospodine.

– O, bogovi. Zaboravio sam. – Naravno, pred nama je bila procjena novih učitelja. Ne daj Bože da ne uspijemo ispuniti svu papirologiju

prije službene inspekcije u prosincu. Čini se kako i ja moram jednoga ocijeniti. Novi je ravnatelj oduvijek volio interno ocjenjivanje – uveo ga je Bob Strange, on je također želio uvesti više obrazovanja uz rad, godišnje tečajeve menadžmenta i plaću vezanu za rezultate rada. Ja to ne razumijem – napokon, rezultati učitelja se mjere dobrim rezultatima što ih postižu njihovi učenici – ali taj posao drži Boba dalje od učionica, a to je najvažnije.

Osnovni princip ocjenjivanja je jednostavan: svakoga mladog učitelja za vrijeme nastave nadgleda i ocjenjuje jedan od starijih učitelja, svakog šefa odsjeka ocjenjuje šef svih odsjeka za tu godinu, svakoga glavnoga šefa tih odsjeka zamjenik ravnatelja to jest Pat Bishop ili Bob Strange. Drugoga i trećega zamjenika ocjenjuje sam ravnatelj (iako Strange tako malo vremena provo i razredu da se čovjek zapita zašto se uopće trudi). Ravnatelj učitelj zemljopisa ali gotovo ne predaje, jer većinu vremena A tečajeve maturantima na temu rasne snošljivosti i opasnosti narkomanije.

– Tu piše da ćete danas poslije podne nadgledati moj sat, reče Meek. Nije se radi toga doimao osobito sretnim. – Treći razred, informatika.

– Hvala vam, gospodine Meek. – Pitao sam se koji li je to šaljivac odredio da ja budem zadužen za informatiku. Kao da ne znam. I baš od svih novih dobio sam upravo Meeka. Pa dobro, pomislih. Ode k vragu moj slobodni sat.

U karijeri svakoga učitelja ima dana kada sve ide naopako. Tko će to znati, ako ne ja; imao sam ih nekoliko – to su dani kada je najpametnije poći kući i vratiti se u postelju. Danas je jedan od tih dana; apsurdan niz nezgoda i smetnji, nereda i izgubljenih knjiga, manjih okršaja, administrativnih i dodatnih obveza u zao čas, podlih komentara u hodnicima.

Sukob s Bricom Scoonesom zbog Sutcliffova neposluha, moj dnevnik (i dalje ga nema pa imam probleme s Marlenom), vjetar (nikad dobrodošao), u zahodu za učenike procurila je cijev i djelomice poplavlila srednji hodnik, Knight (neobjašnjivo samozadovoljan), doktor Devine (također), nekoliko neugodnih zamjena učionica zbog poplave o kojima su svi obaviješteni putem maila (o, bogovi!) pa sam zbog toga zakasnio na jutarnji sat, engleski, zamjenjivao sam odsutnoga Roacha.

Biti stariji učitelj ima svojih prednosti. Jedna od njih je, kada dokažete svoj autoritet, ne morate više nametati stegu. Pročulo se sa

Straitleyjem nema šale – pa smo svi mirno surađivali. Danas je bilo drugačije. Oh, to se povremeno događa; i da se dogodilo – o kojeg drugog dana možda ne bih tako reagirao. Ali grupa Je bila velika, niži treći razred – trideset i pet dječaka, a među L – Possont njima nijedan nije učio latinski. Znali su me samo po reputaciji

- ali vjerujem kako nedavni članak u mjesnim novinama nije mnogo pomogao.

Zakasnio sam deset minuta, razred je već bio bučan. Nisu dobili nikakav zadatak, ali dok sam ulazio očekivao sam da će ustati i zašutjeti. Oni su samo bacili letimičan pogled u mojem smjeru i nastavili se baviti onim čime su se bavili do mojega dolaska, kartati se i razgovarati. U dnu učionice se vodila žustra rasprava pa je nekoliko stolaca prevrnuti, u zraku se osjećao jak smrad gume za žvakanje.

To me nije smjelo razljutiti. Dobar učitelj zna da postoji lažna ljutnja i istinska ljutnja – lažnom se možete koristiti kad god želite, ona je dio obrambenog mehanizma dobrog učitelja, njegov blef, ali istinska se ljutnja mora po svaku cijenu sakriti, kako dječaci

- ti vješti manipulatori – ne bi shvatili da su postigli bod.

Ali ja sam bio umoran. Dan je loše počeo, dječaci me nisu poznavali i ja sam još uvijek bio srdit zbog sinoćnjeg incidenta u mojem vrtu. Oni visoki, mladi glasovi – Vraga može, prestar je! – kao da me poznaju, zvučalo je previše uvjerljivo kako bi to tek tako zanemario. Jedan me dječak pogleda, zatim se okrene prema kolegi u klupi. Učini mi se da čujem frazu – Kikiriki za vas, gospodine! – usred salve neugodna smijeha.

I tako sam nasjeo – poput novaka, poput učitelja pripravnika

- na najstariji mogući trik. Razljutio sam se.

– Gospodo, tišina. – To obično upali. Ovoga puta nije; vidio sam kako se u dnu učionice grupa dječaka otvoreno smije staroj halji što sam je zaboravio skinuti nakon jutarnjeg dežurstva za vrijeme odmora. Kikiriki za vas, gospodine, začuh (ili mi se samo učinilo); galama kao da je postala jača.

– Rekao sam, tišina! – zaurlah – dojmljiv zvuk u uobičajenim okolnostima, ali zaboravio sam na Bevansa i njegov savjet da se ne naprežem pa mi je nevidljivi prst probo prsnu kost.

Dječaci u pozadini stali su se cerekati i ja se iracionalno zapitah je li neki od njih bio tamo prošle večeri – Misliš da me možeš uloviti, debeli

gade?

pa u ovakvim slučajevima žrtve su neizbježne. U ovome konkretnom slučaju bilo ih je osam, dobili su kaznu u vrijeme stanke za objed, možda sam pretjerao, ali na koncu konaca učitelj ima pravo provoditi disciplinu na svoj način i nije bilo razloga da se Strange umiješa. Ali on svejedno jest. Prolazio je pokraj učionice u krivo vrijeme, čuo je moj ton i pogledao kroz staklo navratima, upravo u trenutku kada sam jednoga od dječaka koji su se cerekali povukao za rukav blejzera.

– Gospodine Straitley! – U današnje vrijeme naravno nitko ne smije pipnuti učenika.

Nastala je tišina; dječakov se blejzer poderao ispod pazuha. – Vidjeli ste, gospodine. Udario me je.

Svi su znali da nisam. Čak je i Strange to znao iako mu lice nije odavalo osjećaje. Nevidljivi je prst ponovno bocnuo. Dječak – Pooley se zvao – podigne poderani blejzer. – Bio je potpuno nov!

Nije bio, svi su to mogli vidjeti. Tkanina je bila iznošena i sjajna, rukavi pomalo kratki. Prošlogodišnji blejzer koji je valjalo zamijeniti. Ali ja sam pretjerao, znam. – Možda biste to mogli gospodinu Strangeu detaljnije objasniti, predložih i okrenuh se sada tihome razredu.

Strange me osine zmijskim pogledom.

– On, da, a kada završite s gospodinom Pooleyjem, molim vas pošaljite ga natrag, rekoh. – Moramo se dogovoriti o njegovoj kazni.

Strangeu nije preostalo drugo negoli da ode i povede Pooleyja sa sobom. Ne vjerujem da mu se svidjelo što ga je kolega tako pravio – ali u prvom redu nije se smio miješati, zar ne? Ipak, učini mi se kako neće pustiti da se to tek tako završi. Bila je to predobra prilika – i ako me pamćenje ne vara (premda sam se malo kasno sjetio) mladi je Pooley bio najstariji sin doktora B.D Pooleyja, predsjednika Upravnog odbora, čije sam ime nedavno pročitao na službenome pismenom upozorenju.

Poslije sam bio toliko potresen da sam pošao u krivi razred ocijeniti Meeka te stigao na njegov sat s dvadesetominutnim zakašnjenjem. Sve su se glave okrenule prema meni kada sam ušao, izuzev Meeka; njegovo je blijedo lice bilo ukočeno od neodobravanja.

Sjeo sam u dno razreda; netko je za mene već bio pripremio stolac na kojemu je ležao ružičasti formular za ocjenjivanje. Preletio sam pogledom papir. Imao je uobičajeni format s kućicama koje je valjalo obilježiti: planiranje sata, tehnika predavanja, stimuliranje učenika,

entuzijazam, održavanje discipline. Ocjene od jedan do pet, te prostor za upisivanje komentara, poput kakva hotelskog upitnika.

Pitao sam se kakvo se mišljenje od mene očekuje; ipak, učenici su bili tihi, osim što ih se nekoliko u dnu razreda guralo. Meekov je glas bio piskutav i prodoran; kompjuterski su ga ekrani slušali stvarajući uzorke koji izazivaju glavobolju, a koji su očito bili predmet vježbe. Sve u svemu, zadovoljavajuće. Kako bih ga ohrabrio, nasmiješih se nesretnome Meeku. Rano sam otišao u nadi da ću uspjeti na brzinu popiti čaj prije početka idućega sata. Ružičasti sarn formular ubacio u pretinac Boba Strangea.

Uto primijetih nešto na podu pokraj nogu. Bila je to malena bilježnica džepnog formata crvenih korica. Otvorih je i primijetih kako je dopola ispisana sitnim rukopisom. Na prvome je listu pisalo C. KEANE.

Ah, Keane. Pogledah po zbornici, ali u njoj nije bilo novoga učitelja engleskog. Stoga sam spremio bilježnicu u džep s nadom da je kasnije vratim Keaneu. Poslije se pokazalo kako je bila greška. Ipak, znate što kažu o prisluškivanju iza vrata... ako ih učitelj ima. U njima su primjedbe o dječacima; upisani rasporedi i obveze, zabilježene su zamjerke, velike i male. Kolegu možete gotovo jednako dobro procijeniti po njegovoj bilježnici kao i po njegovoj šalici – Grachvogel se trudi da mu bilježnica bude uredna, teme su odvojene po bojama. Kitty ima pravi mali džepni dnevnik. Devine ima impresivan crni rokovnik, gotovo prazan. Scoones se koristi istim zelenim knjigovodstvenim bilježnicama još od 1961. Nationi imaju rokovnike dobrotorne udruge Kršćanska pomoć. Pearman hrpu svakojakih papira, ljepljivih papirića i korištenih omotnica.

Sad, kad sam je već otvorio nisam mogao odoljeti da još malo ne pregledam Keaneovu bilježnicu, a kad sam shvatio kako to ipak ne bih trebao činiti, već sam bio progutao udicu.

Naravno, znao sam da je on pisac. Ima ono pomalo samodopadno držanje usputnog promatrača koji zadovoljno uživa u pogledu jer zna da neće dugo ostati. Ali nisam znao da je već toliko uspio vidjeti: rječkanja, suparništva, male tajne zbornice. O tome su bile ispisane čitave stranice gustim, sitnim jedva čitljivim rukopisom. Bilo je tu opisa karaktera, skica, primjedbi što ih je slučajno čuo, tračeva, starih podataka, vijesti.

Pogledom sam prelazio preko stranica naprežući oči da dešifriram sićušan rukopis. Spominjao se Fallowgate, kikiriki, ljubimci. Napisao je i nešto malo o povijesti škole – vidio sam imena Snyder, Pinchbeck i Mitchell uz presavijeni isječak iz novina ° toj staroj, tužnoj priči. Pokraj toga fotokopiju djelića službene školske fotografije Sv. Oswalda, fotografiju u boji sportskoga ana u nekoj drugoj školi – dječaci i djevojčice prekrizanih nogu sjede na travi – lošu fotografiju Johna Snydera na kojoj izgleda poput kriminalca, kao i mnogi drugi kada se nađu n naslovnica novina.

Još su nekoliko stranica zauzimali crteži, uglavnom karikature Ravnatelj, ukočen i leden kao Don Kihot, i Bishop, njegov San eho. Bio je tu i Bob Strange, hibrid polučovjek, priključen žicom za svoj kompjuter. Moj učenik Anderton-Pullitt u avijatičarskim. naočalama i kacigi. Bez milosti je prikazana Knightova školska ljubav prema jednome od novih učitelja. Gospođica Dare kao stara frajla s naočalama i debelim čarapama i Scoones kao njezin režeći rotvajler. Čak sam i ja bio tamo, grbav, u crnoj halji kako se ljuljam na zvoniku, a u naručju držim bucmastu Esmeraldu -Kitty.

To me je doista nasmijalo, ali pomalo i uznemirilo. Pretpostavljam kako sam oduvijek bio sl?b na Kitty Teague. Ali znate, nikad nisam prešao granicu pristojnosti – jednostavno, nikad nisam znao da je to tako prokleta očito. Pitao sam se je li i Kitty to primijetila.

Proklet bio Keane, pomislih. Ta zar nisam otrpve shvatio da je skorojević? A ipak mi se svidio. Ako ćete iskreno, još uvijek mi se sviđa.

R. Straitley: učitelj latinskoga. Odani stari momak Sv. Oswalda. U šezdesetima, pušač, višak kilograma, sam se šiša. Svaki dan nosi isti smeđi sako od tvida sa zakrpama na taktovima (e pa, to je laž, pametnjakoviću, na završnu školsku svečanost i na sprovode nosim modro odijelo); između ostalog hobiji su mu druženje uprave i očijukanje s učiteljicom francuskoga. Začuđujuće, ali dječaci ga vole (zaboravljaš Colina Knighta), kamen spoticanja Bobu Strangeu. Bezopasan.

To mi se svidjelo. Bezopasan, nema sumnje!

Ipak, moglo je biti i gore. Za Penny Nation je pisalo otrovna samaritanka, a za Isabelle Tapi francuska fufa. Ne može se poreći kako čovjek zna s riječima. Čitao bih i dalje, ali začulo se zvono za prozivku

pa nevoljko spremih bilježnicu u ladicu svojega pisaćeg stola nadajući se da ću je kasnije bez žurbe dočitati.

Ali nikada nisam. Kada sam se nakon završetka nastave vratio do svojega stola ladica je bila prazna, bilježnici ni traga, zaključih da ju je Keane, koji poput Dianne povremeno koristi moju sobu, pronašao i uzeo. Jasno, nikad ga nisam pitao, a tek kasnije, kada su jedan za drugim stali izbijati skandali sjetih se povezati tu malenu crvenu bilježnicu sa svuda prisutnom Krticom, koja je tako dobro poznavala Školu, koja je, čini se, jako dobro bila upoznata s našim bezazlenim malim običajima.

Petak, 15. Listopada

JOŠ JEDAN USPJEŠAN TJEDAN, TAKO SE BAREM ČINI. NAROČITO otkrivanje bilježnice i njezinih inkriminirajućih podataka. Vjerujem kako ju je Straitley djelomice pročitao, ali najvjerojatnije ne sve. Rukopis je previše sitan za njegove stare oči, uostalom, da u nešto sumnja, već bi se vidjelo po njegovu ponašanju. Ipak, ne bi bilo pametno zadržati bilježnicu, razumije se, pa spalih tu uvredljivu stvar, ne bez žaljenja, prije negoli ponovno dođe u ruke neprijatelju. Možda ću se morati vratiti tome problemu, ali ne danas. Danas imam drugih briga koje treba riješiti.

Sredina je listopada, približavaju se jesenji praznici pa imam mnogo posla (ne mislim pritom samo na ispravljanje vježbenica). Ne, idućega ću tjedna gotovo svaki dan biti u školi. Pat Bishop je to odobrio, i njemu je sve teže izbjivati, a s gospodinom Beardom, šefom odsjeka informatike imam neslužbeni dogovor.

Sve je veoma bezazleno – napokon, moj interes za kompjutere nije ništa novo, a iz iskustva znam kako se je najbolje sakri i, da budem naočigled svima. Bishop naravno nema ništa protiv pozabavim kompjuterima, on sam zapravo ne zna puno; ovaj me podržava na svoj očinski način. Povremeno svrati do svojega ureda da vidi treba li mi pomoć.

Svaki uposlenik Sv. Oswalda ima svoju e-mail adresu. Ona se sastoji od njihova dva ili tri inicijala i naziva web stranice Škole. Teoretski, svi bi trebali dvaput dnevno provjeravati svoj e-mail u slučaju da im Bob Strange pošalje hitan dopis, ali u praksi neki to nikada ne rade. Roy

Straitley i Eric Scoones su među takvima, mnogi koriste sustav, ali nisu uveli vlastite lozinke već su zadržali početnu zajedničku lozinku (PASSWORD) kojom otvaraju svoju poštu. Čak i oni poput Bishopa, koji zamišljaju da su dovoljno kompjuterski pismeni, veoma su predvidivi: Bishopova je lozinka ime njegova najdražeg sportaša, a čak i Strange, koji bi trebao znati bolje, ima niz lozinke što se lagano mogu odgonetnuti (djevojačko prezime njegove žene, njegov datum rođenja itd.).

Ali čak se i nije trebalo mučiti. Fallow, koji se je svake večeri koristio kompjuterima, u svojoj je kućici u notesu imao popis korisničkih lozinke, kao i kutiju disketa (materijal stoji skinuo s interneta) koje se nitko nije potrudio pregledati. Slijedeći Jegove korake (pod drugim korisničkim imenom) uspjelo mi je ostaviti uvjerljiv trag. Još bolje, isključivši na nekoliko minuta školske kompjuterske mreže, a zatim poslavši pismo na adresu admin@saintoswalds.com, uspjelo mi je podmetnuti jednostavni virus, dizajniran da bude neaktivan sve dok se nekoliko rjeđa kasnije ne probudi i započne svoju dramatičnu aktivnost.

Znam, to i nije najuzbudljiviji dio posla, ali mi je ipak doni užitak. Pomislih kako si večeras mogu priuštiti malo slavlja izlazak, nekoliko pića u Žednome učenjaku. To se pokazalo kao greška. Tek tada uvidjeh koliko kolega – i učenika – posjećuje to mjesto. Nakon nekoliko gutljaja prvoga pića ugledah poznata lica – Jeffa Lighta, Gerryja Grachvogela i Robbieja Roacha dugokosog učitelja zemljopisa, s grupicom sedamnaestogodišnjaka ili osamnaestogodišnjaka, možda učenika šestog razreda Sv. Oswalda.

To me nije trebalo iznenaditi – nije tajna da se Roach voli družiti s dječacima. Light također. Ali Grachvogel je i izgledao pomalo tajanstveno, premda on uvijek tako izgleda, on barem ima dovoljno razuma i zna (kako Straitley kaže) da se ništa dobro ne rada iz pretjerane prisnosti s trupama.

Mamilo me je da ostanem. Nije bilo razloga za sramežljivost, ali pomisao da se priključim njihovu društvu, da se opustim, kako bi to rekao ljigavi Light, i popijem kojepićence, bila mi je izrazito odvratna. Sva sreća, vrata su bila blizu pa nisu opazili moj brzi i neprimjetni odlazak.

U uličici iza puba prepoznah Lightov automobil, crni Probe, te se kratko zabavljah mišlju da mu slomim bočno staklo; ali možda na ulici

postoje kamere, pomislih, i bilo bi se nerazumno izložiti razotkrivanju radi glupava hira. Umjesto toga, krenuh pješice na dugi put do kuće – noć je bila blaga, uostalom, obećah si još jedan pogled na ogradu Rova Straitleyja.

Već je uklonio grafit. To me nije iznenadilo, iako ga nije mogao vidjeti iz svoje kuće, zacijelo ga je sama činjenica sto postoji iritirala, kao što ga je brinulo da bi se dječaci koji s nepozvani došli u njegov vrt, mogli vratiti. Možda to sredi iz zadovoljstva da vidim njegovo lice. Ali ne večeras. Večeras zaslužujem bolje.

Stoga pođoh kući, u sobu ukrašenu zastorima veselog cvjetnog uzorka, otvorih drugu bocu šampanjca (imam kutiju od šest i kanim ih sve otvoriti do Božića), pročitah i napisah nekoliko pisama, zatim pođoh do uličnoga telefona i kratko nazvah mjesnu policiju da prijavim kako se crni Probe (registarskih tablica LIT 3) krivudavo vozi u blizini Žednoga učenjaka.

Moja psihoterapeutkinja me neprekidno nastoji odvratiti od takva ponašanja. Takvo je ponašanje previše impulzivno, kaže ona, previše svojevoljno. Ne vodim uvijek računa o tuđim osjećajima, a to je loše. Ali za mene nije bilo rizika, ne predstavih se, a u svakome slučaju – svi znamo da je Light to zaslužio. Poput gospodina Bravja i Light je hvalisavac, nasilnik, kršenje pravila mu je u krvi, to je čovjek koji iskreno vjeruje kako ga nekoliko piva čini boljim vozačem. Tako je predvidiv. Svi su tako predvidivi.

To je njihova slabost. Oswaldovci. Light je, naravno, samodopadna budala, ali čak i Straitley, koji to nije, dijeli istu glupavu samodopadnost. Tko bi me se usudio napasti? Tko bi se usudio napasti Sv. Oswald?

Pa, gospodo – ja.

LJETO KADA SE JE MOJ OTAC SLOMIO BILO JE NAJTOPLIJE LJETO OTKAKO se pamti. U početku je bio sretan, kao da se tratio u legendarna ljeta svojega djetinjstva za vrijeme kojih je, ako mu se moglo vjerovati, proveo najsretnije dane svojega života. Ali, kako je sunce nastavilo neumoljivo pržiti, a travnjaci Sv. Oswalda su od žutih postali smeđi, on je postao mrzovoljan i stao se sve više uzrujavati.

Travnjaci su naravno bili njegova odgovornost; jedna od njegovih obveza bila je da ih održava. Postavio je prskalice za zalijevanje trave, ali površina koju je trebalo zaliti bila je prevelika kako bi se to riješilo na taj način, pa je on morao ograničiti pažnju na teren za kriket, dok je ostatak travnjaka ogolio pod žarkim i vječno budnim okom sunca. Ali to je bila tek jedna od očevih briga. Grafiti-umjetnik je ponovno napao, ovoga puta u boji. Četvrtasti mural, dva na dva metra, na bočnome zidu sportskoga paviljona.

Svoga je otac dva dana ribao, zatim je tjedan dana ličio Paviljon te se zakleo kako će idući put izmlatiti to malo kopile. Pa, nikako da ulovi počinitelja. Još su se dvaput na zidovima swalda pojavile šarene slike iscrtane sprejem, iako nevjeste, u neku su ruku bile umjetničke, obje karikature učitelja M • je otac stao noću stražariti, legao bi u zasjedu iza paviljon paketom od dvanaest limenki piva, ali krivcu ni traga. Kako 'krivac uspio ostati neopažen, bila je zagonetka Johnu Snyderu. Zatim, tu su bili i miševi. Svaka golema zgrada ima štetočin – Sv. Oswald možda i više od drugih – ali od kraja ljetne četvrt' miševi su zaposjeli hodnike u neuobičajeno velikome broju. Čak ih i ja povremeno sretah, pogotovo u blizini zvonika. Njihovo se razmnožavanje moralo zaustaviti, znači, trebalo je postaviti otrov i ukloniti mrtve miševe prije početka nove četvrti kako se roditelji ne bi mogli žaliti.

To je razbjesnilo mojega oca. Bio je uvjeren da su dječaci ostavili hranu u ormarićima; krivio je školske čistače za nemar; danima je otključavao i provjeravao sve ormariće u školi dok je njegova ljutnja sve više rasla – ali uzalud.

Zatim, tu su bili i psi. Vrućina je utjecala na njih, kao i na mojega oca, danju su bili letargični, a navečer agresivni. Noću su ih njihovi vlasnici – koji bi ih propustili prošetati danju po pasjoj vrućini – puštali na pustopoljine u dnu Sv. Oswalda pa su tamo trčali u čoporima, lajali i uništavali travu. Nisu poštovali granice, unatoč očevu nastojanju da im spriječi ulazak, provlačili su se kroz ogradu na igrališta Sv. Oswalda i srali na netom poliven teren za kriket. Činilo se kao da umiju izabrati upravo ono mjesto, koje će najviše rasrditi mojega oca. Ujutro je morao obilaziti sve travnjake sa svojom lopaticom za katicu, svađajući se sam sa sobom, otpijajući iz limenke ishlapjele pivo.

Zbog moje zaludenosti Leonom trebalo mi je neko vrijeme da shvatim, a još duže da mi bude stalo, kako John Snyder gubi razum.

Otac i ja nikada nismo bili bliski, niti ga je ikad bilo lako pročitati. Ali sada je njegovo lice bilo poput otvorene knjiga najčešće s izrazom smetene srdžbe. Nekoć možda od njega očekivah više. Ali to je bio čovjek koji je držao kako se problemi moje socijalizacije mogu riješiti treniranjem karatea. Sada, kada mnom bio puno delikatniji problem, što se je od njega uopće moglo očekivati?

Tata, volim dječaka po imenu Leon. ne dolazi u obzir.

Tako odlučih pokušati. I on je nekoć bio mlad, zaljubljen, jecao je želju, što bilo. U nadi kako ću od njega dobiti nešto više od ravnodušnosti stadoh mu ugađati: donositi pivo iz hladnjaka, pripremati čaj, satima s njime gledati njegove omiljene serije (Knight Rider, Dukes of Hazzard). Ali John Snyder je brzo tonuo. Depresija ga je obavila poput plašta, u njegovim su se očima odražavale tek boje s ekrana. Poput svih ostalih, i on me je jedva primjećivao, pa sam i kod kuće, kao u Sv. Oswaldu, Nevidljivi čovjek.

Tada seje, dva tjedna nakon početka tih. vrućih ljetnih praznika, dogodila dvostruka nesreća. Prva mojom krivnjom: dok pokušavam otvoriti prozor na krovu Škole slučajno uključih protuprovalni alarm. Moj je otac reagirao neočekivanom brzinom i gotovo me je ulovio. Vratih se kući i upravo kad se spremah staviti ključeve na njihovo mjesto naišao je moj otac i zatekao me je s njima u ruci.

Pokušah se izvući blefom. Začuo seje alarm, rekoh: primijetih kako je zaboravio ključeve, upravo mu ih krenuh odnijeti. Nije mi povjerovao. Toga je dana bio nervozan i već je sumnjao kako su ključevi nestali. Nije bilo sumnje da ću nadrapali. Jedini izlaz iz kuće bio je pokraj mojega oca, a po izrazu njegova lica bilo je jasno kako nemam šansi.

To, naravno, nije bio prvi put da me je udario. John Snyder bio je prvak u udarcu šakom iz zamaha, istina pogađao je možda tri Puta od deset, ali kada bi pogodio, činilo se kao da vas je netko u ario okamenjenom kladom. Obično bi mi uspjelo pobjeći, a bi me on ponovno vidio već je bio trijezan ili bi zaboravio zasto je uopće na mene ljut.

Ovoga je puta bilo drugačije. Prvo, bio je trijezan. Drugo, je prijestup bio neoprostiv – neovlašteno stupanje na teritor – Sv. Oswald, izravno prkošenje glavnomu vrataru. Na trenutak u njegovim očima ugledah sav sputani gnjev, njegovu frustraciji psima, grafitima,

ogoljelim dijelovima travnjaka, djecom koja su u njega upirala prstom i rugala mu se, dječakom majmunskog lica, uvijeni prezir ljudi poput blagajnika i Novoga ravnatelja Ne znam koliko me je puta udario, ali mi je na kraju iz nosa tekla krv a lice bilo u modricama. Šćućurih se u kutu s rukama preko glave dok je on stajao nada mnom sa smetenim izrazom na širokom licu, raširenih ruku poput glumca na sceni koji tek što je nekoga ubio.

– Moj Bože, o, moj Bože. O moj Bože.

Razgovarao je sam sa sobom, a mene je više brinuo moj razbijeni nos pa mi nije bilo stalo, ali naposljetku se usudih spustiti ruke. Bolio me je trbuh, učinilo mi se da će mi pozliti, ali se savladah.

Moj se otac udaljio, sjeo je za stol s glavom u rukama. – O, Bože. Oprosti. Oprosti, ponavljao je, iako mi nije bilo jasno je li to upućeno meni ili Svevišnjemu. Polako ustadoh, on me nije ni pogledao. Govorio je u svoje dlanove pa iako se držah podalje, znajući kojom se brzinom mijenja njegovo raspoloženje, osjetih kako se nešto u njemu slomilo.

– Žao mi je, rekao je dok su ga potresali jecaji. – Dijete, ne mogu više. Ne mogu to, jebiga, više podnijeti. – Tada mi je napokon sve rekao, zadao mi je posljednji i najstrašniji udarac tog užasnog poslijepodneva. Prvo ga zaprepášteno slušah, zatim se taj osjećaj pretvorio u rastuću stravu, a kad osjetih kako će mi ipak pozliti, izjurih na sunce gdje se na plavome horizontu uzdizao beskonačni Sv. Oswald. Sunce mije svrdlalo čelo, spržena je trava mirisala kao Cinnabar dok su glupave ptice pjevale i pjevale, i nikako da prestanu.

KAKO SE NE DOSJETIM RANIJE. RADILO SE O MOJOJ MAJCI. PRIJE TRI mjeseca stala mu je ponovno pisati, prvo o nevažnim stvarima, a onda je prešla na glavno. Otac mi nije spomenuo njezina pisma, ali gledano unatrag, čini se kako su stala stizati manje-više u vrijeme početka mojega poznanstva s Leonom, u vrijeme kada je moj otac počeo polako propadati.

– Nisam ti želio reći, dijete. Nisam želio o tome razmišljati. Mislio sam da će prestati pisati budem lije ignorirao. Da će nas oboje pustiti na miru.

– Sto mi nisi želio reći? – Žao mi je. – Reći što?

Tada mi je plaćući sve ispričao, dok ja otirah usta slušajući glupave

ptice. Tri je mjeseca nastojao to od mene sakriti. Iznenada shvatih njegov bijes, ponovno posezanje za alkoholom, mrzovolju, njegove neobjašnjive, ubojite promjene raspoloženja, ada mi je sve rekao, držeći rukama glavu, kao da bi od napora mogla puknuti, i dok je on polako napredovao sa svojom pričom, – meni je rasla strava.

Život je izgleda bio blaži prema Sharon Snyder negoli prem ostatku obitelji. Udala se mlada, rodila me je nekoliko tjedan prije svojega sedamnaestog rođendana, imala je svega dvades i pet godina kada nas je napustila. Poput mojega oca i Sharon j voljela klišeje te nagađam kako je u njezinim pismima bilo puno manipulatorskog psihološkog pop-žargona; navodno je morala pronaći sebe kao osobu, priznala je kako je krivnja na oboma kako je tada bio emocionalno loš trenutak u njezinu životu te navodila cijeli niz opravdanja za svoj odlazak.

Ali promijenila se, tvrdila je, napokon je odrasla. Zvučalo je kao da smo mi igračke koje je prerasla, poput tricikla možda nekoć ga je voljela, ali joj je postao smiješan. Zanimalo me je koristi li još uvijek Cinnabar ili je i to prerasla.

Bilo kako bilo, ponovno se udala, i to za stranoga studenta kojega je upoznala u baru u Londonu, preselila se s njime u Pariz. Xavier je divan čovjek, doista bi nam se svidio. Zapravo, ona bi jako voljela da ga upoznamo. On je učitelj engleskoga u liceju u Marne-la-Valleeu, voli sport i obožava djecu.

Tako je prešla i na sljedeću temu. Iako su Xavier i ona neprestano pokušavali, nikako da dobiju dijete. Pa, iako Sharon nije mogla skupiti hrabrost da mi napiše pismo, ona nikad nije zaboravila svoju Mrvicu, svoje zlato, nije prošao ni dan da ne razmišlja o meni.

Napokon je uvjerila Xaviera. U njihovu je stanu bilo dovoljno mjesta za troje, ja sam pametno dijete i brzo ću naučiti jezik, najbolje od svega, ponovno ću imati obitelj, obitelj koja će se o meni brinuti i novca kojim bi se nadoknadilo sve što mi je prethodnih godina bilo uskraćeno.

Zgрозih se. Prošle su četiri godine, za to je vrijeme očajnička čežnja za majkom prerasla u ravnodušnost, pa i gore. Pomisao da ću je ponovno vidjeti – pomirenje o kojemu je ona očito sanja – ispunjavalo me je tupom i strašnom smetenošću. Odjedno i se iz moje izmijenjene perspektive ukazala slika nove Sharon Snyder, lakirane novim, jeftinim slojem profinjenosti, kako mi nudi novi, jeftini instantživot u zamjenu za sve moje godine patnje. Jedini je problem bio što mi to više nije bilo

potrebno.

– Ali potrebno ti je, dijete, reče moj otac. Njegova se naprasitost pretvorila u bljutavo samosažaljenje koje me je gotovo jednako tako vrijeđalo. Nije me prevario. Bila je to banalna sentimentalnost huligana koji na krvavim zglobovima prstiju ima tetovirano MAMA i TATA. Kao kad kriminalac na vijestima čuje o kakvom napastovatelju djece pa se zgraža, ili suze tiranina za pregaženim psom. – Ali, dijete, potrebno ti je. Vidiš li, to ti je prilika. To ti je druga prilika. Ja? Ja bih je sutra primio natrag kada bi to bilo moguće. Danas bih je primio natrag.

– Pa, ja ne bih, rekoh. – Meni je ovdje dobro.

– Da, dobro. Ali pomisli na sve stvari...

– A što to?

– Pariz i sve ostalo. Novac. Pravi život.

– Imam život.

– A novac?

– Neka ona samo zadrži svoj novac. Mi imamo dovoljno. – Da.

Dobro.

– Ozbiljno, tata. Nemoj joj dopustiti da pobijedi. Želim ostati ovdje. Ne možeš me natjerati. – Rekao sam – dobro. – Obećavaš? – Aha.

– Doista? – Aha.

Ali primijetili kako me ne želi gledati u oči, a te večeri prazneći kuhinjsku kantu za smeće, ugledah gomilu listića ekspres lutrije – dvadesetak, možda i više; Loto, Pogodak i Pobjednik uzima sve! Sjajili su poput božićnih ukrasa među listićima čaja i praznim limenkama.

PROBLEM SA SHARON SNVDE BIO JE KULMINACIJA SVIH NEDAĆA KOJE su mi se dogodile toga ljeta. Iz pisama koje je otac od mene skrivao, ali koje sada čitah s rastućim užasom, bilo je očito kako su njezini planovi već daleko odmakli. Xavier je u načelu pristao da me posvoji. Sharon je već počela tražiti školu, čak je stupila u dodir s našom mjesnom socijalnom službom, od koje je dobila informacije o momemu posjećivanju nastave, akademskom uspjehu i općem odnosu prema životu – što joj je samo išlo u prilog, a govorilo protiv mojega oca.

To joj baš i nije trebalo, jer nakon dugogodišnje borbe, John Snyder se napokon predao. Rijetko se prao, još rjeđe izlazio, možda samo do

lokala s ribom i krumpirima i kineskom hranom za van. Većinu našega novca trošio je na listiće lota i cugu, a u idućih se je nekoliko tjedana sve više povlačio u sebe.

U neko drugo vrijeme možda bi mi sloboda koju mi je pružala njegova depresija dobro došla. Iznenada je bilo moguće izlaziti svako doba, nitko me nije ispitivao kamo idem, bilo da se radilo o kinu ili pubu. Ključevi (nakon one katastrofalne epizode napokon napravih duplikate) su mi omogućavali da lutam Sv. Oswaldom kad god me je bila volja. Iako, to više nije bilo tak često. Bez mojega prijatelja većina je uobičajenih zabava izgubila svoju draž, pa ih brzo zamijenih za provođenje vremena (ako s to tako može nazvati) s Leonom i Francescom.

Svaki zaljubljeni par treba potrkica. Nekoga da čuva stražu podesnu treću osobu, povremenog pratioca. Bilo mi je mučno od te uloge, ali oni su me trebali. Srce mi se slamalo i ja ga viđah saznanjem da me napokon, barem nakratko, Leon treba.

U šumi smo, iza igrališta Sv. Oswalda, imali rasklimanu kućicu (Leon ju je zvao klupska kućica). Sagradili smo je dalje od staze na ostacima nečije tuđe, davno napuštene stračare. Bilo je to zgodno malo mjesto, dobro kamuflirano, sa zidovima od klada i krovom od gustih borovih grana. Tamo smo odlazili, ja u ulozi stražara, zabavljah se pušenjem, praveći se da ne čujem zvukove što dopiru iz kućice iza mojih leđa.

Kod kuće se Leon pravio kao da se ništa ne događa. Svakoga jutra kada bi me gospođa Mitchell ugledala kako na biciklu dolazim po njih dvoje, pripremila bi hranu za piknik i mi bismo se odvezli u šumu. Sve je izgledalo vrlo nevino – upravo zbog moje prisutnosti – nitko nije sumnjao što se satima dešavalo pod krovom od lišća, u kućici odakle se čuo prigušen smijeh. Povremeno ih se moglo vidjeti u sjeni, njegova gola brončana leđa, stražnjicu dražesno išaranu svjetlom.

Tako je bilo za dobrih dana. Loši su bili kada bi Leon i Francesca smijući se otrčali u šumu ostavljajući me da se osjećam glupavo i beskorisno dok su odmicali. Nikada nismo bili trio. Postojali su Leon i Francesca, egzotični hibrid, podložan naglim promjenama raspoloženja, od žestoka entuzijazma do nevjerojatne okrutnosti, te ja, nijemi, odani pratilac pun obožavanja.

Francesca nije bila osobito sretna zbog moje prisutnosti. Bila je

starija od mene – imala je možda petnaest godina. Koli mi se čini, nije bila nevinašce – eto, što događa kad se pohađa škola – ali bila je opčinjena Leonom. On je to koristio, je šaptao, nasmijavao ju je. Sve je to bila poza, ona nije znala ništa o njemu. Nikad ga nije vidjela kako tenisice Peggy Johnsen preko telegrafске žice, krade ploče dućana u gradu ili baca bombice s tintom preko zida igrališta čiste košulje Sunnybankera. Ali njoj je govorio stvari koje ni nikada nije. Razgovarao je s njom o glazbi i Nietzscheu, osvojoj strasti prema astronomiji, dok ja tiho klipsah za njima, kao da me nema, s košarom za piknik, mrzeći ih oboje, ali bez volje da odem.

Prema njoj, naravno, osjećah mržnju, iako za to nije bilo razloga. Bila je pristojna prema meni – ako je netko bio gadan onda je to bio Leon. Bila su mi mrska njihova šaputanja, kada bi približili glave jedno drugome i smijali se. Tada se vidjelo koliko su intimni, a koliko ja tu ne pripadam.

Zatim dodiri. Stalno su se dodirivali. Ne samo ljubili, ili vodili ljubav, već razmjenjivali tisuće malenih dodira: ruka na ramenu, lagano doticanje koljenima, njezina kosa na njegovu obrazu, poput svile što zapinje za čičak. Ali ja osjećah svaki pa i najmanji od tih dodira poput elektriciteta u zraku; pekli su me, raspaljivali, uzbuđivali.

Bila je to naslada gora od najgoreg mučenja. Nakon tjedan dana izigravanja suvišnog trećeg Leonu i Francesci zamalo stadoh vrištati od dosade, ali moje je srce istovremeno tuklo u očajnič-kome ritmu. Naši su me izleti ispunjavali očajem, ali bi zatim svaka besana noć bila ispunjena bolnim i detaljnim prisjećanjem svakog trenutka. Bilo je to poput bolesti. Stadoh previše pušiti, nokti su mi bili izgrizeni do krvi. Prestadoh jesti, na licu mi je – zbio ružan osip, svaki je korak bio kao hod po staklu.

Najgore od svega bilo je što je Leon to znao. Nije mogao ne primijetiti, poigravao se mnome nehajno i okrutno, poput mačka koji se razmeće ulovljenim mišem.

Pogledaj! Vidi što imam! Gledaj me!

– I, što misliš? – pitao je dok je Francesca nakratko zaostala n nije mogla čuti. Brala je cvijeće ili piškila, ne sjećam se više – O čemu? – O Frankie, idiote. A što si mislio?

To je bilo još na početku, razvoj događaja me je zaprepastio i krv mi jurne u lice. – Draga je. – Draga. – Leon se naceri. – Da.

– I ti bi je malo, zar ne? I ti bi je da ti se pruži prilika? – Oči su mu zlobno sjale.

Odmahnuh glavom. – Ne znam, odgovorih ne gledajući ga u oči.

– Ne znaš? Što si ti, Pinchbeck? Peder?

– Odjebi, Leone. – Rumenilo me oblilo još jače. Pogledah u stranu.

Leon me je promatrao cereći se. – Ma hajde, vidio sam te. Vidio sam kako nas gledaš u kućici. Nikad ne razgovaraš s njom. Nikad joj se ne obraćaš. Ali gledaš, zar ne? Gledaš i učiš.

Iznenada zapanjeno shvatih. On je mislio da ja želim nju. Gotovo se nasmijah. Bio je u krivu, tako nevjerojatno u krivu da nije mogao biti dalje od istine. – Gledaj, ona je OK, rekoh. – Samo – nije moj tip, to je sve.

– Tvoj tip?? – Ali u glasu mu više nije bilo sarkazma. Njegov je smijeh bio zarazan. Vikne: – Hej, Frankie! Pinchbeck kaže kako nisi njegov tip! – Zatim se okrenuo prema meni i gotovo mi prisno, vrščima prstiju, dotaknuo lice. – Čekaj pet godina, stari, reče posprдно, ali iskreno. – Ukoliko ne počnu padati n tebe, potraži me.

Iznenada je potrčao. Trčao je kroz šumu dok mu je kosa lepršala, a visoka trava udarala gole gležnjeve. Ne kako bi mi pobjegao, ne ovoga puta. Trčao je iz čista zadovoljstva što je živ, što ima četrnaest godina i što je napaljen poput mladog pastuha. Menije izgledao gotovo bestjelesno, napola se rasplinuo u svjetlu i sjeni pod lisnatim šumskim pokrovom, dječak sazdan od zraka i sunčane svjetlosti, prekrasan besmrtni dječak. Bilo ga je nemoguće sustići. Moglo ga se tek slijediti izdaleka. Francesca je iza mene nešto prigovarala, dok je Leon trčao naprijed, vikao i poskakivao nemoguće velikim skokovima preko bijele magli kukute u tamu.

– Jasno se sjećam tog trenutka. Bio je to djelić čiste sreće, poput sna, oslobođen logike ili stvarnih događaja. U tom je trenutku bilo lako povjerovati kako ćemo živjeti vječno. Ništa nije bilo važno – ni moja majka, ni moj otac, pa čak ni Francesca. Tamo u šumi na trenutak prepoznah nešto, pa iako nije bilo nade da ću to ikada moći doseći, znam da će ostati u meni do kraja života.

– Volim te, Leone, šapnuh dok se probijah kroz šikaru. U tom mi je trenutku to bilo više negoli dovoljno.

BILO JE BEZNADNO, ZNAM. LEON NIKAD NEĆE OSJEĆATI PREMA meni ono što ja osjećam prema njemu, možda samo ljubazni prezir. Ipak, na svoj način osjećah sreću što dobivam mrvice njegove pažnje: pljesak po ruci, osmijeh, nekoliko riječi – Ti si OK, Pinchbeck – bilo je to dovoljno da dobijem krila na nekoliko sati. Znam, ja nisam Francesca, ali Francesca se je uskoro trebala vratiti u svoju samostansku školu, a ja... ja...

Pa, to je bilo veliko pitanje, zar ne? U dva tjedna nakon očeva priznanja Sharon Snyder je zvala svaku drugu večer. Odbijah s njome razgovarati, zatvarah se u svoju sobu. Ne odgovarah ni na njezina pisma, sve u svemu, kao da ona ne postoji.

Ali svijet odraslih ne može se zauvijek isključiti. Koliko god pojačavah zvuk na radiju, koliko god izbivah iz kuće nije bilo moguće pobjeći Sharoninim makinacijama.

Moj otac, koji bi me možda i spasio, potpuno je ostao bez snage. Ispijao je pivo i trpao u sebe pizze ispred televizora, doK su njegove obaveze trpjele, a moje je vrijeme – moje dragocjen vrijeme – istjecalo.

Draga Mrvice,

Kako ti se svidjela odjeća koju sam poslala? Nisam bila sigurna koju veličinu da kupim jer je tvoj otac rekao kako si za svoje godine sitno dijete. Nadam se da sam pogodila. Ne mogu vjerovati da ćeš uskoro napuniti trinaest godina. Još je malo ostalo, žarne dušo? Tvoja bi avionska karta trebala stići u idućih nekoliko dana. Veseliš li se svojem posjetu koliko i ja? Xavier je veoma uzbuđen što će te napokon upoznati, iako je i pomalo zabrinut. Pretpostavljam da se boji kako će biti izostavljen, dok mi nadoknađujemo prethodnih pet godina!

Voli te tvoja majka Sharon

Nevjerojatno. Vidite li, ona je doista vjerovala. Vjerovala je kako se ništa nije promijenilo, kako možemo nastaviti tamo gdje je ona prekinula naš zajednički život, kako sam ja još uvijek Mrvica, njezina dušica, njezina lutka s kojom se može igrati. Što je još gore, i moj je otac u to vjerovao. Želio je to, upravo poticao na neki perverznan način, kao da će ako me pusti da odem, njegov život krenuti novim smjerom,

poput broda koji tone pa odbacuje balast.

– Daj joj priliku. – Kako je samo postao pomirljiv, obziran roditelj prema tvrdoglavu djetetu. Nije podigao glas od dana kada me je udario.

– Pokušaj, dijete. Možda ti se čak i sviđi.

– Nikamo ne idem. Ne želim je vidjeti.

– Kažem ti. Svidjet će ti se Pariz.

– Ne idem.

– Naviknut ćeš se.

Neću, jebiga. Uostalom, idem samo u posjet. Neću tamo živjeti, zar ne? – Sofi

Tišina.

– Rekoh – idem samo u posjet. – Tišina. – Tata?

Oh, da, nastojah ga ohrabriti, ali nešto se u njemu slomilo Agresiju je smijenila ravnodušnost. Još se više udebljao, bio je nepažljiv s ključevima, travnjaci su bili neuredni jer ih je zapostavio, teren za kriket je postao smeđ i mjestimice gol jer ga nije svaki dan zalijevao. Njegova otupjelost – njegov neuspjeh – kao da su postojali samo kako bi izbrisali svaku mogućnost da ostanem u Engleskoj i natjerali me da prigrlim novi život što su ga umjesto mene tako pažljivo isplanirali Sharon i Xavier.

Trebalo je balansirati između moje odanosti Leonu i sve veće potrebe da prikrijem očeve propuste. Stadoh noću polijevati teren za kriket, pokušah čak i pokositi travnjake. Ali opaka pila je radila na svoju ruku pa mi je uspjelo samo oderati travu, te je izgledala gore no ikad, dok se je teren za kriket, unatoč mojim najboljim nastojanjima, odbijao oporaviti.

Bilo je neizbježno da kad-tad netko primijeti. Jedne nedjelje, kad se vratih iz Šume, zatekoh Pata Bishopa u našoj dnevnoj sobi. Neudobno je sjedio na jednom od boljih naslonjača, moj je otac sjedio nasuprot na sofi. U zraku se osjećala napetost. Okrenuo se kada me je spazio. Upravo se spremah ispričati i smjesta izići kad me je izraz Bishopova lica namrtvo zaustavio. Na njemu ugledah krivnju – sažaljenje i srdžbu – ali najviše od svega, golemo olakšanje. Bio je to pogled čovjeka kojemu je svaka diverzija dobro došla kako bi se izvukao iz neugodne situacije, pa iako mu je osmijeh bio širok kao i uvijek, a njegovi obrazi rumeni dok me je pozdravljao, nije me ni na trenutak prevario.

Pitam se tko se je požalio. Susjed, prolaznik, neki od uposlenika.

Možda roditelj, koji je za svoj novac želio dobiti ono što da.

Svakako, bilo je mnogo toga na što su se mogli požaliti.

Ona je uvijek privlačila pozornost pa je u svakome trenutku trebala biti besprijekorna, njezini uposlenici također. Između

Oswalda i grada je ionako bilo dovoljno netrpeljivosti pa je trebalo davati stanovnicima dodatnog materijala da melju.

Vratar to zna, zato ga Sv. Oswald ima.

Okrenuh se prema ocu. Nije me želio pogledati, gledao je u Bishopa, koji je već bio na pola puta do vrata. – Nisam ja kriv, reče otac. – Ja – mislim, moje dijete i ja prolazimo kroz težak period. Objasnite im to, gospodine. Vas će poslušati.

Bishopov je široki osmijeh sada bio neveseo. – Ne znam, Johne. Dobio si posljednje upozorenje. Pogotovo nakon onoga slučaja – udario si dječaka, Johne.

Otac je pokušao ustati. Morao se napregnuti. Ugledah njegovo lice obješeno od jada i od srama mi se zgrčio želudac. – Molim vas, gospodine...

I Bishop je to primijetio. Njegova je krupna figura ispunila prolaz kroz vrata. Njegove su me oči trenutak promatrale i ja u njima ugledah sažaljenje, ali ni trunke prepoznavanja, iako me je najmanje desetak puta vidio u Sv. Oswaldu. Nekako je to – taj njegov propust da me prepozna – bio najgori od svega. Zamalo ga upitah: Gospodine, zar me ne prepoznajete? To sam ja, Pinchbeck. Jednom ste mi dali dva boda za moj dom, sjećate H se? Rekli ste mi da se javim u momčad za kros!

Ali to je bilo nemoguće. Prijevara je bila predobra. Držah kako su superiorniji, ti učitelji Sv. Oswald; ali preda mnom je stajao Bishop, sav rumen i smeten, poput gospodina Brava onoga dana a ga sredih. Kako nam je Bishop mogao pomoći? Bili smo Prepušteni sami sebi; činilo se kako samo ja to razumijem.

Drži se, Johne. Vidjet ću što mogu učiniti.

– Hvala vam, gospodine. – Otac je drhtao. – Vi ste pravi prijatelj. –

Bishop je spustio svoju široku ruku na očevu rame. Dobr mu je ležala ta uloga. Glas mu je bio topao i srdačan, i dalje se smješkao. – Gore glavu, čovječe. Možeš ti to. S malo sreće sve ćeš srediti do rujna, nitko ne mora znati. Ali nema više zabušavanja dobro? I Johne... – prijateljski je pljesnuo oca po nadlaktici, kao da tapše tustoga labradora. – Nemoj cugati, dobro? Još jedna pogreška i čak ti ni ja više neću moći

pomoći.

Bishop je donekle održao obećanje. Prigovor je odbačen, ili su ga privremeno otklonili u stranu. Bishop je svakih nekoliko dana navraćao da pita oca kako je, a moj se je otac zauzvrat malo sredio. Što je najvažnije, blagajnik je zaposlio nekakvog majstora za sitne poslove, pomalo problematična tipa po imenu Jimmy Watt. On je trebao preuzeti neke od dosadnijih vratarevih poslova kako bi se John Snyder mogao posvetiti važnijim stvarima.

Bila je to naša posljednja prilika. Naravno, ostane li bez posla vratara moj otac nije imao šanse protiv Sharon i Xaviera. Ali on me je trebao željeti zadržati i zato je bilo potrebno da ja budem onakvo dijete kakvo on želi. Stoga se stadoh truditi oko oca, gledati nogomet na televiziji, jesti ribu i krumpire s novina, zanemarivati knjige, obavljati sve kućne poslove. Isprva me je sumnjičavo gledao, zatim smeteno i napokon s nevoljnim odobravanjem. Fatalizam što ga je obuzeo nakon saznanja o novom životu moje majke kao da je malo popustio. Stao je sarkastično govoriti o njezinu pariškom načinu života, o njezinu finom obrazovanom mužu, njezinoj drskoj pretpostavci kako može ponovno postati dio naših života pod uvjetima koji se njoj sviđaju.

To me je ohrabrilo, pa mu stadoh puniti glavu idejama kako da osujetimo njezine planove, da joj pokažemo tko je glavni, da se vidimo da pristajemo na njezine patetične ideje samo kako SC je razočarali njegovim konačnim majstorskim udarcem. To je odgovaralo njegovoj prirodi, to mu je davalo snagu. On je odu-J6- R bio muškarčina, ogročeno sumnjičav u ženske podvale.

– Sve su iste, rekao mi je jednom zaboravljajući pred kim govori, zanesen svojim bombastičnim izlaganjem. – Gadure. Prvo ti se mило smješkaju, a već u sljedećem trenutku posegnu za kuhinjskim nožem da ti ga zabiju u leđa. I još se uspiju izvući _ svakoga dana o tome pišu u novinama. I što im možeš? Krupan, snažan muškarac i jedna mala, mislim, nameće se logičan zaključak kako joj je on doista učinio nešto nažao. Bračno zlostavljanje ili neko slično sranje – i eno je već na sudu, trepće očima, dobiva skrbništvo nad djecom, novac i Bog zna što sve ne...

– Ovo dijete neće dobiti, rekoš.

– Ma daj, reče John Snyder. – Ne misliš valjda ozbiljno. Pariz, dobra škola, novi život...

– Ponavljam – želim ostati ovdje.

– Ali zašto? – Zbunjeno je piljio u mene, poput psa kojega ne žele izvesti van. – Možeš imati sve što želiš. Odjeću, ploče...

Odmahnuh glavom. – Ne želim ništa od toga, rekoh. – Ona se ne može tek tako pojaviti nakon pet prokletih godina i pokušati me kupiti novcem tog Francuza. – Gledao me je s dubokom borom između plavih očiju. – Mislim, ti si bio uz mene cijelo ovo vrijeme, rekoh. – Brinuo si se o meni. Trudio si se najbolje što si mogao. – Kimnuo je jedva primjetno, ali se vidjelo kako me pažljivo sluša. – Bilo nam je dobro, nije li, tata? Što će nam oni?

Nastala je tišina. Vidjelo se da su ga moje riječi dirnule. Dobro si ti dijete, reče, premda nije bilo jasno je li to pitanje – i tvrdnja.

– Snaći ćemo se, rekoh. – Kao i do sada. Udri prvi i udri brzo. Ne dopusti da te gadovi srede.

Još jedna stanka, dovoljno dugačka da se čovjek u njoj izgubi. Zatim se stao smijati. Bio je to nevjerojatan, vedar, mladi smijeh koji me je iznenadio. – Dobro, reče. – Pokušat ćemo.

I tako smo puni nade ušli u kolovoz. Moj je rođendan bio za tri tjedna, školska je godina počinjala za četiri. Dovoljno vremena da moj otac vrati terenima njihovo prvotno savršenstvo, da dovrši sve poslove oko održavanja, da rasporedi mišolovke i da do rujna oliči sportski paviljon. Optimizam mi se vratio. Bilo je i razloga. Moj otac nije zaboravio naš razgovor i ovoga se puta činilo kao da se doista trudi.

Stadon se nadati, čak me je pomalo bilo sram svojega prijašnjeg ponašanja prema njemu. S Johnom Snyderom je znalo biti problema, pomislih, ali on je barem bio pošten. Trudio se. On me nije napustio, a zatim me pokušao podmititi da mu se vratim. U usporedbi s majčinim ponašanjem čak su mi se i nogomet i karate činili manje besmislenima, više kao nezgrapni, ali iskreni pokušaji da otac i ja postanemo što bliži.

Pomagah mu na sve moguće načine, to je uključivalo čišćenje kuće, pranje njegova rublja, čak ga natjerah da se brije. Stadon ga slušati i pokazivati prema njemu gotovo nježnost. Bilo je potrebno da on zadrži taj posao, bilo je to moje jedino oružje protiv Sharon, moj jedini način da ostanem u blizini Sv. Oswalda i Leona.

Leon. Čudno kako se iz jedne opsesije rađa druga. Prvo je to bio Sv. Oswald, izazov, radost uspjelih smicalica, potreba da nekamo pripadam, da budem netko bolji od djeteta Jonna i Sharon Snyder. Sada je samo

Leon bio važan, da budem s Leonom, da ga bolje upoznam, da ga imam na načine koje još ne razumijem. Nije bilo nijednog određenog razloga za moj izbor. Da, bio je privlačan. Čak je na svoj nehajni način bio dobar prema meni, uključio me je u svoje društvo, dao mi je ideju da osvetim Bravu, mojemu mučitelju. Dotad je moj život bio ispunjen samoćom, očajanjem, slabostima.

Ali nije se radilo o tome. Od prvog trenutka otkako ga ugledah kako stoji na srednjem hodniku, duge kose što mu pada preko čela, odrezane kravate kako strši poput isplažena jezika bilo mi jasno. S mojega se svijeta digao filtar. Vrijeme se podijelilo na ono prije Leona i poslije Leona i više ništa nije moglo biti kao prije.

Mnogi odrasli drže kako osjećaji adolescenata nisu tako važni, kako su njihove goruće strasti, srdžba, mržnja, sram, , strah i beznadna, očajnička ljubav, kratkotrajni osjećaji koji se prerastu, nešto hormonalno, vježba za ono pravo. E pa, nije tako. S trinaest je godina sve bitno, sve ima oštre rubove i svi oni mogu porezati. Neke droge mogu stvoriti privid tih snažnih osjećaja, ali zrelost otupljuje oštrice, zatamnjuje jarkost boja i razumom, racionaliziranjem ili strahom sve ukalja. S trinaest godina ništa mi od toga nije bilo potrebno. Moj mi je cilj bio jasan pa mi se, kao svakome adolescentu, činilo da za njega vrijedi umrijeti. Nema šanse da pođem u Pariz. Što god se dogodilo, ostajem ovdje.

Sv. Oswald, klasična gimnazija za dječake ponedjeljak, 25. Listopada

SVE U SVEMU, LOŠ POČETAK NOVOG TRIMESTRA. LISTOPAD JE POSTAO veoma oštar, strgnuo je lišće sa zlatnoga drveća i zasuo školsko dvorište plodovima divljeg kestena. Od vjetrovita vremena dječaci postaju razigrani, vjetar i kiša znače mnogo uznemirenih dječaka u razredu za vrijeme odmora. A nakon onoga što se dogodilo posljednji put, ne usudim ih se ostaviti same ni na trenutak. Znači, nema odmora za Straitleyja, čak ni za šalicu čaja. Raspoloženje mi je bilo tako loše da sam praskao na svakoga, uključujući i svoje Brodie dječake, koji me inače umiju nasmijati, čak i u najgorim trenucima.

Dječaci su zato pognuli glave, unatoč vjetrovitu vremenu. Kaznio

sam nekoliko učenika četvrtog razreda jer nisu predali zadaće, ali izuzev toga, gotovo da nisam morao povisiti glas-Možda su osjetili nešto – dašak ozona u zraku prije udara munje – to ih je upozorilo kako nije najbolje vrijeme za ludiranje.

Kako mi rekoše, zbornica je bila poprište manjih ogorčenih prepucavanja. Neugodnosti u vezi s ocjenjivanjem mlađih kolegama...

U uredu se pokvario kompjuter. Pearman i Scoones su se posvađali oko novog programa francuskoga jezika. Nešto prije kraja prve četvrti, Roach je izgubio svoju kreditnu karticu pa je krivio Jimmyja što poslije nastave ne zaključava tihu sobu.

Doktor Tidy je odredio kako će se od idućeg tromjesečja čaj i kava (do sada smo ih dobivali besplatno) plaćati 3 funte i 75 penija tjedno. Doktor Devine, povjerenik za zdravlje i sigurnost, službeno je zatražio da se u srednjem hodniku instalira detektor dima, sve u nadi da će me istjerati iz mogega pušačkog brloga u staroj sobi za knjige.

Ali nije sve tako crno. Strange i Pooley više nisu načinjali pitanje oko poderanog blejzera. Moram reći da me to pomalo iznenađuje, očekivao sam da me drugo upozorenje već čeka u momemu pretincu pa pretpostavljam da je Bob ili zaboravio taj incident ili gaje odbacio kao običnu glupost i odlučio kako neće više od toga raditi problem.

Uostalom, ima i važnijih problema od poderane podstave blejzera jednoga dječaka. Onaj neugodni Light je ostao bez vozačke dozvole, tako nije barem Kitty rekla, nakon nekakvog incidenta u gradu. To nije sve, naravno, ali budući da sam prisilno bio izoliran u zvoniku, to znači da sam cijeloga dana izvan svih događaja i ogovaranja u zbornici pa se moram oslanjati na dječake da mi oni osiguraju informacije.

Kao i uvijek, glasina nije manjkalo. Jedan je izvor tvrdio kako je Light uhićen nakon nečije dojave policiji. Drugi je rekao kako je Light imao deseterostruko više alkohola u krvi od dopuštenog. Netko je pak dodao kako je, kada je zaustavljen, u njegovu automobilu bilo nekoliko učenika Sv. Oswalda i da je za upravljačem zapravo bio jedan od njih.

Moram reći kako me ispočetka ništa od svega toga nije preterano zabrinulo. Svako malo naiđete na učitelja kao stoje Lieht arogantni lakrdijaš kojemu je uspjelo prevariti sustav i zaposliti se u prosvjeti, očekujući lagani posao i duge praznike. U pravil takvi ne izdrže dugo. Ukoliko ga ne srede dječaci, to već uspije nekome drugome i život se mirno nastavlja.

Ali kako je dan odmicao uvidjeh kako osim Lightova prometnog prekršaja ima i drugih stvari koje su krenule naopako. Razred Gerrvja Grachvogela pokraj mojega bio je neuobičajeno bučan. Za vrijeme slobodnoga sata zavirih u susjednu prostoriju i ugledah većinu 3.S, uključujući Knighta, Jacksona, Anderton-Pullitta i uobičajenih sumnjivaca kako razgovaraju, dok je Grachvogel, vidno rastresen, sjedio i netremice gledao kroz prozor s izrazom strašna jada na licu pa sam odustao od prvotnog impulsa da se umiješam te se vratih u svoju sobu bez riječi.

Tamo me je čekao Chris Keane. – Jesam li možda kojim slučajem prije kraja tromjesečja ovdje ostavio neku bilježnicu? – upita me dok sam ulazio. – Malenu, crvenu. U nju su zapisane moje misli.

Učinilo mi se kako ovoga puta i nije tako miran kao obično. Sjetio sam se nekih njegovih otrovnijih komentara pa sam shvaćao zašto.

– U zbornici sam pronašao neku bilježnicu prije kraja četvrti, rekoh.
– Mislio sam da ste je uzeli natrag.

Keane odmahne glavom. Pitao sam se trebam li mu reći da sam zavirio unutra, ali sam odustao kada sam mu vidio izraz lica, kao da je nešto tajio.

– Što ste imali u njoj – plan predavanja? – nevino upitah.

– Ne baš, odgovori Keane.

– Pitajte gospođicu Dare. Ona također koristi moju sobu. Možda je vidjela bilježnicu i spremila je.

Keanea je to pomalo zabrinulo. Nije ni čudo, s obzirom na inkriminirajući sadržaj. Ipak, doimao se dovoljno drvnim pa jednostavno reče: – Nema veze. Siguran sam da će se kad-tad pojaviti.

Kad čovjek malo bolje razmisli, stvari su u posljednjih nekoliko tjedana neprekidno nestajale. Kemijska i nalivpero pa Keaneova bilježnica, Roachova kreditna kartica. To se povremeno događa. Novčanik bih još i razumio, ali stvarno mi nije jasno zašto bi netko želio ukrasti staru šalicu Sv. Oswalda, ili dnevnik mojega razreda, koji se još uvijek nije pojavio – osim ako to ne radi netko kako bi me naljutio, u čemu je bez sumnje uspio. Pitah se kakve su još sitne ili beznačajne stvarčice nestale u posljednjih nekoliko dana i jesu li ti nestanci nekako povezani.

To sam rekao Keaneu.

– Pa, ovo je škola, odgovori on. – U školama stvari nestaju. –

Možda, pomislih, ali ne u Sv. Oswaldu. Opazih ironičan Keaneov osmijeh dok je izlazio iz prostorije, kao da sam posljednju rečenicu izrekao naglas.

Nakon nastave nanovo pođoh u Grachvogelovu učionicu s nadom kako ću saznati što ga muči. Gerry je na svoj način dobar tip, predavanje mu osobito ne leži, ali je istinski učenjak s ogromnim entuzijazmom za svoj predmet pa me je zasmetalo što ga vidim tako loše volje. Ali kada sam u četiri sata povirio u njegov razred, tamo ga nije bilo. To je bilo neobično. Gerry ima naviku ostati poslije nastave, prečkati po kompjuteru ili pripremati svoja beskonačna vizualna pomagala, i to je svakako prvi put da sam primijetio kako je ostavio vrata svoje učionice otključana.

Nekoliko je mojih dječaka još uvijek bilo za svojim stolovi-ma, prepisivali su nešto s ploče. Nisam se iznenadio što vidim Anderton-Pullitta, uvijek marljiva đaka, i Knighta, revno pognute glave, ali sa samozadovoljnim poluosmijehom na usnama k – mi je jasno dao do znanja da me je primijetio.

– Zdravo, Knight, rekoh. – Je li gospodin Grachvogel rekao hoće li se vratiti?

– Nije, gospodine. – Glas mu je bio bezbojan.

– Mislim da je otišao, gospodine, reče Anderton-Pullitt.

– Ah tako. Pa, dječaci, brzo spremite svoje stvari. Ne želim da netko od vas zakasni na autobus.

– Ja ne idem autobusom, gospodine. – Bio je to ponovno Knight. – Moja mama dolazi po mene. Danas su ulice pune pervertita.

Ja se trudim biti objektivan. Doista. Time se ponosim – svojom pravičnošću, svojom sposobnošću zdrava rasuđivanja. Znam biti grub, ali sam uvijek pravičan. Nikad ne prijetim uprazno, niti dajem obećanje koje ne namjeravam ispuniti. Dječaci to znaju i većina to cijeni. Znaju na čemu su sa starim Kvazom, jer on ne dopušta da mu se osjećaji upleću u posao. Barem se nadam da je tako, iako, s godinama postajem sve sentimentalniji, ali držim kako me to nikad nije omelo u izvršavanju mojih obveza.

Ipak, u karijeri svakoga učitelja ima trenutaka kada objektivnost zakaže. Gledajući Knighta, njegovu spuštenu glavu i oči koje su nervozno sijevale amo-tamo, još se jednom sjetih te svoje slabosti. Ne vjerujem Knightu, istina je da mi je oduvijek bio odbojan. Znam, to nije

u redu, ali i učitelji su samo ljudska bića. Svaki od nas ima simpatije i antipatije. Naravno daje tako, jedino što moramo izbjegavati jesi pristranost. Ja se trudim, ah znam da je u mojoj maloj grupi Knight onaj koji se ne uklapa, Juda, Jona, onaj koji pretjeruje u svemu, koji brka humor i drskost, nestašluk i zlobu. Neuljudno, razmaženo, bljedoliko malo stvorenje, za svoje neuspjehe krivi sve osim samoga sebe. Ipak, prema njemu se ponašam jednako kao i prema ostalima, čak se trudim biti blaži, svjestan svoje slabosti.

Ali danas me je nešto u njegovu držanju zabrinulo. Kao da to zna, neku nezdravu tajnu koja gaje oduševljavala i od koje istovremeno bilo zlo. Unatoč samodopadnosti, svakako izgledao kao da mu je loše. Preko njegova su blijedog lica kočile nove bubuljice, njegova je ravna smeđa kosa dobila masni sjaj. Najvjerojatnije od testosterona. Ipak, ne mogu se oteti dojmu kako taj dječak nešto zna. Da se radilo o Sutcliffu ili Allen-Jonesu saznao bih to (o čemu god da se radilo), samo sam trebao pitati. Ali Knight...

– Je li se možda nešto dogodilo na satu gospodina Grach-vogela?

– Gospodine? – Knightovo je lice bilo mirno, ali vidjelo se da je na oprezu.

– Čuo sam neku viku, rekoh.

– Ja nisam, odgovori Knight.

– Ne, naravno da niste.

Uzalud. Knight mi nikada neće reći. Slegnuh ramenima i napustih zvonik te se uputih prema uredima odsjeka za jezike na prvi sastanak u novom trimestru. Grachvogel će biti tamo, možda bih mogao porazgovarati s njime prije negoli ode. Knight, rekoh sam sebi – može čekati. Barem do sutra.

Na sastanku ni traga Gerrvu. Svi su ostali bili prisutni, što me je uvjerilo kako je moj kolega bolestan. Gerry nikada ne propušta sastanke, obožava obrazovanje uz rad, energično pjeva na dnevnim zborovima i uvijek se priprema za nastavu. Danas nije prisutan na sastanku, ali kad to spomenuh doktoru Devineu, njegov je odgovor bio tako leden da sam požalio što sam uopće rekao – Pretpostavljam da je još uvijek uvrijeđen zbog mojega ureda. Svejedno, u njegovu je ponašanju osim uobičajeno neodobravanja bilo još nečega, stoga sam cijelo vreme bio veoma tih dok sam razmišljao što sam to nehotice učinio da isprovociram staroga idiota. Ne biste to nikada rekrli ali on mi

je prilično drag, čak i njegova odijela i sve ostalo. On je jedna od rijetkih konstanti u svijetu koji se mijenja, a tako ih je malo ostalo.

I tako se sastanak vukao. Pearman i Scoones su se svađali oko prednosti različitih ispitnih komisija. Doktor Devine bio je leden i dostojanstven, Kitty neuobičajeno povučena. Isabelle je turpijala nokte, Geoff i Penny Nation su pozorno pratili izlaganje poput blizanaca Bobbsey, dok je Dianne Dare sve zainteresirano promatrala kao da su sastanci odsjeka najfascinantniji spektakl na svijetu.

Kada se sastanak završio, već je pao mrak, škola je bila pusta. Čak su i čistači otišli. Ostao je još samo Jimmy koji je polako i savjesno, strojem za laštenje prelazio preko parketa u donjemu hodniku. – Večer, šefe, reče mi dok sam prolazio. – Još je jedan dan za vama, ha?

– Imaš dosta posla vidim, rekoh. Otkako je Fallow suspendiran, Jimmy je obavljao sve vratareve poslove, a to nije lako. – Kada počinje raditi novi čovjek?

– Za dva tjedna, reče Jimmy dok mu se preko široka lica razvukao osmijeh. – Zove se Shuttleworth. Navija za Everton. Mislim da ćemo se dobro slagati.

Nasmiješih se. – A ti ne bi preuzeo taj posao?

– Ne, šefe, Jimmy odmahne glavom. – Previše gnjavaže.

Kad sam stigao do školskog parkirališta lijevalo je kao iz kabla. Automobil Nationovih je već izlazio sa svojega mjesta. Eric nema automobil – ima slab vid, uostalom, on praktički živi pokraj škole. Pearman i Kitty su još uvijek bili u uredu i sređivali neke papire-Otkako mu se supruga razboljela, Pearman se veoma oslanja na Kitty. Isabelle Tapi je popravljala šminku – samo bogovi znaju

Ako bi to moglo potrajati – a znam da od doktora Devinea ne mogu očekivati da me odbaci.

– Gospođice Dare, baš sam se pitao...

– Naravno, uskačite.

Zahvalih, te se smjestih na suvozačevo mjesto malene Corse Primijetio sam da i automobil, poput radnog stola, obično mnogo govori o naravi svojega vlasnika. Pearmanov je izuzetno neuredan. Nationi imaju naljepnicu na kojoj piše: NE SLIJEDI MENE, SLIJEDI ISUSA. Isabelle Tapi na ploči s instrumentima ima igračku Care Bear.

No Diannin je automobil uredan, čist i funkcionalan. Ni traga plišanim igračkama ili naljepnicama sa zabavnim sloganima. To mi se

svida; to je znak sređena uma. Da ja imam automobil, vjerojatno bi izgledao poput učionice 59, oplata od hrastovine i prašnjavi zeleni ljljan.

To sam rekao gospođici Dare i ona se nasmijala. – Nisam o tome razmišljala, reče skrećući na glavnu cestu. – To je poput pasa i njihovih vlasnika.

– Ili učitelja i njihovih šalica.

– Doista? – Po svemu sudeći gospođica Dare to nikad nije primijetila. Ona ima školsku šalicu (bijelu s plavim rubom) koju je dobila u kuhinji. Čini se kako je neuobičajeno lišena mušica za tako mladu ženu (ali moram priznati kako je baš i nemam s kime usporediti). Ali to je, čini mi se, dio njezina šarma.

Odjednom mi je palo na pamet kako bi se ona i mladi Keane mogli dobro slagati – i on je veoma ležeran za pripravnika – ali je upitah kako se slaže s ostalim novim učiteljima, samo je slegnula ramenima.

'Previše ste zauzeti? – usudih se upitati.

Ne sviđaju mi se. Piju i voze se s učenicima. Vrlo glupo.

Amen, složih se. Onaj si je idiot Light svakako ukaljao putaciju izvodeći glupave štosove u gradu. Easy je tek obič zamjenjivo Odijelo, Meek je hodajuća ostavka. – A što mislit o Keaneu?

– Nisam nikad s njime ozbiljno razgovarala. – Trebali biste. Mjesni dečko. Čini mi se da je vaš tip.

Rekoh vam da postajem sentimentaln. Premda nisam stvoren za to, ali ima nešto kod gospođice Dare što budi taj osjećaj u meni. Zmaj pripravnica, ako sam ikad vidio neku (iako izgleda puno bolje od većine Zmajeva koje sam poznavao). Jasno je vidim za trideset, četrdeset godina, izgleda poput Margaret Rutheford u filmu Najsretniji dani tvog života, mršavija ali jednako duhovita.

Znate, neobično je lako biti uvučen u taj način života. U Sv. Oswaldu vrijede drugačiji zakoni od onih u vanjskome svijetu. Jedan od njih tiče se vremena, ovdje ono prolazi mnogo brže negoli bilo gdje drugdje. Pogledajte mene, približavam se stotini, a ipak, kad se pogledam u ogledalo vidim onog istog dječaka kakav sam bio – samo sada taj dječak ima sijedu kosu, prevelike vrećice pod očima i pomalo neobuzdano držanje staroga razrednog klauna.

Pokušah – bezuspješno – dočarati nešto od toga Dianni Dare. Ali već smo se približavali mojoj kući. Kiša je prestala, zamolih je da me ostavi

na kraju uličice Dog jer sam želio pogledati svoju ogradu da provjerim ima li još grafita.

– Idem i ja s vama, reče ona skrećući za ugao. – Nema potrebe, uzvratih, ali ona je bila uporna i ja sam uvidio, kakve li ironije, kako se zapravo ona brine za mene – misao koja otrežnjuje, ali ne neugodno. Možda je bila u pravu, jer čim smo ušli u uličicu ugledasmo ga – svakako je bio preveli da ga se ne primijeti – ne samo grafit, već portret veličine mura

brkovima i svastikom, naslikan različitim bojama u spreju u nadnaravnoj veličini.

Polu smo minute samo piljili u to. Sprej je izgledao kao da se osušio. Tada me obuze gnjev, strahovit gnjev koji na trenutak ostavlja bez riječi, kakav sam osjetio možda tri, četiri puta u celoj svojoj karijeri. Izrazih ga sažeto, čistim anglosaksonskim jezikom; zaboravljajući profinjenost lingue latine. Jer sad sam znao tko je krivac, nisam nimalo sumnjao.

Osim malenog uskog predmeta koji sam primijetio u sjeni na dnu ograde ovoga sam puta prepoznao i stil. Bio je identičan karikaturi koju sam skinuo s oglasne ploče 3.S, karikaturi za koju sam odavno sumnjao da je djelo Colina Knighta.

– Knight? – ponovi za mnom gospođica Dare. – Ali on je pravi strašljivi miš.

Miš ili ne, sad točno znam. Uostalom, dječak je na mene kivan, mrzi me, ima podršku svoje majke i ravnatelja, a novine i tko zna koji još nezadovoljnici lukavo su ga ohrabрили. Podigoh uski predmet što se nalazio uz ogradu. Nevidljivi me je prst ponovno bocnuo; gnjev je poput otrova strujao mnome, isisavši svu boju iz svijeta oko mene.

– Gospodine Straitley? – Dianne je izgledala zabrinuto. – Jeste li dobro?

– Odlično. – Došao sam k sebi, još sam drhtao, ali su mi se misli razbistrile, a divljak se u meni smirio. – Pogledajte ovo. – To je kemijska, gospodine, reče Dianne. – To nije bilo kakva kemijska.

KO će znati ako ne ja, dovoljno sam je dugo tražio, prije negoli je pronađena u tajnome skrovištu u vratarevoj kućici. Je to kemijska koju je Colin Knight dobio, po riječima njegove majke vrijedila je 500 funti, a na njoj su bili inicijali CNK kako ne bi bilo zabune.

Utorak, 26. Listopada

SJAJAN POTEZ. ONO s KEMIJSKOM. ZNATE, TO JE KEMIJSKA MONT Blanc, jedna od jeftinijih, ali unatoč tome, puno iznad mojih mogućnosti. Iako ne biste tako rekli da me sada vidite. Nema više poliesterskoga sjaja, zamijenio ga je fini, neprobojni sloj profinjenosti, jedna od mnogih stvari što osim Nietzschea i ljubavi prema sorbetu pokupih od Leona. Što se tiče Leona, njemu su se uvijek sviđali moji murali. On nije bio baš neki umjetnik pa ga je fasciniralo što umijem stvoriti tako vjerne portrete.

Naravno, ja imah puno više prilika proučavati učitelje. Čitave su bilježnice bile ispunjene skicama – a što je najbolje, za mene je bila prava sitnica falsificirati bilo čiji potpis po Leonovoj želji, što je značilo da smo se i on i ja mogli nekažnjeno koristiti mnogobrojnim ispričnicama i dozvolama za izlazak iz škole.

Drago mi je što me taj dar nije napustio. Poslije podne se iskradoh iz škole za vrijeme slobodnog sata da dovršim mur – to nije bilo toliko riskantno kako se možda čini. Gotovo nitko ne koristi uličicom Dog osim Sunnybankera. Vratio me na početak osmoga sata. Sjajno je prošlo, nitko nije – primijetio, osim retardiranog Jimmyja koji je lično glavna 1115 a školskoj ogradi, i koji mi je uputio idiotski osmijeh kad ugledao za upravljačem.

Tada mi je kroz misli proletjele kako moram nešto poduzeti s Jimmyjem. Ne vjerujem da postoji opasnost da će me poznati, ali slabe karike uvijek ostaju slabim karikama, predugo je bila u lancu. Osim toga, njegova me nazočnost rijeđa. Fallow je debeo i lijen, ali Jimmy, sa slinavim usnama i blesavim osmijehom nekako je gori od njega. Čudi me stoje tako dugo opstao. Čudi me da ga Sv. Oswald – sa svojim ponosom i reputacijom – uopće trpi. Koliko se sjećam tada su ga primili kako bi pokazali da žele pomoći ugroženim članovima zajednice; bio im je jeftin, lako zamjenjiv, poput žarulje od četrdeset vata. S naglaskom na zamjenjiv.

U vrijeme ručka pošlo mi je za rukom neprimjetno ukrasti tri sitnice: tubu ulja za ventile trombona (jednoga od Straitleyjevih učenika, Japanca po imenu Niu), odvijač iz Jimmyjeva ormarića s alatom i, naravno, znamenitu kemijsku Colina Knighta. Nitko me nije vidio i nitko nije vidio kako su iskorišteni ti predmeti kada je za to došlo

vrijeme.

Ispravno tempirati vrijeme – izabrati pravi trenutak – najvažniji je čimbenik. Bilo mi je poznato da će Straitley i ostali lingvisti biti na večernjem sastanku (osim Grachvogela koji je dobio jednu od svojih migrena nakon neugodna razgovora s ravnateljem). Nakon sastanka svi će poći svojim kućama osim Pata Bishopsa, on obično ostaje u školi do osam ili devet uvečer. On nije trebao 111 problem, jer je njegov ured u donjemu hodniku, dva kata nize' Podaleko od odsjeka za jezike kako bi išta čuo.

Činilo mi se da sam ponovno u slastičarnici, Jimmy je, naravno, bio moja glavna meta, ali ako mi ovo uspije, kao bonus mogu srediti nekoga iz odsjeka. Pitanje je koga? Ne Straitleyja, naravno. Ne još. Za Straitl imam druge planove i oni se veoma dobro razvijaju. Scoone Devinea? Teagueicu?

Trebao je to biti netko tko ima prostorije u zvoniku, sama osoba koja neće nikome nedostajati, a najvažnije, netko ranjiv' poput hrome gazele koja zaostaje za krdom; netko bespomoćan – žena možda? – čija će nesreća izazvati pravi skandal.

Nametnuo se zapravo samo jedan izbor. Isabelle Tapi sa svojim visokim potpeticama i pripijenim džemperima, Isabelle koja redovito uzima slobodno radi PMS-a i koja je izlazila s praktički svakim članom nastavničkog zbora mlađim od pedeset godina (osim s Gerrvjem Grachvogelom koji ima drugačije sklonosti).

Njezin je kabinet u zvoniku, malo dalje od Straitleyjeva. To je neobična i hirovita malena prostorija, ljeti je tamo vruće, zimi hladno, prozori gledaju na sve četiri strane, a od vrata do nje vodi dvanaest uskih kamenih stuba. Nije baš praktična – u vrijeme kada je moj otac ovdje radio to je bila ostava, jedva je dovoljno velika da u nju stane cijeli razred. U njoj ni za živu glavu ne možete loviti signal na mobitelu. Jimmy mrzi tu prostoriju; čistači je izbjegavaju – uz uske je stube gotovo nemoguće dovući usisavač – a većina učitelja – ukoliko i sami nisu predavali u zvoniku – gotovo i ne zna da postoji.

Idealno, upravo ono što mi je potrebno. Pričekah do kraja nastave. Bilo mi je poznato kako Isabelle neće poći na sastanak odsjeka prije negoli popije kavu (i porazgovara s odvratnim Ligh-tom), pa mi je to dalo pet ili deset minuta vremena. Dovoljno.

Prvo pođoh u tu prostoriju, bila je prazna. Zatim izvadi odvijlač i

sjedoh na stube tako da su mi oči bile u ravnini s kvakom-Mehanizam je veoma jednostavan, sastoji se od četvrtastog KU koji spaja ručku i bravu. Kada se spusti ručka, klin se okrene, brava se otvori. Ništa lakše. Ukloni li se klin možete gurati i vući jcvaku koliko vas volja, ali vrata će ostati zaključana.

Brzo odvinuh kvaku s vrata, malo je otvorih i izvukoh klin. Zatim, pridržavajući nogom vrata kako se ne bi zatvorila, vratih vijke i kvaku na njihovo prijašnje mjesto. Tako. Izvana će se vrata otvoriti bez problema. Ali jednom kada se zatvore, onaj tko je unutra...

Naravno, nikada ne možete biti potpuno sigurni. Isabelle se možda neće vratiti u svoj kabinet. Možda čistači ovoga puta budu neuobičajeno temeljiti, možda Jimmy odluči zaviriti unutra. Ali sumnjam. Volim misliti kako poznajem Sv. Oswald bolje od većine, bilo je dovoljno vremena da se naviknem na njegove male rutine. Ipak, neizvjesnost je pola zabave, nije li? A ako ne upali, sutra mogu pokušati ponovno.

Sv. Oswald, klasična gimnazija za dječake srijeda, 27. Listopada

SINOĆ SAM LOŠE SPAVAO. MOŽDA ZBOG VJETRA, MOŽDA JER SU ME mučile misli o Knightovu podmuklome ponašanju, ili zbog iznenadnog pljuska što je poput artiljerijske paljbe odzvanjao malo poslije ponoći. Možda zbog mojih snova koji su bili toliko jasni da su me uznemirili više negoli u posljednjih nekoliko godina.

Prije spavanja popio sam nekoliko čaša crvenoga vina, sumnjam da bi Bevans to odobrio, kao ni mesnu pitu iz konzerve koju sam uz to pojeo. Probudio sam se u tri i trideset strahovito žedan, boljela me je glava i imao sam nejasan osjećaj kako najgore tek slijedi.

Rano krenuh u školu kako bih razbistrio misli i dao si dovoljno vremena da smislim strategiju ponašanja prema onome dječaku, Knightu. Još uvijek je lijevalo, pa kad stigoh do glavnih vrata bv-Oswalda kaput i šešir su mi bili natopljeni kišom.

Bilo je tek sedam četrdeset pet, na službenome parkiralištu bilo svega nekoliko automobila – ravnatelj, Bishopa i mala, poput neba plava Mazda Isabelle Tapi.

Upravo sam o tome razmišljao (Isabelle rijetko dolazi prije osam i deset uglavnom oko devet sati) kada iza sebe začuh kako se neki automobil približava velikom brzinom. Okrenuh se i ugledah

Pearmanov prljavi stari Volvo kako naglo skreće preko polupraznog parkirališta, ostavljajući za sobom isprekidane tragove kočenja na mokrome asfaltu. Kitty Teague je bila na suvozačevu mjestu. Oboje su izgledali napeti dok su prilazili zgradi – Kitty se pokušavala zaštititi od kiše presavijenim novinama, Pearman je hodao veoma brzo.

Pomislih kako se možda radi o lošim vijestima u vezi s Pearmanovom ženom, Sally. Vidio sam je samo jednom nakon terapije, pod širokim je hrabrim osmijehom izgledala izmučeno i žučkasto, sumnjao sam da je njezina smeđa kosa zapravo vlasulja.

Ali kada je Pearman ušao s Kitty za petama, znao sam da se radi o nečemu mnogo gorem. Lice mu je bilo ispijeno. Nije mi uzvratilo pozdrav, jedva da me je primijetio kad je gurnuo vrata. Iza njega Kitty ulovi moj pogled i brižne u plač. To me je zateklo, pa kad sam napokon došao k sebi kako bih upitao što se događa, Pearman je već nestao niz srednji hodnik dok je za njim na ulaštenu parketu ostao samo trag mokrih cipela.

– Zaboga, što se dogodilo? – upitah.

Pokrila je lice rukama. – Radi se o Sally, reče. – Netko joj je poslao pismo. Stiglo je jutros. Otvorila ga je za doručkom.

Pismo? – Znao sam da su Sally i Kitty oduvijek bile bliske, ali Kittyna se uzrujanost činila pretjeranom. – Kakvo pismo? – a trenutak je izgledala kao da mi nije u stanju odgovoriti.

Pogledala me očima umrljanim ostacima šminke i tiho pismo. O Chrisu i meni.

Zatim rekla:

– Doista? – Trebao mi je trenutak da shvatim što ona Kitty i Pearmanl Pearman i gospođica Teague.

Zacijelo starim, pomislih, nikad nisam posumnjao. Znao sam da su prijatelji, da ga Kitty podržava – često i više negoli što t služba zahtijeva. Ali sada je sve izašlo na vidjelo, iako sam se trudio da ne saznam. Kako su to tajili od bolesne Sally, kako su se nadali da će se jednoga dana vjenčati, a sada... sada...

Poveo sam Kitty u zbornicu, pripremio čaj; čekao sam sa šalicom deset minuta ispred ženskoga zahoda. Napokon je Kittv izišla, očiju crvenih kao u kunića pod svježim slojem bež pudera Ugledala je čaj i ponovno briznula u plač.

Nikad to ne bih pomislio o Kitty Teague. U ovih osam godina stoje

radila u Sv. Oswaldu nikad je nisam vidio ovakvu. Ponudih joj svoju maramicu i pružih čaj s osjećajem nelagode. Poželio sam (osjećajući grižnju savjesti) da je preuzme netko kvalificiraniji – možda gospođica Dare.

– Jesi li dobro? – (Nespretna gambit dobronamjerna muškarca.)

Kittv odmahne glavom. Naravno da nije bila dobro, to sam čak i ja shvaćao, ali sako od tvida nije poznat po svojem *savoir fair*⁴¹ sa suprotnim spolom, ali morao sam nešto reći.

– Želiš li da odem po nekoga?

Mislio sam na Pearmana. On je šef odsjeka, pomislih, i sve je to zapravo njegova odgovornost. Ili Bishopa, on se obično bavi emocionalnim krizama uposlenika. Ili Marlene – da! – zapljusnuo me je val olakšanja i nježnosti kad se sjetih tajnice, njezine učinkovitosti onoga dana kad mi je pozlilo, njezine neposrednosti s dječacima. Sposobna Marlene izdržala je razvod braka i gubitak voljene osobe i nije se slomila. Ona će znati što treba učiniti, a ne zna, barem zna šifru bez koje se nijedan muškarac ne može dati da će uspješno komunicirati s uplakanom ženom. Upravo izlazila iz Bishopova ureda kada sam stigao 'ezina stola. Pretpostavljam da ja, kao i svi ostali, računam njezinu pomoć kao na nešto što se samo po sebi razumije. – Marlene, pitam se biste li... – započeh.

Odmjerila me dobro hinjenom strogošću. – Da, gospodine Straitley. – Uvijek me zove – gospodin Straitley, iako je svi učitelji već godinama zovu Marlene. – Jeste li napokon pronašli svoj dnevnik?

– Nažalost nisam.

– Hm. To sam si i mislila. O čemu se sada radi?

Objasnih što se događa s Kitty ne ulazeći u detalje.

Marlene je izgledala zabrinuto. – Nijedno zlo ne dolazi samo, reče ona malodušno. – Znače, ponekad se pitam zašto se uopće mučim s ovim mjestom. Pat se uništava od posla, svi su na iglama zbog inspekcije, a sada i ovo...

Na trenutak je izgledala tako izmučeno pa osjetih grižnju savjesti što sam joj se obratio.

– Ma ne, sve je u redu, reče Marlene kada je vidjela moj izraz lica. – Prepustite to meni. Vaš odsjek ionako ima previše problema koje treba

⁴¹ *Savoir fair*, franc., umijeće ophođenja.

riješiti.

Tu je bila u pravu. Odsjek se danas sveo na mene, gospođicu Dare i Ligu naroda. Doktor Devine je imao administrativnih poslova, Grachvogel je bio odsutan (ponovno), a jutros, za vrijeme svojih slobodnih satova zamjenjivao sam francuski u prvom razredu gospođice Tapi i Pearmanov treći razred te imao rutinsko ocjenjivanje rada još jednog novog učitelja. Ovoga puta se radilo o besprijeleornome Easyju.

Knight je bio odsutan pa ga nisam mogao pozvati na red zbog toga, niti mu reći kako sam pronašao njegovu kemijsku na mjestu prijestupa. Umjesto toga, napisan detaljni opis događaja i jedan primjerak dostavih Patu Bishopu a dr gospodinu Beardu koji je, osim što je šef odsjeka za informatiku i šef svih trećih razreda. Ja mogu čekati, sada imam dok Knightovih rabota i jedva čekam da uskoro dobijem priliku d ga sredim. U neku ruku odgođeno zadovoljstvo.

Za vrijeme odmora preuzeo sam Pearmanovo dežurstvo na hodniku, a nakon objeda sam u dvorani nadgledao njegovu Tapijičinu, Grachvogelovu i svoju grupu, dok je vani lijevalo bez prestanka. S druge strane hodnika za vrijeme cijeloga dugačkog poslijepodneva u ravnateljjev ured ljudi su neprekidno ulazili i izlazili iz njega.

Tada mi je, pet minuta prije kraja nastave, Marlene uručila Patov službeni poziv. Pat je bio u svojem uredu s Pearmanom, izgledao je napeto. Gospođica Dare sjedila je pokraj radnoga stola, suosjećajno me pogledala kada sam ušao pa sam znao da smo u nevolji.

– Zar me zovete radi maloga Knighta? – Zapravo, iznenadio sam se što ga nisam vidio kako čeka ispred Patova ureda. Možda je Pat već razgovarao s njime, pomislih, iako po pravilima nijedan učenik ne smije biti ispitan dok ja ne popričam sa zamjenikom ravnatelja.

Na trenutak se na Patovu licu vidjelo kako nema pojma o čemu govorim. Zatim odmahne glavom. – Oh, ne. Time se može pozabaviti Tony Beard, on je šef cijele godine, nije li? Ne. Radi se o incidentu koji se zbio prošle noći. Nakon sastanka. – Pat je pogledao u svoje ruke, najbolji znak kako problem nadilazi njegove mogućnosti. Vidio sam da su mu nokti u groznome stanju; izgrizao ih je gotovo do krvi.

– Kakvome incidentu? – upitah.

Trenutak je izbjegavao moj pogled. – Sastanak se završio ma poslije šest, reče.

– Tko je, potvrdih. – Gospođica Dare me je odvezla kući. – Znam,

reče Pat. – Svi su otišli po prilici u isto vrijeme, osim diče Teague i gospodina Pearmana, oni su se zadržali još dvadesetak minuta.

Slegnuli ramenima. Pitah se kamo ovo vodi i zašto je tako služben. Pogledah Pearmana, ali po njegovu izrazu lica nisam mogao ništa dokučiti.

– Gospođica Dare mi kaže kako ste sreli Jimmyja Watta u donjemu hodniku kada ste izlazili iz zgrade, reče Pat. – Laštio je podove i čekao da svi iziđu kako bi zaključao. – Da, tako je, rekoh. – Zašto? Što se dogodilo? – To možda objašnjava Patovo držanje, pomislih. Jimmyja je, kao i Fallowa, uposlio upravo Pat i tada je zbog toga morao izdržati dosta kritike. Ipak, Jimmy je uvijek prilično dobro obavljao svoj posao. Znalo se da nije osobito pametan, ali bio je odan, a to je ono što se u Sv. Oswaldu doista cijeni.

– Jimmy Watt je otpušten nakon sinoćnjega incidenta. – Nisam mogao vjerovati. – Kakvog incidenta? – Gospođica Dare me pogleda. – Čini se kako nije pregledao sve učionice prije zaključavanja. Isabelle je nekako ostala zaključana, uspaničila se, poskliznula se na stubama i slomila gležanj. Nije mogla izići sve do šest sati jutros. – Je li s njome sve u redu? – Je li s njome ikad sve u redu?

Morao sam se nasmijati. Bio je to uobičajeni humor Sv. Oswalda, a žalostan izraz lica zamjenika ravnatelja učinio ga je još smješnijim. – Ah, samo naprijed, smij se, – reče Pat oštro, – ali zen je službeni prigovor. Umiješalo se povjerenstvo za zdravlje i sigurnost. – To znači Devine. – Izgleda daje nešto proliveno po stubama – ulje, tvrdi ona.

– Oh. – Znači ipak nije zabavno. – Ali zacijelo možeš porazgovarati s njome.

– Vjeruj mi, već jesam. – Pat uzdahne. – Čini se kako je gospođica Tapi uvjereni da se tu ne radi samo o Jimmyjevoj pogrešci. Ona izgleda drži kako je to bilo namjerno. I vjeruj mi, ona dobro zna svoja prava.

Naravno da ih zna. Takve ih osobe uvijek znaju. Doktor Devine je bio njezin sindikalni predstavnik. Nagađao sam kako ju je već upoznao s kakvom odštetom može računati. Podnijet će zahtjev zbog ozljede na radu, tužbu zbog invalidnosti (zacijelo nitko nije mogao očekivati da dolazi na posao sa slomljenim gležnjem), te za naknadu štete radi nemara škole i pretrpljenih duševnih boli. Ma čega god se sjetite ona će zbog toga tužiti: zbog zadobivenih ozljeda, boli u leđima, kroničnog umora, bilo čega. Ja ću je morati zamjenjivati idućih dvanaest mjeseci.

Što se tiče publiciteta – Examiner će oko toga dići veliku galamu. Zaboravite Knighta. Tapi, dugih nogu i s izrazom hrabre mučenice bila je puno veća vijest.

– Kao da nemamo drugih problema i to baš prije inspekcije, ogorčeno reče Pat. – Reci mi, Roy, spremaju li se još kakvi skandali o kojima bih trebao znati?

Petak, 29. listopada

DRAGI, STARI BISHOP. KAKVA SLUČAJNOST DA BAŠ TO PITA. JA ZAPRAVO znam za još dva skandala, jedan je upravo počeo izbijati, nadire polagano ali neizbježno, poput plimnoga vala, dok se drugi lijepo razvija.

Koliko primjećujem, književnost je puna utješnih gluposti o onima koji umiru. Opisuje se njihova smirenost, njihovo razumijevanje. Iz vlastita iskustva znam kako oni na umoru mogu biti jednako okrutni i nemilosrdni poput onih koje tako nevoljko ostavljaju za sobom. Sally Pearman je jedna od takvih. Vjerujući tom jedinom pismu (jedan od mojih najboljih uradaka moram priznati) posegnula je za uobičajenim klišejima: promijenila je fave, nazvala odvjetnika, poslala djecu baki, izbacila suprugovu odjeću na travnjak. Pearman, naravno, ne umije lagati. Gotovo kao da je želio biti otkriven. Izgledao je jadno, ali očito mu je laknulo. Veoma katolički. Ali to mu pruža utjehu. Teague je pak druga priča. Sada nema nikoga da je Pearman, napola zdrobljen svojom mazohističkom krivih, njom, jedva da s njome razgovara, više je i ne gleda u oči jer je zapravo smatra krivom – ta ona je žena – i dok mu obavijena maglicom nostalgije zbog grižnje savjesti, najednom ponovno postaje draga, Kitty zna da se s njome nikada neće moći nadmetati.

Danas nije došla u školu. Očito zbog stresa. Pearman je održ svoje satove, ali se doima veoma rastreseno, a bez Kitty da m pomaže strahovito je neorganiziran. Zato mnogo griješi, nije se pojavio ocijeniti Easyja, zaboravio je dežurati za vrijeme objeda cijeli je odmor tražio hrpu sastava iz književnosti šestoga razreda koje je stavio na pogrešno mjesto (oni su u Kittynu ormariću u tihoj sobi, ja to znam jer ih tamo stavih).

Nemojte me krivo shvatiti. Nemam ništa protiv tog čovjeka, ali moram nastaviti, a puno je učinkovitije ići po odsjecima – po

blokovima, ako vam se tako više sviđa – negoli raspodijeliti napore na cijelu školu.

Što se tiče mojih ostalih projekata. Tapina mala nezgoda nije završila u današnjim novinama. Dobar znak. Znači Examiner tu priču čuva za vikend, ali sudeći po glasinama, Isabelle je veoma ojađena, za svoju patnju krivi Školu (konkretno Pata Bishopa – izgleda da u odsudnome trenutku nije pokazao dovoljno suosjećanja) pa očekuje punu podršku sindikata i velikodušnu nagodbu na sudu ili izvan njega.

Grachyogela ponovno nema. Čujem kako je jadnik sklon migrenama, ali vjerujem kako se prije svega radi o uznemirujućim telefonskim pozivima koje u zadnje vrijeme dobiva. Od one večeri kada je bio vani s Lightom i dječacima ne izgleda baš veselo. Naravno, živimo u doba jednakosti – ne smije bi i rasne, religijske ili spolne (ha!) diskriminacije – ipak, on do zna koliko je osjetljivo biti homoseksualac u školi za dječake p se pita kako se je to odao i tko je opazio.

U normalnim bi okolnostima možda zamolio Pearmana za – li Pearman je imao vlastitih problema, a doktor Devine.

Dobro. Ali tko zna, možda mu se to obije o glavu. Uz malu pomoć sa strane, naravno.

A Jimmy Watt? S njim je gotovo, zamijenit će ga ekipa profesionalnih čistača iz grada. Nikome nije doista stalo osim blagajniku (profesionalni su čistači skuplji, rade po ugovoru i znaju svoja prava) i možda Bishopu, koji je slab na beznadne slučajeve (poput mojega oca, na primjer) i koji bi rado bio Jimmyju pružio još jednu priliku. Za razliku od njega, ravnatelj je uspio udaljiti slaboumnog Jimmyja s teritorija škole zapanjujućom (i ne posve zakonitom) brzinom (to će biti zanimljiva tema za Krticu kad se na priču o Tapi slegne prašina). U protekla je dva dana uglavnom zatvoren u svojem uredu, komunicira s ostalima samo putem interkoma i preko Boba Strangea, jedinoga člana više uprave koji je ostao potpuno ravnodušan na sve te tričave događaje.

Što se tiče Roya Straitleyja, nemojte misliti da ga smetnuh s uma. On je najviše od svih u mojim mislima. Ali strahovito je zauzet dodatnim obvezama, što mi odgovara dok ulazim u sljedeću fazu svojega rušilačkog plana. Ipak, fino se kuha na laganoj vatri. Jučer poslije objeda zatekoh se u prostorijama za informatiku. Iz hodnika je dopirao njegov glas pa tako Posve slučajno začuh Straitleyjev razgovor s

Beardom u vezi s a) Johnom Knightom i b) Adrianom Meekom, novim učiteljem Informatike.

– Ali ja nisam napisao loš izvještaj o njemu, pobuni se Straitley. – Sjedio sam na njegovu satu, ispunio formular s nekoliko umjerenih opaski. To je sve.

– Loše održavanje discipline, reče Beard čitajući s formula – Slabo vođenje nastave. Nedovoljno zanimljiv učenicima To zove nekoliko umjerenih opaski?

Nastala je stanka dok je Straitley proučavao upitnik. – Ja ovo nisam napisao, reče napokon.

– Pa rukopis se čini vašim.

Nastala je još jedna, duža stanka. Mamillo me da iziđem iz prostorije za informatiku samo radi jednog pogleda na Straitleyjevo lice, ali odlučih kako ipak neću. Nije bilo pametno pretjerano se izlagati pažnji, pogotovo ne na skorašnjemu mjestu zločina.

– Ja to nisam napisao, ponovi Straitley.

– Pa tko je onda?

– Doista ne znam. Neki šaljivčina.

– Roy... – U Beardovu se glasu čula nelagoda. Taj mi je ton već otprije bio poznat: napet, napola popustljiv ton čovjeka koji ima posla s moguće opasnim luđakom. – Čujte, Roy, nemam ništa protiv pravedne kritike. Znam da mladi Meek nije najpametniji učitelj kojega smo imali...

– Ne, reče Straitley. – Nije, ali nisam ga loše ocijenio. Ne možete to odložiti u evidenciju jer ja to nisam napisao.

– Naravno, Roy, ali...

– Ali što? – U Straitleyjevu se glasu sada čula napetost. Nikad nije volio imati posla s Odijelima i bilo mi je jasno da ga sve to ljuti.

– A jeste li sigurni kako možda niste... pa... zaboravih što ste napisali?

– Kako to mislite zaboravio!

– Pa, mislim, možda ste bili u žurbi, ili... – krih rukom usta i tiho se nasmijah. Beard nije prvi natuknuo kako Roy Straitley popušta, izrazimo li se njegovim riječima. Već usadih tu pomisao u nekoliko glava, dući da je bilo dovoljno slučajeva Straitleyjeva ponekad i eičnog ponašanja, kronične zaboravljivosti, sitnica što su mu stajale, ta im se ideja više nije činila nevjerojatnom. Straitleyju tako nešto naravno nije

palo na pamet.

– Gospodine Beard, možda se približavam Stotini, ali sam daleko od senilnosti. A sada dajte da prijedemo na ono što je doista važno. – (Pitam se što će Meek reći kada mu kažem kako Straitley smatra izvješće o njegovu radu nevažnim.) – Možda ste pronašli malo slobodnog vremena u svojoj pretrpanoj satnici i pročitali moje izvješće o Colinu Knightu.

Za svojini se kompjuterom ponovno nasmijah. – Ah, Knight, reče tiho Beard. Ah, Knight.

Kao što rekoh mogu se poistovjetiti s dječakom kao što je Knight. Iako smo veoma različiti -ja bijah neusporedivo čvršće, opakije dijete, sposobnije da preživi na ulici – ali s više novca i boljim roditeljima možda bismo bili isti. Knight je veoma ogorčen i to mogu iskoristiti, neprijazan je, pa ne postoji velika opasnost da će se ikome povjeriti sve do trenutka kada više neće biti moguće krenuti natrag. Kada bi želje bili konji, kako smo govorili kao djeca, tada bi staroga Straitleyja prije mnogo godina pregazio stampedo konja. Ovako, poučavam Knighta stvarima ne posve vezanim za nastavu i u tome se, ako ni u čemu drugome, pokazao kao sposoban učenik.

Nije bilo potrebno mnogo. Ispočetka se ništa nije moglo vezati sa mnom, tu i tamo koja riječ, koje ohrabrenje. – Zamisli a Ja vodim tvoj razred, a ne Straitley, rekoh mu dok me je za vrijeme dežurstva slijedio poput šteneta. – Budeš li imao kakav problem i osjetiš da o tome ne možeš razgovarati s njime, obrati se meni.

Knight je tako i postupio. Već me tri tjedna gnjavio svoj' patetičnim prigovorima, svojim sitničavim pritužbama. Nitk ga ne voli, učitelji mu stalno nešto zamjeraju, učenici ga zovi bezveznjakom i luzerom. Neprekidno je jadan, osim kada se raduje nesreći drugoga učenika. Zapravo on je izvrsno oruđe za širenje sitnih glasina, uključujući i nekoliko o sirotome gospodinu Grachvogelu, čija je odsutnost zamijećena i o kojoj se gorljivo raspravljalo. Kada se vrati – ako se vrati – najvjerojatnije će ugledati detalje svojega privatnog života – okićene dodacima učenika – oslikane na stolovima i zidovima zahoda po cijeloj školi.

Većinu vremena Knight voli prigovarati. Ja ga suosjećajno slušam; i iako sada već odlično shvaćam zašto Straitley ne voli to derište, moram reći kako me oduševljava napredak mojega učenika. Lukavošću,

neprijaznošću, čistom neopisivom pakošću Knight je prirodno nadaren.

Šteta što mora otići, ali, kako bi možda rekao moj stari tata, ne možeš napraviti omlet a da ne ubiješ nekoliko ljudi.

Sv. Oswald, klasična gimnazija za dječake petak, 29. listopada

TA BUDALA BEARD. TA NEIZLJEČIVA GLUPA BUDALA. KOMJE SAMO palo na pamet da bi on mogao biti dobar šef godine? Počeo je time što je praktički ustvrdio kako sam senilan zbog idiotskog izvješća o Meeku, a zatim se usudio posumnjati u moj sud o Colinu Knightu. Možete li vjerovati, zatražio je dodatne dokaze. Htio je znati jesam li razgovarao s dječakom.

Razgovarao s njime? Naravno da sam razgovarao s njime, i ako je ikad neki dječak lagao... Vidite mu to u očima, kako mu pogled neprestano bježi ulijevo, kao da tamo nečega ima, možda toaletnog papira na mojoj cipeli, ili mlaka koju valja izbjeći. Toi se to i u njegovu krotkom pogledu, pretjeranoj reakciji, nizu – Vjerujte mi, gospodine – i – Kunem vam se, gospodine – po lukavome držanju onoga koji zna više.

Naravno, znao sam da će sve to prestati kad mu pokažem !jsku. Pustih ga da govori. Zaklinjao se, kleo se majčinim životom, ali tada mu pokazah kemijsku, njegovu kemijsk njegovim inicijalima, pronađenu na mjestu prijestupa.

Zinuo je. Lice mu se izdužilo. Bili smo sami u zvoniku vrijeme objeda. Dan je bio lijep i sunčan, dječaci su u dvorišt naganjali jesen. Iz daljine sam mogao čuti kako kliču, poput galebova na vjetru. I Knight ih je mogao čuti, čeznutljivo se napola okrenuo prema prozoru.

– Onda? – Pokušah ne likovati previše. Napokon, on je bio tek dijete. – To jest tvoja kemijska, zar ne, Knight?

Tišina. Knight je stajao s rukama u džepovima, naočigled se nekako skupio. Znao je da je situacija ozbiljna, da bi mogao biti izbačen iz škole. Vidjelo se to po njegovu licu – ljaga u životopisu, majčino razočaranje, očev bijes, pokvareni životni izgledi. – Nije li tako, Knight?

Tiho je kimnuo.

Poslah ga šefu godine, ali on nikada nije stigao do njega. Brasenose ga je kasnije toga poslijepodneva vidio na autobusnoj stanici, ali nije

tome pridao značaj. Možda je bio naručen kod zubara ili se je odlučio nakratko iskrasti do dućana s pločama ili u kafić. Nitko se drugi ne sjeća da ga je vidio, dječaka obješene kose u odori Sv. Oswalda s crnom sintetičkom naprtnjačom, izgledao je kao da su se svi problemi ovoga svijeta spustili na njegova pleća.

– O, da, porazgovarao sam s njime. Nije puno govorio. Ne nakon što sam mu pokazao kemijsku.

Beard je izgledao zabrinuto. – Ah, tako. I što ste mu točno rekli?

– Rekao sam mu da mu ponašanje ne valja.

– Je li još netko bio prisutan?

Sad mi je bilo dosta. Naravno da nije bilo nikoga, ta tko bi bio prisutan tog vjetrovitog poslijepodneva u vrijeme objeda događalo tisuću dječaka? – Što se događa, Beard? – zahtijevao odgovor. – Jesu li se roditelji žalili? Je li to? Ili su shvatili kako je njihov sin lažac da ga jedino zbog Sv. Oswalda nisam prijavio policiji?

Beard duboko uzdahne. – Mislim da bismo raspravu trebali nastaviti na drugom mjestu, rekao je s nelagodom (bilo je m sati ujutro i mi smo se nalazili u gotovo pustom donjem hodniku). – Želim da Pat Bishop bude prisutan, ali njega nema u uredu i ne mogu ga dobiti na telefon. O, Bože. – Uto čupne svoje tanke brkove. – Doista vjerujem kako bismo trebali nastaviti ovaj razgovor uz nazočnost odgovarajućih ljudi...

Upravo htjedoh zajedljivo replicirati o šefovima godina i odgovarajućim ljudima, kada se pojavi Meek. Otrovnno me pogleda, zatim se obrati Beardu. – Imamo problem u kabinetu za informatiku, reče svojim bezbojnim tonom. – Mislim da biste trebali pogledati.

Po Beardu se vidjelo da mu je laknulo. Problemi s kompjuterima bili su njegovo područje. Tu nije bilo neugodna dodira s ljudskim bićima, nije bilo nelogičnosti i laži, ništa osim strojeva koje treba programirati i dekodirati. Znao sam da je u ovome tjednu neprekidno bilo problema s kompjuterima – virus, objasnili su mi – pa je posljedica, na moje oduševljenje, bilo to da ne radi e-mail, te su predavanja iz informatike na nekoliko dana prognana u knjižnicu.

– Oprostite, gospodine Straitley... – Ponovno taj pogled, poput čovjeka koji je u posljednji čas dobio odgodu smrtne kazne. – Dužnost zove.

Bishopovu (rukom pisanu) poruku pronađoh u svojem pretincu pred kraj stanke za objed. Nažalost ne prije, premda tvrdi kako ju je ubacila

tamo za vrijeme jutarnje probe. A jutro je bilo krcato problemima.

Pearman se pravi (glumi) kako je sve u redu, ali je raskuštran i blijed s dubokim podočnjacima. Čuo sam Marlene (ona uvijek sve zna) da je prethodnu noć proveo u škr čini se kako kod kuće nije bio sve od utorka, kada je anonim pismo razotkrilo njegovu dugogodišnju nevjeru. Kitty krivi, kaže Marlene, drži da je iznevjerila Pearmana, pita se je li kriva što je tajanstveni doušnik saznao istinu.

Pearman tvrdi da nije, ali i dalje je na distanci. Tipičan muškarac, kaže Marlene, previše je zaokupljen svojim problemima kako bi primijetio da je jedna Kitty potpuno izvan sebe.

Imam dovoljno zdravog razuma da to ne komentiram. Ne volim se stavljati ni na čiju stranu. Samo se nadam da će Pearman i Kitty nakon ovoga moći nastaviti raditi zajedno. Maska mi je pomisao izgubiti jednoga od njih, pogotovo ove godine kada je toliko toga krenulo naopako.

Ipak, tu je i malena utjeha. Eric Scoones se iznenada pokazao kao izvanredna podrška u tom odjednom krhkom svijetu. S njime je teško u najboljim uvjetima, ali u trenucima krize on je u svojem elementu, preuzima Pearmanove obveze bez prigovora (čak s izvjesnim užitkom). Naravno, on ne bi imao ništa protiv da bude šef odsjeka. Možda bi čak bio dobar u tome – iako mu nedostaje Pearmanov šarm, on je veoma pedantan u svim administrativnim poslovima. Ali s godinama je postao ogorčen te samo u trenucima krize vidim pravoga Erica Scoonesa, mladića kojega sam poznao prije trideset godina, savjesnog, poduzetnog, mladog čovjeka; pravog vruga u razredu, neumornog organizatora, nadobudnoga mladog reformatora.

Sv. Oswald zna kako sve to isisati iz čovjeka. Snagu, ambiciju, snove. O tome sam razmišljao dok sam sjedio u zbornici minuta prije kraja stanke za objed, sa starom smeđom šalicom u jednoj ruci i ustajalim kolačićem za probavu u drugoj (iz zali zbornice; iako vjerujem da bih za svoj novac trebao dobi i bolje). U ovo je vrijeme zbornica uvijek puna, poput željezni kolodvora s kojega putnici odlaze na različita odredišta. Tu su i uobičajeni – putnici, svi na svojim mjestima: Roach, i jeht (neuobičajeno tih) i Easy, sva trojica koriste dodatnih pet minuta s Daily Mirrorom prije početka poslijepodnevne nastave. Monument spava, Penny Nation je s Kitty u djevojačkome kutu, gospođica Dare čita knjigu, mladi Keane je nakratko svratio

predahnuti nakon dežurstva.

– Ah, da, gospodine, reče kada me je ugledao. – Traži vas gospodin Bishop⁴². Mislim da vam je poslao poruku.

Poruku? Zasigurno e-mail. Taj tip ne odustaje.

Bishopa pronađoh u njegovu uredu, piljio je u kompjuter s naočalama za čitanje. Isti čas ih je skinuo (strahovito drži do svojega izgleda, a te malene okrugle naočale više bi odgovarale starijemu učenjaku negoli bivšemu igraču ragbija). – Prokleta ti je dugo trebalo.

– Oprosti, tiho odgovorih. – Nisam vidio tvoju poruku. – Gluposti, reče Bishop. – Nikad se ne sjetiš provjeriti mail. Dosta mi je toga, Straitley. Dosadilo mi je što te moram pozivati u svoj ured poput slabijeg učenika petog razreda koji nikad ne predaje zadaću.

Morah se nasmijati. Premda se trudi, bogovi mu pomogli – a kad se ljuti doista je iskren, nimalo nalik na ravnatelja. – Vere dičiš⁴³? – pristojno upitah.

– Smjesta prekini s time, reče Bishop. – U govnilima smo do ti si, dođavola, za to kriv.

– U čemu je problem? Još jedna – pomislih – kako se ovoga puta radi o Pooleyjevu blejzeru iako vjerujem da bi se time puno radije osobno pozaba Bob Strange.

– Gore od toga, odgovori Pat. – Radi se o Colinu Knight Zbrisao je.

– Molim?

Pat je piljio u mene. – Jučer, nakon vašega razgovora u vrijeme objeda. Uzeo je svoju torbu, otišao i nitko – ama baš nitko – ni njegovi roditelji, ni prijatelji, nijedan prokleti čovjek nije ga otad vidio.

Nedjelja, 31. Listopada

PREDVEČERJE SVIH SVETIH. UVIJEK MI JE BILO DRAGO. PUNO DRAŽE od Noći krijesova, neukusne proslave (uostalom, uvijek mi se činilo neprimjerenim da djeca slave jezivu smrt čovjeka čiji je jedini grijeh bio što se usudio izraziti ideje što su nadmašivale njegov položaj u društvu).

⁴² Šahovska figura lovac (kod nas korišten često i njemački naziv laufer) na engleskom jeziku zove se "Bishop"

⁴³ Vere dičiš, lat. Doista?

Istina je, Guy Fawkes⁴⁴ mi je oduvijek bio drag. Možda zato što se nalazim u istom položaju kao i on, usamljeno kujem urote, a svojemu se čudovišnom neprijatelju mogu suprotstaviti samo svojim umom. Ali Fawkesa su izdali. Ja nemam saveznike, nikoga s kime mogu raspraviti svoje eksplozivne spletke, pa ako me otkriju, kriva će biti moja neopreznost ili glupost a ne netko drugi.

To me saznanje ohrabruje, jer moj je posao samotan i često Poželim imati nekoga s kime bi bilo moguće podijeliti pobjede, ali i svakodnevne brige pobunjenika. Ali ovaj tjedan označava kraj jedne faze mojega pohoda. Uloga pikadora⁴⁵ je završena, kucnuo je čas da je matador preuzme.

Knight je bio prvi na popisu.

U neku ruku šteta. Bio mi je od velike pomoći u ovom trim stru, i ja, naravno, nemam ništa protiv njega osobno, ali on h' kad-tad morao biti uklonjen jer previše zna (bio on toga svjestan ili ne) i ne mogu mu dopustiti da i dalje sudjeluje u igri.

Naravno, očekujem krizu. Poput svakoga umjetnika volim provocirati, a Straitleyjeva reakcija na moje maleno umjetničko djelo na stražnjoj ogradi njegova vrta svakako je nadmašila moja očekivanja. Također se moglo očekivati da će pronaći kemijsku te da će se logičan zaključak nametnuti sam.

Kao što već rekoh, svi su tako predvidivi, ti učitelji Sv. Oswalda. Pritisnete gumbе, uključite prekidače i gledate ih kako se kreću. Knight je bio spreman, kao i Straitley. Za nekoliko kutija Camela Sunnybankeri su rado pristali potaknuti starčevu paranoju. Isto učinih i s Colinom Knightom. Sve je bilo na svojem mjestu, obojica sudionika spremni za borbu. Preostaje još samo konačni obračun.

Naravno, bilo je jasno da će se meni obratiti. Zamisli da ti nije on razrednik, možeš se obratiti meni, rekoh mu jednom prilikom i on je to učinio. U četvrtak poslije objeda dotrčao mi je sav u suzama, jadničak, i sve mi ispričao.

– Sad se lijepo smiri, Coline, rekoh vodeći ga prema malenome, rijetko korištenome uredu u srednjemu hodniku. – Za sto te je točno

⁴⁴ Guy Fawkes (1570.-1606.) engleski vojnik, član grupe urotnika koji su 5. studenog pokušali dići u zrak zgradu engleskog parlamenta.

⁴⁵ Pikador – onaj koji u koridi kopljem i strelicama razdražuje bika.

gospodin Straitley optužio?

Ispričao mi je, obilno slineći, obuzet samosažaljenjem.

– Razumijem.

Srce mi je stalo bi . isplatio.

– Što da radim? – Bio je gotovo histeričan, od straha usiljena smežurana poput suhe šljive. – Reći će mojoj mami, pozvat policiju, možda me čak isključe iz škole... – Ah, isključenje iz škole Najgore poniženje. Na skali stravičnih posljedica nadilazi čak roditelje i policiju.

– Nitko te neće isključiti, odlučno mu rekoh.

– Otkud znate?

– Coline, pogledaj me. – Stanka. Colin je histerično odmahivao glavom. – Pogledaj me.

Poslušao me je i dalje drhteći, ali histerija se polako počela stišavati.

– Slušaj me, Coline, rekoh. Kratke rečenice, gledanje u oči, odlučno držanje. Učitelji se koriste tom metodom kao i liječnici, svećenici i ostali iluzionisti. – Pažljivo me slušaj. Neće te isključiti. Učini onako kako ti kažem, pođi sa mnom i sve će biti u redu.

Čekao me je kao što smo se dogovorili na autobusnoj stanici blizu službenoga parkirališta škole. Bilo je deset minuta do četiri i već se smrkavalo. Izidoh s nastave (prvi put) deset minuta ranije, na ulici nije bilo nikoga. Zaustavih automobil preko puta stanice. Knight je sjeo na suvozačevo mjesto, bio je blijed, pun straha ali i nade. – Sve je u redu, Coline, blago mu rekoh. – Vozim te kući.

Jel mi to bio plan. Doista nije. Nazovite to pretjeranom odvažnošću ali kad smo se toga poslijepodneva udaljavali od ulice zamagljenom sitnom listopadskom kišom, još uvijek mi nije bilo posve jasno što ću učiniti s Colinom Knieht Po prirodi sam perfekcionista. Volim da sve bude na svom mjestu. Ali ponekad se je ipak bolje osloniti na instinkt 7 Leon me je tome naučio, i moram priznati kako su neki od mojih najboljih poteza bili oni neplanirani, impulzivne genija, misli i djela.

Tako je bilo i s Colinom Knightom, inspiracija se pojavil iznenada dok smo se vozili pokraj gradskoga parka.

Rekoh vam već kako mi je predvečerje Svih svetih veoma drago I kao djetetu bilo mi je puno draže negoli prostačko slavlje Noći krijesova koje je u meni uvijek izazivalo nelagodu, jeftino i komercijalizirano, ispunjeno budalasto raspoloženom masom okupljenom oko golema roštilja. Najmanje mi se sviđao Općinski kriješ

koji su palili jednom godišnje u Noći krijesova u mjesnome parku. Bila je to prilika za masovno okupljanje građana oko požara zastrašujućih razmjera i osrednjega vatrometa. Obično je tamo bio i putujući lunapark s drskim ciganima uvijek spremnim da iskoriste priliku, štand s hrenovkama, naprava Provjeri svoju snagu (Svatko je pobjednik!), streljana s medvjedićima izjedenenima od moljaca što su obješeni za vratove čekali da ih netko osvoji, prodavač jabuka u karamelu (jabuke su bile gnjecave i smeđe ispod krhkog crvenog sloja kristaliziranog šećera) kao i nekolicina džepara koji su se vješto probijali kroz razdraganu svjetinu.

Uvijek mi je bila mrska ta bezrazložna parada. Buka, znoj, rulja, vrućina, osjećaj kako svakoga trenutka može doći do nasilja oduvijek su mi bili odbojni. Vjerovali ili ne, ali ja prezirem nasilje. Najviše zbog njegova nedostatka elegancije. Zbog njegov sirovosti i gluposti. Moj je otac obožavao Općinski kriješ upravo iz onih razloga zbog kojih je meni bio odvratan. U takvim J prilikama bio najsretniji, s bocom piva u ruci, lica grimizna vatre, a na glavi mu se ljuljaju antene kao u izvanzemaljca (i bili vražji rogovi), iskrivljenog je vrata gledao vatromet kao na zadimljenu nebu.

Ali upravo zahvaljujući sjećanju na njega pala mi je na pamet tako dražesno elegantna da mi je izmamila osmijeh. Leon bi se ponosio mnome. Moj dvostruki problem bio da uklanjanja dokaza bit će riješen jednim udarcem.

Uključih žmigavac i skrenuh prema parku. Velika vrata ograde bila su otvorena – to je jedini dan u godini kada je ovamo dopušteno ući automobilom. Polako smo se vozili glavnom stazom za pješake.

– Zašto smo došli ovamo? – upita Knight zaboravivši na svoj strah. Jeo je čokoladu iz školskoga dućana i igrao igricu na svojem novom skupom mobitelu. Slušalica mu je mlitavo visjela iz uha.

– Moram nešto izbaciti, rekoh. – Nešto što treba spaliti.

Ovo je, kako mi se čini, jedina prednost Općinskoga krijesa. Svima koji to žele daje mogućnost da se riješe nepotrebnog smeća. Stari drveni kreveti, časopisi i karton su uvijek dobrodošli, bilo što zapaljivo. Gume, stare sofe, madraci, svežnjevi novina – za sve tu ima mjesta i građane se potiče da donesu sve što mogu. Naravno, sve je već postavljeno, stručno i s mnogo pažnje.

Setnaestometarska piramida, veličanstvena po svojoj konstrukciji,

čitavi slojevi staroga namještaja, igračkaka, papira, odjeće, starih kaseti i – kako bi se poštivala stoljećima stara tradicija lutaka nalik na Guya Fawkesa. Deseci lutaka, neke s natpisima rata, neke nezgrapne, napravljene bez truda, neke jezivo nalik ljude, stajale su, sjedile, naslanjale se u raznim pozama nezapaljenu lomacu Pedesetak metara od same strukture podignuta je ograda.

– Impresivno, nije li? – pitam ga dok se automobilom približavam ograđenome prostoru najbliže što mogu. Nekoliko kutija s raznovrsnim otpadom priječilo je put, ali zaključih kako s dovoljno blizu.

– Nije loše, reče Knight. – Što ste donijeli?

– Pogledaj sam, rekoh izlazeći iz automobila. – Možda će m' biti potrebna tvoja pomoć, Coline. Malo je glomazno.

Knight iziđe, nije čak izvadio slušalicu iz uha. Na trenutak mi se učini da će se pobuniti, ali on nezainteresirano pođe za mnom gledajući neupaljenu lomaču dok ja otvaram prtljažnik.

– Lijep mobitel, rekoh.

– Aha.

– Ja baš volim dobar kriješ, a ti?

– Aha.

– Nadam se da neće kišiti. Nema ničeg goreg od krijesa koji se ne želi upaliti. Iako, pretpostavljam da ga zaliju benzinom kako bi se upalio. Uvijek mi se čini da vatra tako brzo plane...

Pažljivo se pomičem kako bi Knight cijelo vrijeme bio između mene i automobila, ali čini se kako to nije potrebno. On nije od pametnijih. Kada bolje razmislim, genetski gledano, činim čovječanstvu uslugu.

– Hajde, Coline.

Knight priđe korak bliže.

– Dobar momak. – Spuštam ruku na donji dio njegovih leđa i lagano ga gurnem. Na trenutak se sjetih naprave Provjeri svoj snagu (Svatko je pobjednik!) iz mogega djetinjstva. Zamišlja kako visoko podižem malj, u nosnicama osjećam miris kokica, dima te smrad kuhanih hrenovki i prženoga luka. Vidim da se moj otac smije s glupavim antenama na glavi, vidim Leona, Camel među svojim tintom umrljanim prstima i hrabri me osmijehom.

Tada strahovitom silinom zalupih poklopac prtljažnika i začuh stravično, ali dobro mi poznato krcanje, koje mi je potvrdilo da sam još jednom pobjednik.

BILO JE DOSTA KRVI.

Očekivah to pa se unaprijed pripremih. Ipak, možda ću morati odnijeti odjeću na kemijsko čišćenje.

Nemojte misliti da mi je ovo bio užitak, zapravo svako mi je nasilje odvratno. Bilo bi mi puno draže da je Knight stradao od pada s visine ili se zadavio kikirikijem – bilo što, samo ne ovakvo primitivno, neuredno rješenje. Ipak, nije se moglo poreći kako to bijaše rješenje, i to dobro. Jednom kada se Knight izjasnio, nije više smio ostati na životu. Uostalom, on mi je potreban za sljedeću fazu plana.

Kao neka vrsta mamca.

Njegov telefon obrisah u mokroj travi, zatim ga isključili i spremih u džep. Knightovu glavu umotah u crnu plastičnu vrećicu (uvijek imam nekoliko u automobilu, zlu ne trebalo) i zalijepili je trakom. Isto učinih s Knightovim rukama. Posjedo ga u slomljeni naslonjač blizu lomače te ga podbočih npr časopisa što bijahu zavezani uzetom. Kad je sve bilo namjesteno izgledao je poput još jedne ne odviše vješto napravljene koja čeka da bude spaljena na lomači.

Ukoliko se ikada odlučim na pljačku (možda se i to dogodi jednoga dana, vjerujem kako mi talenta ne manjka) odjenut ću masku i prugasti pulover, rukama ću imati vreću s natpisom UKRADENA ROBA. Tko od me vidi mislit će kako idem na kostimiranu zabavu i neće me pogledati dvaput. Ljudi, koliko mi se čini, uglavnom imaju loš dar zapažanja, naročito ne primjećuju ono što im se događa pred nosom.

Taj vikend odlučih proslaviti vatrom. Napokon, to je tradicija. Stara je kuća pokraj glavnoga ulaza u školu doista dobro gorjela, unatoč problemu s vlagom. Žao mi je samo što se novi vratar – Shuttleworth, mislim da se tako zove – još nije u nju uselio. Ipak, budući daje kuća bila prazna a Jimmy suspendiran, nije moglo biti pogodnijeg trenutka.

Sv. Oswald ima izvjestan broj kamera, iako ih je većina koncentrirana nad glavnim vratima i impozantnim ulazom. Postojala je mogućnost da vratareva kućica nije pod nadzorom, ali to bi bio prevelik rizik. Stoga odjenuh vrećastu majicu dugih rukava s kapuljačom da posluži kao kamuflaža. Kamera će, ukoliko postoji, pokazati samo figuru s kapuljačom kako nosi dvije neobilježene antice i školsku torbu preko jednog ramena i trči uz rub ograde prema vratarevoj kući.

Bilo je veoma lagano provaliti unutra.

Blijedi pravokutnik na tapetama u dnevnoj sobi gdje je otac objesio sliku (sentimentalnu kopiju malene djevojčice sa štenetom) neočekivano me dirne u srce.

Izenada me je sve to na apsurdan način podsjetilo na Roya Straitleyja, s nizovima školskih fotografija nasmijan dječaka u izbljedjelim odorama, usredotočenih radoznalih i smionih mladića, sada mrtvih. Grozno. Još gore – banalno. Očekivah da ću ovo obaviti polako, radosno polijevati benzinom stare sagove, stari namještaj. Umjesto toga brzo obavih sve što je trebalo i pobjegoh, osjećajući se poput uljeza, osobe koja neovlašteno upada na tuđi posjed, kao onoga dana u Sv. Oswaldu kada prvi put ugledah prelijepu građevinu, njezine prozore što su blistali na suncu i kada poželjeli biti dijelom svega toga.

To je nešto što Leon nikada nije shvatio. On nikada nije doista vidio Sv. Oswald, njegovu draž, njegovu povijest, njegovu arogantnu ispravnost. Za njega je to bila tek škola, stolovi po kojima je mogao rezbariti, zidovi po kojima je mogao crtati grafite, učitelji koje je mogao ismijavati i prkositi im. Tako krivo, Leone. Tako djetinjasto, kobno krivo.

I tako spalih vratarevu kuću pokraj glavnoga ulaza, i dok je veseli plamen poskakivao i rasplamsavao se, umjesto pobjedonosnog ushita osjetih sram i kajanje.

Do dolaska policije dođoh k sebi. Presvukoh vrećastu majicu u nešto prikladnije i ostadoh dovoljno dugo da im ispričam ono što ih je zanimalo (mlađa osoba, s kapuljačom, bježi s mjesta događaja) te da im pomognem da pronadu kantice i školsku torbu. Dotad su već stigla i vatrogasna kola i ja se pomaknu u stranu kako bi oni mogli obavljati svoj posao. Ali za njih vi nije bilo posla.

Učenička neslana šala, pisat će u Examineru; halloween ekshibicija koja se otela kontroli. Šampanjac je imao po okus, ali ja ga svejedno pijuckah, usput nazivajući koliko brojeva s Knightova mobitela, slušajući prasak petardi – Basove mladih veseljaka – vještica, demona i vampira – dok su trčali ulicama.

S jednoga se mjesta na mojemu prozoru može vidjeti uličica pog. Pitam se sjedi li Straitley večeras pokraj svojega prozora s prigušenim svjetlima i navučenim zastorima. On očekuje nevolje, nema sumnje, od Knighta, nekog drugog – Sunnybankera ili duhova. Straitley vjeruje u

duhove – i trebao bi – a večeras ih ima posvuda, oslobodili su se poput uspomena i progone žive.

Samo neka ih progone. Mrtvi se ionako nemaju čime zabavljati. Moj dio posla je obavljen, klipić je zabijen u stari mehanizam Škole. Nazovite to žrtvom, ako želite. Dankom u krvi. Ako to ne zadovolji duhove, ništa neće.

Sv. Oswald, klasična gimnazija za dječake ponedjeljak, 1. Studenoga

KAKVA ZBRKA. KAKVA STRAHOVITA ZBRKA. JUČER NAVEČER NARAVNO vidjeh vatru, ali sam mislio da se radi o godišnjemu krijesu Guya Fawkesa, nekoliko dana prerano i na malo drukčijem mjestu negoli obično. Tada začuh sirene vatrogasnih kola i odjednom osjetih potrebu da budem tamo. Vidite li, to me strahovito podsjetilo na onaj događaj iz prošlosti, sjetih se zvuka sirena u noći, Pata Bishopsa poput pomahnitala redatelja sa svojim prokletim megafonom...

Kada sam izašao, na ulici je bilo studeno. Bilo mi je drago što na sebi imam kaput i karirani šal – božićni dar nekog učenika još iz vremena kada su učenici činili takve geste – čvrsto omotan oko vrata. Zrak je ugodno mirisao po dimu, magli i barutu, pa iako je bilo kasno, nekoliko je maškara jurilo ulicom s vrećicama za slatkiše. Jedan je od njih, maleni duh, u prolazu bacio papirić – mislim da se radilo o papiriću mini Snickersa – i ja se automatski zaustavih da ga pokupim.

– Hej, ti! – rekoh svojim zvonkim glasom.

Maleni se je duh – dječaćić od kojih osam ili devet godina – ukipio na mjestu.

– Nešto ti je ispalo, rekoh i pružih mu papirić.

– Ha? – Duh me je pogledao kao da sam lud.

– Nešto ti je ispalo, strpljivo rekoh. – Tamo je kanta za smeće, pokazao sam u smjeru kante koja se nalazila svega desetak metara dalje.
– Pođi onamo i baci to.

– Ha? – Iza njega su se ostali gurali i smijuljili. Netko se cerekao iza jeftine plastične maske. Sunnybankeri, pomislih s uzdahom, ili budući nasilnici iz naselja Abbey Road. Tko bi drugi pustio svoje osmogodišnje ili devetogodišnje dijete da luta ulicama u jedanaest i

trideset uvečer bez pratnje odraslih?

– U kantu, molim, ponovih. – Uvjeren sam da te nisu odgajali da posvuda bacaš smeće. – Nasmiješih se. Na trenutak je pet-šest malenih lica s čuđenjem gledalo u mene. Vuk, tri duha u plahtama, prljavi vampir kojemu je curilo iz nosa i neidentificirana maska koja je mogla biti demon, gremlin ili neko bezimeno holivudsko čudovište.

Maleni je duh pogledao mene, zatim papirić.

– Tako valja, započeh dok je on išao prema kanti.

Uto se dječak okrene i naceri, pokazujući žućkaste zube kao u veterana pušača. – Odjebi, reče i otrči niz uličicu bacajući papirić Snickersa za sobom. Ostali su otrčali u suprotnome smjeru, bacajući papiriće za sobom. Čuo sam kako mi se rugaju i dobacuju uvrede dok su nestajali u ledenoj magli.

To me nije trebalo smetati. Kao učitelj viđam svakojako ponašanje pa čak i u Sv. Oswaldu, u njegovu pomalo privilegiranom okruženju. Ti Sunnybankeri su neki drugi soj ljudi. Naselja vrve alkoholičarima, narkomanima, bijedom i nasiljem. Psovanje i bacanje smeća naokolo njima je jednako prirodno kao drugima reći dobar dan i doviđenja. U tome zapravo nema zlobe, ne istinske. Ipak, zasmetalo me je više negoli je trebalo. Ranije sam te večeri maškarama podijelio tri zdjele slatkiša, među kojima je bilo i mini Snickersa.

Podigoh papirić i bacih ga u kantu, neočekivano osjetivši depresiju. Starim, u tome je stvar. Sve moje nade u mlade ljude (općenito u ljudski rod) veoma su zastarjele. Iako sam sumnjao – možda čak duboko u sebi i znao – kako je vatra nekako povezana sa Sv. Oswaldom, nisam to očekivao. Apsurdni optimizam koji je uvijek bio najbolji i najgori dio moje prirode ne dopušta mi da na stvari gledam s pesimizmom. Stoga se je dio mene istinski iznenadio kada sam stigao do Škole, ugledao vatrogasce i vidio da gori vratareva kuća.

Moglo je biti i gore. Mogla se je zapaliti knjižnica. Jednom je već gorjela – puno prije moga vremena, 1845. – izgorjelo je više od tisuću knjiga, neke su bile veoma rijetke. Možda je tada netko nepažnjom ostavio upaljenu svijeću. U školskim zapisima svakako ne postoji ništa što bi uputilo na namjeran čin.

Ali ovdje se upravo radilo o tome. Po izvješću šefa vatrogasne brigade korišten je benzin, jedan je svjedok vidio kako s mjesta događaja bježi dječak s kapuljačom. Knightova školska torba – najveći

dokaz krivnje – pronađena je odbačena na mjestu požara, malo nagorjela, ali prepoznatljiva. Na knjigama u njoj bilo je uredno napisano njegovo ime, prezime i razred.

Bishop se, naravno, smjesta našao tamo. Tako je energično pomagao vatrogascima da sam neko vrijeme mislio da je jedan od njih. Tada je izronio iz dima, crvenih očiju, kose što mu je stršala uvis, rumen od vrućine i uzbuđenja kao da će ga udariti kap.

– Nema nikoga unutra, dahtao je, i ja ugledah kako pod rukom nosi veliki zidni sat. Trčao je s njime poput napadača koji nastoji postići zgotitak. – Pomislio sam kako bi bilo dobro da pokušam spasiti što se spasiti dade. – Zatim je ponovno nestao, njegova masa nekako patetično mala u odnosu na vatru. Viknuo sam za njime, ali se glas izgubio. Nekoliko trenutaka kasnije ugledah ga kako pokušava izvući ormar od hrastovine kroz goruća prednja vrata kuće. Kao što rekoh, kakva zbrka.

Jutros je to područje bilo ograđeno, iz užarenih se ruševina i dalje dimilo pa je cijela Škola mirisala na Noć krijesova. U razredu se ne priča ni o čemu drugome, prvo vijest o Knightovu nestanku, a sada ovo, što je bilo dovoljno da potakne nevjerojatne glasine pa ravnatelj nije imao drugoga izbora osim da sazove hitan sastanak učiteljskog zbora kako bismo raspravili što nam je činiti.

Uvjerljivo je poricanje uvijek bila njegova politika. Sjetimo se samo slučaja Johna Snydera. Čak je i Fallowgate gorljivo opovrgavan. Sada se ravnatelj kani praviti kako Knightsbridge (tako je slučaj nazvao Allen-Jones) ne postoji, pogotovo jer Examiner zadaje krajnje drska pitanja u nadi da će iščepkati kakav novi skandal.

Naravno da će sutra o tome brujati cijeli grad. Neki će se učenici izlanuti, kao što uvijek čine, i vijesti će se saznati. Učenik nestane. Iz osvete uslijedi napad na Školu, možda izazvan – tko zna? – bulingom. Nije pronađena poruka. Dječaka nigdje nema. Gdje je? Zašto se to dogodilo?

Pretpostavih – svi smo tako mislili – daje Knight razlog zbog kojega je policija jutros tu. Stigli su u osam i trideset, pet časnika, trojica u civilu, jedna žena, četiri muškarca. Naš mjesni policajac (narednik Ellis, veteran, vješt u ophođenju s javnošću, odlučan u mnogim razgovorima u četiri oka) nije bio nazočan pa sam trebao smjesta posumnjati da je situacija ozbiljna, ali bio sam previše zaokupljen svojim brigama kako bih o tome razmišljao.

Svi su bili zabrinuti i to s razlogom. Polovica je učitelja odsjeka za jezike bila odsutna, kompjuteri pogođeni kobnim virusom nisu radili, među dječake se uvukao revolt i spekulacije, osoblje bijaše napeto i nesposobno da se koncentrira na posao. Bishopa nisam vidio od prethodne noći. Marlene mi je rekla da su mu pružili prvu pomoć jer se nagutao dima, ali je odbio ostati u bolnici, čak štoviše, ostatak je noći proveo u školi pregledavajući štetu i izvještavajući o njoj policiji.

Naravno, neslužbeno je mišljenje (barem uprave) kako sam za sve kriv ja. To mi je rekla Marlene koja je vidjela nacrt pisma što ga je Bob Strange izdiktirao svojoj tajnici i koje je sad čekalo da ga Bishop odobri. Ja ga nisam imao prilike pročitati, ali nagađam u kakvom je tonu i koji mu je sadržaj. Bob Strange je specijalist za coup-de-grace⁴⁶ bez krvi, u svojoj je karijeri izdiktirao barem desetak sličnih pisama. U svjetlu nedavnih događaja... nažalost je neizbježno... u ovome se trenutku ne smije previdjeti... plaćeni dopust sve dok...

Naravno, pozvat će se na moje nepredvidivo ponašanje, sve češću zaboravljivost i neobičan incident s Anderton-Pullittom, da ne spominjemo negativnu ocjenu Meekova rada, Pooleyjev blejzer i čitav niz manjih prekršaja, neizbježnih u karijeri svakoga učitelja. Strange je sve uredno zabilježio, numerirao i pohranio kako bi se imao na što pozvati u ovakvoj prilici.

Zatim slijedi njihovo milosrđe, nevoljko priznanje za trideset i tri godine odane službe... škrto uvjeravanje kako me svi poštuju, ali podtekst je uvijek isti: Sramotiš nas. Ukratko, Strange je pripremao pehar s otrovom.

Ah, ne mogu reći da me je to posve iznenadilo. Ali sam za sve ove godine toliko dao Sv. Oswaldu da sam zamišljao kako sam zbog toga neka vrsta iznimke. Ali nisam. Mehanizam, srce, koje pokreće Sv. Oswald, nemilosrdno je i ne prašta, kao što ne praštaju ni Strangeovi kompjuteri. Ništa osobno, jednostavna jednadžba. Ja sam ostario, puno ih koštam, neučinkovit sam, izglodani zubac zupčanika zastarjela mehanizma koji više ne služi nikakvoj svrsi. Pa dođe li do skandala, tko je bolji kandidat od mene da ponese krivnju? Strange zna da neću dizati galamu. Prvenstveno, jer to nije dostojanstveno, uostalom, ja nikad ne

⁴⁶ Coup-de-grace, franc., udarac iz milosrđa kako bi se okončale muke smrtno ranjena čovjeka ili životinje

bih namjerno još više naudio Sv. Oswaldu. Dobit ću velikodušnu otpremninu povrh mirovine, lijepo sročeni govor Pata Bishopa u zbornici. Pozvat će se na moje narušeno zdravlje te istaknuti nove mogućnosti koje su preda mnom u predstojećoj mirovini. Pehar s otrovom lukavo sakriven lovorikama i kićenim slovom.

Neka je proklet. Čini mi se kako je to planirao od samoga početka. Invaziju na moj ured, uklanjanje mogega imena iz školske brošure, njegovo stalno upletanje. S pismom je čekao sve dosad jer mu je Bishop bio nedostupan, a Bishopa treba na svojoj strani. I uspjeh će u tome, rekoh samome sebi. Ja volim Pata, ali ne gajim iluzije gdje leži njegova odanost. Sv. Oswald je uvijek na prvome mjestu. A ravnatelj? Znam, jedva čeka da iznese moj slučaj pred Upravni odbor. Tada na scenu stupa doktor Pooley koji će me s radošću razapeti. I kome će, upitah se, uopće biti stalo? A što je s mojom Stotinom? U ovome se je trenutku činila stoljećima daleko.

Za vrijeme objeda dobih poruku doktora Devinea, ovoga puta Pisanu rukom (pretpostavljam da su kompjuteri još uvijek u . Donio ga je njegov učenik petoga razreda.

R.S. neka se smjesta javi u ured M.R.D.

Pitah se sudjeluje li i on u svemu tome. Ne bi me iznenadilo. Stoga ga pustih da čeka. Ocijenio sam nekoliko vježbenica, malo se šalio s dječacima, popio čaj. Deset minuta kasnije Devine je uletio k meni poput kakva derviša, pa kad sam vidio njegov izraz lica otpratio sam dječake pokretom ruke i potpuno mu se posvetio.

Možda ste stekli dojam kako smo ja i stari Kiselo grožđe u svađi. To nema veze s istinom, zapravo ja uglavnom uživam u našim razmiricama, iako se često ne slažemo u pitanjima školske politike, odora, zdravlja i sigurnosti, čistoće i ponašanja.

Ipak, ja imam osjećaj za mjeru, pa je svaka pomisao da stanem zafrkavati staroga idiota nestala čim sam mu ugledao izraz lica. Devine je izgledao bolesno. Ne samo blijedo, što je njegova uobičajena boja lica, već žućkasto, ispijeno, staro. Kravata mu je stajala nahero, kosa, obično besprijekorno počešljana, izgledala je kao da ju je vjetar raskuštrao. Čak je i njegov uvijek tako odlučan korak sada bio nekako nesiguran. Teturajući je ušao u moju sobu poput mehaničke igračke i svom težinom sjeo na najbliži pisaći stol.

– Što se dogodilo?

U mojemu glasu nije bilo ni trunke zadirkivanja. Netko je umro, to mi je bila prva pomisao. Njegova supruga, učenik, bliski kolega. Samo je jeziva katastrofa mogla ovako utjecati na doktora Devinea.

Vidjeh jasno kako je doista ojađen jer me nije ukorio što se nisam odazvao njegovu službenome pozivu. Nekoliko je trenutaka sjedio na stolu uskih prsa nagnutih prema izbočenim koljenima.

Izvadio sam jedan Gauloise, pripalio ga i pružio mu.

Devine godinama nije popustio napasti, ali sada je bez riječi prihvatio cigaretu.

Čekao sam. Poznat sam po tome kako mi *savoirfaire* takt, nije jača strana, ali umijem s uznemirenim dječacima, a Devine je u ovom trenutku upravo tako izgledao, sjedokos, veoma uznemiren dječak, na licu mu se čitala zabrinutost, koljena skupljenih bliže prsima kao da traži zaštitu.

– Policija, izleti mu.

– Što s njome?

– Uhitali su Pata Bishopa.

Trebalo mi je neko vrijeme da saznam čitavu priču. Devine je sam nije znao. Nešto povezano s kompjuterima, tako je barem mislio, premda detalje nije znao. Spominjao se Knight, ispitani su dječaci Bishopovih razreda, ali nitko nije znao za što ga optužuju.

Ipak, uvidio sam zašto je Devine u panici. Uvijek se je veoma trudio ulagivati upravi, pa je posve prirodno što se boji da će biti upleten u ovaj novi skandal o kojemu se malo zna. Policajci su nadugačko ispitivali Kiselo grožđe. Zainteresirali su se kada su saznali kako je Pat Bishop nekoliko puta ugostio gospodina i gospođu Kiselo grožđe pa su upravo kanili pretražiti njegov ured ne bi li pronašli dodatne dokaze.

– Dokaze! – dreknuo je Devine gaseći Gauloise. – Što misle da će pronaći? Kada bih samo znao...

Pola sata kasnije dvojica su policajaca otišli i odnijeli sa sobom Bishopov kompjuter. Kada ih je Marlene upitala zašto to rade, nisu joj odgovorili. Trojica preostalih ostali su kako bi nastavili s daljnjom istragom, uglavnom u prostorijama informatike koje su sada bile zatvorene za cijelu školu. Policajka je navratila u moju učionicu za vrijeme osmoga sata i upitala me kada sam Se posljednji put koristio svojim kompjuterom. Kratko sam joj odgovorio kako se ja nikad ne služim kompjuterom jer me elektronske igrice uopće ne zanimaju, pa je

otišla izgledajući poput školskoga inspektora koji se sprema napisati nepovoljno izvješće.

Nakon toga uopće nije bilo moguće smiriti razred pa smo posljednjih deset minuta sata igrali vješala na latinskome, dok sam ja napeto razmišljao, a nevidljivi me prst (nikad daleko) udario u prsnu kost sa sve većom upornošću.

Poslije sata potražih gospodina Bearda, ali on je vrludao s odgovorom, spominjao je viruse u školskoj kompjuterskoj mreži, terminale, zaštitu lozinki i skidanje podataka s interneta – sve teme koje mene zanimaju onoliko koliko gospodina Bearda zanimaju Tacitova djela.

Tako sada o cijelome slučaju znam isto koliko sam znao i u vrijeme objeda te sam primoran napustiti školu (nakon što sam sat vremena bezuspješno čekao da se Bob Strange pojavi iz svojega ureda) frustriran i strahovito zabrinut. Što god da se dešava još uvijek nije gotovo. Možda i jest studeni, ali meni se učini da su martovske ide upravo počele.

Utorak, 2. Studenoga

MOJ JE UČENIK PONOVRNO DOSPIO U NOVINE. OVAJ PUT U NACIONALNE, s ponosom ističem (naravno Krtica je tome malo potpomogla, ali on bi se u njima našao kad-tad).

Daily Mail krivi roditelje, Guardian u njemu vidi žrtvu, a Telegraph je posvetio uvodni članak vandalizmu i kako se protiv njega boriti. Veoma zadovoljavajuće. Uz to je i Knightova majka putem televizije sva u suzama poslala apel Colinu u kojemu mu poručuje kako je sve u redu te ga preklinje da se vrati kući.

Bishop je suspendiran dok se ne utvrde sve činjenice. To me nije iznenadilo. Ono što su pronašli na njegovu kompjuteru zasigurno im je pomoglo. I Gerrvja Grachvogela su zacijelo već uhitili, a uskoro će i mnoge druge. Vijest je pogodila školu poput bombe – tempirane bombe što je postavih u vrijeme praznika između dva tromjesečja.

Virus koji je onemogućio sustav obrane. Pažljivo podmetnuti iz eternetskih linkova. Arhiva e-mailova poslanih s Knightova kompjutera na hotmail adresu dostupnu iz škole i obrnuto. Više odabranih slika kao i nekoliko webcam snimaka poslanih na adrese određenih učitelja koji

su ih skinuli na svoje fileove zaštićene lozinkama.

Naravno, ništa se od toga ne bi saznalo da policija nije pregledala e-mail poštu Colina Knighta. Ali u današnje doba kada grabežljivci vrebaju u internetskim chat-roomovima isplati se sve istražiti.

Knight je točno odgovarao profilu žrtve – osamljeni mladač, nepopularan u školi. Bilo je izvjesno kako će prije ili kasnije doći do takva zaključka. Dogodilo se prije. Pomogao je gospodin Beard, on je sve prekontrolirao poslije pada sustava, a zatim je samo trebalo slijediti trag.

Ostalo je jednostavno. To je lekcija koju u Sv. Oswaldu tek moraju naučiti, lekcija koju ja naučih prije više od deset godina. Ti su ljudi tako samozadovoljni, tako arogantni i naivni. Oni moraju shvatiti isto što i ja dok stajah pred velikim znakom ZABRANJENO NEOVLAŠTENO STUPANJE NA POSJED. Zakoni i odredbe ovoga svijeta drže se na istoj krhkoj materiji blefa i arogancije. Svaki zakon može biti prekršen, neovlašteno stupanje na posjed, poput svakoga prijestupa ne kažnjava se ako mu nitko ne svjedoči. To je važna lekcija u odgoju svakoga djeteta – i kako je moj otac uvijek govorio, tvoje je obrazovanje najvrednije što na svijetu imaš.

Ali zašto? Čujem vas kako pitate. Ponekad se i ja to pitam. Zašto ovo radim? Čemu tolika tvrdoglavost nakon svih ovih godina?

Obična osveta? Kako bi mi samo bilo drago da je tako jednostavno. Ali i vi i ja dobro znamo da je razlog puno dublji-Priznajem, djelomice se radi o osveti. Za Juliana Pinchbecka možda – za cmizdravo, od straha stisnuto dijete kakvo bijah, skriveno u sjeni s očajničkom željom da budem netko drugi.

Je li za mene možda? Danas nemam zamjerke na ono što jesam-Uzoriti član društva. Imam posao – za koji pokazah neočekivanu nadarenost. Možda sam i dalje Nevidljivi čovjek za Sv. Oswald, ali usavrših svoju ulogu u nešto mnogo više od obične varalice. Prvi se put pitam je li moguće ovdje ostati duže.

To je svakako iskušenje. Početak mnogo obećava, a u vrijeme revolucije, časnici na bojišnicama brzo napreduju. Možda mogu i ja tako. Sve bi bilo moje – sve što Sv. Oswald nudi: cigle, oružje i slavu.

Da uzmem to što mi se nudi? Pitam se.

Pinchbeck bi možda zgrabio tu priliku. Ali Pinchbeck je bio zadovoljan, čak i sretan što ga ne primjećuju. Ali ja nisam on.

Pa, što onda želim?

Što mi je oduvijek bila želja?

Da se radi samo o osveti najlakše bi bilo zapaliti glavnu zgradu, a ne samo vratarevu kuću, i pustiti da cijelo osinje gnijezdo nestane u plamenu. Nasuti arsen u čajnik u zbornici ili kokain u sok od naranče kriket momčadi. Gdje je tu zabava? To može svatko. Ali nitko ne može ovo što ja učinih, nitko nikada nije učinio ovo što ja sad radim. Ipak, još nešto nedostaje na pobjedničkoj fotografiji. Moje lice. Lice umjetnika među statistima. A kako vrijeme prolazi ta mala praznina postaje sve veća.

Regard. U engleskome jeziku ta riječ podrazumijeva poštovanje i divljenje. U francuskome jednostavno znači – pogled. To da me vide – to je moja vječna čežnja, da ne budem tek netko Preko koga samo prelete pogledom, da ne budem dvanaesti igrač u ovoj igri Gospode i igrača. Čak i nevidljivi čovjek može imati sjenu, ali moja se sjena, izdužena tijekom godina, izgubila u mračnim hodnicima Sv. Oswalda.

Ne više. Sve se pokrenulo. Već je spomenuto ime Snyder. Pinchbeck također. A prije negoli se sve završi, dok Sv. Oswald slijedi svoju neizbježnu sudbinu, obećavam vam: Svi će me vidjeti.

Dotad me privremeno zadovoljava moja učiteljska uloga. Ali iz mojega predmeta nema ispita. Samo kontrolni iz preživljavanja. U tome imam izvjesnog iskustva – čini se kako me je Sunnybank Park ipak nečemu naučio – ali draža mi je misao kako je ostatak prirodna nadarenost. Da pohađah nastavu u Sv. Oswaldu ta bi vještina iz mene bila pročišćena, zamijenio bi je latinski, Shakespeare i sve što sa sobom nosi taj privilegirani svijet. Jer u Sv. Oswaldu se prvenstveno uči konformizmu, timskome duhu, igranju igre. Igre u kojoj se Pat Bishop ističe, pa je stoga najprikladnije da on bude prva prava žrtva.

Kao što već rekoh, Sv. Oswald se treba uništiti udarcem u srce, ne u glavu. A Bishop je srce škole: dobronamjeran, pošten, cijene ga i vole dječaci i kolege. On je prijatelj onima u nevolji, jaka podrška slabima, savjest, trener, inspiracija. Pravi muškarac, sportaš, gospodin. On je čovjek koji uvijek sam izvršava obveze, radi neumorno i s radošću za dobrobit Sv. Oswalda. Nikad se nije ženio – ta kako bi mogao? Poput Straitleyjeve, i njegova odanost školi isključuje bilo kakvu mogućnost normalnog obiteljskog života. Primitivci bi mogli pomisliti kako ima drugih sklonosti. Pogotovo u današnje doba kada se na želju da se radi s

djecom smjesta gleda sa sumnjom. Ali Bishop? Bishop?

Nitko u to ne vjeruje, ipak zbornica se već čudno podijelila. Neki se hrabro gnušaju nad nevjerovatnim optužbama (Straitley je među njima). Drugi se pak (Bob Strange, Nationi, Jeff Light, Paddy McDonough) došaptavaju. Evo nekih klišeja i nagađanja koja su se mogla čuti – Nema dima bez vatre. Uvijek mi se činilo kako je predobar da bi bio stvaran. Previše je prislan s dječacima, ako znate na što mislim – lebdjelo je u zbornici poput dimnih signala.

Nevjerovatno je kako se je lako okrenuti protiv nekoga kada strah ili vlastiti interes strgnu masku kolegijalnosti. Ja to znam, a sada i Bishopu to već postaje jasno.

Reakcija na takvu optužbu ima tri faze. Prva je poricanje. Druga srdžba. Treća kapitulacija. Moj se otac, naravno, od samoga početka ponašao kao da je kriv. Nemušt, gnjevan, zbunjen. Pat Bishop im se zacijelo bolje suprotstavio. Ne može se tek tako zastrašiti zamjenika ravnatelja Sv. Oswalda. Ali postojali su neosporivi dokazi. Logovi razgovora u chat-roomu nakon nastave s njegova lozinkom zaštićenog kompjutera u Sv. Oswaldu. Poruka poslana s Knightova telefona na Bishopov mobitel one večeri kada je izbio požar. Fotografije pohranjene u memoriji kompjutera. Mnogo fotografija dječaka, na nekima su dječaci radili stvari za koje Pat u svojoj naivnosti nikada nije čuo.

Naravno da je sve poricao. Ispočetka s mračnim podsmijehom, zatim šokirano, s gnušanjem i srdžbom, da bi na kraju zbunjen zaplakao, a to ga je osudilo više od svega što je policija pronašla.

Pretražili su mu kuću. Uzeli su nekoliko fotografija kao dokaze. Školskih fotografija ragbi ekipa, Bishopovih negdašnjih učenika koji su se smiješili sa zidova nesvjesni kako će jednoga dana biti iskorišteni kao dokazni materijal. Zatim, tu su bili i albumi. Deseci njih puni fotografija dječaka, školskih izleta, utakmica u gostima, posljednjih dana nastave, dječaka kako veslaju u velškome potoku, dječaka golih prsa postrojenih na plaži, vitkih udova, raščupane kose, mladih lica koja se smješkaju u objektiv.

Toliko mnogo dječaka, rekli su. Nije li to malo – neobično?

Naravno, on se bunio. On je učitelj, svi učitelji čuvaju takve Straitley im je to mogao potvrditi, kako iz godine uz godinu nikoga ne zaboravlja, kako neka lica neočekivano ostaju u sjećanju duže od

drugih. Toliko dječaka, smjenjuju se poput godišnjih doba. Bilo je prirodno osjećati svojevrsnu nostalgiju, još prirodnije u nedostatku obitelji, prema učenicima gajiti osjećaje, osjećaje i...

Kakvu vrstu osjećaja? Evo prljavštine. Osjećali su da je ima, unatoč njegovim protestima, okružili su ga poput hijena. S gnušanjem je sve porekao. Ali oni su bili obazrivi, spominjali su stres, slom živaca, ponudili mu pomoć.

Njegov je kompjuter bio zaštićen lozinkom. Naravno netko ju je drugi mogao saznati. Netko se drugi mogao koristiti njegovim kompjuterom. Netko je drugi možda čak podmetnuo fotografije. Ali kreditna kartica kojom su plaćene je njegova. Banka je to potvrdila, a Bishop nije umio objasniti kako je moguće da je njegova kartica korištena za skidanje s interneta stotina slika na hard drive kompjutera u njegovu uredu.

Dopustite da vam pomognemo, gospodine Bishop.

Ha. Znam ja takve tipove. Sada su pronašli njegovu Ahilovu petu. Nije se radilo o nemoralnome ponašanju kako su mislili, već o nečemu mnogo gorem – njegovoj potrebi da bude prihvaćen. Njegovoj kobnoj spremnosti da svima udovolji.

Ispričajte nam o dječacima, Pate.

Većina ljudi ispočetka ne primjećuje jednu njegovu osobinu. Vide njegovu visinu, snagu, njegovu golemu privrženost poslu. Ispod svega toga on je osoba vrijedna sažaljenja, pun strahova, nesigurnosti, vječito u trku da bude na vrhu. Ali Sv. Oswald je zahtjevan gospodar s dugim pamćenjem. Ništa se ne zaboravlja, ništa se ne prašta. Čak je i u karijeri poput Bishopove bilo propusta, pogrešnih prosudbi. On to zna, kao što to znam i ja, ali on u dječacima pronalazi snagu. Njihova ga sretna lica podsjećaju da je uspio. Njihova ga mladost stimulira...

Sa strane se začulo prostačko cerekanje.

Ne, nije to mislio.

A što je onda točno mislio? Okružili su ga kao psi medvjeda, kao što su nekoć dječaci znali okružiti mojega oca dok ih je on psovao i proklinjao, a njegova se široka medvjeda stražnjica prelijevala preko sjedišta opake pile, dok su oni čičali i plesali.

Ispričajte nam o dječacima, Pate.

Ispričajte nam o Knightu.

– Kakva budalaština, reče Roach danas u zbornici. – Mislim, koliko

čovjek treba biti glup da se koristi svojim imenom i svojom kreditnom karticom?

Iako on to ne zna, Roach je u neposrednoj opasnosti da i sam bude otkriven. Već nekoliko tragova vodi prema njemu, a i njegova je prisnost s Jeffom Lightom i Gerryjem Grachvogelom već nepobitno utvrđena. Kako čujem, jadan je Gerry već pod istragom, iako ga radi pretjerane nervoze ne smatraju odveć pouzdanim svjedokom. Internetska pornografija pronađena je i na njegovu kompjuteru, plaćena njegovom kreditnom karticom.

– Od početka mi se učinio pomalo čudnim, reče Light. – Malo previše blizak s dječacima, ako znate na što mislim.

Roach kinine. – To samo dokazuje, reče, – kako u današnje vrijeme ne možete biti sigurni ni u koga.

Prava istina. Slušam razgovor izdaleka dok me pomalo zabavlja ironija svega toga. Gospoda Sv. Oswalda puni su povjerenja, ostavljaju ključeve u džepovima sakoa obješenim na naslone stolaca, novčarke u ladicama pisaćih stolova, otključane urede. Čas posla ukrasti broj kreditne kartice, za to nije potrebno nikakvo umijeće, samo treba vratiti karticu na vrijeme, dok vlasnik još nije posumnjao da je nestala.

Roachova je kartica jedina koju mi nije uspjelo vratiti na vrijeme – on je prijavio njezin nestanak pa me je preduhitrio – ali se Bishop, Light i Grachvogel ne mogu time opravdati. Jedino žalim što mi to nije uspjelo s Royem Straitleyjem – bilo bi ih veoma elegantno sve poslati u pakao jednim udarcem – ali lukavi stari lisac nema kreditnu karticu, uostalom, ne vjerujem da bi itko povjerovao kako je on dovoljno kompjuterski pismen da uključi PC.

Ipak, i to se daje promijeniti. Tek smo počeli, on i ja, a ovu igru planiram već predugo i doista ne želim da se prebrzo završi. Čeka ga otkaz, drže ga samo zbog odsutnosti Pata Bishopa i očajničkog manjka učitelja u njegovu odsjeku – ali samo za vrijeme trajanja krize on je prijeko potreban.

U petak mu je rođendan. Noć krijesova. Pretpostavljam da strepi od toga dana, često je tako kod starih ljudi. Trebalo bi mu poslati dar, nešto lijepo, da mu skrene misli s neugodnosti protekloga tjedna. Zasad nemam nikakvih ideja, valjda zbog velike zaposlenosti u posljednje vrijeme.

Dajte mi vremena.

OD ONOG VREMENA MI ROĐENDANI NISU DRAGI, ZNATE. DAROVI, torte, papirnati šeširići i prijatelji na čajanki, godinama čeznuh za time, ali uzalud, kao što čeznuh za Sv. Oswaldom i njegovom zavidnom patinom bogatstva i ugleda. Leon je za svoje rođendane posjećivao restorane, morao je staviti kravatu i smio je piti vino. Ja do svoje trinaeste godine ne kročih u restoran. Bacanje novca, gundao je John Snyder. Čak i prije negoli nas je moja majka napustila, moji su rođendani bili događaji pripremani na brzinu, kupovne torte i svjećice koje su zatim (obično umrljane prošlogodišnjom sasušenom kremom) spremene u staru limenku za duhan, za sljedeću godinu. Rođendanski darovi u Woolworths vrećicama imali su etikete sa cijenom. Ponekad bismo pjevali – Sretan rođendan, ali s tvrdoglavom i uzdržanom smetenošću radničke klase.

Kada je ona otišla, čak je i to prestalo. Ako bi se sjetio, otac mi je za rođendan davao novac, rekao bi mi da kupim nešto što doista želim – ali nije bilo prijatelja, čestitki, zabava. Jednom se Pepsi potrudila; pizza s rođendanskim svjećicama i čokoladna torta koja je malo visjela u stranu. Pokušah izraziti zahvalnost, ali jasno osjećah da su me ponovno zakinuli. Taj je Pepsin jednostavni pokušaj zapravo bio gori negoli kada nije bilo ničega. Kada nije bilo ničega, barem smo se mogli praviti da ne znamo koji je datum.

Ali te je godine bilo drugačije. Taj je kolovoz – dobro ga se sjećam, kao što se čovjek dobro sjeća pojedinih snova – bio vruć i sladak, mirisao je na papar i barut, smolu i travu. Zanosno, strašno, blještavo vrijeme. Do mojega su rođendana preostala dva tjedna i moj je otac planirao iznenađenje.

Nije o tome previše govorio, ali to se je osjećalo. Bio je uzbuđen, nervozan, tajnovit. Njegovo se raspoloženje kolebalo od krajnje razdražljivosti prema meni zbog bilo kojega mogeg postupka, do napada plačljive nostalgije. Govorio je kako brzo rastem, nudio me je pivom, nadao se da jednoga dana, kada odem od kuće, neću zaboraviti svojega jadnog, starog oca koji je uvijek radio sve najbolje za mene.

Najviše me je iznenadilo što je trošio novac. John Snyder – koji je uvijek bio škrt, čak je iz starih opušaka sakupljao duhan i motao ga u takozvane mukte pljuge – napokon je otkrio radost terapije kupnjom.

Novo dijelo – za razgovore za kakav posao. Zlatni lanac s medaljonom. Cijeli sanduk Stelle Artois – nevjerojatno za čovjeka koji navodno prezire uvozno pivo – i šest boca viskija od ječmenog slada, koje je držao u spremištu iza kuće ispod staroga prekrivača za postelju. Kupio je desetke listića ekspres lutrije, novu sofu, meni odjeću (dijete raste), donje rublje, majice kratkih rukava, ploče, obuću.

Zatim, tu su bili i telefonski pozivi. Kasno uvečer, kada je mislio da spavam, moglo ga se čuti kako s nekim razgovara tihim glasom, činilo mi se satima. Neko vrijeme nagađah kako zove seks-telefon, ili se je pokušavao pomiriti s Pepsi. Ton je bio jednako tih i tajanstven. Jednom sa stuba načuh nekoliko riječi koje su mi se neugodno usjekle u podsvijest.

Koliko još? Stanka. Dobro. Tako je najbolje. Djetetu je potrebna majka.

Majka?

Moja je majka u posljednje vrijeme pisala svaki dan. Pet godina ništa, a onda je odjednom ništa nije moglo zaustaviti. Zasula nas je razglednicama, pismima, paketima. Većina ih je neotvorena ležala ispod moje postelje. Avionska karta za Pariz s rezervacijom u rujnu neotvorena je ležala u omotnici i ja pomislih kako je moj otac napokon prihvatio da ne želim ništa od Sharon Snyder, ništa što bi me moglo podsjećati na moj život prije Sv. Oswalda.

Zatim su pisma iznenada prestala stizati. To me je trebalo zabrinuti, kao da je nešto planirala, nešto što od mene taji.

Ali dani su prolazili i ništa se nije dogodilo. Prestali su i telefonski pozivi – ili je moj otac postao oprezniji – bilo kako bilo, ništa se nije čulo pa su se moje misli, poput kompasa, okrenule prema mojemu sjeveru.

Leon, Leon, Leon, nikad daleko od mojih misli. Nakon Francescina odlaska postao je nekako dalek i povučen. Nastojah ga svim silama oraspoložiti, ali kao da ga više ništa nije zanimalo. Naše su mu uobičajene igre bile ispod časti, čas bijaše manično sretan, čas mrzovoljan i nezainteresiran; stoje najgore, činilo se da mi zamjera što mu smetam u trenucima samoće. Sarkastično bi me pitao imam li još kojeg prijatelja, neprekidno me zafrkavao zbog moje mladosti i nedostatka iskustva.

Daje samo znao. Sto se iskustva tiče bijah nekoliko svjetlosnih

godina ispred njega. Napokon, ja pobijedih gospodina Braya; uskoro je slijedilo novo osvajanje. Ali u Leonovu se društvu uvijek osjećam nesigurno, balavo, servilno. On je to znao pa je postao zao. Bio je u godinama kada se sve doima ekstremno, novo i tako očito, kada su odrasli nevjerojatno glupi, kada je vlastito osjećaj važnije od svega ostalog, kada opasna mješavina hormona pojačava svaki osjećaj do košmarnih visina.

Što je najgore, bio je zaljubljen. Nervozno, jadno, opako zaljubljen u Francescu Tynan, koja se vratila u školu u Cheshire i s kojom je gotovo svakoga dana potajno razgovarao telefonom, nabijajući ogromne račune koji će kad-tad biti otkriveni – prekasno – na kraju tromjesečja.

– Ništa nije ravno tom osjećaju, reče ne prvi put. Bio je u maničnoj fazi, uskoro će utonuti u sarkazam i otvoreni prezir. – Možeš govoriti o tome, poput ostalih, ali ti ne znaš kako je to. Ja, ja sam to radio. Ja sam to doista probao. Najbliže što ćeš ti tome doći je maženje u svlačionici sa svojim prijateljima iz viših razreda.

Napravih grimasu, nastojah se ne uzbuđivati, praviti se daje sve samo šala. Ali nije bila. U tim je prilikama Leon izgledao opako, gotovo životinjski. Kosa mu je padala preko očiju, lice bilo blijedo, tijelo mu je imalo kiselkast miris, a oko usta su mu iskočili pristići.

– Kladam se da bi ti se to svidjelo, pederčiću Tetkice, svidjelo bi ti se, zar ne? – Pogledao me je i ja u njegovim sivim očima ugledah koliko me opasno poznaje. – Tetkice, ponovio je, gadno se cereći, a onda je vjetar zapuhao, sunce izišlo i on se ponovno pretvorio u Leona. Pričao je o koncertu na koji namjerava poći, kako izgleda Francescina kosa obasjana svjetlom, o ploči koju je kupio, o Francescinim dugim nogama, o novom Bondovom filmu. Neko mi se vrijeme činilo da se on ono samo šalio, ali sjetih se ledene inteligencije u njegovim očima i s nelagodom se upitah kako me je uspio pročitati.

U tom je trenutku trebalo sve to prekinuti. Shvatih kako bi moglo postati samo još gore, ali savladala me nemoć, razdiralo mi nutrinu, napustio me je zdrav razum. Nešto je u meni i nadalje vjerovalo kako ga mogu promijeniti, kako sve može biti kao što je bilo prije. Bilo mi je potrebno da u to vjerujem, bila je to jedina svijetla trunka nade na momemu inače tmurnom obzorju. Uostalom, trebao me je. Francescu neće vidjeti barem do Božića. To mi je davalo gotovo pet mjeseci. Pet mjeseci da ga izliječim od njegove opsesije, da neutraliziram otrov što

se uvukao u naše udobno prijateljstvo.

Oh, kako mu je samo bilo potrebno ugađati. Više negoli je bilo dobro za njega, bojim se. Ipak, nema opakijih osoba od onih zaljubljenih, ako ne računate smrtno bolesne, s kojima imaju mnogo zajedničkog. I jedni i drugi su sebični, povučeni u sebe, vole manipulirati, nepostojani su, čuvaju svu svoju nježnost za voljenu osobu (ili same sebe) te se okreću protiv svojih prijatelja poput bijesnih pasa. Takav je bio Leon, pa ipak, bio mi je draži negoli ikad, sada kada smo dijelili istu patnju.

Ima neko perverzno zadovoljstvo u čupanju kraste. Zaljubljeni to stalno rade, traže najjače izvore boli i potpuno im se prepuštaju, žrtvuju se bez prestanka za ono što vole, s tvrdoglavom glupošću što su je pjesnici pogrešno protumačili kao nesebičnost. Leon je, na primjer, neprekidno govorio o Francesci. Što se mene tiče, moja je žrtva bila neprekidno slušati njega. Nakon nekog je vremena postalo nepodnošljivo – ljubav, poput raka, u tolikoj mjeri nastoji dominirati životom paćenika da oni više nisu u stanju voditi razgovor na bilo koju drugu temu (tako strašno dosadno za slušača) – pa pokušavah sve očajnije pronaći način kako da slomim jednoličnost Leonove opsesije.

– Kladam se da se ne usudiš, rekoh mu ispred dućana s pločama. – Hajde. Izazivam te, ako još uvijek imaš muda.

Iznenadeno pogleda prvo u mene, zatim u dućan. Nešto mu je Prešlo licem – možda sjena sjećanja na nekadašnja zadovoljstva, zatim se naceri i meni se učini da u njegovim sivim očima vidim odraz staroga, bezbrižnoga, nezaljubljenog Leona.

– Ti to meni? upita. I tako smo igrali jedinu igru koju je taj novi Leon još uvijek želio igrati. Njome je započelo – liječenje, neugodno, možda čak i bezosjećajno, ali neophodno, kao što se i kemoterapija agresivno upotrebljava u borbi protiv raka. I on i ja bijasmo puni agresije, trebalo ju je samo radije usmjeriti prema van nego na sebe.

Počeli smo s krađama. Prvo malih stvari: ploča, knjiga, odjeće što smo je odlagali u naše malo skrovište u šumi iza Sv. Oswalda. Liječenje je postalo sve intenzivnije. Po zidovima smo crtali grafite i uništavali zaklonjena autobusna stajališta. Bacali smo kamenje na automobile u vožnji, rušili nadgrobne spomenike u starome dvorištu crkve, dovikivali prostote starijim šetačima pasa koji bi ušli na naš teritorij. Za vrijeme ta dva tjedna moje se je raspoloženje kolebalo od potpunoga očaja do nevjerovatne sreće. Ponovno smo bili zajedno, Butch i Sundance – i

Franceska je znala biti zaboravljena na cijelih nekoliko minuta. Zanesenost njome zasjenilo je puno jače, opasnije uzbuđenje.

Ali to nikad ne bi dugo potrajalo. Moje je liječenje bilo dobro za uklanjanje simptoma, ali ne i uzroka bolesti, pa s nezadovoljstvom otkrih kako su mojemu pacijentu potrebne sve veće doze uzbuđenja, želim li da terapija počne djelovati. Sve češće i češće bi meni dopao zadatak da smislim novu zabavu, pa mi je bilo sve teže izmišljati još besramnije pothvate.

– Dućan s pločama?

– Ne.

– Groblje?

– Banalno.

– Paviljon za koncerte?

– To smo već učinili. – Istina, prethodne smo noći provalili u gradski park i razbili svako sjedalo u paviljonu, kao i niske ogradice oko njih. Pritom se osjećah grozno, sjetih se, još bijah maleno dijete, odlazaka u park s mamom, ljetnog mirisa pokošene trave, hotdoga i šećerne vate, zvuka orkestra rudara. Sjetih se kako je Sharon Snyder sjedila na jednome od tih plavih, plastičnih stolaca i pušila, dok ja marširah gore-dolje i zamišljah kako na nevidljivu bubnju udaram pom-pom-pom i na trenutak me obuze osjećaj izgubljenosti. To bijah ja u dobi od šest godina, kada još imah majku koja je mirisala po cigaretama i Cinnabaru i nije bilo ničeg boljeg i ljepšeg od gradskoga orkestra ljeti, a samo su zločesti ljudi razbijali stvari.

– Stoje, Pinchbeck? – Prekasno. Po Leonovu lukavome i mračnom licu obasjanom mjesečinom vidjelo se da me je pročitao. – Već ti je dosta?

Da, bilo mi je dosta i previše. Ali to je bilo nemoguće objasniti Leonu, uostalom takvo liječenje je bila moja zamisao.

– Hajde, bodrio me. – Gledaj na to kao na lekciju iz dobrog ukusa.

I jesam, pa je moja osveta bila brza. Leon mijе zapovjedio da uništīm paviljon, ja mu uzvratih izazivajući ga da priveže prazne limenke na ispušne cijevi svih automobila parkiranih ispred policijske postaje. Naše su oklade postajale sve smionije, naši su skandalozni pothvati postajali sve složeniji, čak nadrealistički (zavezali smo nekoliko mrtvih golubova za ogradu u javnome parku; nacrtali niz živopisnih murala na metodističkoj crkvi). Nagrdivali smo zidove, lomili prozore i strašili

dječicu po cijelom gradu. Preostalo je još samo jedno mjesto.

– Sv. Oswald.

– Nema šanse. – Dotad smo izbjegavali teritorij Škole – ukoliko se ne računa malo umjetničkog izražavanja na zidovima sportskoga paviljona. Do mojeg je trinaestog rođendana preostalo svega nekoliko dana, a s njime se približavalo i moje tajanstveno i dugo očekivano iznenađenje. Moj se otac ponašao veoma ezerno, ali meni se činilo da se trudi. Nije pio, počeo je vježbati, kuća je bila besprijeekorno čista, a na njegovu je licu neprekidno bio neumoljivi, suhi osmijeh po kojemu se nije moglo odrediti što se u njemu događa. Izgledao je poput Clinta Eastwooda u filmu Nepoznati zaštitnik, debeloga Clinta svakako, ali imao je isto onakvo usredotočeno držanje, gotovo stisnute kapke, kao da očekuje neki mogući, apokaliptički konačni obračun. To je naišlo na moje odobravanje -bio je to dokaz njegove odlučnosti – pa mi nije padalo na pamet to upropastiti zbog neke glupe ludorije.

– Hajde, Pinchbeck. Fac ut vivas. Živi malo.

– Gdje je tu zabava? – Nije smjelo ispasti da oklijevam, Leon bi samo pomislio da se iz straha ne usudim. – Sv. Oswald smo sredili već milijun puta.

– Ali ne ovo. – Oči su mu sjale. – Izazivam te – izazivam te da se popneš na krov kapele. – Nasmiješio mi se, i ja u tom trenutku ugledah muškarca kakvim je mogao postati, njegov razorni šarm, njegov neobuzdani humor. Udarila me poput šake, moja ljubav prema njemu, jedini čisti osjećaj u cijelome mojemu kompliciranom, odvratnom odrastanju. Tada pomislih, da me je tražio da skočim s krova kapele, moj bi odgovor vjerojatno bio potvrđan.

– Na otrov?

Kimnuo je.

Gotovo se nasmijah. – Dobro, hoću, rekoh. – Donijet ću ti odozgo suvenir.

– Nema potrebe, reče. – Uzet ću ga sam. Što je? – upita kada ugleda moje iznenađenje. – Nisi valjda mislio da ću te pustiti da gore pođeš sam?

Sv. Oswald, klasična gimnazija za dječake srijeda, 3. Studenoga

PET DANA I NIKAKVIH VIJESTI O KNIGHTU. NEMA

NIKAKVIH VIJESTI

ni o Bishopu, iako sam ga neki dan vidio u samoposluživanju Tesco. Izgledao je pomalo izgubljeno ispred kolica natrpanih mačjom hranom (mislim da Pat Bishop uopće nema mačku). Obratih mu se, ali on mi nije odgovorio. Izgledao je poput čovjeka pod utjecajem jakih lijekova, i moram priznati, nisam se usudio nastaviti razgovor.

Znam da ga Marlene zove svaki dan kako bi se uvjerila da je dobro – žena ima srce, što se ne bi moglo reći za ravnatelja. Zabranio je svim uposlenicima Škole da komuniciraju s Bishopom sve dok se stvari ne raščiste.

Trojica policajaca su ponovno bili ovdje cijeli dan. Razgovarali su s učiteljima, dječacima, tajnicama i ostalima s besprijekornom učinkovitošću školskih inspektora. Uveden je hrabri telefon kako bi Potaknuli dječake da anonimno potvrde već utvrđene činjenice. Mnogi su dječaci zvali – većina je tvrdila kako gospodin Bishop nikako nije napravio nešto loše. S ostalima se vode razgovori za vrijeme i nakon nastave.

Zbog toga je postalo nemoguće normalno održavati nastavu. Moj razred ne želi razgovarati ni o čemu drugome, ali budući da su mi jasno dali do znanja kako bi bilo kakvi razgovori na tu temu samo mogli naškoditi Patu, morao sam inzistirati da to ne rade. Mnogi su veoma uzrujani. Pronašao sam Brasenosea kako plače u zahodu u srednjemu hodniku za vrijeme četvrtoga sata, latinskoga, a čak su i Allen-Jones i McNair, koji obično u svemu vide smiješnu stranu, bili bezvoljni i pasivni. Takav je cijeli moj razred – čak se i Anderton-Pullitt čini čudnijim no obično, uza sve svoje boljetice stao je i naglašeno hramati.

Najnoviji je trač da su ispitali i Gerrvja Grachvogela te da će i on možda biti optužen. Druge, skandaloznije, glasine govore o tome kao su svi odsutni učitelji postali osumnjičeni.

Spominje se i Devineovo ime, njega danas nema, iako to samo po sebi ne bi trebalo ništa značiti. Nevjerojatno, ali jučer je ujutro u Emmineru osvanuo članak u kojemu se citiraju – školski izvori – (najvjerojatnije dječaci) iz kojega se može razabrati kako je među svetim zidinama drage stare Škole otkriven dugogodišnji pedofilski lanac.

Kao što rekoh, nevjerojatno. Ja sam učitelj u Sv. Oswaldu već trideset i tri godine i znam o čemu govorim. Tako nešto ovdje nije

moguće, ne zato što držimo da smo bolji od drugih (ma što mislio Examiner), već jednostavno zato što se na mjestu kao što je Sv. Oswald tajne ne mogu sakriti. Možda jedino pred Bobom Strangeom, koji učahuren u svojem uredu sastavlja rasporede sati, ili pred Odijelima koji nikada ne primjećuju ništa osim ako im ne stigne e-mailom. Ali daje moguće nešto sakriti od mene Od dječaka! Nikad.

Oh, da, u svojem sam se radnom vijeku nagledao dovoljno neobičnih kolega. Bio je tu doktor Jehu (s Oxforda), kasnije se ispostavilo daje samo gospodin Jehu sa sveučilišta Durham i uz to je, čini se, već imao izvjesnu reputaciju. Ali to je bilo prije mnogo godina kada takve stvari nisu završavale u novinama. Otišao je tiho i bez skandala, kao što većina takvih čini, i nikome ništa. Ili gospodin Tythe-Weaver, učitelj likovnog, koji je uveo poziranje au naturel⁴⁷ s učenicima kao modelima. Ili gospodin Groper, koji se je nesretno fiksirao na učenika engleskoga jezika četrdeset godina mlađega od sebe. Pa čak i naš Grachvogel, za kojega svi dječaci znaju da je homoseksualac – i to bezopasni – ali koji se strahovito boji za svoj posao ako upravni odbor sazna. Sad je za to malo prekasno, bojim se. Ali on nije pervertit, kakvim ga Examiner likujuć želi predstaviti. Light možda jest neotesana budala, ali ni on nije pervertit, kao ni Grachvogel. Devine? Nemojte me nasmijavati. Što se tiče Bishopa – pa... Bishopa poznajem. Što je najvažnije, dječaci ga poznaju, vole ga, i vjerujte mi, da u njemu postoji trunka nečeg neuobičajenog, dječaci bi to prvi nanjušili. Dječaci imaju instinkt za te stvari, a u školi kao što je Sv. Oswald glasine se šire brzinom epidemije. Shvatite, s Bishopom radim već trideset i tri godine i da u tim optužbama ima imalo istine ja bih to znao. Dječaci bi mi to već rekli.

U zbornici mišljenja se sve više polariziraju. Mnogi kolege uopće ne žele o tome razgovarati, iz straha da ih se ne poveže sa skandalom. Neki se (ne mnogi) s otvorenim prezirom odnose prema optužbama. Drugi se koriste tom prilikom kako bi tiho širili klevete.

Penny Nation je jedna od takvih. Sjećam se kako ju je Keane opisao u onoj bilježnici – otrovna samaritanka – i ja se upitah Kako sam mogao raditi pokraj nje tolike godine i ne primijetiti njezinu istinsku zlobu.

– Zamjenik ravnatelja trebao bi biti poput premijera, reče ona danas

⁴⁷ Au naturele, franc., gol.

u zbornici u vrijeme objeda. – U sretnome braku – poput Geoffa i mene – zatim dobaci brz osmijeh svojemu Capitaineu, koji je danas bio odjeven u modro odijelo s tankim svijetlim prugama koje savršeno pristaje uz Pennynu suknju i džemper. Na njegovu je reveru bila malena srebrna riba. – Tada ne može biti razloga za sumnju, nije li tako? – verglala je Penny. – U svakome slučaju, ako kanite raditi s djecom, izgovorila je to sladunjavim glasom kao u crtićima Walta Disneyja, kao da se od same pomisli na djecu topi – tada biste doista trebali imati vlastito dijete, nije li tako?

Opet onaj osmijeh. Pitam se vidi li ona svojega muža na Patovu položaju u nekoj ne tako dalekoj budućnosti. Njemu ambicije svakako ne manjka, odani je vjernik, obiteljski čovjek, gospodin igrač, veteran na mnogim poljima.

Nije on jedini s takvim idejama. I Eric Scoones je, na moje veliko iznenađenje, dolijevao ulje na vatru, iako sam oduvijek držao da je on, unatoč ogorčenosti što su ga zaobilazila promaknuća, veoma nepristran. Čini se da sam pogriješio. Slušajući razgovore u zbornici ovoga poslijepodneva šokiralo me je kada sam ga čuo kako staje na stranu Nationa, a protiv Hilaryja Monumenta, koji je uvijek bio za Pata i koji sada, na kraju svoje karijere, nema što izgubiti kaže li svoje iskreno mišljenje.

– Kladam se deset na jedan kako se radi o strahovitoj pogrešci, reče Monument. – Ti kompjuteri – ma tko im može vjerovati? Neprekidno se kvare. A onaj – kako se ono zove? Spam. Da, tako je. Deset na jedan da je Pat dobio neki spam na svoj kompjuter i nije ni znao što je to. Što se tiče Grachvogela, njega čak nisu ni uhitili. Samo su ga ispitali, to je sve. Pomogao je policiji u istrazi.

Eric progunđa svoje neslaganje. – Vidjet ćete, reče (čovjek koji poput mene nikad ne koristi kompjutere). – Vaš je problem što previše vjerujete ljudima. Na primjer, kada se neki tip popne na nadvožnjak iznad autoceste i ustrijeli desetero ljudi, svi uvijek kažu isto -A bio je tako dobar čovjek, nije li tako? Ili neki vođa mladih izviđača koji godinama pipa dječake – Oh, a djeca su ga voljela, znate, nikada ne bismo posumnjali. U tome je problem. Nitko ne razmišlja. Nitko ne sumnja kako bi se to moglo dogoditi u našem dvorištu. Uostalom, što mi doista znamo o Patu Bishopu? O, da, on igra po pravilima – a kako će drugačije? Ali što doista znamo o njemu? Ili, kad smo već kod toga,

o bilo kojemu od naših kolega?

Ta me je primjedba zabrinula, i odonda mi ne izlazi iz glave. Eric je već godinama znao doći u sukob s Patom, ali ja sam uvijek držao da su te razmirice beznačajne poput mojih s doktorom Devineom, da to nije ništa osobno. Eric je ogorčen, naravno. Dobar je učitelj – iako malo staromodan – možda bi bio dobar šef godine da se malo više potruži dodvoriti upravi. Ali uvijek sam iskreno vjerovao da je odan. Ako sam očekivao da će neki od mojih kolega ubosti Bishopa u leđa, svakako ne bih pomislio na Erica. Sada više u to nisam siguran. Danas sam u zbornici na njegovu licu vidio izraz koji mi je rekao više negoli sam ikada želio znati o Ericu Scoonesu. Uvijek je volio ogovarati, naravno, ali bile su mi potrebne tolike godine da vidim veselu Shadenfreude, zluradost, u očima mojega starog prijatelja.

Žao mi je zbog toga. Ali on je u pravu. Što mi doista znamo o svojim kolegama? Trideset i tri godine i što znamo? Mene uopće nije pogodilo otkriće o Patu, već ono što sam otkrio o ostalima. Scoonesu. Nationima. Roachu, koji je prestrašen da ^oi mu njegovo prijateljstvo s Lightom i Grachvogelom moglo naškoditi kod policije. Beardu, koji na sve to gleda kao na osobnu uvredu nanesenu odsjeku informatike. Meeku, koji samo Ponavlja sve što mu Beard kaže. Easyju koji se priklonio većini. McDonaughu koji je za vrijeme odmora izjavio kako je samo pervertit mogao postaviti onoga homoseksualca Grachvogela na učiteljsko mjesto.

Najgore je što im se nitko ne suprotstavlja. Čak je i Kitty, koja je uvijek bila prijateljski raspoložena prema Grachvogelu i koja je nekoliko puta pozvala Bishopa na večeru, šutjela u vrijeme objeda, gledala je u svoju šalicu s blagim gađenjem i nije me željela pogledati u oči. Ona je, znam, imala drugih briga. Ipak, bilo bi mi draže da je nisam vidio takvu. Možda ste primijetili da mi je Kitty Teague veoma draga.

Ipak, laknulo mi je što je ipak ostalo nekoliko ljudi zdrave pameti. Chris Keane i Dianne Dare su među rijetkima koji nisu inficirani. Stajali su pokraj prozora dok sam si točio čaj, srdit na kolege koji su po kratkome postupku, bez suđenja, proglasili Bishopa krivim.

– Ja mislim da svatko ima pravo na nepristrano suđenje, reče Keane nakon što sam izrazio svoje mišljenje. – Ja zapravo i ne poznajem gospodina Bishopa, ali moram reći kako mi se nikako ne čini takvim tipom.

– Slažem se, reče gospođica Dare. – Uostalom, čini se da ga dječaci iskreno vole.

– Doista ga vole, rekoš glasno i prkosno ošinih pogledom čudorednu većinu. – Radi se o grešci.

– Ili mu je netko smjestio, reče Keane zamišljeno.

– Smjestio?

– Zašto ne? – Keane slegne ramenima. – Netko tko mu nešto zamjera. Nezadovoljni učitelj. Bivši učenik. Bilo tko. Sve što bi takvoj osobi bilo potrebno je pristup školi i izvjesno poznavanje kompjutera...

Kompjuteri. Znao sam da nam je bolje bez njih. Ali Keanove su me riječi pogodile u živac – zapravo, pitah se zašto se k vragu nisam toga i sam sjetio. Ništa ne može podlije nuditi školi negoli seks skandal. Nije li se jednoć nešto slično dogodilo u Sunnybank Parku? Nisam li i ja bio tome svjedok u doba staroga ravnatelja?

Istina, Shakeshaft, nije bio zainteresiran za dječake, već za tajnice i mlade članice osoblja. Takve stvari rijetko dižu veliku prašinu, obično ih riješe odrasli među sobom i rijetko se o njima sazna izvan zidina škole.

Ali ovo je drugačije. Tisak je otvorio sezonu lova na učitelje. Žutim tiskom dominiraju priče o pedofilima. Ne prođe ni tjedan da se ne pojavi neka nova optužba. Školski ravnatelji, vode izviđačkih grupa, policajci, svećenici – svi su lovina.

– Moguće je. – To je bio Meek koji je slušao naš razgovor. Nisam očekivao da će on izraziti svoje mišljenje. Dosad je samo žustro kimao kad god bi Beard progovorio. – Pretpostavljam da postoji mnogo ljudi koji su kivni na Sv. Oswald, nastavi svojim slabašnim glasom Meek. – Fallow na primjer, ili Knight.

– Knight? – Nastane tišina. Radi prašine što se digla oko većeg skandala gotovo zaboravih na svojega malodobnog bjegunca. – Knight ne može biti odgovoran za ovo.

– Zašto ne? – upita Keane. – Odgovara tom profilu.

Oh, da. Doista je odgovarao. Vidjeh kako se lice Erica Scoonesa smračilo. Slušao je naš razgovor, a po nehajnim izrazima lica ostalih kolega vidjelo se da i oni slušaju. – Nije teško saznati lozinke učitelja, reče Meek. – Hoću reći, tko god ima pristup administrativnim podacima...

– To je smiješno, reče gospodin Beard. – Te su lozinke tajna. – 'Vaša

je AMANDA, reče Keane smješkajući se. – Ime vaše kćeri. Lozinka gospodina Bishopa je GO-JONNY-GO – nije Potrebno puno mašte da bi se dokučila lozinka tako strastvena ljubitelja ragbija. Gerryjeva je vjerojatno nešto iz X-filesa. MULDER možda ili SCULLY...

Gospođica Dare se nasmiješi. – Recite mi, jeste li vi profesionalni špijun ili vam je to samo hobi?

– Ja jednostavno opažam, reče Keane.

Ali Scoonesa to nije moglo razuvjeriti. – Nijedan se naš učenik ne bi usudio, reče. – Pogotovo ne onaj mali kržljavac.

– Zašto ne? – upita Keane.

– Jednostavno ne bi, odgovori Scoones prezirno. – Potrebno je imati hrabrosti da se napadne Sv. Oswald.

– Ili pameti, reče Keane. – Što? Zar mi doista želite reći da se to još nikad nije dogodilo?

Četvrtak, 4. Studenoga

BAŠ NEZGODNO, I TO UPRAVO KAD SE SPREMAM DOKRAJČITI BISHOPA.

Da si popravim raspoloženje pođoh u internet kafić u gradu, otvorih Knightovu hotmail adresu (policija je zacijelo već nadzire) i poslao nekoliko prilično prostačkih e-mailova odabranim učiteljima Sv. Oswalda. To mi je donekle umanjilo ljutnju, a vjerujem da će potvrditi pretpostavku da je Knight živ.

Zatim pođoh u svoj stan odakle e-mailom poslao Examineru novi Krtičin članak. S Knightova telefona poslao poruku na Devineov mobitel, a nakon toga s izmijenjenim naglaskom i glasom nazvao Bishopa. Dotad mi se raspoloženje već popravilo – smiješno kako vas obavljanje dosadna posla može oraspoložiti. Nakon teškog disanja ostavih mu svoju otrovnu poruku.

Učini mi se da mu glas zvuči dublje negoli inače, kao da je pod utjecajem lijekova. Ali, naravno, bila je gotovo ponoć pa je možda spavao. Meni ne treba puno sna – tri ili četiri sata su mi dovoljna – i rijetko sanjam. Uvijek me iznenadi koliko neke ljude slomi kada ne dobiju svojih osam ili deset sati sna. Većina ih čini se ionako pola noći sanja; kako nepotrebno, zbrkani snovi koje uvijek kasnije žele ispričati drugima. Nagađah da Bishop ima dubok san, živopisno sanja i

frojdoovski analizira snove. Večeras neće. Večeras će mu zacijelo druge stvari biti na pameti.

Nazvah ga ponovno sat kasnije. Ovoga je puta Bishopov glas bio promukao poput očeva nakon noćnoga provoda u gradu. – Što želite? – Njegova je bikovska rika zvučala izobličeno preko žice.

– Ti znaš što želimo. – To mi uvijek pomaže kada se želi proširiti paranoja. – Želimo pravdu. Želimo da te srede, ti prljavi pervertite.

Dosad je već naravno trebao spustiti slušalicu, ali Bishop nikad nije brzo mislio. Umjesto toga se stao ljutito junačiti, pokušao raspravljati. – Anonimni pozivi? To je najbolje što možete? Dopustite da vam objasnim. . .

– Ne, Bishope. Dopusti da mi tebi objasnimo. – Moj je glas preko žice bio piskutav i prodoran dok se probijao kroz šum na vezi. – Znamo što radiš. Znamo gdje stanuješ. Sredit ćemo te. Samo je pitanje vremena.

Klik.

Kao što vidite, ništa pretjerano. Ali kod Grachvogela je fantastično upalilo – njegov telefon sada neprekidno daje signal zauzeća. Večeras svratih do njegova stana da vidim je li tamo.:. U jednome mi se trenutku učinilo da netko viri iza zastora dnevne sobe, ali ništa zato, na sebi imam kapuljaču i rukavice, uostalom on se nikada ne bi usudio izići iz kuće.

Kasnije po treći put nazvan Bishopa.

– Sve smo bliže, objavih mu svojim prijetećim glasom.

– Tko ste vi? – Ovoga je puta bio sasvim budan, glas mu je bio kreštav. – Što hoćete od mene, za ime Boga?

Klik.

Zatim kući u postelju sljedeća četiri sata.

Ovaj me put snovi nisu zaobišli.

– ŠTO JE, PIINCHBECK?

Dvadeset i treći kolovoza, večer uoči mojega trinaestog rođendana. Stajali smo ispred podizne rešetke, pretencioznog malenog dodatka iz devetnaestog stoljeća na ulazu prema knjižnici i vratima kapele. Svakako, jedno od meni najdražih mjesta škole, kao da je sišlo sa stranica romana Waltera Scotta, sa crvenim pozlaćenim školskim grbom

iznad školskoga mota (relativno nov dodatak, jer dvije, tri riječi na latinskome čudesno djeluju na roditelje koji plaćaju ceh). Audere, agere, auferre.

Leon mi se naceri, kosa mu je neposlušno padala preko očiju. – Priznaj, Tetkice, reče rugajući se. – Odozdo se doima mnogo višim, zar ne?

Slegnuh ramenima. Njegovo je zafrkavanje zasad bilo bezazleno, ali svi su znakovi bili tu. Popustim li, pokažem li slabost 1 barem neznatnu ljutnju što me zove tim blesavim nadimkom, on će punom snagom svojega sarkazma i prezira navaliti na mene.

'Daleko je do gore, rekoh nehajno. – Ali ovo nije prvi put da idem onamo. Nije teško kada znaš kako se treba popeti.

– Ma nemoj. – Vidjelo se da mi ne vjeruje. – Pokaži mi onda.

Ne imah mu želju pokazati. Ključevi mojega oca bili su tajna koju ne namjeravah ni s kim podijeliti, čak ni s Leonom (možda pogotovo ne s njime). Ali osjećah ih duboko u džepu traperica kako me izazivaju da otkrijem tajnu i prijedem tu konačnu, zabranjenu crtu.

Leon me je gledao poput kućne mačke koja nije sigurna želi li se igrati s mišem ili mu rasporiti utrobu. Odjednom ga se sjetih u vrtu s Francescom, jednu ruku drži nehajno preko njezine, dok mu u prošaranoj hladovini koža izgleda preplanulo zelenkasta. Nije ni čudo što je voli. Kako se ja mogu natjecati s njome? Ona je s njime nešto dijelila, tajnu toliko snažnu koju ja nikada neću moći ponoviti.

Ili bi to možda sada bilo moguće.

– Ti bokca! – Leonove se oči raširiše kada je ugledao ključeve. – Odakle ti to?

– Maznuo sam ih, rekoh. – Na kraju četvrti, sa stola Velikog Johna. – Izraz njegova lica natjera me da se nasmijem. – Za vrijeme objeda sam kod bravara dao izraditi duplikate, a onda sam ključeve vratio tamo gdje sam ih našao. – To je većim dijelom bila istina, učinih to odmah nakon onoga posljednjeg skandala, dok je moj otac mrtav pijan ležao u svojoj spavaćoj sobi. – Lijeni gad nije ni primijetio.

Sad me je Leon promatrao s novim bljeskom u očima. Bilo je to divljenje, ali ipak bijaše mi pomalo neugodno. – Vidi, vidi, napokon reče. – A ja sam cijelo vrijeme mislio da si ti obični plašljivi žutokljunac iz mlađih razreda koji ni o čemu nema pojma. I nikome ništa nisi rekao?

Odmahnuh glavom.

– Pametan momak, reče tiho Leon dok mu se lice ozarilo najnježnijim, očaravajućim osmijehom. – Onda će to biti naša tajna.

Ima nečega veoma čarobnog u dijeljenju tajni. Osjećah to tada dok pokazivah Leonu svoje carstvo, iako me je cijelo vrijeme mučilo kajanje. Prolazi i malene prostorije, skriveni tavani i skrovišta Sv. Oswalda više nisu bili samo moji. Sada su pripadali i Leonu.

Izišli smo kroz prozor u gornjemu hodniku. Prije negoli smo ušli u taj dio škole i dobro za sobom zaključali vrata isključiti alarm. Bilo je kasno, oko jedanaest uvečer i moj je otac već odavno završio s obilaskom. U ovo doba nitko neće naići. Nitko neće posumnjati da smo tu.

S prozora se moglo izići na krov knjižnice. Rutinski se lagano provukoh, a Leon me je sa smiješkom slijedio. Ispred nas je bila blaga kosina obložena crijepom pokrivenim debelim slojem mahovine koja je vodila do dubokog olovnog krovnog žlijeba. Uzduž žlijeba bio je prolaz kako bi vratar mogao pomesti žlijeb, ukloniti nakupljeno lišće i mulj. Ali moj se otac plašio visina pa to nikad nije ni pokušao učiniti. Čini mi se kako nikad nije pregledao žljebove pa su bili puni mulja i smeća.

Pogledah gore. Mjesec je bio gotovo pun, izgledao je čarobno na pozadini grimizno-smeđeg neba. Povremeno bi preko njega prešli oblačići, ali i dalje je bilo dovoljno svijetlo da se razabere obris svakog modrog dimnjaka, svakog žlijeba i crijepa. Iza sebe začuh Leonov dubok i drhtav uzdah. – Ahhh!

Pogledah dolje. Daleko ispred bijaše vratareva kućica, blještava poput božične svjetiljke. Moj je otac unutra, možda gleda televiziju ili radi sklekove ispred ogledala. Čini se da mu ne srneta što izlazim noću, već me mjesecima ne pita kamo idem s kime.

– Ideš, reče Leon.

Nasmijah se, osjećajući apsurdan ponos, kao daje sve to mojih ruku djelo. Dohvatih uže što ga nekoliko mjeseci ranije zavezah i popeh se na vrh. Iznad mene su se, uspravni poput kraljeva, uzdizali dimnjaci, njihove teške krune crne na noćnome nebu. Povrh njih sjale su zvijezde.

– Hajde!

Raširih ruke za ravnotežu, upijajući u sebe noć. Na trenutak mi se učini da mogu zakoračiti u zvjezdani sjaj i poletjeti. – Hajde!

Leon me je polako slijedio. Zbog mjesečine smo izgledali poput

duhova. Njegovo je lice bilo blijedo i zaprepašteno – lice zadivljena djeteta. – Guba.

– To nije sve.

Uspjeh mi dade hrabrost pa ga povedoh do prolaza, široke staze pune sjena. Primih ga za ruku, on me je šutke poslušno slijedio, ispruživši drugu ruku dok smo prolazili tim opasnim mjestom. Dvaput ga upozorih, na labavi kamen i na slomljene ljestve.

– Kako dugo uopće dolaziš ovamo?

– Već neko vrijeme.

– Isuse.

– Sviđa ti se?

– O, da.

Nakon pola sata uspinjanja i puzanja stali smo da se odmorimo na širokome, ravnom parapetu iznad krova kapele. Teški kameni crepovi upili su dnevnu jaru pa su još uvijek bili topli. Legli smo na parapet s vodorigama ispod naših nogu. Leon izvadi kutiju cigareta pa smo jednu naizmjenice pušili, gledajući grad koji se pred nama prostirao poput svjetlucava pokrivača.

– Ovo je fantastično. Ne mogu vjerovati da mi nisi rekao ni riječi.

– Sad znaš.

– Hm.

Ležao je pokraj mene s rukama pod glavom. Jednim je laktom dodirivao moj lakat, njegov dodir osjećah poput usijane točke.

– Zamisli seks ovdje gore, reče. – Mogao bi ostati cijelu noć ako želiš i nitko ne bi znao. – Učinilo mi se da u njegovu glasu čujem prijekor, možda je zamišljao noći s prekrasnom Frances-com u sjeni kraljeva krova.

– Pa, da.

Nije mi bila želja misliti o tome – o njima. To je saznanje – poput ekspresnog vlaka – tiho prozujalo između nas. Njegova je bliskost bila nepodnošljiva, pekla je poput koprive. Do nosnica mi je dopirao miris njegova znoja, dim cigarete i pomalo masni, mošusni miris njegove preduge kose. Netremice je gledao u nebo, očiju punih zvijezda.

Neprimjetno ispružih ruku, pod njom osjetih njegovo rame kao pet gorućih točaka na vršcima mojih prstiju. Leon nije reagirao. Polako raširih prste, moj je dlan neovlašteno prelazio preko njegova rukava, ruke, prsa. Mnome nije upravljao razum, moja ruka kao da je bila

odvojena od mojega tijela.

– Nedostaje li ti? Mislim Francesca? – Glas mijе podrhtavao, pri kraju rečenice je čak bez moje volje postao piskutav.

Leon se naceri. Njegov je glas mutirao prije nekoliko mjeseci pa me je volio zafrkavati zbog moje nezrelosti. – Ah, Pinchbeck. Ti si takvo dijete.

– Samo pitam. – Malo dijete. – Šuti, Leone.

– Zar si mislio daje to ono pravo? Mjesečina i budale, ljubav i romantika? Isuse, Pinchbeck, kako možeš biti tako banalan?

– Ušuti, Leone. – Lice mijе gorjelo, pomislih na hladnu svjetlost zvijezda, zimu, led.

Stao se je smijati. – Žao mi je što sam te razočarao, Tetkice.

– Što hoćeš reći?

– Ljubav, kažeš, za ime Boga! Ta nju sam samo ševio.

To me je šokiralo. – Ma lažeš. – Sjetih se Francesce, njezine duge kose, njezinih vitkih udova. Pomislih na Leona i sve što žrtvovah radi njega, radi romantike, radi tjeskobe i veselja što dijelimo taj osjećaj strasti. – Dobro znaš da nije tako. I nemoj me zvati Tetkica.

– Ili što? – Uspravio se je dok su mu oči sjale. – Ma daj, Leone. Nemoj me zezati.

– Mislio si da mijе prva, zar ne? – Nacerio se. – Ah, Pinchbeck. Odrasti. Znaš, počinješ zvučati točno poput nje. Mislim, pogledaj se, sav si se uzbudio oko toga, pokušavaš izliječiti moje slomljeno srce, kao da bi meni ikada moglo biti toliko stalo do neke djevojke...

– Ali ti si rekao...

– Zafrkavao sam te, glupane. Zar nisi shvatio?

U nevjerici odmahivah glavom.

Leon me je udario u rame, ali nježno. – Tetkice, pravi si romantičar. Ona je bila nekako slatka, čak iako je djevojka. Ali ona nije bila prva. To čak nije ni najbolja ševa koju sam imao, ako ćemo iskreno. I svakako – svakako ne posljednja.

– Ne vjerujem ti, rekoх.

– Ne? Slušaj, mali. – Sad se smijao, pun energije, dok su fine dlačice na njegovim rukama bile srebrne pod mjesečevim sjajem.

– Jesam li ti ikada ispričao zašto su me izbacili iz prethodne škole?

– Nisi. Zašto?

– Ševio sam učitelja, Tetkice. Gospodina Weeksa, iz tehničkoga. U

radionici, nakon nastave. On je sve zakomplicirao...

– Nije moguće! – stadoh se smijati zajedno s njime u nevjerici.

– Rekao mi je da me voli. Glupi buzurant. Pisao mi je pisma.

– Ne. – Oči mi se raširiše. – Nije moguće!

– Nitko nije krivio mene. Iskvario me je, rekli su. Lakovjerni mladić u rukama opasnog perverzita. Identiteti su se držali u tajnosti kako bi se zaštitili nedužni. Bilo je u svim novinama.

– Vau. – U mojoj glavi nije bilo sumnje da on govori istinu. To je toliko toga objašnjavalo, njegovu nehajnost, seksualnu zrelost, njegovu smjelost. Bože, i to kakvu smjelost. – Kako se završilo?

Leon je slegnuo ramenima. – Pactum factum, gotova stvar. Buzurant je nadrapao. Dobio je sedam godina. Pomalo mi gaje bilo žao. Doista. – Blago se nasmiješio. – Nije bio loš, taj gospodin Weeks. Vodio me je po klubovima i slično. Ali bio je ružan. Imao je debelu trbušinu i bio je star – mislim, imao je trideset godina...

– Isuse, Leone.

– Pa, što ćeš. Samo zatvoriš oči. Davao mi je stvari – novac, CD-e, ovaj sat koji je koštao nekih petstotinjak funta...

– Nije moguće!

– Ali moja mama je poludjela. Moram psihoterapeutu. Možda ^1 je napravio ozljede koje nikada neće zacijeljeti, kaže mama. Možda se nikada ne oporavim.

– I kakav... – U glavi mi se vrtjelo zbog noći i njegova priznanja. Pr"gutah slinu potpuno suha grla. – Kakav je to...

– Osjećaj? – Okrenuo se prema meni cereći se i povukao me prema sebi. – Želiš znati kakav je to osjećaji

Vrijeme je poskočilo. Opčinjavale su me avanturističke priče, u mnogima pročitah o tome kako vrijeme zna stati: Na trenutak vrijeme kao daje stalo dok su se kanibali prikradali bespomoćnome dječaku. Ali u tom trenutku jasno osjetih kako je poskočilo, poput teretnog vlaka koji žurno kreće iz stanice. Ponovno mi se učinilo da su mi udovi odvojeni od tijela, stadoh mlatarati rukama kao ptica krilima. Leonove su usne bile na mojim usnama, njegove ruke na mojim rukama, lagano mi je svlačio odjeću.

Nije se prestajao smijati, dječak sazdan od svjetla i tame, duh. Pod sobom osjećah grubu toplinu crepova, ugodno trenje kože o materiju. Gotovo se prepustih zaboravu, obuzelo me je oduševljenje i strah,

pobuna, delirij i nerazumna sreća. Nestao je osjećaj opasnosti, pretvorih se u kožu, svaki njezin centimetar milijun bespomoćnih osjetila. Misli su mi nasumce lepršale . poput krijesnica.

On je nikada nije volio.

Ljubav je banalna.

On nikad ne bi mogao gajiti takve osjećaje prema djevojci.

Oh, Leone. Leone.

Skinuo je košulju, pomučio se oko mojega smička, a ja se neprestano smijah i plakah dok je on govorio i smijao se, njegove su se riječi jedva čule preko seizmičkog lupanja mojega srca.

Tada je sve stalo.

Samo tako. Smrznuti kadar naših golih, polugolih tijela, ja u stupu sjene što je padala uzduž visokih dimnjaka. On, na mjesecini, ledeni kip. Jin i jang, moje obasjano lice i njegovo potamnijelo od iznenađenja, šoka, gnjeva.

– Leone...

– Isuse.

– Leone, žao mi je, tre...

– Isuse! – Ustuknuo je, njegove su ruke sada bile ispružene, odbijao me je od sebe. – Isuse, Pinchbeck...

Vrijeme. Vrijeme je poskočilo. Njegovo je lice bilo ispunjeno mržnjom i gađenjem. Njegove su me ruke gurale u mrak.

U meni su se riječi borile poput punoglavaca u premalenoj staklenci, ali ništa nije izlazilo. Izgubih ravnotežu i bez glasa padoh u podnožje dimnjaka, bez ijedne riječi, suze, čak bez ljutnje. To je došlo kasnije.

– Ti mali pervertitu! – Leonov je glas drhtao od nevjerice. – Jebeni perverzni stvore!

Prezir i mržnja u njegovu glasu rekli su mi sve što trebah znati. Ote mi se glasan jauk, dugačak, očajnički, jauk ogorčenja i gubitka, a onda potrčah, moje tenisice brze i tihe na crijepu prekrivenom mahovinom, preko parapeta i prolaza.

Leon me je slijedio ljutilo psujući. Ali on nije poznao krovove. Začuh kako daleko iza mene neoprezno posrče preko crepova ne bi li me uhvatio. Za njime su padali crepovi, eksplodirali poput mina dolje u dvorištu. Kada je prelazio s krova kapele poskliznuo se i pao. Dimnjak je zaustavio njegov pad, udarac kao da je protresao svaki žlijeb, svaku ciglu i cijev. Uхватih se za drvice bazge čije su tanke grančice stršale iz

davno zacepljene rešetke na oluku i popeh se još više. Iza mene se je Leon koprcajući se uspinjao, gundajući psovke.

Instinkt mi je govorio da moram bježati. Ovo nije bio najbolji trenutak za raspravu s njime. Njegov je gnjev bio poput očeva, učini mi se da mi je ponovno devet godina i da nastojim izbjeći njegov siloviti udarac. Možda bi se kasnije ipak Leonu moglo sve objasniti. Kasnije, kad on uspije o svemu razmisliti. U ovome mi je trenutku jedino važno bilo pobjeći.

Nije imalo smisla gubiti vrijeme i vraćati se do prozora knjižnice. Zvonik, sa svojim malenim napola trulim balkonima prekrivenim lišajem i golubljim izmetom, bio je bliže. Zvonik, još jedna izmišljotina Sv. Oswalda, malena zaobljena struktura poput kutije u kojoj, koliko je meni poznato, nikada nije bilo zvona. Niz jednu se njegovu stranu, prema cijevi koja je bacala kišnicu u duboki bunar koji je zaudarao po golubovima, između zgrada spuštao veoma kosi olovni oluk. S druge je strane bio strmi otvor, samo je uska izbočina dijelila nezvana gosta od sjevernoga dvorišta nekih šezdesetak metara niže.

Oprezno pogledah dolje.

Na svojim putovanjima krovovima otkrih da je Straitleyjeva učionica točno ispod mene i da se prozor što gleda na ruševni balkon lagano može otvoriti. Balansirajući na prolazu nastojah odrediti udaljenost, a zatim lagano skočih na parapet pa na sigurnost malenoga balkona.

Prozor je, kake se i nadah, bilo lagano otvoriti. Neoprezno se provukoh unutra pa mi je slomljena kukica ostrugala leđa. Iznenada se oglasio alarm, visoko, nepodnošljivo zavijanje koje me je zaglušilo i dezorijentiralo.

Uhvati me panika pa se izmigoljili natrag istim putem. Dolje su se u dvorištu upalila svjetla i ja se, bespomoćno psujući, sagnuh kako me ne bi obasjala.

Sve je bilo naopako. Alarm u krilu gdje se nalazila knjižnica bio je isključen, ali zbog panike i zbunjenosti zaboravih kako alarm u zvoniku nije. Sada je sirena neumorno vrištala poput zlatne ptice u priči Jack i stabljika graha, nije bilo šanse da moj otac to ne čuje, a Leon je još uvijek bio tu negdje gore, Leon je bio zarobljen...

Uspravih se na balkonu i skočih natrag na prolaz gledajući dolje na osvijetljeno dvorište. Tamo su stajale dvije figure i gledale gore, dok su se iza njih, poput lepeza raširile njihove sjene. Čučnuh u zaklon

zvonika, puzeći se primakoh rubu krova i ponovno pogledah dolje.

Iz dvorišta me je gledao Pat Bishop, a moj je otac stajao pokraj njega.

– TAMO. TAMO GORE. – GLASOVI s VELIKE UDALJENOSTI, KAO S RADIJA. Sagnuh se, ali Bishop je primijetio pokret, okruglu, tamnu glavu sa sjajnim nebom u pozadini. – Dječaci na krovu.

Dječaci. Naravno da je to pomislio.

– Koliko dječaka? – To je bio Bishop, tada mlađi, čvršći, u formi, tek neznatno rumen u licu.

– Ne znam, gospodine. Rekao bih najmanje dvojica. – Usudih se još jedanput pogledati dolje. Moj je otac, blijeda lica, i dalje gledao gore, ali nije ništa vidio. Bishop se brzo pokrenuo. Krupan, sav u mišićima. Moj gaje otac sporije slijedio, goleme sjene udvostručene, utrostručene svjetlima. Više ih nije imalo smisla gledati. Znam kamo su se uputili.

Moj je otac isključio alarm. Megafon je bio Bishopova ideja, služio se njime za sportskih natjecanja i protupožarnih vježbi, pa mu je glas bio smiješno nazalan i prodoran.

– Hej, vi, dječaci! – poviče. – Ostanite gdje jeste! Nemojte pokušavati sići! Pomoć stiže!

Tako je Bishop govorio u vrijeme krize, poput lika iz kakvog američkog akcijskog filma. Vidjelo se da uživa u svojoj ulozi, novoimenovani zamjenik ravnatelja, čovjek od akcije, specijalist za otklanjanje nevolja, savjetnik cijelome svijetu.

Za petnaest godina gotovo se i nije promijenio – ta vrsta ljudi koja umišljeno smatra da je u pravu rijetko se mijenja. Čak je i tada mislio kako može sve ispraviti pomoću megafona i nekoliko vještih fraza.

Bilo je jedan i trideset poslije ponoći, mjesec je zašao za oblake, inače u to doba godine nebo nikad posve tamno sada je upravo bliještalo. Iznad mene, negdje na krovu kapele bio je Leon, smiren, pribran, čekao je da se sve završi. Netko je pozvao vatrogasce, već su se u daljini čule sirene. Uskoro će sve vrvjeti od ljudi.

– Dajte nam do znanja gdje se nalazite! – Ponovno Bishop, zaneseno vičući u megafon. – Ponavljam, dajte nam do znanja gdje se nalazite!

I dalje ništa od Leona. Zanimalo me je je li uspio sam pronaći prozor knjižnice, je li negdje zarobljen ili tiho trči hodnicima i traži izlaz.

Negdje iznad mene začulo se kloparanje crijepa. Zatim zvuk klizanja njegovih tenisica po olovnome žlijebu. Sad se i njega moglo vidjeti – ali samo djelić glave iznad parapeta kapele. Promatrah ga kako se pomiče – veoma polako, gotovo neprimjetno prema uskom prolazu što vodi prema zvoniku.

Pametno, pomislih. Zasigurno je zaključio kako više ne dolazi u obzir prozor knjižnice, do njega je vodio niski kosi krov oko ruba kapele pa kada bi pokušao ići onuda, svi bi ga jasno vidjeli. Zvonik je bio viši, ali sigurniji, gore bi se imao gdje sakriti. Ja bijah na drugoj strani, i da se sa svojega mjesta uputim prema njemu odmah bi me odozdo ugledali. Odlučih krenuti okolo, dužim putem preko krova opservatorija i pridružiti mu se u sjeni gdje bismo se mogli sakriti.

– Dječaci, poslušajte! – Bio je to Bishopov glas, toliko pojačan da ja rukama pokrih uši. – Niste ni u kakvoj nevolji! – Okrenuh se u stranu i nervozno se nasmijah. Bio je toliko uvjerljiv da je gotovo uvjerio samoga sebe. – Samo ostanite tamo gdje jeste! Ponavljam! Ostanite tamo gdje jeste!

Leona naravno nije prevario. Cijeli je sustav funkcionirao na takvim banalnim frazama.

– Niste ni u kakvoj nevolji! – Zamislih Leonov osmijeh na tu besmrtnu laž, iznenada me ubolo u srce što nisam pokraj njega da se zajedno smijemo. Bilo bi to tako lijepo, pomislih, Butch i Sundance zarobljeni na krovu, dvojica buntovnika protiv ujedinjenih snaga Sv. Oswalda i predstavnika zakona.

Ali sada...odjednom uvidjeh kako imam više razloga zbog kojih ne želim da ulove Leona. Moj je položaj bio daleko od sigurnog. Jedna riječ, jedan pogled na mene i moj je tajni identitet zauvijek otkriven. Nije bilo načina da se izvučem – nakon ovoga Pinchbeck mora nestati. Naravno, to nije problem. Samo je Leon slutio kako je Pinchbeck nešto više od duha, lažan, poput krpene lutke.

Ipak, u tom trenutku ne osjetih strah za sebe. Nitko nije tako dobro poznao krov kao ja, i dok god ne izlazim iz zaklona možda me ne otkriju. Ali ako Leon bude razgovarao s mojim ocem – ako jedan od njih dvojice poveže činjenice...

Neće prijevara izazvati njihovo zgražanje. Već izazov. Izazov Sv. Oswaldu, sustavu, svemu. Već mi je pred očima bila istraga, večernje novine, vinjete u nacionalnome tisku.

Problem nije bila kazna – ta bilo mi je svega trinaest godina zaboga, što su mi mogli? – strah me je bilo ismijavanja. Ismijavanja i prezira te saznanja kako je unatoč svemu, Sv. Oswald pobijedio.

Otac je pogrbljenih ramena gledao na krov. Činilo mi se da osjećam njegov očaj, ne samo zbog napada na Sv. Oswald već i zbog obaveze koja gaje čekala. John Snyder nikada nije bio brz, ali je na svoj način bio temeljit i ni trenutak nije sumnjao što mu je zadatak.

– Morat ću za njima. – Njegov glas, tih ali razgovijetan, dopro je do mene iz dvorišta.

– Molim? – Bishop zabavljen ulogom čovjeka od akcije potpuno je previdio najjednostavnije rješenje. Vatrogasci još nisu stigli, a ni policija, uvijek pretrpana poslom, nije odgovorila na poziv.

– Morat ću se popeti gore. To mi je posao. – Glas mu je postao čvršći – portir Sv. Oswalda mora biti snažan. Sjećam se to iz Bishopovih predavanja: Računamo na tebe, Johne. Sv. Oswald računa na tebe da ćeš Obavljati Svoje Dužnosti.

Bishop jednim pogledom odmjeri udaljenost. Vidjelo se da razmišlja kakve su im opcije. Dječaci na krovu, muškarac u dvorištu, glavni portir između njih. On je sam želio poći – naravno da je želio – ali ako napusti svoj položaj tko će vitlati megafonom? Tko će dočekati spasioce? Tko će sve držati pod kontrolom?

– Nemoj ih uplašiti. Nemoj im se previše približiti. Budi oprezan – dobro? Neka vatrogasne stube budu pod tvojim nadzorom. Popni se na krov, a ja ću ih odavde pokušati nagovoriti da siđu.

Nagovoriti da siđu. Još jedna Bishopova fraza izrečena tonom čovjeka od akcije. On, koji bi se najradije bio popeo na krov kapele – i po mogućnosti se spustio uzetom, s onesviještenim dječakom na rukama – nije mogao ni pretpostaviti koliki je napor – koliki je nevjerojatni napor bio potreban da se moj otac na to odluči.

Požarne stube nikada ne koristim, draži su mi manje uobičajeni prolazi poput prozora knjižnice, zvonika, prozora na krovu ostakljena atelijera likovnog s kojega se moglo popeti na usku metalnu gredu koja se protezala od prostorija za likovni do opservatorija.

John Snyder nije znao ništa o tim mjestima, i da jest ne bi se njima koristio. Iako sitne građe za svoje godine, čak ni mene više nisu držala staklena okna, niti mi je bilo moguće verati se po puzavici na uskim izbočinama. Znam da za sve godine što je radio kao školski portir u Sv.

Oswaldu on nikada nije izišao dalje od požarnih stuba na srednjem hodniku, a kamoli do opasne mreže žljebova ispod koje je bio pločnik. Kladam se kako ni sada neće izići onamo, a ako iziđe, neće ići daleko.

Pogledah preko krovova u smjeru srednjeg hodnika. Tamo su bile požarne stube, glomazne poput kostura dinosaurusu, spuštale su se niza zgradu. Bile su u jadnom stanju – mjuhurići hrde pucali su kroz debeli sloj boje – ali izgledale su dovoljno čvrsto da izdrže težinu odrasla muškarca. Hoće li se usuditi? Baš me je zanimalo. Ako se usudi, što da ja radim?

Da se vratim natrag prema prozoru knjižnice? Ali to je bilo previše riskantno, sve se vidjelo sa zemlje. Umjesto toga krenuh drugim putem, balansirajući na dugačkoj gredi između dva staklena krova kabineta za likovni, zatim na krov opservatorija i kroz glavni jarak natrag prema kapeli. Bilo mi je poznato najmanje desetak načina bijega. Kod mene su ključevi, poznajem sve ostave, svaki prolaz i stražnje stube poput svojega džepa. Ne moraju uloviti Leona i mene. Usprkos svemu osjetih uzbuđenje, gotovo vidim kako se naše prijateljstvo obnavlja, glupa svađa zaboravlja u svjetlu ove mnogo veće avanture...

Požarne su stube ostale na sigurnoj udaljenosti iza mene, ali na koju minutu bi me mogli vidjeti iz dvorišta. Ipak, rizik nije velik. Mjesec je zašao za oblake, vidjet će se tek moj obris i šanse da me odozdo itko prepozna bile su male.

Potrčah. Moje su tenisice čvrsto gazile po kosini pokrivenoj mahovinom. Dolje je Bishop govorio u megafon – Ostani gdje jesi! Pomoć stiže! – ali znam da me nije vidio. Stigoh do leđa dinosaurusu, do vrha što je dominirao glavnom zgradom, zaustavih se i zajahah ga. Leonu ni traga. Pretpostavih da se nalazi u udaljenom dijelu zvonika, gdje je bilo najviše skrovitih mjesta i gdje ga, ako drži glavu spuštenu, neće vidjeti odozdo.

Brzo, četveronoške, poput majmuna prijedoh preko vrha. U sjeni zvonika se osvrnuh, ali nije bilo ni traga momemu ocu, ni na požarnim stubama ni na prolazu. Leonu također ni traga. Stigoh do zvonika, preskočili preko poznatog otvora između njega i krova kapele, a tada iz sigurnosti što mi ga je pružala sjena promotrih svoje carstvo na krovu. Usudih se tiho zazvati: – Leone!

Nije bilo odgovora. Moj je tihi glas zaparao maglovitu noć.
– Leone!

Zatim ga ugledah, priljubio se uz parapet, nekih šest metara ispred mene, iskrivio je glavu poput jedne od kamenih vodoroga na fasadi i gledao što se dolje događa.

– Leone.

Znam, čuo me je, ali se nije pomaknuo. Stadoh se pognuto penjati prema njemu. Još uvijek bi moglo upaliti, mogu mu pokazati gdje je prozor, odvesti ga nekamo gdje bi se mogao sakriti, a zatim ga neprimjetno izvesti kada zrak bude čist. Htjedoh mu to reći, ali pitam se hoće li me htjeti slušati.

Prikradah se bliže dok je odozdo zaglušno odzvanjao megafon. Tada su iznenada crvena i plava svjetla obasjala krovove. Na trenutak ugledah Leonovu sjenu kako trči preko krova, ali se ponovno baci na tlo psujući. Stigla su vatrogasna kola.

– Leone.

Ponovno ništa. Leon je izgledao kao prilijepljen za parapet. Glas iz megafona zvučao je poput goleme zbrke samoglasnika što se poput kamenja valja preko nas.

– F* tamo! Nemojte se micati! Ostanite gdje jeste!

Sagnuh glavu iza parapeta, znam odozdo me vide samo kao tamnu izbočinu među mnogim drugim. Iz mojega se visokog gnijezda vidjela nabijena figura Pata Bishopa, dugački neonski odsjaj vatrogasnih kola, tamne figure muškaraca sa sjenama poput leptira.

Leonovo je lice bezizražajno, gljiva u sjeni. – Ti malo govno.

– Ma daj, čovječe, rekoh. – Još imamo vremena.

– Za što imamo vremena? Za ševu na brzaka?

– Leone, molim te. Nije ono što misliš.

– Doista? – Stao se smijati.

– Molim te, Leone. Znam kako ćemo se izvući odavde. Ali se moramo požuriti. Moj tata tek što se nije pojavio...

Tišina, tiha poput groblja.

Ispod nas izmiješani glasovi, poput dima vatre. Iznad nas zvonik s balkonom. Pred nama otvor što razdvaja zvonik i krov kapele, smrdljiva udubina u obliku sifona, puna žljebova i golubljih gnijezda, što se koso spuštala prema uskome ždrijelu između zgrada.

– Tvoj tata? ponovi kao eho Leon.

Na krovu iza nas začu se neki zvuk. Okrenuh se i ugledah čovjeka na prolazu koji je priječio naš bijeg. Dijelilo nas je petnaestak metara

krova. Iako je prolaz bio dovoljno širok čovjek se tresao i posrtao kao da hoda po užetu, stisnutih šaka, ukočena usredotočena lica dok je centimetar po centimetar išao nama ususret.

– Ostanite gdje jeste, reče. – Dolazim po vas. – Bio je to John Snyder.

U tom nam trenutku nije mogao vidjeti lica. Bili smo u sjeni. Dva duha na krovu – još je bilo moguće da se spasimo, znam. Otvor između zvonika i kapele bio je dubok, ali uzak – možda metar i pol na najširem dijelu. Preskočili ga više puta negoli se sjećam, a čak je i u mraku opasnost bila mala. Moj se otac nikad ne bi usudio krenuti za nama. Mogli bismo se uspeti preko strma krova, prijeći usku izbočinu zvonika i skočiti na balkon, kao što to učinih mnogo puta. Odatle smo se mogli sakriti na stotine različitih mjesta.

Što će biti poslije toga, tko zna. U mojim smo mislima ponovno bili Butch i Sundance, smrznuti u vremenu, junaci zauvijek. Samo smo trebali skočiti.

Sada volim misliti da tada oklijevah. Da su moji postupci na neki način bili vođeni razumom a ne slijepim instinktom progonjene životinje. Ali sve nakon tog trenutka postoji u nekoj vrsti vakuuma. Možda upravo tada prestadoh sanjati, možda tada iskusih više snova negoli će mi ikada biti potrebno, kraj snova do kraja mogega života.

Ipak, taj je trenutak bio poput buđenja. Potpunoga buđenja nakon godina snova. Moje su misli letjele poput meteora na ljetnome nebu.

Leon, kako se smije, njegove usne na mojoj kosi.

Leon i ja, kako se vozimo na kosilici.

Leon i Francesca, koju nikada nije volio.

Sv. Oswald i kako blizu – kako je samo blizu bila pobjeda.

Vrijeme je stalo. Moje je tijelo visjelo u prostoru poput zvjezdana križa. S jedne strane Leon. S druge moj otac. Kao što rekoh, volim misliti da tada oklijevah.

Pogledah u Leona.

Leon pogleda u mene.

Skočismo.

KRALJICA

Sv. Oswald, klasična gimnazija za dječake

Nikad ne zaboravi studeni peti Barut, izdaju i urotu što prijeti.

I EVO JE KONAČNO, U SVOJ SVOJOJ UBOJITOJ SLAVI.
ANARHIJA SE

obrušila na Sv. Oswald poput kuge: nestali dječaci, prekidi nastave, mnogi moji kolege odsutni. Devine suspendiran u iščekivanju nastavka istrage (to znači da sam ponovno u svojem starom uredu, iako, rijetko nije pobjeda bila tako gorka). Suspendirani su i Grachvogel i Light. Mnoge ispituju, uključujući Robbieja Roacha, koji cinka kolege lijevo, desno i centar, u nadi da će skrenuti sumnju sa sebe.

Bob Strange mi je jasno dao na znanje kako sam prisutan u školi samo radi izvanredne situacije u kojoj se trenutno nalazimo. Allen-Jones, čija je majka članica Upravnog odbora, rekao mi Je kako su o mojoj sudbini opširno raspravljali na posljednjem sastanku Odbora, a doktor Pooley, čijega sam sina – napao, zahtijevao je da me se smjesta smijeni. Ali u svjetlu nedavnih događaja (a ponajviše zbog Bishopove odsutnosti) nije bilo nikoga da se za mene zauzme, pa je Bob jasno izjavio kako samo izvanredni uvjeti u kojima se nalazimo priječe da se poduzme taj potpuno zakoniti korak.

Naravno, natjerao sam Allen-Jonesa da se zakune kako to neće nikome reći – što znači da već gotovo svi srednji razredi znaju.

Kad se samo sjetim kako smo prije nekoliko tjedana svi bili zabrinuti zbog školske inspekcije. Sada smo škola koju potresa kriza. Policija je još uvijek ovdje i ne pokazuje znakove da će ikada otići. Nastavu držimo u izolaciji. Nitko se ne javlja na telefone. Kante za smeće su pune, podovi su nepometeni. Shu-ttleworth, novi vratar, odbija raditi dok mu škola ne osigura smještaj. Bishop, koji bi se time spremno pozabavio, više to nije u mogućnosti napraviti.

Što se tiče dječaka, oni osjećaju neizbježan slom. Sutcliff se pojavio na prozvci s džepovima punim petardi te izazvao očekivani kaos. U vanjskome svijetu malo je onih koji vjeruju kako ćemo uspjeti preživjeti ovu krizu. Škola se smatra dobrom koliko su dobri posljednji rezultati učenika, pa ukoliko ne dovedemo u red ovo tromjesečje, ne vjerujem da ćemo imati puno odličnih ocjena i dobro položenih završnih ispita.

Moj bi peti razred iz latinskoga vjerojatno uspio, budući da su prošle godine savladali plan. Ali Nijemci su silno pogođeni, kao i Francuzi,

koji su ostali bez dva svoja učitelja – Tapi se odbija vratiti sve dok se njezin slučaj ne riješi, a Pearman je odsutan iz obiteljskih razloga – pa je malo vjerojatno da će uspjeti nadoknaditi gradivo. I drugi odsjeci imaju sličnih problema. Iz nekih predmeta još nisu obrađene cijele nastavne jedinice i nema nikoga da preuzme stvari u svoje ruke. Ravnatelj provodi većinu vremena zatvoren u svojem uredu. Bob Strange je preuzeo Bishopove obaveze, ali s djelomičnim uspjehom.

Nasreću, Marlene je još ovdje i upravlja mnogim poslovima. Sada izgleda manje glamurozno, veoma je poslovna, kosa joj je skupljena u strogu punđu i više ne pada na njezino uglato lice. Više nema vremena za ogovaranje, veći dio dana provodi parirajući žalbama roditelja i izbjegavajući pitanja novinara, koji žele znati u kojoj je fazi policijska istraga.

Marlene se, kao i uvijek, sa svime dobro nosi – naravno, ona je čvršća od mnogih. Ništa je ne može izbaciti iz takta. Nakon smrti sina, što je tako teško pogodila njezinu obitelj da se nikada nije oporavila, dali smo Marlene i posao i poziv, i sve otad ona Sv. Oswaldu daje svu svoju bezgraničnu odanost.

Djelomice je za to zaslužan Bishop. To objašnjava njezinu odanost njemu i činjenicu što je od svih mjesta odabrala raditi upravo ovdje. Zacijelo joj nije bilo lako. Ali ona to nikada nije pokazala. Za petnaest godina nije izostala ni jedan dan. Zbog Pata, koji joj je pomogao da prebrodi krizu.

On je u bolnici, rekla mi je. Prošle je noći imao nekakav napad, vjerojatno izazvan stresom. Uspio se je dovesti do hitne pomoći, zatim se onesvijestio u čekaonici pa su ga smjestili na odjel kardiologije na promatranje.

– Sada je barem u dobrim rukama, reče. – Da ste ga samo vidjeli sinoć... – Zastane, strogo gledajući pred sebe, i ja zabrinuto shvatih daje Marlene na rubu suza. – Trebala sam ostati s njime, reče. – Ali on mi nije dopustio.

– Da. Hm. – Okrenuh se, bilo mi je neugodno. Naravno, već je godinama bila javna tajna kako Pat nije imao samo običan profesionalni odnos sa svojom tajnicom. Većini to nije smetalo.

Marlene je uvijek nastojala sačuvati privid, vjerojatno je držala ako skandal može nauditi Patu. Činjenica stoje uopće aludirana njihovu vezu – čak izokola – više od svega je pokazivala u kakvom je stanju.

U školi kao što je Sv. Oswald ništa nije nevažno. Iznenada osjetih ubod tuge za sve nas koji smo još tu, za staru gardu, hrabro se držimo na svojim mjestima dok nas budućnost neumoljivo gazi.

– Ukoliko Pat ode ja neću ostati, napokon reče okrećući smaragdni prsten oko srednjega prsta. – Zaposlit ću se u odvjetničkom uredu ili nešto slično. Ako ne, poći ću u mirovinu – u svakome slučaju, iduće ću godine napuniti šezdesetu... – I to mi je novost. Otkad je poznajem Marlene ima četrdeset jednu godinu.

– I ja razmišljam o mirovini, rekoh. – Do kraja ću godine dostići svoju Stotinu – samo ako me stari Strange u tome ne spriječi...

– Sto? Kvazimodo će napustiti zvonik?

– Pa pomalo razmišljam o tome. – U posljednjih nekoliko tjedana nisam samo pomalo o tome razmišljao. – Danas mi je rođendan, rekoh. – Možete li vjerovati? Šezdeset i pet godina. – Nasmijala se pomalo tužno. Draga Marlene. – Kamo su nestali svi ti rođendani?

U Patovoj odsutnosti Bob Strange je odlučio voditi dnevni zbor učenika. Ja to ne bih bio preporučio, ali budući da je većina uprave bila odsutna ili nedostupna, Bob je čvrsto odlučio vratiti naš brod u mirnije vode. Greška, pomislih u tom trenutku. Ali s nekim ljudima nema rasprave.

Naravno, svi znamo da nije Bobova krivnja što je Pat suspendiran. Nitko ga za to i ne krivi. Dječacima se ne sviđa kako se lako uvukao na Bishopovo mjesto. Bishopov je ured, uvijek otvoren za sve koji ga trebaju, sada zatvoren. Instalirali su zujalo poput onoga na Devineovim vratima. Ukori i druge kazne efikasno se dijele iz administrativnog centra, ali ljudskost i toplina, zbog koje je Pat Bishop bio tako omiljen, očito nedostaju Strangeu.

Dječaci to osjećaju i zamjeraju, pa pronalaze svakojake domišljate načine kako bi javno razotkrili njegove nedostatke. Za razliku od Pata, naš Bob nije čovjek od akcije. Nekoliko je petardi bačenih ispod podija u dvorani za vrijeme zbora to odlično demonstriralo. Završilo se tako što su treći razredi proveli pola jutra sjedeći tiho u dvorani dok je Bob čekao da netko prizna.

Da je tu bio Pat Bishop, krivac bi priznao u roku od pet minuta, jer većina je dječaka uvijek nastojala ugoditi Patu Bishopu. Bob Strange je svojom hladnoćom i smiješnim nacističkim metodama izvrsna meta izrugivanja.

– Gospodine? Kada se vraća gospodin Bishop?

– Rekao sam da želim tišinu, Sutcliff, ili ću te poslati da stojiš ispred ravnateljeva ureda.

– Zašto gospodine? Zato što on zna odgovor? – Bob Strange nije predavao trećim razredima već više od deset godina pa nema pojma kako se izlazi na kraj s takvim izravnim napadom. On ne shvaća da njegov odsječni ton zapravo odaje njegovu nesigurnost, a vikanje još više pogoršava situaciju. On možda jest dobar činovnik, ali u ulozi dušobrižnika je katastrofalan.

– Sutcliff, podsjećam te da si u kazni. – Da, gospodine.

Ja bih odmah posumnjao u Sutcliffov smiješak, ali Strange ga nije poznao pa se je ukopavao sve dublje. – I još nešto. Ukoliko dječak koji je bacio petarde smjesta ne ustane svi će treći razredi biti u kazni mjesec dana.

Mjesec dana? Bila je to nemoguća prijetnja. Spustila se Poput fatamorgane na dvoranu, a tihi, lagani mrmor razlio se Prostorijom.

– Brojit ću do deset, objavi Strange. – Jedan. Dva. – Ponovno mrmor dok je Strange pokazivao svoju vještinu brojenja.

Sutcliff i Allen-Jones se pogledaše. – Četiri. Pet. – Dječaci ustadoše. Trenutak tišine.

Za njima ustane cijeli moj razred. Strange je na trenutak izbečio oči. Bilo je predivno. Cijeli je 3.S stajao u stavu mirno u malenoj čvrstoj falangi: Sutcliff, Tayler, Allen-Jones, Adamczyk, McNair, Brasenose, Pink, Jackson, Almond, Niu, Anderton-Pullitt. Svi moji dječaci (osim Knighta, naravno).

Zatim je 3.M (Monumentov razred) učinio isto. Još je trideset dječaka složno ustalo, poput vojnika, gledali su ravno ispred sebe, bez riječi. Zatim je i 3.P (Pearmanov razred) ustao. Pa 3.KT (Teaguein). I napokon 3.R (Roachov)

Sada su svi Sjećati trećih razreda stajali. Nitko nije progovorio ni riječ. Nitko se nije pomaknuo. Sve su oči bile uperene u čovječuljka na podiju. On je trenutak stajao. Zatim se okrene i bez riječi napusti podij.

Nakon toga nije imalo smisla predavati. Dječacima je bio potreban razgovor, pa sam im ga dopustio, povremeno izlazeći da smirim susjedni Grachvogelov razred, gdje se je zamjena, gospođa Cant, mučila s održavanjem discipline. Naravno, glavna je tema razgovora bio Bishop. Ovdje nije bilo oprečnih mišljenja, nikakvih sumnji u Patovu

nevinost. Svi su se slagali da su optužbe smiješne, da će ih sudac odbaciti, da se radi o strašnoj grešci. To me je oraspoložilo; volio bih da su neki moji kolege bili uvjereni poput ovih dječaka.

Za vrijeme objeda ostao sam u svojoj sobi, jeo sendvič i ispravljao zadaće, izbjegavajući zbornicu punu ljudi, ali sam propustio uobičajeno zadovoljstvo da popijem čaj i prelistam Times. Novine su ovoga tjedna pune članaka o skandalu u Sv. Oswaldu i svatko tko ulazi kroz glavna kolna vrata osjeća se kao na streljani, sa svih strana gađaju pitanja novinara i blicevi fotoaparata.

Većina nas se ne zaustavlja i ne daje izjave, ali čini mi se da je možda Eric Scoones u srijedu razgovarao s novinarom Mirrora. Njihov je kratki članak svakako u Scoonesovu tonu, s opisom administracije kojoj nije stalo i prikrivenim optužbama za protekcionastvo u višim ešalonima. Ipak, ne mogu vjerovati da je moj stari prijatelj besramna Krtica, koja kombinacijom komedije, tračeva i kleveta u posljednjih nekoliko tjedana drži u napetosti čitatelje Examinera. Ipak, od njezinih sam riječi imao nedvojbenu osjećaj deja vu, kao da je autor netko čiji stil poznajem, čiji razorni humor poznajem i dijelim.

Moje se misli ponovno okrenuše mladome Keaneu. Svakako je pažljiv promatrač i prilično talentiran pisac. Je li moguće da je on Krtica? Bilo bi mi mrsko daje tako. K vragu, taj mi se čovjek sviđa i držim da primjedbe što ih je neki dan izrekao u zbornici pokazuju kako posjeduje inteligenciju i hrabrost. Ne, ne Keane, rekoh samome sebi. Ali ako nije Keane, tko je onda?

Bila je to misao koja me je kopkala cijelo poslijepodne. Loše sam predavao, izgubio sam živce s grupom učenika četvrtoga razreda koji se nikako nisu mogli koncentrirati. Odredio sam kaznu Učeniku šestoga razreda čiji je jedini zločin bio, kasnije sam sebi priznao, što je ukazao na moju pogrešnu upotrebu konjunktiva u Prijevodu proze. Do osmoga sata odlučih. Jednostavno ću ga pitati, otvoreno i pošteno. Volim misliti kako umijem dobro ocijeniti karakter, da je on Krtica svakako bih znao.

Kada ga pronađoh bio je u zbornici i razgovarao s gospođicom Dare. Ona mi se nasmiješila kada sam ušao, a Keane je razvukao usne od uha do uha. – Čujem da vam je rođendan, gospodine Straitley, reče. – A evo i torte od nas.

Bio je to čokoladni kolačić na tanjuriću, oboje ukradeno iz školskoga restorana. Netko je na vrh stavio žutu svjećicu i ukrasio rub srebrom za

bor. Na ceduljici prilijepljenoj za tanjurić je pisalo – Sretan vam rođendan, gospodine Straitley – danas vam je šezdeset i peti!

Znao sam da će Krtica morati pričekati.

Gospođica Dare je upalila svjećicu. Ono malo ljudi što je još uvijek bilo u zbornici u ovo kasno doba – Monument, McDonough i nekoliko novih – stadoše pljeskati. To što sam se gotovo rasplakao pokazuje koliko sam bio smućen.

– Dođavola! – progundah. – Nisam želio da se sazna.

– Zašto zaboga? – upita gospođica Dare. – Čujte, Chris i ja večeras idemo na piće. Želite li nam se pridružiti? Idemo u park gledati kako pale kriješ – jesti jabuke u karamelu – paliti prskalice. . . – Nasmiješila se, i ja na trenutak pomislih koliko je zapravo lijepa, crne kose i ružičasta lica poput porculanske lutke. Usprkos mojim ranijim sumnjama o Krtici – koje su mi se u tom trenutku činile posve neutemeljenima – bilo mi je drago što se ona i Keane dobro slažu. Predobro sam znao kako Sv. Oswald može zarobiti čovjeka, kako mislite daje pred vama sve vrijeme ovoga svijeta da upoznate kakvu djevojku, da se oženite, možda imate djecu, ako ih ona želi, a onda iznenada uvidite kako vas je sve to mimoišlo ne za godinu, već za desetak ili dvadesetak, godina te shvatite kako više niste Mlada snaga, već Sako od tvida, za sva vremena vezani za Sv. Oswald, stari prašnjavi bojni brod koji vam je nekako uspio progutati srce.

– Hvala na ponudi, rekoh. – Ali mislim da ću ostati kod kuće.

– Onda barem zaželite želju, reče gospođica Dare. – E, to mogu, rekoh.

DRAGI, STARI STRAITLEY. GOTOVO GA ZAVOLJEH u OVIH NEKOLIKO posljednjih tjedana, zbog njegova neizlječiva optimizma i idiotskih načina. Upravo je smiješno, kako je taj optimizam zarazan, osjećaj kako se prošlost možda daje zaboraviti (kao što ju je Bishop zaboravio), kako se ogorčenost može zanemariti i da Obaveza (prema Školi naravno) može biti jednako motivirajuća sila poput (na primjer) ljubavi, mržnje, osvete.

Posljednjih nekoliko e-mailova poslao sam večeras nakon nastave. Od Roacha Grachvogelu, inkriminirajući ih obojicu. Od Bishopa Devineu. Od Lighta Devineu, u tonu rastuće panike. Od Knighta svima njima,

plačljivo prijeteći. I napokon coup de grace – na Bishopov mobitel i njegov kompjuter (policija zacijelo nadgleda i jedno i drugo) stići će posljednja preklinjuća plačljiva poruka Colina Knighta, poslana s njegova mobitela koja će u odgovarajućem trenutku potvrditi ono najgore.

Sve u svemu, dobro obavljen posao pa ne moram više ništa poduzimati. Pet učitelja uništeno jednim elegantnim udarcem – Bishop bi se naravno svakoga trenutka mogao slomiti. Moždani udar ili jaki infarkt izazvan stresom i uvjerenjem da je, kakav god bio ishod policijske istrage, njegovo vrijeme u Sv. Oswaldu prošlo.

Pitanje je samo, učinih li dovoljno? Kada se jednom okalja obraz, teško gaje očistiti, u ovoj profesiji tim više. U neku ruku policija je ovdje suvišna. Čak i najmanji nagovještaj nepriličnog seksualnog ponašanja dovoljan je da uništi nečiju karijeru. Ostalo mogu s povjerenjem prepustiti publici zadojenoj sumnjom, zavišću Examinerom. Zakotrljah loptu. Ne bi me uopće iznenadilo da je netko preuzme u idućih nekoliko tjedana. Sunnybankeri možda, odlučni stanovnici naselja Abbey Rooda. Bit će požara, možda napada na usamljene kolege, u pubovima i klubovima u centru grada glasine će se tako dugo podgrijavati sve dok ne postanu skandalozna istina. Najljepše od svega je što od određene točke više ništa ne moram poduzimati. Mali udarac i domino pločice su stale padati same.

Naravno, ostat ću najduže što mogu. Pola zabave je biti ovdje i vidjeti kako se sve odvija – iako što god da se dogodi imam izlaz. Bilo kako bilo, učinjena se šteta više zacijelo ne da popraviti. Cijeli je odsjek u kaosu, mnogi su učitelji upleteni, Bishop je nepopravljivo osramoćen. Učenici napuštaju školu – dvanaestorica ovoga tjedna – kap po kap i uskoro će nastati poplava. Nastava se održava traljavo, zdravstveno-sigurnosna situacija je jadna, uz to, tu je i neminovna inspekcija nakon koje će Škola zacijelo biti zatvorena.

Čujem da su članovi Upravnoga odbora svaku večer ovoga tjedna sazivali hitne sastanke. Ravnatelj, nevjesti pregovarač, plaši se za svoj posao. Doktor Tidy je zabrinut kakve će to posljedice imati na školske financije, a Bob Strange uspijeva lukavo preokrenuti sve što ravnatelj kaže u svoju korist, s izrazom Potpune odanosti i korektnosti.

Dosad mu je (izuzmemo li nekoliko disciplinskih faux pas, Pogrešnih koraka) uspjelo veoma dobro obavljati Bishopove poslove.

Možda ga čeka mjesto ravnatelja. Zašto ne? Pametan je (u svakom slučaju dovoljno je mudar da ne izgleda previše pametno pred članovima Upravnog odbora), kompetentan, elokventan i dovoljno bezličan da prođe na strogom testu ličnosti koji mora polagati svaki uposlenik Sv. Oswalda.

Kad se sve uzme u obzir, lijep primjerak antisocijalnog inženjeringa. Premda pohvale dolaze samo od mene (jer mene nema tko drugi pohvaliti), doista me zadovoljava razvoj događaja. Ostao je još jedan maleni, nedovršeni dio posla, i namjeravam to riješiti večeras, za vrijeme općinskoga krijesa. Poslije si mogu dopustiti slavlje. I hoću. Imam bocu šampanjca sa Straitleyjevim imenom i večeras je kanim otvoriti.

Zasad nemam što raditi. To su najgori trenuci u ovakvoj kampanji, dugi, napeti trenuci čekanja. Paljenje krijesa je u sedam i trideset, do osam će se lomača pretvoriti u buktinju, tisuće ljudi će biti u parku. Iz zvučnika će treštati glazba, iz lunaparka će se čuti vriska, a u osam i trideset će početi vatromet, svuda dim i zvijezde koje padaju.

Pravo mjesto za tiho ubojstvo. Sto kažete? Mrak, gomila, zbrka. Kako će samo biti lako primijeniti Poeov zakon – po njemu ono što je skriveno naočigled sviju najduže ostaje nevidljivo – i jednostavno odšetati, ostavljajući tijelo da ga otkrije neka jadna zbunjena duša, ili ga možda ja otkrijem vriskom, uzdajući se da će me gomila sakriti.

Još jedno ubojstvo. Dugujem to sebi. Ili možda dva.

Još uvijek čuvam Leonovu fotografiju, isječak iz Examinera, sada smeđ poput otpala lista i prošaran vremenom. To je školska fotografija snimljena onoga ljeta, loše kvalitete, uvećana za prvu stranicu u zrnatu zbrku točkica. Ali i dalje se razabire njegovo lice, njegov iskrivljeni osmijeh, njegova preduga kosa i odrezana kravata. Uz fotografiju je naslov.

MJESNI ŠKOLARAC STRADAU U PADU S KROVA ISPITAN VRATAR

Pa, to je bila službena verzija. Mi smo skočili, on je pao. Čim su moje noge dotaknule drugu stranu dimnjaka začulo se kako on pada – lom crepova dok udaraju o stijenke otvora i škripanje gumenih donova.

Trebao mi je trenutak da shvatim. Noga mu se poskliznula, možda je

predugo oklijevao, možda je krik odozdo omeo njegov skok. Bacih pogled u njegovu smjeru – umjesto da je doskočio točno pokraj mene, njegovo je koljeno čini se zapelo za rub jarka, on se poskliznuo niz ljigavu cijev, zatim je odbačen natrag i sada je bio zarobljen točno iznad prolaza, držao se prstima za rub žlijeba, jednu je nogu poput akrobata ispružio prema rubu dimnjaka, druga mu je visjela.

– Leone!

Bacih se prema njemu, ali on je još uvijek bio izvan domašaja, bijah na krivoj strani dimnjaka. Ne usudih se skočiti natrag kako ne bi ispao još koji crijep. Bilo mi je poznato koliko je žlijeb slab, koliko su mu nagrizeni i tanki rubovi.

– Drži se! – viknuh. Leon me pogleda lica izobličena od straha.

– Ostani gdje jesi, sine. Već ću te ja dohvatiti.

Podigoh glavu. John Snyder je stajao na parapetu jedva deset metara od mene. Okamenjena lica, očiju poput tamnih udubljenja, cijelo mu se tijelo treslo. Polagano se pomicao mehaničkim pokretima, strah se širio s njega poput smrada. Ipak se pomicao. Centimetar po centimetar, bio je sve bliže – stisnutih očiju gotovo zatvorenih od straha – uskoro će me ugledati. Htjedoh potrčati, bilo je neophodno da potrčim, ali Leon je još uvijek bio tamo dolje, Leon je još uvijek zarobljen visio.. začuh tiho pucketanje. Žlijeb je popuštao, jedan se njegov komad odlomio i pao u otvor između zgrada. Začuh škripanje gume kada je Leonova tenisica skliznula još nekoliko centimetara niz ljigavi zid.

Moj se otac sve više približavao pa ja stadoh uzmicati, dublje u sjenu zvonika. Svjetla su žmigala s vatrogasnih kola ispod nas, uskoro će krov biti pun ljudi.

– Drži se, Leone, šapnuh.

Tada iznenada na tjemenu nepogrešivo osjetih da me netko gleda. Okrenuh glavu i ugledah...

Roy Straitley je u svojem starom sakou od tvida stajao oko četiri metra od mene na svojem prozoru. Lice mu bijaše jarko osvijetljeno, oči zaprepaštene, usne opuštene u tragikomičnu masku.

– Pinchbeck? – reče.

U tom se trenutku ispod nas začu šupalj, klepetav zvuk, kao kad novčić zapne u cijevi usisivača...

Zatim – tresak.

Tišina.

Žlijeb je popustio.

TADA POTRČAH, NE ZAUSTAVLJAJUĆI SE, DOK MI JE ZVUK LEONOVA pada bio za petama poput crnog psa. Napokon se isplatilo moje poznavanje krova. Preskakivah dugim koracima, poput majmuna, preko dobro mi poznata terena, mačjim skokom s parapeta na požarne stube, odande u srednji hodnik preko otvorenih požarnih vrata i napokon van.

Tada me je već, naravno, vodio instinkt, sve je bilo podređeno potrebi za preživljavanjem. Vani su s vatrogasnih kola parkiranih u dvorištu kapele svjetla i dalje mistično pulsirala svojim crveno--plavim sjajem.

Nitko nije vidio kako napuštam zgradu. Bijah na sigurnome. Posvuda oko mene vatrogasci i policajci ograđivali su to područje kako bi spriječili da na njega uđe malena grupa radoznalaca koja se okupila na kolnome prilazu. Na sigurnom sam, uvjeravah se. Nitko me nije vidio. Osim, naravno, Straitleyja.

Oprezno nastavih do vratareve kućice, izbjegavajući parkirana vatrogasna kola s njihovim crveno-plavim bljeskom i ambulanta kola što su s upaljenom sirenom optimistično jurila dugačkim prilazom. Vodio me je instinkt. Uputih se kući. Tamo je sigurnost. Tamo ću leći pod svoju postelju, umotati se u pokrivač kao svake subote navečer, zaključati vrata i s palcem u ustima čekati da se moj otac vrati kući. Ispod postelje će biti mračno, bit će sigurno.

Vrata kuće bila su širom otvorena. Svjetlo je dopiralo s kuhinjskoga prozora, kao i iz dnevnog boravka gdje su zastori bili razmaknuti. Obasjane svjetlom vidjeh nekoliko likova. Gospodin Bishop je bio tamo sa svojim megafonom. Dvojica su policajaca stajali pokraj patrolnih kola što su blokirala prilaz.

Tamo ugledah još jednu osobu, ženu u kaputiću s krznenim ovratnikom, ženu čije mi se lice obasjano svjetlom iznenada odnekud učinilo poznatim...

Žena se okrene prema meni, a njezine se jarko namazane usne rastvore u široki – Oh.

– Oh, dušo! Oh, ljubavi!

Žena potrči prema meni na svojim tankim potpeticama.

Bishop se stao okretati s megafonom u ruci kada je jedan od vatrogasaca s udaljenog dijela zgrade viknuo: – Gospodine Bishop! Ovamo!

Ženina je kosa lepršala, oči su joj zasuzile, zgrabila me je u svojoj čvrsti zagrljaj. Osjećah kako se smanjujem, krzno me je škakljalo po ustima, iznenada su mi navrle suze, izvirale su iz mene dok su mi se sjećanja i tuga stali vraćati poput plime. Leon, Straitley, moj otac – svi su zaboravljeni, ostali su daleko dok me je ona vodila u kuću, na sigurno.

– Nije trebalo biti ovako, dušo. – Glas joj je drhtao. – Trebalo je biti iznenađenje.

U tom mi je trenutku sve postalo jasno. Neotvorena omotnica s avionskom kartom. Tihi telefonski razgovori. Koliko? Stanka. Uredu. Tako je najbolje.

Koliko za što? Da on odustane od skrbništva? I koliko su mu ekspres lutrija, pakovanja po šest piva i pizza za van obećali prije negoli im je dao ono što su od njega tražili?

Ponovno zaplakah, ovoga puta od srdžbe zbog njihove zajedničke izdaje. Moja me je majka držala u naručju i ja osjetih miris nečega nepoznatog i skupog. – Oh, dušo, što ti je?

– Oh, mama, tresli su me jecaji. Uronih lice u njezin krzneni ovratnik, osjetih njezine usne na kosi, miris cigareta i njezin suhi, mošusni miris, dok je u mojoj nutrini nešto maleno i lukavo obujmilo moje srce i stisnulo ga.

UNATOČ USTRAJNIM TVRDNJAMA GOSPOĐE MITCHELL DA LEON NIKADA ne bi pošao na krov sam, najbolji prijatelj njezina sina – dječak kojega je ona nazivala Julianom Pinchbeckom – nikada nije pronađen. Pretražili su školsku arhivu, raspitivali se od vrata do vrata, ali bez uspjeha. Možda čak ni to ne bi poduzeli da gospodin Straitley nije uporno tvrdio kako/e vidio Pinchbecka na krovu kapele – iako je dječak nažalost uspio pobjeći.

Policija je suosjećala s njome – napokon, žena je bila izvan sebe – ali potajno su zacijelo vjerovali kako je jadna gospođa Mitchell pomalo skrenula jer je spominjala nepostojećega dječaka i odbijala prihvatiti daju smrt njezina sina bio tragičan, nesretni slučaj.

Možda bi sve bilo drugačije da me je ponovno vidjela, ali nije. Tri tjedna kasnije preselih se majci i Kavieru u Pariz, gdje provedoh sljedećih sedam godina.

Moja je preobrazba tada već bila počela. Ružno pače se stalo mijenjati, a uz majčinu pomoć to se događalo brzo. Ne opirah se. Leon je bio mrtav i Pinchbeck se nije mogao nadati da će preživjeti, niti je to želio. Brzo se riješih odjeće Sv. Oswalda, a na majku se oslonih da obavi ostalo.

Druga prilika, tako je ona to nazvala pa stadoh otvarati sve poruke, pisma, pakete koji su lijepo umotani čekali ispod moje postelje, te iskoristih sve što tamo pronađoh.

Oca više nikada ne vidjeh. Istraga nad njime bila je tek formalnost, ali on seje čudno držao pa je to zainteresiralo policiju. Nije bilo pravoga razloga za sumnju daje počinio zločin. Ali za vrijeme ispitivanja ponašao se agresivno, alkotest je pokazao da je mnogo popio, a njegov je iskaz u vezi s tom noći bio neodređen i neuvjerljiv, kao da se jedva sjećao događaja. Roy Straitley je potvrdio njegovu nazočnost na mjestu tragedije te je rekao da ga je čuo kako jednome od dječaka viče: – Već ću te ja dohvatiti. Policija je kasnije tome pridala mnogo značaja, pa iako je Straitley uvijek tvrdio kako je John Snyder pohrlio pomoći dječaku koji je pao, morao je priznati kako mu je u vrijeme incidenta vratar bio okrenut leđima, pa on stoga nije mogao sa sigurnošću znati je li Snyder pokušavao pomoći dječaku ili ne. Naposljetku, zaključili su u policiji, Snyder nije imao besprijekoran dosje. Upravo je toga ljeta bio službeno ukoren zbog napada na učenika na teritoriju Sv. Oswalda, a za njegovo neotesano ponašanje i nasilni karakter znala je cijela škola. Doktor Tidy je to potvrdio, a i Jimmy je štošta nadrobio.

Pat Bishop mu je možda mogao pomoći, ali pokazao se čudnovato nesklon da se zauzme za oca. Djelomice je za to bio kriv Novi ravnatelj, koji je Patu jasno dao do znanja kako je Patova najvažnija dužnost prema Sv. Oswaldu, i što se prije bruka sa Snyderom riješi to će se Škola prije moći ograditi od tog nesretnog događaja. Osim toga, Bishop se je osjećao sve neugodnije. Taj je događaj ne samo ugrozio njegovo novo imenovanje već i njegovo Sye prisnije prijateljstvo s Marlene Mitchell. Napokon, on je bio taj koji je štitio Johna Snydera. Kao zamjenik ravnatelja on ga je ohrabrivao, vjerovao u njega, branio ga, premda je znao kako je John i ranije bio nasilan prema mojoj majci, prema meni i

najmanje jedanput prema učeniku Sv. Oswalda – zbog toga je bilo posve vjerojatno kako je on, doveden do granice izdržljivosti, izgubio glavu i pojurio preko krovova za Leonom Mitchellom pa je on smrtno stradao.

Nikad nije bilo pravih dokaza koji bi potkrijepili tu tvrdnju. Svakako Roy Straitley je odbio dati takav iskaz. Uostalom, zar se Snyder nije plašio visine? Ali tisak se toga dočepao. Bilo je anonimnih pisama, telefonskih poziva, uobičajenoga javnog zgražanja koje se uvijek stvara oko takva slučaja. Zapravo nikad nije ni bilo slučaja. John Snyder nikad nije službeno optužen. Svejedno, objesio se je u sobi pansiona u gradu, tri dana prije negoli smo se preselili u Pariz.

Čak mi je i tada bilo jasno tko je kriv. Ne Bishop, iako je krivnja bila djelomice njegova. Ne Straitley, ne tisak, pa čak ni ravnatelj. Sv. Oswald je ubio mojega oca, kao što je sigurno da je Sv. Oswald ubio Leona. Sv. Oswald sa svojom birokracijom, ponosom, sljepoćom, svojim nadmenim pretpostavkama. Progutao ih je i probavio bez razmišljanja, poput kita koji usisava planktone. Petnaest godina kasnije, nitko ih se više ne sjeća. Oni su samo imena na popisu kriza što ih je Sv. Oswald preživio.

E pa, ovu krizu neće. Ovaj će put za sve platiti.

Petak, 5. studeni 6:30 poslije podne

POSLIJE NASTAVE POĐOŠ U BOLNICU ODNIJETI PATU CVIJEĆE I KNJIGU.

On baš i ne čita mnogo, iako bi možda trebao, uostalom, kao što sam mu rekao, bilo bi dobro da malo uspori.

On me naravno nije poslušao. Kada sam stigao zatekao sam ga u žustroj raspravi s istom onom sestrom ružičaste kose koja se nedavno bavila mnome.

– Kriste, ne još jedan, reče kada me je ugledala. – Recite mi, jesu li svi u Sv. Oswaldu neugodni poput vas dvojice ili se meni jednostavno posrećilo?

– Kažem vam da mi je dobro, reče Pat, iako nije tako izgledao. Koža mu je bila plavkasta, doimao se nekako manjim, kao da se skupio od sveg onog trčanja. Ugleda cvijeće u mojoj ruci. – Za Boga miloga, pa nisam još umro.

– Daj ih Marlene, predložih. – Njoj bi dobro došlo nešto da Je razvedri.

– Možda si u pravu. – Nasmiješi mi se i ja samo na tren ugledah onoga starog Bishopa. – Odvedi je kući, hoćeš li, Roy? Ona ne i želi poći, a iscrpljena je. Misli da će mi se nešto dogoditi ako se ona dobro naspava.

Marlene je, rekao mi je, otišla u bolničku kafeteriju popiti čaj. Tamo sam je pronašao, nakon što sam od Bishopa iznudio obećanje kako se u mojoj odsutnosti neće pokušati odjaviti iz bolnice.

Djelovala je iznenađeno što me vidi. U ruci je stiskala zgužvani rupčić, a njezino je lice – neobično bez šminke – bilo ružičasto i puno mrlja. – Gospodine Straitley, nisam očekivala...

– Marlene Mitchell, rekoh strogo. – Nakon petnaest godina mislim da je došlo vrijeme da me počneš zvati Roy.

I tako smo razgovarali dok smo iz čaša od stiropora pili čaj neobična ribljeg okusa. Smiješno je kako o našim kolegama, ljudima koji nam nisu sasvim prijatelji, ali koji su dio naših života više i od naše najbliže rodbine, ne znamo najvažnije stvari. Kada o njima razmišljamo ne doživljavamo ih kao ljudska bića s obiteljima, osobnim životima, već onakvima kakvima ih vidimo svaki dan: odjevene za posao, poslovne (ili ne), sposobne (ili ne), jer svi smo mi sateliti istog tromog mjeseca.

Kolega u traperu doima se nekako krivo; kolega u suzama gotovo nepristojno. Te privatne scene izvan Sv. Oswalda doimaju se gotovo nestvarne, poput sna.

Realnost je kamen, tradicija, postojanost Sv. Oswalda. Učitelji dolaze i odlaze. Ponekad umru. Ponekad čak i dječaci umru, ah Sv. Oswald je trajan, i što sam stariji, u tome nalazim sve veću utjehu.

Osjećam da je Marlene drugačija. Možda zato što je žena – zaključio sam kako ženama te stvari nisu toliko važne. Možda zato što vidi stoje Sv. Oswald učinio Patu. Ili možda zbog njezina sina, čija me uspomena još uvijek progoni.

– Ne bi smio biti ovdje, reče ona. – Ravnatelj je svima rekao...

– Ma 'ko ga šljivi. Ovo je moje slobodno vrijeme i mogu raditi što me je volja, odgovorili joj prvi put u životu zvučeći poput Robbieja Roacha. Nasmijala se, a to sam i želio postići. – Tako je bolje, rekoh proučavajući talog mojega sad već hladnog napitka. – Reci mi, Marlene, zašto čaj u bolnici uvijek ima okus po ribi?

Ponovno se nasmiješila. Kada se smije izgleda mlađe – ili je to stoga što nema šminke, mlađe i ne tako vagnerijanski strogo. – Lijepo od tebe što si svratio, Roy. Znaš, nitko drugi nije, ni ravnatelj, ni Bob Strange. Nitko od njegovih prijatelja. Oh, da, sve je veoma uljudno. Sve je u stilu Sv. Oswalda. Kladam se da je Senat bio jednako tako taktičan kada su Cezaru dali pehar s otrovom.

Čini mi se daje mislila na Sokrata, ali odlučih je ne ispravljati. – Preživjet će on to, lagao sam. – Pat je snažan i svi znaju da su te optužbe smiješne. Vidjet ćeš, krajem godine će ga članovi Upravnog odbora moliti da se vrati.

– Nadam se. – Otpila je gutljaj hladnoga čaja. – Neću dopustiti da ga pokopaju, kao što su pokopali Leona.

To je bilo prvi put u petnaest godina da je preda mnogom spomenula svojega sina. Još se jedan zaštitni zid spustio, a ipak, nekako to očekivah. Taj se je stari slučaj u posljednjih nekoliko tjedana češće no obično motao mojim mislima, a čini mi se i njezinima.

Bilo je paralela, naravno: bolnica, skandal, nestali dječak. Njezin sin nije odmah umro, iako nikad nije došao k svijesti. Uslijedilo je dugo čekanje uz njegovo uzglavlje, stravično, beskrajno mučenje ispunjeno optimizmom, procesija onih koji su se nadali i onih koji su željeli dobro – dječaci, obitelj, djevojka, učitelji, svećenik – sve do neizbježna kraja.

Nikada nismo pronašli onog drugog dječaka, a na Marlenine tvrdnje kako je on zacijelo nešto vidio, uvijek se gledalo kao na očajnički pokušaj histerične majke da cijeloj tragediji dade neki smisao. Samo se je Bishop potrudio pomoći, provjeravao je školske podatke i pregledavao fotografije sve dok mu netko (možda ravnatelj) nije rekao kako će njegova upornost da rasvijetli taj događaj samo naškoditi Sv. Oswaldu. Na kraju naravno to nije bilo važno, ali Pat nikad nije bio zadovoljan rezultatima istrage.

– Pinchbeck. Tako se je zvao. – Kao da je bilo moguće zaboraviti – ako sam ikada čuo lažno ime onda je to bilo ovo. Ali ja dobro pamtim imena i njegova se sjećam još od onoga dana kada sam ga ulovio kako se šulja blizu mojega ureda s nekim smiješnim izgovorom. I Leon je bio tamo. Dječak je rekao da se zove Pinchbeck.

– Da, Julian Pinchbeck. – Usiljeno se nasmiješila. – Nitko drugi nije vjerovao da on doista postoji. Osim Pata. I tebe naravno, jer si ga tamo vidio...

Pitam se jesam li ga doista vidio. Nikad nisam zaboravio nijednog dječaka, znate, i tako trideset i tri godine. Sva ta mlada lica smrzuta u vremenu, svaki je vjerovao kako će vrijeme samo za njega napraviti iznimku, kako će samo njemu vječno biti četrnaest godina...

– Vidio sam ga, rekoh joj. – Ili sam barem mislio da jesam. – Dim i ogledala, dječak duh koji se poput noćne izmaglice raspršio s prvim zrakama sunca. – Bio sam tako uvjeren...

– Svi smo bili, reče Marlene. – Ali ni u jednoj školskoj knjizi nije bilo Pinchbecka, ni u jednome fasciklu s fotografijama, pa čak ni na popisu kandidata za upis u školu. Ali već je ionako sve bilo gotovo. To više nikoga nije zanimalo. Moj je sin umro. Imali smo školu koja je trebala nastaviti s radom. – Žao mi je, rekoh.

– Nisi ti kriv. Uostalom... – naglo je ustala, poput prave školske tajnice. – Naše žaljenje neće vratiti Leona, nije li tako? Sada je Pat taj koji treba moju pomoć.

– On je sretnik, rekoh iskreno. – Što misliš, hoće li imati što protiv da te izvedem van? Samo na piće, naravno... Danas mi je rođendan, a ti izgledaš kao da bi ti dobro došlo nešto konkretnije od čaja.

Volio bih vjerovati kako nisam baš sasvim zahrđao. Dogovorili smo se da iziđemo na jedan sat, ne duže i ostavili Pata s nalogom da mirno leži i čita knjigu. Kilometar i pol do moje kuće smo prešli pješice, pao je mrak i noć je već mirisala po barutu. Iznad naselja Abbey Road puklo je nekoliko preuranjenih raketa, zrak je bio maglovit, vrijeme iznenađujuće blago. Kod kuće sam pronašao kolač s đumbirom i slatko kuhano vino. Upalih vatru u kaminu u dnevnoj sobi i donesoh dvije nerasparene šalice. Bilo je toplo i ugodno, pri svjetlosti vatre moji stari naslonjači nisu izgledali toliko trošni, a sag pohaban. Sa svih su nas zidova gledali moji izgubljeni dječaci, smiješeći se optimizmom vječno mladih.

– Toliko dječaka, reče tiho Marlene.

– Moja galerija duhova, rekoh, ali kada sam ugledao izraz njezina lica dodao sam: – Oprosti, Marlene. To je bilo netaktilno.

– Ne brini, reče smiješeći se. – Nisam više tako osjetljiva kao nekoć. Zato sam prihvatila ovaj posao, znaš. Tada sam, naravno, bila uvjerenja kako se radi o uroti da se sakrije istina, da ću jednoga dana ponovno ugledati onoga dječaka kako ide hodnikom s torbom za tjelesni i malenim naočalama što mu klize niz nos... Ali nikada nisam. Onda sam

prestala o tome razmišljati. I da gospodin Keane to nije spomenuo nakon tolikih godina...

– Gospodin Keane?

– Oh, da. Razgovarali smo o tome. Znaš, njega veoma zanima povijest naše škole. Mislim da kani napisati knjigu.

Kimnuh. – Znam da ga sve to zanima. Ima zabilješke, fotografije...

– Misliš ovo? – Marlene iz novčanika izvadi djelić fotografije, očito izrezan iz školske fotografije. Odmah je prepoznah – Keane je u svojoj bilježnici imao lošu kopiju, na njoj se jedva razabiralo lice što ga je zaokružio crvenim krejonom.

Ali ovoga sam puta prepoznao dječaka, to blijedo sitno lice s naočalama poput sove, sličio je rakunu, školska mu je kapa bila spuštena nisko preko kose obješene na čelo.

– To je Pinchbeck?

Ona kimne. – Ne nalikuje mu baš, ali ja bih ga uvijek prepoznala. Uostalom, tisuću sam puta pregledala ovu fotografiju, spajala imena s licima! Sve sam ih sparila. Sve osim njega. Tko god on bio, Roy, nije bio jedan od naših. Ali bio je ondje. Zašto?

Ponovno onaj osjećaj deja vu, kao da nešto s naporom sjeda na svoje mjesto. Ali bilo je i dalje nejasno. Nejasno. Nešto me je smetalo u vezi s tim sitnim, još uvijek ne formiranim licem. Nešto poznato.

– Zašto nisi tada pokazala fotografiju policiji? – upitah.

– Već je bilo prekasno. – Marlene slegne ramenima. – John Snyder je bio mrtav.

– Ali dječak je bio svjedok.

– Roy, imala sam posao koji je trebalo obavljati. Morala sam misliti i na Pata. Bilo je gotovo.

Gotovo. Možda i jest. Ali nešto u vezi s tim nesretnim događajem uvijek se činilo nedovršenim. Ne znam kako sam to stao povezivati – zašto me je to stalo kopkati nakon tolikih godina – ali jest, i nije me željelo ostaviti na miru.

– Pinchbeck. – U rječniku stoji objašnjenje Pinchbeck (odnosi se na nakit) jeftin, neukusan, drečav. Lažan. – Očito izmišljeno ime.

Ona kimne. – Znam. Još uvijek mi je čudno kada ga se sjetim u odori Sv. Oswalda kako ide hodnikom s drugim dječacima, razgovara s njima, čak se i slikao s njima, za ime Boga. Ne mogu vjerovati da nitko nije primijetio...

Ja mogu. Napokon, zašto bi? Tisuću dječaka, svi u odorama, tko bi posumnjao da je autsajder? Uostalom, to je bilo smiješno. Zašto bi neki dječak pokušao izvesti takvu prijevaru?

– Zbog izazova, rekoh. – Uzbuđenja. Da vidi je li izvedivo.

Sada je naravno petnaest godina stariji. Dvadeset i osam, tu negdje. I narastao je. Možda je visok, dobro građen. Možda nosi kontaktne leće. Moguće je, nije li? Zar nije moguće"?

Bespomoćno odmahnuh glavom. Do toga trenutka nisam shvaćao koliko sam se nadao da je Knight – i samo Knight – odgovoran za neprilike što su nas nedavno snašle. Knight je bio krivac, pošiljatelj e-mailova, podmukli surfer (ako se to tako naziva) internetskog smeća. Knight je optužio Bishopa i ostale, Knight je podmetnuo požar u vratarevoj kući, čak sam napola uvjerio samoga sebe daje Knight stajao iza onih članaka potpisanih s Krtica.

Sada uvidjeh koliko su pogrešni bili takvi umišljeni zaključci. Zločini protiv Sv. Oswalda bili su mnogo ozbiljniji od obična nestašluka. Ne bi ih mogao izvesti neki dječak. Ta upućena osoba – tko god bila – bila je spremna igrati igru do kraja.

Pomislih na Grachvogela i njegovu tajnu. Sjetih se Tapi, zaključane u zvoniku.

Jimmyja, koji je (poput Snydea) okrivljen.

Fallowa, čija je tajna otkrivena.

Pearmana i Kitty također.

Sjetih se Knighta, Anderton-Pullitta, grafita, vratareve kućice, krađa, kemijske Mont Blanc, nevažnih i sporadičnih smetnji, te konačni buket – Bishop, Devine, Light, Grachvogel i Roach –jedan za drugim lansirani u plamteće nebo poput raketa...

Ponovno pomislih na Chrisa Keanea, na njegovo pametno lice i tamnu kosu što mu je padala na čelo, na Juliana Pinchbecka, bljedunjava dječaka koji se je s dvanaest ili trinaest godina usudio na tako smjelu prijevaru da petnaest godina nitko nije vjerovao kako je moguća.

Je li Keane možda Pinchbeck? Keane, za ime bogova?

Bio je to nevjerojatan zaključak ili jednostavno intuicija, pa ipak, uvidjeh kako je to mogao izvesti. Sv. Oswald ima prilično osebjunu politiku pri zapošljavanju, osniva se radije na osobnim dojmovima negoli na pisanim preporukama. Bilo je posve moguće da se je netko –

netko pametan – bio u stanju provući kroz mrežu provjera koje postoje kako bi filtrirale one nepoželjne (u privatnome sektoru, naravno, ne traži se provjera policije). Uostalom, sama nam je pomisao da je takva prijevarena moguća nepojmljiva. Mi smo poput stražara na prijateljskoj utvrdi, u našim operetnim kostimima, smiješna hoda i padamo pokošeni otvori li se na nas iznenada vatra. Nismo očekivali napad. To je bila naša greška. I sada nas je netko tamanio poput muha.

– Keane? – začudi se Marlene, kao što bih se i ja začudio da sam bio na njezinu mjestu. – Taj fini mladić?

Ukratko joj ispričah sve o tom finom mladiću. O njegovoj bilježnici. O kompjuterskim lozinkama. Uz to spomenuh njegovo blago podrugivanje, aroganciju, kao da je učiteljski posao tek zabavna igra.

– Ali što je s Knightom? – upita Marlene.

– O tome sam razmišljao. Slučaj protiv Bishopa počivao je na Knightu. Poruka s Knightova mobitela, održavanje privida daje Knight pobjegao možda iz straha da će ga i dalje zlostavljati...

Ali ako Knight nije krivac, gdje/e onda?

Zamislih se. Bez poziva s Knightova mobitela, bez incidenta s vratarevom kućom i poruke s njegove e-mail adrese što bismo zaključili, čega bismo se bojali?

– Mislim da je Knight mrtav, rekoh mršteći se. – To je jedini logični zaključak.

– Ali zašto je bilo potrebno ubiti Knighta?

– Kako bi povećao ulog, polagano odgovorih. – Kako bi osigurao da Pat i ostali doista budu upleteni u sve to.

Marlene me je gledala blijeda poput zida. – Pa ne valjda Keane, reče. – Doima se tako šarmantnim. Čak ti je i tortu poklonio...

O, bogovi!

Torta. Sasvim sam zaboravio. Zaboravio sam i Diannin poziv da gledam vatromet, da pođem na piće, da proslavimo...

Je li Keane zbog nečega posumnjao u nju? Je li ona pročitala njegovu bilježnicu? Je li rekla nešto što nije trebala? Sjetih se njezinih od zadovoljstva svjetlucavih očiju i njezina izražajna mlada lica. Sjetih se kako je zafrkavajući ga rekla: Recite mi, jeste li vi profesionalni špijun ili vam je to samo hobi?

Prebrzo sam ustao i osjetih kako me nevidljivi prst uporno bode u prsa, kao da mi savjetuje da ponovno sjednem. Ignorirao sam ga. –

Marlene, rekoh. – Moramo poći. Brzo. U park.

– Zašto tamo?

– Jer je on tamo, rekoh, zgrabih kaput i prebacih ga preko ramena. – Dianne Dare je s njime.

Petak, 5. studeni • 7:30 navečer

IMAM SPOJ. UZBUDLJIVO, NIJE LI? ZAPRAVO, TO MI JE PRVI SPOJ nakon mnogo godina. Unatoč velikim nadanjima moje majke, i optimizmu psihoterapeutkinje nikad me nije previše zanimao suprotni spol. Čak i sada, kada o tome mislim, prvo što mi padne na pamet je Leon kako viče – Ti mali pervertitu! – i zvuk kako pada s krova.

Naravno, to im ne govorim. Umjesto toga ugađam im pričama o svojem ocu, o tome kako me je tukao, o njegovoj okrutnosti.

To zadovoljava moju psihoterapeutkinju pa tako i ja stadoh u to napola vjerovati i zaboravljati na Leona kako preskače otvor.

Njegovo je smrznuto lice dobilo utješnu i blijedu boju davne prošlosti.

Nije tvoja krivnja. Koliko mi je puta majka to rekla u danima što su uslijedili? Iznutra mi je bilo hladno, mučile su me noćne more, potpuna ukočenost od tuge i straha da će me razotkriti.

Vjerujem kako me je neko vrijeme doista napustio razum pa se bacih na svoju preobrazbu s očajničkim žarom, uporno nastojeći (uz majčinu pomoć) iz sebe iskorijeniti svaki trag Pinchbecka.

Naravno, to je već odavno gotovo. Krivnja, kako kaže moja psihoanalitičarka, je prirodna reakcija svake prave žrtve. Već se dugo i naporno nastojim riješiti te krivnje i držim kako mi je dosad dobro polazilo za rukom. Terapija djeluje. Naravno, nemam joj namjeru u detalje ispričati od čega se sastoji ta moja terapija, ali mislim da će se složiti sa mnom da je moj kompleks krivnje gotovo izliječen.

Preostalo je obaviti još samo jedan posao do konačne katarze.

Još jedan pogled u ogledalo prije negoli se nađem s osobom s kojom imam spoj u noći krijesova.

Dobro izgledaš, Snyder. Dobro izgledaš.

Petak, 5. studeni 7:30 uvečer

OBIČNO MI TREBA PETNAEST MINUTA HODA OD KUĆE DO GRADSKOGA parka. Ovaj put stigismo za pet, dok me je nevidljivi prst požurivao. Spusti se magla, gusta je korona okružila mjesec, a vatromet što je s vremena na vrijeme praskao iznad nas obasjavao je nebo poput munje. – Koliko je sati?

– Sedam i trideset. Svakoga bi trenutka trebali upaliti kriješ. – Požurih, zaobilazeći grupu mališana što su u kolicima vukli lutka.

– Funtu za lutka, gospodine?

Kada sam ja bio dijete tražili smo nekoliko penija. Požurismo, Marlene i ja, kroz noć ispunjenu dimom i prošaranu prskalicama. Čarobnu noć, svjetlucavu poput noći mojega djetinjstva, mirisnu od sutona jesenjeg lišća.

– Nisam uvjerena da ispravno postupamo, reče Marlene, razumno kao i uvijek. – Zar se time ne bi trebala baviti policija?

– Misliš li da će poslušati? – Možda neće, ali i dalje držim...

– Poslušaj, Marlene. Samo ga želim vidjeti. Porazgovarati s njime. Ukoliko sam u pravu i Pinchbeck je Keane... – Ja u to jednostavno ne vjerujem.

– Ali ako je doista tako, gospođica je Dare možda u opasnosti.

– Ako je doista tako, ti stara beno, onda si možda ti u opasnosti.

– Oh. – To mi uopće nije palo na pamet.

– Zasigurno ima policije na ulazu, razborito zaključí Marlene. – Ja ću sve tiho ispričati dežurnome pozorniku, dok ti pokušaš pronaći Diannu. – Nasmiješila se. – Ukoliko si u krivu – u što sam uvjerena – svi ćemo zajedno proslaviti Noć krijesova. Dobro?

Požurismo.

I prije negoli smo stigli do ulaza u park s ceste ugledasmo odsjaj vatre. Već se okupilo mnoštvo. Na svakome su ulazu poslužitelji dijelili karte, dok je iza ulaza bilo još više ljudi – tisuće njih – gomila načičkana glavama i licima.

Iza njih je vatra već bila upaljena. Uskoro će se pretvoriti u golemi vatreni toranj što poskakuje prema nebu. Jedan lutak, posjednut na slomljenu naslonjaču negdje na sredini lomače kao daje dominirao tim mjestom poput Gospodara nereda.

– Nikad ih nećeš pronaći, reče Marlene kada je ugledala okupljenu svjetinu. – Previše je mračno, pogledaj samo koliko Je ljudi...

Doista, činilo se kako je na večerašnjemu krijesu bilo mnogo više ljudi negoli sam čak i ja očekivao. Uglavnom obitelji, muškarci što su na ramenima nosili djecu, ušminkani tinejdžeri. Djeca s antenama izvanzemaljaca na glavi mahala su neonskim palicama i jela šećernu vunu. Iza krijesa se nalazio lunapark s fliperima i videoigrama, streljanama, tornjem strave, vrtuljcima i kolom smrti.

– Pronaći ću ih, rekoh. – Ti samo obavij svoj dio.

S druge strane čistine, gotovo neprimjetno u niskoj magli, spremali su se upaliti vatromet. Gomila je djece bila okupljena oko toga mjesta. Pod mojim je nogama trava utonula u blato. Posvuda oko mene mješavina zvukova gomile, nekoliko vrsta karnevalske glazbe, a iza naših leđa rumeni pandemonij dok se vatra rasplamsavala a nagomilani stari kreveti pucali od topline jedan za drugim.

I tada je počelo. S više se strana začuo pljesak, a za njime

- Ooooo! iz gomile kada se dvostruki rukohvat raketa rascvao i stao praskati, obasjavajući maglu iznenadnim bljeskom crvenog i plavog svjetla. Nastavih naprijed proučavajući lica sada obasjana neonskim bojama. Noge su mi nezgodno zapinjale u blatu, grlo mi se stisnulo od baruta i iščekivanja. Nadrealistički doživljaj – nebo u plamenu, lica obasjana vatrom doimala su se poput renesansnih demona s trozupcima i parošcima.

Keane je negdje među njima, pomislih. Ali čak je i ta uvjerenost stala slabjeti kako bi je zamijenio meni nepoznat osjećaj sumnje u samoga sebe. Sjetih se kako sam pojurio za Sunnybankerima, kako su me izdale stare noge, dok su dječaci rugajući se pobjegli preko ograde. Sjetih se Pooleyja i njegovih prijatelja, kako sam se srušio u donjemu hodniku ispred ravnateljeva ureda. Sjetih se kako mi je Pat Bishop rekao: popuštaš i mladoga Bevansa – zapravo više ne tako mladoga – i blagog, ali stalnog pritiska nevidljiva prsta u mojim grudima. Sa šezdeset i pet, rekoh samome sebi, koliko dugo se još mogu nadati da ću uspjeti očuvati privid? Moja se Stotina nikada nije činila toliko daleka – a iza nje nisam mogao vidjeti ništa osim tame.

Nakon deset minuta u gomili znao sam daje beznadno. Pronaći nekoga u ovome kaosu bilo je kao da pokušavate isprazniti kadu žličicom. Krajičkom oka vidjeh Marlene, udaljenu nekih stotinjak metara, kako nešto usrdno objašnjava mladome, već izmučenom policajcu.

Gradski je kriješ teška noć za naše mjesno redarstvo. Tučnjave, nesreće i sitne krađe vrlo su raširene. Pod okriljem mraka, u prazničnoj gomili gotovo je sve moguće. Ipak, činilo se kao da je Marlene uspjela u svojem naumu. Vidjeh kako je izmučeni policajac stao govoriti u svoj voki-toki, zatim ih je okružilo mnoštvo i više ih nisam mogao vidjeti.

Počeo sam se neobično osjećati. Možda zbog vatre, možda zakašnjela reakcija na kuhano vino. Bilo kako bilo, laknulo mi je kada sam se na neko vrijeme odmaknuo od vatre. U blizini drveća je bilo hladnije i tamnije, manje bučno, a nevidljivi se prst ipak odlučio povući, ostavljajući me malo bez daha, ali u redu.

Magla se spustila još niže, izgledala je sablasno od svjetlosti vatrometa, poput unutrašnjosti kineske svjetiljke. Kroz maglu je sada gotovo svaki mladić izgledao poput Keanea. Ali svaki bi se put ispostavilo kako je to netko drugi, oštih crta lica, s tamnom kosom na čelu. Iznenađeno bi me pogledao prije negoli bi se ponovno okrenuo prema svojoj ženi (djevojci, djetetu). Ipak, bio sam uvjeren da je tu negdje. Možda je to bio instinkt čovjeka koji je u posljednje trideset i tri godine života oprezno ulazio u učionicu u slučaju da su na vrata postavljene bombice s brašnom i pregledavao poklopce pisaćih stolova tražeći grafite. On je tu negdje. Osjećam to.

Prošlo je trideset minuta i vatromet tek što se nije završio. Kao i uvijek, najbolje su čuvali za kraj, buket raketa, fontana i kolovrata što su najmaglovitiju noć pretvarali u noć punu zvijezda. Spustio se slap jarkih svjetala i neko sam vrijeme gotovo zaslijepljen tumarao kroz mnoštvo. Boljela me je desna noga, dok me je cijelom desnom stranom žigalo, kao da se nešto para a iz otvora polagano izlazi punjenje, poput šava na veoma starome plišanom medvjedu.

I tada, iznenada, u tom apokaliptičnom svjetlu, ugledah gospođicu Dare. Stajala je sama, podalje od gomile. Isprva mi se učini da sam pogriješio, ali ona se okrenula. Lice joj je bilo napola skriveno crvenom beretkom, osvijetljeno drečavim nijansama plave i zelene boje.

Na trenutak je njezin lik zazvao u meni snažno sjećanje, osjećaj kako vreba strahovita opasnost, pa potrčah prema njoj dok su mi noge klizile u sapunastu blatu.

– Gospođice Dare, gdje je Keane?

Na sebi je imala zgodan crveni kaput koji je pristajao uz be-retku,

crna joj je kosa bila uredno zataknutu iza ušiju. Začudeno se nasmiješila kada sam se sav zadihan zaustavio pokraj nje.

– Keane? – upita ona. – On je morao otići.

Petak, 5. studeni 8:30 navečer

MORAM PRIZNATI, BIJAH POTPUNO ZBUNJEN. BIO SAM TAKO UVJEREN da će Keane biti s njome da sam je glupavo i bez riječi gledao, dok su po njezinu blijedu licu bljeskale sjene u boji i slušao kako u mraku moje staro srce strahovito tuče.

– Je li sve u redu?

– Da, rekoh. – Stara se budala igra detektiva, to je sve.

Ona se nasmiješi.

Iznad i oko mene bljesnuše posljednje rakete. Ovoga puta zelene boje kišnih šuma, ugodna boja, zbog koje su sva lica bila zelena poput onih u Marsovaca. Plava je boja u meni izazivala lagani nemir, poput plavih svjetala ambulantijskih kola i crvene boje...

Ponovno se nešto nalik na sjećanje stalo uzdizati prema Površini, ali je opet utonulo. Nešto u vezi s tim svjetlima, njihovim bojama, kako su svjetlila po nečijemu licu...

– Gospodine Straitley, reče ona nježno. – Ne izgledate dobro.

Doista, znao sam se i bolje osjećati, ali to je bilo zbog dima, vrućine i vatre. Važnija mi je bila mlada žena koja je stajala pokraj mene, mlada žena koja je, kako su mi govorili svi moji instinkti, možda još uvijek u opasnosti.

– Slušajte, Dianne, rekoh i primih je za ruku. – Držim kako i biste ovo trebali znati.

I tako joj ispričah. Počeh od bilježnice, pa o Krtici, Pinchbecku, smrti Leona Mitchella i Johna Snydea. Naravno, kada se j sve gleda odvojeno čini se kako jedno s drugim nema veze, ali što sam više o tome razmišljao i govorio, to mi je slika postajala jasnija.

On mi je sam rekao da je bio Sunnybanker. Zamislite što je tako nešto značilo za nekoga poput Keanea. Pametno dijete, čitač, ali donekle buntovnik. Učitelji ga zacijelo nisu podnosili ništa više od djece. Mogu ga zamisliti: namrgođeni, usamljeni dječak, mrzi svoju školu, mrzi kolege, živi u svijetu mašte.

Možda je započelo kao vapaj upomoć. Ili kao šala, ili gesta revolta

protiv privatne škole i svega što ona predstavlja. Zacijelo nije bilo teško, nakon što se je odvažio na prvi korak. Dokle god je nosio odoru prema njemu su se odnosili kao prema bilo kojemu našem dječaku. Mogu zamisliti kakvo je bilo uzbuđenje hodati nezamijećeno dostojanstvenim starim hodnicima, zavirivati u razrede, družiti se s ostalim dječacima. Premda nije imao s kime podijeliti to uzbuđenje, ono je bilo snažno, ali je uskoro preraslo u nešto mračno, nalik na opsesiju.

Dianne je šutke slušala dok sam ja širio svoju priču. Naravno, radilo se tek o mojemu nagađanju, ali slutim istinitom, i kako je priča odmicala u mojim se mislima pojavio Keane kao dječak. Stadoh osjećati ono što je on nekoć osjećao i shvaćati užas onoga što je postao.

Pitam se je li Leon Mitchell znao istinu. Julian Pinchbeck je svakako uspio zavarati Marlene, kao i mene uostalom.

Hladnokrvan tip, taj Pinchbeck, pogotovo za tako mladog dječaka. Čak je i na krovu uspio sačuvati prisebnost, klisnuo je poput mačke prije negoli sam ga uspio spriječiti u bijegu, nestao je u sjeni, čak je dopustio da optuže Johna Snydea, ne priznavši svoju umiješanost.

– Možda su se zafrkavali. Znete kakvi su dječaci. Glupava igra što se otela kontroli. Leon je pao. Pinchbeck je pobjegao. Dopustio je da optuže vratara i s tom krivnjom živi već petnaest godina.

Zamislite što takvo nešto može učiniti djetetu. Pokušah Keanea staviti u taj položaj i uvidjeti ogorčenost iza fasade. Nisam mogao. Možda je u njegovu držanju bilo izvjesne doze nepoštovanja, nečeg pomalo skorojevićkog, trunka podrugljivosti u načinu na koji je razgovarao, ali zloba – istinska zloba? Bilo je teško u to povjerovati. A ipak, ako nije Keane, tko bi mogao biti?

– On se s nama poigrava, rekoh gospođici Dare. – To je njegov stil. Njegov humor. To je, držim, u biti ista ona igra otprije, ali ovoga puta on kani ići do kraja. Više mu nije dovoljno da se skriva u sjeni. On želi udariti Sv. Oswald tamo gdje doista boli.

– Ali zašto? – upita ona.

Slegnuh ramenima, najednom veoma umoran. – Sviđao mi se je, rekoh onako usput, iako to sad nije bilo važno. – I dalje mi se sviđa.

Nastane dugačka stanka.

– Jeste li pozvali policiju?

Kimnuh. – Marlene je to učinila.

– Onda će ga pronaći, zaključí ona. – Ne brinite, gospodine Waitley.

Možda još uvijek uspijemo popiti piće u čast vašega rođendana.

NEPOTREBNO JE ISTICATI KAKO JE MOJ ROĐENDAN BIO TUŽAN DOGAĐAJ. Ipak, bila je to potrebna faza pa stadoh odlučno i stoički otvarati darove što su čekali pod posteljom umotani u drečavi papir. Tamo su bila i pisma – ranije prezrena – ali sada gotovo opsesivno posvetih svakoj riječi svoju punu pažnju, tražeći u gomili gluposti dragocjene trunke što će dovršiti moju metamorfozu.

Draga Mrvice,

Nadam se da ti je stigla odjeća što sam je poslala i da ti odgovara! Djeca kao da brže rastu ovdje u Parizu, a ja želim da izgledaš lijepo kada dođeš u posjet. Pretpostavljam da više i nisi mrvice. Ne mogu vjerovati da je i meni gotovo trideset godina. Liječnik mi je rekao da više ne mogu imati djece. Hvala nebesima da imam tebe, ljubavi moja. To je kao da mije Bog dao drugu priliku.

U paketima je bilo više odjeće negoli ikada u životu posjedovah. Odijelca iz Printempsa i Galeries Lafayette, džemperi boje ušećerena badema, dva kaputa (crveni za zimu i zeleni za proljeće), niz malenih majica dugih i kratkih rukava i kratkih hlača.

Policija je prema meni bila veoma obazriva. To nije čudno, ta ipak je to bio strahovit šok. Poslali su ljubaznu policajku da mi postavi nekoliko pitanja i ja na njih odgovorih s doličnom iskrenošću i povremenom suzom. Nekoliko su mi puta rekli kako se veoma hrabro držim. Majka je na mene bila ponosna, ljubazna je policajka na mene bila ponosna, uskoro će sve biti gotovo i sve što se je od mene očekivalo bilo je da kažem istinu i ne plašim se.

Smiješno, zar ne, kako je lagano povjerovati u najgore. Moja je priča bila jednostavna (otkrih kako su laži najuvjerljivije kada su jednostavne) i policajka me je napeto slušala, bez prekida i nevjerice.

Službeno, škola je to proglasila tragičnom nesrećom. Smrt mojega oca je dobro došla kako bi se slučaj zatvorio, čak je posthumno dobio i nešto simpatija mjesnih novina. Njegovo je samoubojstvo protumačeno kao posljedica strahovita kajanja zbog smrti mladoga uljeza koji je stradao u vrijeme njegova dežurstva, dok su druge pojedinosti – uključujući i prisutnost tajanstvenoga dječaka – munjevito otklonjene.

Gospoda je Mitchell mogla predstavljati problem, ali ona je dobila poveću odštetu i novi posao kao Bishopova tajnica – njih dvoje su u tjednima nakon Leonove smrti postali veoma bliski prijatelji. Bishop – nedavno unaprijeđen – dobio je upozorenje od ravnatelja kako će svako daljnje istraživanje nesretnoga incidenta biti veoma štetno za reputaciju Sv. Oswalda te će se na to gledati kao zanemarivanje novih dužnosti zamjenika ravnatelja.

Ostao je još samo Straitley. Nije se puno promijenio odonda, Prerano posijedio muškarac koji se naslađuje apsurdima, prilično mršaviji negoli sada, ali i dalje neugledan, gegava hoda poput albatrosa u prašnjavoj haljini i kožnim papučama. Leon ga nikada nije poštovao kao ja, za njega je on bio tek bezopasni lakrdijaš drag, na svoj način pametan, ali u biti nikakva prijatnja. Ipak, upravo je Straitley zamalo uvidio istinu i samo ga je njegova arogancija, arogancija Sv. Oswalda, zaslijepila pa nije vidio očito.

Pretpostavljam da je to bilo bolje za mene, ali talent poput mojega moli da bude priznat pa od svih sporadičnih uvreda što mi ih je tijekom godina nanio Sv. Oswald držim kako njegovu pamtim najbolje. Njegov izraz iznenađenja – o, da i nadmenosti – kada me je pogledao i po drugi put me previdio.

Naravno, moje su misli tada bile zbrkane. Mučila me je krivnja, zbunjenost, strah. Predstojalo mije otkriti jednu od najstrašnijih i najbolje čuvanih istina – grižnja savjesti, poput svega ostalog, s vremenom izblijedi. Možda mi je bila želja da me ulove toga dana, tada bi mi barem bilo potvrđeno kako i dalje vlada red, a mit o Sv. Oswaldu ostao bi neokrtnjen u mojem srcu. Što je najvažnije, nakon pet godina u sjeni, napokon bi jedno mjesto pod svjetlima bilo moje.

A Straitley? U mojoj dugoj igri protiv Sv. Oswalda, uvijek je Straitley, a ne ravnatelj, bio taj koji je igrao ulogu kralja. Polagana figura, kralj, ali moćan neprijatelj. Ipak, vješto postavljeni pješak može ga uništiti. Ne, to nije bila moja želja. Koliko god se činilo apsurdnim, nije mi bilo potrebno njegovo uništenje, već njegovo poštovanje i priznanje. Predugo je trajala ova igra Nevidljiva čovjeka, duha u škripavu stroju Sv. Oswalda. Bila mi je želja da me napokon pogleda – da me vidi – i da prizna, ako ne moju pobjedu, a onda barem neodlučni rezultat.

Kada se napokon pojavio u našoj kući bijah u kuhinji. Bio mi je

rođendan, malo prije večere, pola dana majka i ja provedosrno u kupnji, a drugu polovicu raspravljajući o mojoj budućnosti, kujući planove.

Netko je pokucao na vrata – odmah pogodih tko je. Vidite li, tako ga dobro poznavah, iako s udaljenosti, uostalom, njegov se je posjet i mogao očekivati. Poznato mi je kako je on čovjek koji nikad ne prihvaća jednostavno rješenje nauštrb ispravnoga. Strog ali pravičan, to je Roy Straitley. Imao je urođenu sklonost da o svakome misli najbolje. Johnova ga reputacija uopće nije smela, kao ni prikrivene prijetnje Novoga ravnatelja, ni špekulacije u Emmineru toga dana. Čak je i moguća šteta za Sv. Oswald bila manje važna u odnosu na ovo. Straitley je bio Leonov razrednik, a Straitleyju su njegovi dječaci bili važniji od svega.

Isprva ga moja majka nije htjela pustiti unutra. Već je dvaput navraćao, rekla mi je, prvi put dok bijah u postelji, drugi put u vrijeme presvlačenja i odbacivanja Pinchbeckove odjeće za jedan od pariških kompleta što ih je poslala u jednom od mnogobrojnih paketa kojima je izražavala brižnost.

– Gospođo Snyder, kada biste me pustili samo na trenutak...'

Glas moje majke, njezin novi izgovor samoglasnika još su mi uvijek zvučali strano dok su dopirali iza kuhinjskih vrata. – Već sam vam rekla, gospodine Straitley, ova su dvadeset i četiri sata bila iznimno teška za nas i ja doista vjerujem...

Čak i tada osjetih koliko mu je nelagodno u ženskome društvu. Vireći kroz otvor na kuhinjskim vratima ugledah ga uokvirena tamom, spuštene glave, ruku duboko zabijenih u džepove staroga sakoa od tvida.

Ispred njega je stajala moja majka spremna na borbu, sva u pariškim perlama i kompletu pastelne boje. Uznemiravao ga je ženski temperament. Bio bi sretniji da je mogao razgovarati s mojim ocem, izravno, jednostavnim riječima.

– Pa, ako bih možda mogao nakratko porazgovarati s djetetom.

Maljica

Pogledah svoj odraz u čajniku. Pod majčinim vodstvom izgledah dobro. Kosa uredna, netom podšišana, čisto lice. Nova mi je odjeća dala nov sjaj, riješih se naočala. Znam, proći ću, ali bila mi ga je želja vidjeti – i da možda on vidi mene.

– Gospodine Straitley, vjerujte mi, ne možemo ništa... – Gurnuh

kuhinjska vrata. On brzo podigne pogled. Prvi put su nam se pogledi sreli tako da je gledao moj pravi lik. Majka je stajala blizu, spremna da me odvede odatle na prvi znak opasnosti. Roy Straitley zakorači prema meni. Osjetih umirujući miris krede, Gauloisesa, i blagi miris naftalina. Pitam se što bi rekao da ga pozdravim na latinskome. Iskušenje je bilo gotovo neizdrživo, ali tada se sjetih da igram ulogu. Hoće li me u njoj prepoznati?

Na trenutak mi se učinilo da hoće. Oči mu bijahu prodorne. Traper plave i pomalo zakrvavljene. Neznatno je skupio kapke kada se njegov pogled susreo s mojim. Pružih mu ruku – primih njegove debele prste svojim ledenim prstima. Sjetih se koliko ga samo puta promatrah u zvoniku, čemu me je sve, ne znajući, naučio. Hoće li me sada vidjeti? Hoće li?

Njegove oči preletješe preko mene, preko čistog lica, pastelnog džempera, sokni i lakiranih cipela. Nije to očekivao, pa ja suzdržah osmijeh. Moja je majka to primijetila pa se nasmiješila, ponosna na svoje postignuće. I s pravom. Preobrazba je bila u potpunosti njezino djelo.

– Dobra večer, reče. – Nisam vam želio smetati. Ja sam gospodin Straitley. Razrednik Leona Mitchella.

– Drago mi je, gospodine, rekoh. – Ja sam Julia Snyder.

MORALA SAM SE NASMIJATI. PROŠLO JE TAKO MNOGO VREMENA otkako ne doživljavah sebe kao Juliju, već jednostavno kao Snyder. Uostalom, Julia mi se nikada nije sviđala, kao što se nije sviđala ni momemu ocu, a podsjećati se na nju – biti ona – bilo je neobično i zbunjujuće. Mislila sam da sam prerasla Juliju kao što sam prerasla Sharon. Ali ako se moja majka preporodila, zašto ne mogu i ja?

Straitley, naravno, nije primijetio. Za njega su žene zasebna vrsta, treba im se diviti (možda ih se plašiti) sa sigurne udaljenosti. Njegovo je držanje drugačije kada razgovara sa svojim dječacima, s Juliom se njegova ležernost pomalo gubila, postala oprezna parodija njegove inače vesele naravi.

– Ne želim te uznemiravati, reče.

Kimnuh.

– Ali poznaješ li dječaka po imenu Julian Pinchbeck?

Moram priznati daje moje olakšanje donekle bilo pokvareno izvjesnim razočaranjem. Nekako očekivah više od Straitleyja, više od Sv. Oswalda. Napokon, praktički mu ponudih istinu. Ali on je ipak nije vidio. Arogancija – tipična muška arogancija što je utkana u temelje Sv. Oswalda – spriječila ga je da jasno vidi ono što ga gleda u lice.

Julian Pinchbeck.

Julia Snyder.

– Pinchbecka? – upitah. – Ne vjerujem, gospodine. – On je tvojih godina, tu negdje. Tamna kosa, mršav. Nosi naočale žičanih okvira. Možda je učenik Sunnybank Parka. Možda si ga vidjela u blizini Sv. Oswalda. – Odmahnuh glavom. – Zao mi je, gospodine. – Ti znaš zašto te to pitam, zar ne, Julia? – Da, gospodine. Vi mislite da je on sinoć bio tamo. – On jest bio tamo, prasne Straitley. Nakašlje se i reče blažim glasom. – Pomislih da si ga možda i ti vidjela.

– Nisam, gospodine. – Još jedanput odmahnuh glavom. Ovo je strahovito smiješno, pomislih, a opet se pitah, kako to da me nije uspio prepoznati. Je li možda zato što sam djevojčica? Iz radničke obitelji, sirotinja? Je li bilo nemoguće zamisliti da je j Julia Snyder sposobna za tako nešto?

– Jesi li sigurna? – Oštro me pogleda. – Jer, taj je dječak svjedok. On je bio tamo. On je vidio što se dogodilo.

Pogledah u sjajne vrške svojih cipela. U tom mi je trenutku bila neopisiva želja da mu sve ispričam samo da vidim kako mu se čeljust opušta. Ali tada bi morao saznati za Leona, a to je, bojim se, bilo nemoguće. Radi toga žrtvovah sve, radi toga bijah spremna progutati ponos.

Pogledah ga u tom trenutku dopuštajući da mi se oči ispune suzama. Pod tim okolnostima to i nije bilo teško. Pomislih na Leona, na oca, na sebe i suze potekoše same. – Zao mi je, rekoh. – Nisam ga vidjela. – Starome je Straitleyju bilo nelagodno, namrštitio se i smeo jednako kao kada je Kitty Teague imala svoju malenu krizu u zbornici.

– Ta dobro, dobro. – Izvukao je iz džepa veliki, pomalo prljavi rupčić.

Moja ga je majka bijesno gledala. – Nadam se da ste sada sretni, reče i posesivno me zagrlji oko ramena. – Nakon svega što je jedno dijete preživjelo...

– Gospođu Snyder, nisam...

– Najbolje bi bilo da odete.

– Julia, molim te, ako bilo što znaš...

– Gospodine Straitley, – reče majka, – voljela bih da odete.

I on ju je nevoljko poslušao, razapet između želje da počne prijetiti i nelagode; ujedno je sumnjao i ispričavao se.

Jer on je sumnjao, vidjelo se to u njegovim očima. Naravno, bio je daleko od istine, ali sve te godine što ih je proveo podučavajući djecu dale su mu dodatno osjetilo za učenike, neku vrstu radara koji je zacijelo ulovio moje vibracije.

Okrenuo se da pođe s rukama u džepovima. – Julian Pinchbeck. Jesi li sigurna da nikada nisi čula za njega? – Nijemo kimnuh, cerekajući se u sebi.

Ramena mu se objesiše. Tada, u trenutku kada je moja majka otvorila vrata kako bi ga pustila da iziđe, on se iznenada okrene i sretne moj pogled posljednji put; neće ga sresti idućih petnaest godina. – Nisam te htio uzrujati, reče. – Svi smo zabrinuti za tvogega oca. Ali ja sam bio Leonov razrednik. Ja sam odgovoran za svoje dječake...

Ponovno kimnuh. – Vale, magister⁴⁸. – Bio je to tek šapat, ali mogla bih se zakleti da je čuo.

– Što si rekla?

– Laku noć, gospodine.

POTOM SMO SE PRESELILI u PARIZ. U NOVI ŽIVOT, KAKO GA JE NAZVALA moja majka, u novi početak za njezinu malenu djevojčicu. Ali nije bilo tako lako. Pariz mi se nije svidio. Nedostajao mi je moj dom, šuma, umirujući miris pokošene trave što se kotrlja livadama. Majka je osuđivala moje muškobanjasto ponašanje za koje je, naravno, krivila oca. On nikada nije želio kćer, rekla je jadikujući zbog moje kratke kose, mršavih prsa, krastavih koljena. Zahvaljujući Johnu, rekla je, izgledala sam više poput musava dječaka, negoli ljupke djevojčice iz njezine mašte. Ali to će se promijeniti, zaključila je. Samo mi je potrebno nešto vremena da procvjetam.

Bog mi je svjedok da sam se trudila. Bilo je tu beskonačnih odlazaka u kupnju, isprobavanja odjeće, kozmetičkih tretmana. Svaka bi

⁴⁸ Vale, magister, lat., zdravi bili, učitelju.

djevojčica sanjala da je tako netko uzme pod svoje, da bude Gigi⁴⁹ ili Eliza⁵⁰, da se prometne iz ružnoga pačeta u ljupkoga labuda

To je u svakome slučaju bio san moje majke. Ona mu se prepustila, radosno gugućući nad svojim živom lutkom.

Danas naravno gotovo da i nema tragova njezina truda. Sada je moj izgled svakako profinjniji i definitivno manje napadan. Tečno govorim francuski zahvaljujući godinama provedenim u Parizu. Iako nikad ne zadovoljili majčine kriterije, volim misliti da imam nešto stila. Također imam abnormalno visoko mišljenje o sebi, tako barem tvrdi moja psihoanalitičarka, koje ponekad graniči s patološkim. Možda je tako, ali u nedostatku roditelja, gdje da dijete traži odobravanje.

Do moje četrnaeste godine majka je uvidjela kako nikada neću biti ljepotica. Nisam bila taj tip. *Style tres anglais*⁵¹, kako je neprekidno isticala kozmetičarka (kučka!). Kratke suknjice, setovi majica i vesta što su tako lijepo pristajali francuskim djevojkama, na meni su izgledali smiješno i uskoro ih zamijenih za udobnu sigurnost traperica, majica i tenisica moje rane mladosti. Odbijah se šminkati, šišala sam se kratko. Više nisam bila nalik na dječarca, ali bilo je očito kako nikada neću izgledati poput Audrey Hepburn.

Moja majka nije bila toliko razočarana koliko se moglo očekivati. Unatoč njezinim nadanjima nismo uspjele uspostaviti prisan odnos. Nismo imale mnogo zajedničkog i vidjelo se da joj je dosadilo da se trudi. Što je najvažnije, njoj i Xavieru je napokon uspjelo ono što su mislili daje nemoguće – čudo dijete rođeno je u kolovozu iduće godine.

To je zapečatilo moju sudbinu. Preko noći postadoh smetnja. Čudo dijete – nazvali su je Adeline – jednostavno me je istisnulo sa scene, pa ni moja majka ni Xavier (koji ionako nije imao svoje mišljenje) nisu izgledali zainteresirani da se bakću s mušičavom tinejdžericom. Unatoč svemu, ponovno postadoh nevidljiva.

Oh, ne mogu reći da me je to osobito pogodilo. Nisam imala ništa protiv Adeline – meni se činila poput kreštave ružičaste mase. Ono što

⁴⁹ Gigi, junakinja romana francuske spisateljice Colette.

⁵⁰ Eliza Doolittle, glavni lik romana G.B. Shawa *Pigmalion*, Mlade i neobrazovane djevojke koje su muškarci nastojali oblikovati u svoj ženski ideal.

⁵¹ *Style tres anglais*, franc., veoma engleski stil.

sam im zamjerila bilo je obećanje. Tek što mi je nešto obećano već je povučeno. Činjenica što ja nisam to tražila bila je nevažna. Važna je bila nezahvalnost moje majke. Na kraju krajeva ja sam se žrtvovala radi nje. Radi nje sam ostavila Sv. Oswald i on me je poput izgubljena raja stao više nego ikad privlačiti. Zaboravih mržnju prema njemu, godine ratovanja protiv njega, zaboravih kako je u jednom zalogaju progutao mojega prijatelja, mojega oca, moje djetinjstvo. Misli su mi neprekidno bile zaokupljene njime, činilo mi se kako je jedino vrijeme kada sam se doista osjećala živom bilo ono provedeno u Sv. Oswaldu. Tamo sam sanjarila, tamo sam osjetila radost, mržnju, želju. Tamo sam bila junak, buntovnik. Zatim postadoh samo još jedna namrgođena tinejdžerica s očuhom i majkom koja laže u vezi sa svojim godinama.

Sada to znam, to je bila ovisnost, a Sv. Oswald moja droga. Noću i danju osjećah potrebu za njime, nalazeći jednu zamjenu gdje god mogoh. Svecne je brzo umaralo. Moj je lice je bio dosadno mjesto, najodvažniji buntovnik usudio bi se na kakav djetinjasti prekršaj: malo seksa, malo markiranja i niz nezanimljivih droga. Leon i ja smo radili puno uzbudljivije stvari i to nekoliko godina ranije. Željela sam više, željela sam nered, željela sam sve.

U to sam vrijeme bila nesvjesna da moje ponašanje privlači pažnju. Bila sam mlada, srdita, opijena. Mogli biste zaključiti da me je Sv. Oswald razmazio, bila sam poput studenta kojega su na godinu dana vratili u vrtić, pa je stao lomiti igračke i prevrtati stolove. Oduševljavalo me je što imam loš utjecaj na druge. Markirala sam. Ismijavala učitelje, pila, pušila, prepuštala se seksu na brzaka (meni posve bez radosti) s nekolicinom dječaka iz suparničke škole.

Do krize je došlo na nesretno jednostavan način. Moja majka i Xavier – za koje sam držala da su previše očarani svojim čudo djetetom kako bi se zamarali onim običnim – pažljivije su pratili moje ponašanje negoli sam mislila. Pretres sobe pružio im je potreban izgovor: pet grama najobičnije smole, paketić prezervativa i četiri tablete ecstasyja umotane u papirić.

Dječja posla, ništa posebno. Svaki bi normalan roditelj to zaboravio, ali Sharon je promrmljala nešto u vezi s mojom prošlošću, ispisala me je iz škole i – konačno poniženje – zapisala me je kod dječjega psihologa, koji će me uskoro, obećala je, dovesti u red.

Držim kako po prirodi nisam zloпамtilo. Reagirala bih samo na

gotovo nepodnošljivu provokaciju. Ali ovo je bilo više negoli osoba može podnijeti. Nisam gubila vrijeme dokazujući svoju nevinost. Umjesto toga, a na majčino iznenađenje, surađivala sam najbolje što sam mogla. Dječja psihologinja – ime joj je bilo Martine, nosila je naušnice na kojima su visjele malene srebrne mačkice – objavila je kako dobro napredujem, a ja sam je svaki dan kljukala pričama sve dok je nisam potpuno dresirala.

Recite što želite o mojemu nekonvencionalnom školovanju, ali ja imam veoma široko opće znanje. To mogu zahvaliti knjižnici Sv. Oswalda, Leonu i filmovima koje sam neprestano gledala – bilo kako bilo, znala sam dovoljno o duševnim bolesnicima da zavaram dječju psihologinju, ljubiteljicu mačaka. Gotovo mi je bilo žao što je zadatak tako lagan, što mi nisu dali teži izazov.

Psiholozi. Svi su jednaki. Pričajte im o čemu god želite, sve se na kraju svodi na seks. Nakon uvjerljive predstave oklijevanja i nekoliko frojdovskih snova priznah – seksala sam se sa svojim ocem. Ne s Johnom, rekoh, već sa svojim novim ocem pa je to onda u redu – tako je barem on rekao, iako sam ja dvoumila.

Nemojte me krivo shvatiti. Ja nisam imala ništa protiv Xaviera. Izdala me je moja majka i nju sam željela povrijediti. Ali Xavier je bio tako zgodno oruđe; uz to, nastojala sam je uvjeriti da je seks uglavnom bio uz moj pristanak, kako bi on dobio lakšu

- možda čak i uvjetnu kaznu.

Sve je dobro prošlo, možda malo predobro. Razradila sam rutinu i uključila u osnovnu priču svakojake dodatke. Još snova

- kao što rekoh, ja ne sanjam, ali imam veoma bujnu maštu

- zatim nekoliko manirizama, naviku da se režem što sam je pokupila od jedne od osjetljivijih djevojaka u školi.

Liječnički je pregled pružio potrebne dokaze. Xavier je uredno uklonjen iz obiteljskoga doma, skorašnjoj je raspuštenici obećana povećana alimentacija, a mene su (djelomice zahvaljujući mojemu izvanrednom nastupu) moja majka koja me voli i Martinine mačkice na ušima strpale u ludnicu na tri godine, jer se nijednu od njih nije moglo uvjeriti kako više ne predstavljam opasnost po samu sebe.

Znate, ponekad se posao može predobro obaviti.

Petak, 5. studeni Noć krijesova, 9:15 navečer

– I ETO, REČE ON. – PRETPOSTAVLJAM DA JE TO SVE.

Vatromet je završio i gomila se stala razilaziti polako se premještajući prema izlazima. Ograđeni je prostor bio gotovo prazan, samo se još osjećao miris baruta. – Možda bismo trebali potražiti Marlene. Ne sviđa mi se pomisao da čeka sama.

Dragi, stari Straitley. Uvijek džentlmen. I tako je blizu istini, svakako je bliži negoli moja majka, ili moja psihoterapeutkinja, ili bilo koji od profesionalaca koji su pokušavali shvatiti moj tinejdžerski um. Ali nije dovoljno blizu – još uvijek ne – no gotovo je na cilju. Nalazili smo se u konačnici, na tu mi je pomisao srce malo brže zatuklo. Davno se suočih s njime u ulozi pješaka i tada izgubih. Sada mu napokon bacih izazov kao kraljica.

Okrenuh se prema njemu i rekoh: – Vale, magister.

– Što ste rekli?

Okrenula se da pođe, u odsjaju žeravice izgledala je veoma mlado u crvenoj beretki, očiju prikovanih za razigrani plamen. – Čuli ste me, reče. – Čuli ste me i tada, nije li tako, gospodine?

Tada? Nevidljivi me je prst nježno, gotovo suosjećajno ubo. Osjetih iznenadnu potrebu da sjednem, ali joj se oduprijeh.

– Već ćete se sjetiti, reče gospođica Dare smiješeći se. – Napokon, vi ste onaj koji nikada ne zaboravlja lica.

Gledala sam ga kako pokušava shvatiti. Magla je postala gušća i nije se vidjelo dalje od najbližih stabala. Iza naših je leđa od lomače ostala još samo žeravica. Ukoliko ne bude kišilo tinjat će još dva do tri dana. Straitley se namršti, osvijetljen poput naborana totema na mutnome svjetlu. Prošla je minuta. Dvije minute. Zabrinuh se. Je li previše ostario? Je li zaboravio? I što ću učiniti ako me sada iznevjeri?

Napokon on progovori. – Julie... zar ne?

Dovoljno blizu, starce. Usudih se udahnuti. – Julia, gospodine. Julia Snyder.

Julia Snyder.

Kako dugo nisam čuo to ime. Kako dugo i ne pomislih na nju. A ipak, evo je ponovno tu, izgleda točno poput Dianne Dare, gleda me s privrženošću – i trunkom humora – u iskričavim smeđim očima.

– Promijenili ste ime? – napokon upitah. Nasmiješila se. – Okolnosti su me primorale, da.

To sam mogao shvatiti. Otputovala je u Francusku – Pariz, zar ne? Pretpostavljam da ste tamo naučili francuski?

– Bila sam vrijedna učenica.

Sad sam se sjetio onoga dana u kući pokraj glavnoga ulaza. Njezine tamne kose, tada podšišane kraće negoli sada, urednog djevojačkog odijelca, plisirane suknje i pastelne veste. Tada mi se nasmiješila sramežljivo, ali u očima joj se vidjelo da nešto zna. Kako sam samo u to bio uvjeren...

Pogledah je sada na sablasnome svjetlu pitajući se kako se moglo dogoditi da je ne prepoznam. Pitah se što tu radi i kako se uspjela preobraziti iz vratareve kćeri u samosvjesnu mladu ženu kakva je danas. Najviše me je zanimalo koliko zna i zašto to od mene taji, sada i prije toliko godina.

– Poznavali ste Pinchbecka, zar ne? – upitah.

Ona tiho kimne.

– Ali onda – što je s Keaneom?

Nasmiješila se. – Kao što rekoh, morao je otići.

I zaslužio je, malo njuškalo. On i njegova bilježnica. Čim sam je ugledala trebala sam znati; te primjedbe, ti crteži, te hirovite opaske o osobinama i povijesti Sv. Oswalda. Sjećam se da sam se tada upitala trebam li ga smjesta ukloniti, ali dosta mi je toga zaokupljalo misli, uostalom, nije imao mnogo – osim fotografije – što me je moglo inkriminirati.

Pomislili biste da je pisac u usponu zauzet svojom muzom i nema vremena kopati po tako davnoj prošlosti. Ali on je radio upravo to – uostalom i on je bio učenik Sunnybank Parka, iako tri ili četiri godine stariji od mene pa nije odmah povezao.

Znate, nisam ni ja odmah, ali sam se nakon nekog vremena sjetila njegova lica. Znala sam ga i prije negoli sam se upisala u Sunnybank Park. Sjetila sam se bande dječaka koji su ga stjerali u kut nakon škole. Sjetila sam se njegove uredne odjeće, – neuobičajene za Sunnybankera – a najviše od svega, knjiga iz knjižnice koje je nosio i koje su ga obilježile kao metu. Znala sam već tada da sutra to mogu biti ja.

Gledajući tog dječaka naučila sam lekciju. Budi nevidljiva, upozorih samu sebe. Nemoj izgledati prepametno. Ne nosi knjige. Ukoliko sumnjaš, trči k'o luda. Keane nije trčao. To je uvijek bio njegov problem.

Pomalo mi je žao. Ipak, nakon bilježnice, znala sam da ga ne mogu ostaviti na životu. Već je bio pronašao fotografiju iz Sv. Oswalda, već je razgovarao s Marlene, a što je najgore, tu je bila i fotografija snimljena Bog zna kojega sportskog dana u Sunnybanku s Odano Vašom u zadnjem redu (gromhlače se hvala Bogu nisu vidjele). Kada jednom sve poveže (a povezo bi prije ili kasnije) ništa lakše negoli pregledati fotoarhivu Sunnybanka dok ne pronađe što traži.

Nož sam kupila prije nekoliko mjeseci – 24 funte 99 u Vojnome dućanu – i moram reći daje dobar, oštar, uzak, s dva sječiva, ubojit. Zapravo, poput mene. Doista šteta što ga moram ostaviti – namijenila sam ga Straitleyju – ali bilo bi ga neuredno uzeti natrag, uz to, nisam željela lutati javnim parkom s oružjem kojim je počinjeno ubojstvo u džepu. Nema šanse da na nožu pronađu otiske. Nosila sam rukavice.

Slijedila sam ga u ograđeno područje upravo kada je počeo vatromet. Tu je bilo stabala, a njihove su sjene bile dvostruko mračnije. Posvuda oko nas je, naravno, bilo ljudi, ali većina je gledala u nebo, i u lažnome svjetlu svih tih raketa nitko nije vidio brzu, malu dramu što se odigrala pod stablima.

Potrebno je nevjerovatno umijeće da se nekoga ubode između rebara. Najveća su prepreka međurebreni mišići, znate, oni se stegnu, pa čak i kad slučajno ne pogodite u rebro, morate proći kroz sloj napetih mišića prije negoli napravite ozbiljnu štetu. Jednako je riskantno pokušati zabiti nož u srce, znate, smeta prsna kost. Idealan način je kroz kralježnicu, između trećega i četvrtog kralješka, ali recite mi, kako se moglo očekivati od mene da pronađem upravo to mjesto u mraku dok je veći dio gornjeg dijela Keaneova tijela bio sakriven ispod vojničke parke?

Mogla sam mu, naravno, prerezati grlo, ali oni od nas koji smo to doista pokušali, a ne samo gledali na filmu, reći će vam kako to nije tako lako kako se čini. Odlučih se za udarac odozdo kroz dijafragmu malo ispod prsne kosti. Pustila sam ga da padne pod stablo, svatko tko ga primijeti zaključit će kako je pijan i ostaviti ga na miru. Ja nisam učiteljica biologije pa mogu samo nagađati koji će biti tehnički razlog smrti – iskrvarenje ili kolaps plućnog krila, ali mogu vam reći, on je bio vraški iznenađen.

– Ubili ste ga?

– Da, gospodine. Ništa osobno.

Palo mi je na um da mi je možda doista loše, da je sve ovo halucinacija i da to govori više o mojoj podsvijesti negoli želim znati. Svakako sam se znao osjećati bolje. Iznenada me je nešto probolo kroz lijevo pazuhu. Nevidljivi je prst postao šaka, čvrst i stalan pritisak na prsnu kost zbog kojeg stadoh hvatati zrak.

– Gospodine Straitley? – U glasu gospođice Dare čula se zabrinutost.

– Samo me je nešto probolo, rekoh i naglo sjedoh. Blatna se je zemlja, iako mekana, činila nevjerojatno hladnom. Ta je hladnoća dopirala iz trave poput umirućeg bila. – Ubili ste ga? – ponovih.

– On je bio slaba karika, gospodine. Kao što rekoh, morao je otići.

– A Knight?

Nastane stanka. – I Knight... – reče gospođica Dare.

Na trenutak, jezivi trenutak zastane mi dah. Nisam volio tog dječaka, ali bio je jedan od mojih i, unatoč svemu, pretpostavljam kako sam se nadao...

– Gospodine Straitley, molim vas. Ne možete mi sada ovo raditi. Dajte, ustanite... – Pod moju je ruku podstavila svoje rame – bila je jača negoli izgleda – i povukla me je gore.

– Knight je mrtav? – upitah omamljeno.

– Ne brinite, gospodine. Bilo je brzo. – Bokom je poduprla moja rebra napola me dižući na noge. – Bila mi je potrebna žrtva, ne samo tijelo. Bila mi je potrebna priča. Ubijeni školarac je vijest za naslovnicu – kada nema mnogo drugih vijesti – ali nestali dječak je tema bez kraja. Potrage, špekulacije, uplakani apeli izbezumljene majke, intervjui s prijateljima, a onda kada gotovo nestane nada, pretraživanje dna mjesnih ribnjaka i rezervoara, otkriće komada odjeće i neizbježno DNK testiranje registriranih pedofila ovoga kraja. I sve dok se u potpunosti ne uvjere...

Ponovno me probo grč sa strane pa tiho zastenjeh. Gospođica Dare smjesta prekine svoju priču. – Oprostite, gospodine, reče nježnije. – Sve to sad više nije važno. Knight može čekati. Nije da će nekamo otići, nije li tako? Samo polagano dižite. Nastavite hodati. I, za ime Boga, gledajte me. Nemamo puno vremena.

I tako sam disao i gledao i nastavio hodati, i polako smo se vukli prema sjeni stabala, ja poput kamena oko vrata gospođice Dare.

Petak, 5. studeni 9:30 uvečer

POD STABLKOM JE BILA KLUPA. ZAJEDNO SMO POSRTALI PREMA NJOJ preko blatnjave trave. Sruših se na klupu s treskom od kojega moje staro srce sta poskakivati poput slomljene opruge.

Gospođica Dare mi je pokušavala nešto reći. Ja joj pokušavah objasniti kako su mi druge stvari na umu. On znam, svima nam dođe kraj, znam, ali očekivah nešto više od ovakva ludila u blatnjavome polju. Keane je mrtav, Knight je mrtav, gospođica Dare je netko drugi i ja se više ne mogu pretvarati kako je agonija što peče i grebe sa strane tek nebitan grč. Starost je tako nedostojanstvena, pomislih. Nije za nas ispraćaj uz počasti Senata, već onako, na brzinu, u vozilu hitne pomoći ili, još gore, polagano i nemoćno se gasiti. Pa ipak se stadoh boriti. Mogao sam čuti vlastito srce kako se napreže da kuca, kako bi omogućilo starome tijelu da izdrži još samo malo i pomislih u sebi, jesmo li ikada spremni? I vjerujemo li ikada da smo doista spremni?

– Molim vas, gospodine Straitley. Morate se koncentrirati.

Koncentrirati, bez sumnje! – Trenutno sam veoma zauzet, rekoh. – Bavim se sitnicom kao što je moja neminovna smrt. Možda kasnije...

Ali sada mi se u misli vratilo jedno sjećanje, bilo je sve bliže i bliže, gotovo tako blizu da sam ga mogao dotaknuti. Lice, obasjano pulsirajućim plavim i crvenim svjetlom što se okreće prema meni, mlado lice ispunjeno tjeskobom ali i odlučnošću, lice koje sam na trenutak ugledao jednom, prije petnaest godina...

– Pst, reče gospođica Dare. – Vidite li me sada?

I tada je iznenada vidjeh.

Rijetki trenutak nevjerojatne jasnoće. Domino pločice u nizu što bijesno klepeću prema tajanstvenoj sredini. Crno-bijele slike što iznenada dobivaju reljef, vaza što poprima oblik ljubavnika, poznato lice što se rasplinjuje i postaje nešto posve drugo.

Pogledah je, i u tom trenutku ugledah Pinchbecka, lica okrenuta prema gore, dok se svjetla s vatrogasnog vozila odražavaju u njegovim naočalama. I u isto vrijeme vidjeh Juliju Snyder s urednim tamnim šiškama i sive oči gospođice Dare ispod školske kape, dok joj odsjaj vatrometa obasjava lice te sam iznenada, tek tako, jednostavno znao.

Vidite li me sada? Da, vidim.

Napokon uhvatih trenutak. Vilica mu se objesila. Cijelo mu se lice objesilo, kao da gledate brzo propadanje kroz kronološki poredane

fotografije. Iznenada se doimao mnogo stariji od šezdeset i pet godina, zapravo, u tom je trenutku izgledao upravo Poput centuriona.

Katarza. Pročišćenje. O tome neprekidno govori moja psihoanalitičarka, ali ja nikada, do tog trenutka ne iskusih nešto slično. Taj pogled na Straitleyjevu licu. Spoznaja – strava – a negdje ispod njih, pomislih, možda i žaljenje.

– Julian Pinchbeck. Julia Snyder.

Nasmiješih se, osjećajući kako godine klize s mene poput mrtva tereta. – Cijelo vam je vrijeme bilo pred nosom, gospodine, rekoh. – A vi to nikada niste primijetili. Niste čak ni posumnjali.

Uzdahnuo je. Izgledao je sve lošije, lica orošena znojem. Disanje isprekidano i ubrzano. Nadala sam se da neće umrijeti. Predugo sam čekala ovaj trenutak. Oh, na kraju će i on naravno morati otići – mojim ubojitim nožem ili bez njega, lagano sam ga mogla dokrajčiti – ali prije toga željela sam da shvati. Da vidi i da zna, bez trunke sumnje.

– Vidim, reče on. (Znala sam da nije tako.) – Strašan je to bio događaj. – (To je istina.) – Ali zašto se osvećivati Sv. Oswaldu? Zašto kriviti Pata Bishopa ili Grachvogela, Keanea ili Lighta – čemu ubojstvo Knighta, on bijaše tek dječak...

– Knight je bio samo mamac, rekoh. – Tužno, ali neophodno. A što se tiče ostalih, nemojte me nasmijavati. Bishop? Taj licemjer. Prestrašeno se povlači na prvi nagovještaj skandala. Grachvogel? S njime bi se to dogodilo prije ili kasnije, umiješala se ja ili ne. Light? Bolje vam je bez njega. A što se tiče Devinea

- doslovno sam vam učinila uslugu. Najzanimljivije je kako se povijest ponavlja. Pogledajte kako se brzo ravnatelj riješio Bishopa kada je shvatio kako ovaj skandal može nauditi Školi. Bishop sada zna kako se osjećao moj otac. Nije bilo važno je li otac bio kriv ili ne. Čak nije bilo važno što je učenik umro. Najvažnije je bilo – kao što je i danas najvažnije – zaštititi Školu. Dječaci dođu i odu. Vratari dođu i odu. Ali Bože sačuvaj da se nešto dogodi što bi moglo okaljati Sv. Oswald. Ignorirati, zakopati i učiniti da nestane. To je moto Škole. Nije li tako?

Duboko uzdahnuh. – Ali više ne. Sada sam, napokon, uspjela na sebe skrenuti pozornost.

Začuo se nekakav promukao zvuk koji je mogao biti i smijeh. – Možda, reče on. – Ali niste li nam radije mogli poslati razglednicu?

Dragi stari Straitley. Vječiti lakrdijaš. – Volio vas je, gospodine. Uvijek vas je volio.

– Tko? Vaš otac? – Ne, gospodine. Leon.

Nastane duga, mračna tišina. Mogla sam osjetiti kako mu srce tuče. Praznična se gomila već odavno raspršila, ostalo je tek nekoliko figura, obrisi na udaljenoj lomači i u gotovo praznome prostoru s fliperima. Bili smo sami – koliko je to moguće

- posvuda okolo čula sam zvuk ogoljelih stabala, polaganu i krhku škripu grana, povremeno ubrzano šuškanje kakve malene životinje – štakora ili miša – u otpalome lišću.

Tišina je toliko dugo trajala da se uplaših kako je stari zaspao

- ili je utonuo u kakvo daleko mjesto na koje ga ne mogu slijediti. Tada je uzdahnuo i u tami ispružio ruku prema meni. Na dlanu osjetih njegove ledene prste.

– Leon Mitchell, reče on polagano. – Je li on razlog svemu ovome?

Noć krijesova 9:35 uvečer

LEON MITCHELL. TREBAO SAM SE RANIJE SJETITI DA JE LEON Mitchell uzrok svemu ovome. Ako je ikada neki dječak bio utjelovljenje nevolje, onda je to bio on. Od svih mojih duhova on nikada nije mirno počivao. Od svih mojih dječaka, on me je najviše progonio.

Jednom sam o njemu razgovarao s Patom Bishopom, pokušavajući shvatiti što se točno tada dogodilo i jesam li mogao išta učiniti da to spriječim. Pat me je uvjerio kako nisam. U to sam vrijeme bio na svojem balkonu. Dječaci su bili ispod mene na krovu kapele. Vrtar je već bio tamo. Osim da sam doletio k njima poput Supermana, što sam mogao učiniti da spriječim tragediju? Sve se odigralo tako brzo. Nitko je nije mogao spriječiti. Ipak, gledanje unatrag zna biti varljivo, ono pretvara anđele u zločince, tigrove u klaunove. S prolaskom se godina, ono što je u prošlosti bilo sigurno, topi poput zreloga sira, nijedno sjećanje nije sigurno.

Jesam li ga mogao zaustaviti? Ne možete zamisliti koliko sam si puta postavio to pitanje. U sitne se sate sve često čini mogućim. Događaji se razmataju poput jasnih snova, dok dječak opetovano pada – četrnaest mu je godina i ja sam tamo – tamo na svojem balkonu, poput tuste

Julije, i u te sitne sate jasno vidim Leona Mitchella kako se drži za zahrđalu izbočinu, njegove slomljene nokte ukopane u porozni kamen, oči ispunjene stravom.

– Pinchbeck?

Moj gaje glas prestrašio. Glas autoriteta stoji neočekivano izronio iz noći. Leon instinktivno podiže pogled – stisak popusti. Možda je zazvao upomoć, pokušao se primiti za nešto, njegove su se pete pokušavale uprijeti o zahrđale uporište.

I tada počinje, isprva veoma polagano, a tako nevjerojatno brzo. To su sekunde, čitave sekunde u kojima je mogao razmišljati o dubokome ždrijelu, o jezivoj tami pod njime.

Krivnja je poput lavine dobivala ubrzanje.

Sjećanja, fotografije na mračnoj pozadini.

Domino pločice u nizu – i sve snažnije uvjerenje kako sam ja kriv, jer, da nisam viknuo upravo u tom trenutku, tada bi možda – samo možda...

Pogledah u gospođicu Dare i vidjeh da me gleda. – Recite mi, koga zapravo krivite?

Dianne Dare je šutjela.

– Recite mi. – Grč-koji-to-nije silnom me je žestinom zaparao sa strane, ali nakon svih ovih godina potreba da znam boljela me je jače. Gledao sam je tako ležernu i mirnu, njezino lice u magli poput renesansne Madone. – Bili ste tamo, rekoh s naporom. – Je li Leon zbog mene pao?

O, kako ste samo pametni, pomislih. Moja bi psihoanalitičarka mogla od vas koješta naučiti. Napadate me osjećajima – nadajući se da ćete možda dobiti na vremenu...

– Molim vas, reče on. – Moram znati.

– Zašto, upitah.

– On je bio jedan od mojih dječaka.

Tako jednostavno, tako razorno. Jedan od mojih dječaka. Iznenada poželjeh da se nije pojavio ili da sam ga se riješila kao i Keanea, lagano, bez uzrujavanja. Oh, da, bilo mu je loše, ali sada sam se ja borila za dah. Osjećah kako se lavina sprema da me zatrpa. Željela sam se nasmijati, u očima su mi bile suze. Je li moguće da nakon svih tih godina Roy Straitley krivi sebe? Kako prekrasno. Kako strašno.

– Sad ćete mi još reći da vam je bio poput sina. – Pokušah se

narugati, ali glas mi je podrhtavao. Doista sam bila potresena.

– Moji izgubljeni dječaci, reče on ignorirajući ruganje. – Trideset i tri godine i još uvijek se sjećam svakoga. Njihove su fotografije na zidu moje dnevne sobe. Njihova su imena u mojim dnevnicima. Hewitt '72., Constable '86., Deakin, Stanley, Poulson

– Knight... – zastane. – I Mitchell, naravno. Kako sam ga samo mogao zaboraviti? To malo govno.

Događa se to, znate, s vremena na vrijeme. Ne možete ih sve voljeti – premda se trudite najbolje što možete da se prema svima ponašate jednako. Ali ponekad se pojavi dječak – poput Mitchella, poput Knighta – kojega, koliko god se trudili, ne možete zavoljeti.

Izbačen je iz prethodne škole jer je zaveo učitelja, roditelji su ga strahovito razmazili, lagao je, iskorištavao druge i manipulirao njima. Oh, da, bio je pametan – znao je čak biti i šarmantan. Ali ja sam znao kakv je Leon i to sam joj rekao. Bio je pokvaren do srži.

– Griješite, gospodine, reče ona. – Leon je bio moj prijatelj. Najbolji prijatelj kojega sam ikada imala. Bilo mu je stalo do mene – on me je volio – i da se vi niste našli tamo – da niste viknuli u tom trenutku...

Glas joj se stao lomiti, postao je – prvi put otkako je poznajem – piskutav i nekontroliran. Tek mi je tada palo na pamet da me ona kani ubiti – apsurdno, zapravo, jer to sam zacijelo znao otkako je počela svoju ispovijed. Pretpostavljam da bih trebao biti prestrašen – ali unatoč tome, unatoč boli sa strane, samo sam osjećao golemu razdražljivost prema toj ženi, kao prema pametnome studentu kad učini elementarnu gramatičku grešku.

– Odrastite već jednom, rekoh joj. – Leonu nije bilo ni do koga stalo osim do sebe sama. Volio je iskorištavati ljude. To je često radio, huškao bi ih jedne protiv drugih, igrao se s njima kao s igračkama. Ne bi me iznenadilo da je zamisao da pođete na krov bila njegova, samo da vidi što će se dogoditi.

Naglo je udahnula, zazvučalo je poput mačjeg siktanja pa sam znao da sam pretjerao. Ali ona se nasmijala, ponovno je imala kontrolu. – I vi sami imate podosta makijavelističkoga u sebi, gospodine.

Primio sam to kao kompliment i to joj rekoh.

– Doista je tako, gospodine. Uvijek sam vas cijenila. Čak i sada vas smatram protivnikom radije negoli neprijateljem.

– Pazite, gospođice Dare, umislit ću se. – Ponovno se kratko

nasmijala. – Čak sam i tada, reče s iskrom u očima, – željela da me vidite. Željela sam daznate... – Ispričala mi je kako je prisluškivala moja predavanja, čitala moje bilješke, kako je gradila svoj svijet od odbačenih zrnaca obilne žetve Sv. Oswalda. Neko sam se vrijeme jednostavno prepustio dok je ona govorila – bol sa strane se smanjila. Ona se prisjećala svih tih dana markiranja, posuđenih knjiga, ukradenih odora, prekršenih pravila. Poput miševa, ona se ugnijezdila u zvoniku i na krovu, upijala znanje, gutala ga kad god je mogla. Bila je gladna znanja, bila je izgladnjela. Ne znajući, bio sam njezin magister, izdvojila me je još onoga dana kada sam joj se prvi put obratio u srednjemu hodniku, a sada me je ponovno izdvojila, ovoga puta kao krivca za smrt njezina prijatelja, samoubojstvo oca i brojne životne neuspjehe.

Događa se ponekad. Tu i tamo znalo se događati većini mojih kolega. To je neizbježno u učiteljskome pozivu, kada ste zaduženi za osjetljive adolescente. Naravno, učiteljicama se to događa svakodnevno, nama ostalima, hvala Bogu, samo povremeno. Ali dječaci su dječaci i ponekad se fiksiraju na učitelja ili učiteljicu, ponekad to čak nazivaju ljubavlju. Dogodilo se to meni, Kitty, čak i starome Kiselom grožđu, koji se je jednom šest mjeseci nastojao riješiti pretjerane pažnje mladoga učenika po imenu Michael Smalls. Dječak je pronalazio svaki mogući izgovor kako bi ga potražio, monopolizirao njegovo vrijeme i naposljetku (kada njegov junak drvena lica nije uspio zadovoljiti njegova visoka iščekivanja) kad god bi stigao stao o njemu govoriti s omalovažavanjem pred gospodinom i gospođom Smalls. Oni su naposljetku ispisali svojega sina iz Sv. Oswalda (nakon niza katastrofalnih rezultata na ispitima) i upisali ga u drugu školu u kojoj se, čim se snašao, smjesta zaljubio u mladu učiteljicu španjolskoga.

Sada se činilo da se nalazim u istoj kaši kao i svi ti učitelji prije mene. Uopće ne želim izigravati Freuda, ali čak je i meni bilo posve jasno kako me je ova nesretna mlada žena odabrala na isti način na koji je mladi Smalls odabrao Kiselo grožđe, dajući mi osobine – a sada i odgovornosti – koje su se uvelike razlikovale od moje istinske uloge. Što je još gore, isto je učinila i s Leonom Mitchellom, koji je, budući da je bio mrtav, dobio romantični status kakvome se nijedna živa osoba, koliko god savršena bila, ne može nadati. Između nas nije moglo biti natjecanja. Napokon, kakva se to uopće pobjeda može izvojevati nad

mrtvima?

Ipak, i dalje sam bio srdit. Vidite li, smetao me je taj silni gubitak. Prokleti gubitak. Gospođica je Dare mlada, pametna, talentirana, trebala je imati pred sobom radostan život pun obećanja. Umjesto toga, ona je odabrala okovati se, poput kakva starog centuriona, za olupinu Sv. Oswalda, i to između svih ljudi baš za pozlaćeni lik Leona Mitchella, dječaka iznimna jedino svojom iznimnom prosječnošću i glupavim načinom na koji je tratio svoj mladi život.

Pokušah joj to objasniti, ali ona nije slušala. – On bi bio postao netko, reče ona tvrdoglavo. – Leon je bio poseban. Drugačiji. Pametan. Bio je slobodan duh. On nije igrao po uobičajenim pravilima. Ljudi bi ga pamtili.

– Pamtili? Možda i bi. Ja svakako nisam poznao osobu koja je za sobom ostavila toliko žrtava. Jadna Marlene. Ona je znala istinu, ali on je bio njezin sin i ona ga je voljela, ma što učinio. A onaj učitelj u njegovoj staroj školi. Učitelj tehničkog, oženjen čovjek, budala. Zna, Leon gaje uništio. Sebično, iz hira, kada mu je dosadila njegova pažnja. A što je sa ženom toga čovjeka? I ona je bila učiteljica, a u toj profesiji to je čini automatski krivom samo zato što mu je žena. Dvije propale karijere. Jedan čovjek u zatvoru. Uropašten brak. A ona djevojka – kako se ono zvala? Nije joj moglo biti više od četrnaest godina. Svi su

Mat

419oni žrtve igrice Leona Mitchella. A sada sam to i ja, Bishop, Grachvogel, Devine – i vi, gospođice Dare. Zašto mislite da ste vi drugačiji?

Zastao sam da uzmem dah, nastala je tišina. Takva potpuna tišina da sam se zapitao je li ona možda otišla. Tada je progovorila tihim, krutim tonom.

– Koja djevojka?

Noć krijesova 9:45 uvečer

ON JU JE VIDIO U BOLNICI, KAMO SE JA NISAM USUDILA ZACI.

O, itekako sam željela, ali Leonova je majka neprekidno bila uz njegovo uzglavlje i rizik je bio neprihvatljivo velik. Ali Franceska je došla, Tynani i Bishop. I Straitley naravno.

Dobro ju je zapamtio. Napokon, tko ne bi? Imala je petnaest godina i onakvu vrstu ljepote kakvu starci nalaze neobjašnjivo dirljivom. Prvo ju je primijetio zbog kose što je padala preko njezina lica poput sirove svile. Smetena možda, ali prilično uzbuđena cijelom tom dramom, stvarnom tragedijom u kojoj je i ona bila sudionik. Odabrala je crnu boju, kao za sprovod, ali uglavnom zato što joj je dobro pristajala, jer na koncu konaca, Leon ionako neće umrijeti. Ta za ime Boga, imao je tek četrnaest godina. S četrnaest godina smrt je nešto što se događa samo na televiziji.

Straitley nije razgovarao s djevojkom. Pošao je u bolnički restoran po šalicu čaja za Marlene dok je čekao da Leonovi posjetioci odu. Vidio je Francescu dok je izlazila, nadalje opčinjen možda njezinom kosom što se poput kakve životinjsice micala na njezinim križima – palo mu je na pamet kako je zaobljenost njezina trbuha nešto izraženija od uobičajene adolescentne debljine. Zapravo, zbog dugačkih, vitkih nogu i uskih ramena izbočina ispod struka činila je da izgleda kao daje...

Stadoh duboko disati koristeći se metodom koju me je naučila moja psihoanalitičarka. Uдах na pet, izдах na deset. Miris dima i vlažnoga raslinja bio je veoma jak, u magli se moj dah činio poput dima iz zmajeva ždrijela.

On je, naravno, lagao. Leon bi mi rekao.

Izgovorih to glasno. Na klupi je starac veoma mirno ležao ništa ne poričući.

– To je laž, starce.

To bi dijete sada imalo četrnaest godina i bilo bi staro kao i Leon kada je umro. Dječak ili djevojčica? Dječak, naravno. Leonovih godina, Leonovih sivih očiju i Francescina pjegava tena. To dijete ne postoji, uvjeravah se – pa ipak ta mi slika nikako nije nestajala iz glave. Dječak – taj imaginarni dječak – s malo Leonovog u jagodicama i malo Francescinog u punašnoj gornjoj usnici... pitam se, je li znao? Je li mogao ne znati?

Pa što ako i jest? Francesca mu nije bila važna. Ona je bila samo još jedna djevojka, on mi je tako rekao. Samo ševa, ne prva i ne najbolja. A ipak, čuvao je tu tajnu od mene, od Pinchbecka, svojega najboljeg prijatelja. Zašto? Zbog stida? Straha? Mislila sam da je Leon iznad svega toga. Leon, slobodni duh. A ipak...

– Recite da je to laž i poštedjet ću vam život.

Ni riječi od Straitleyja, tek zvuk što podsjeća na kakva staroga psa dok se prevrće u snu. Proklet bio, pomislih. Naša je igra zapravo okončana, a on je sada nastojao ubaciti trunku sumnje.

To me je ljutilo, kao da moj posao sa Sv. Oswaldom nije samo pitanje čiste osvete za moj slomljeni život, već nešto zbrkano i ne tako uzvišeno. – Ne šalim se. Recite, ili se naša igra završava sada.

Bolje u mojim prsima popustila, zamijenila ju je duboka i beživotna hladnoća. U mraku iznad sebe mogao sam čuti ubrzano disanje gospođice Dare. Upitah se kani li me ubiti sada ili će pustiti da se sve dogodi prirodnim slijedom. Ali zaključili kako me to zapravo i ne zanima.

Ipak, pomalo me je zanimalo zašto joj je stalo. Moja ocjena Leona gotovo je i nije pokolebala, ali opis trudne djevojke ju je zaustavio. Gospođica Dare očito nije znala. Upitah se kakvo to značenje ima za mene.

– To je laž, ponovi ona. Iz njezina je glasa nestalo ležernog humora. Sada je svaka riječ pucketala smrtonosnim elektricitetom. – Leon bi mi rekao.

Odmahnuh glavom. – Ne, ne bi. Bio je uplašen. Prestrašio se kako bi mu to moglo naškoditi prilikom upisa na studij. Isprva je sve poricao, ali njegova je majka naposljetku uspjela izvući iz njega istinu. A ja – nikad više nisam vidio tu djevojku. Nikad nisam čuo što je s tom drugom obitelji. Bio sam Leonov razrednik, morali su mi reći. Naravno, i on i djevojka su bili maloljetni, i budući da su Mitchellovi i Tynani oduvijek bili prijatelji, uz pomoć roditelja i Crkve pretpostavljam da su nekako mogli uspjeti.

– Sve ste to izmislili. – Glas joj je bio bezbojan. – Leonu ne bi bilo stalo do tako nečega. On bi rekao da je to banalno.

– Da, on je volio tu riječ, nije li? – upitah. – Drski mali klippan. Volio je misliti da za njega uobičajena pravila ne vrijede. Da, to je bilo banalno, i da, to ga je uplašilo. Napokon, bilo mu je tek četrnaest godina.

Nastane tišina. Nada mnom je stajala gospođica Dare poput kamena kipa. Zatim konačno progovori.

– Dječak ili djevojčica? – upita.

Znači, vjeruje mi. Duboko udahnuh pa šaka što mije pritiskala prsa malo popusti. – Ne znam. Nisam ostao u vezi s njima. – Naravno da

nisam – nitko nije. – U to se vrijeme spominjalo posvajanje, ali Marlene mi nikada nije rekla kako se završilo, a ja nisam pitao. Upravo biste vi od svih ljudi trebali znati zašto.

Još jedan muk, duži od prethodnog. Tada se stane tiho i očajnički smijati.

Razumio sam je. Bilo je to tragično. Bilo je smiješno do apsurdnog. – Ponekad je potrebna hrabrost da se prihvati istina. Da vidimo svoje junake – i zlotvore – onakvima kakvi doista jesu. Da vidimo sebe onako kako nas drugi vide. Pitam se, gospođice Dare, jeste li vi ikada vidjeli sebe cijelo to vrijeme za koje tvrdite da ste bili nevidljivi?

– Što želite reći? – Dobro vi shvaćate što.

Željela je istinu. Ja sam joj je dao pitajući se radi kakva to tvrdoglava cilja izlažem sebe ovome i za koga. Za Marlene? Za Bishopa? Za Knighta? Ili jednostavno za Roya Straitleyja, profesora humanističkih znanosti, koji je nekoć bio učitelj dječaku po imenu Leon Mitchell i prema njemu se odnosio s ni manje ni više sklonosti ili predrasuda negoli prema bilo kojemu od svojih dječaka. Tako se barem usrdno nadam, iako, gledajući unatrag, kopkala me je neznatna, ali ustrajna bojazan kako je jedan dio mene znao da dječak može pasti – znao, ali smjestio to saznanje u nekakvu mračnu jednadžbu, u slabašni pokušaj da usporim drugoga dječaka, onoga koji ga je gurnuo.

– To je to, zar ne? – rekoh joj tiho. – To je istina. Vi ste ga gurnuli, zatim ste se predomislili i pokušali mu pomoći. Ali ja sam bio tamo i vi ste morali pobjeći...

Jer to je ono što sam mislio da vidim dok sam kratkovidno piljio iz svojega visokog gnijezda u zvoniku. Dva dječaka, jedan okrenut prema meni, drugi okrenut leđima, a između nas figura školskoga vratara čija je treperava sjena padala na dugački krov.

On je viknuo i dječaci su pobjegli. Onaj meni okrenut leđima skočio je prije drugoga dječaka i doskočio gotovo nasuprot meni u sjenu zvonika. Drugi je dječak bio Leon. Smjesta ga prepoznah, dovoljan je bio kratak pogled na njegovo lice na trenutak obasjano jarkim svjetlima, prije negoli se pridružio prijatelju na rubu zgrade.

Trebao je to biti lagani skok. Nešto više od metra i stigli bi do glavnoga parapeta, a odande trkom preko glavnoga školskog krova. Možda lagani skok za dječake, ali po teškom i nespretnom hodu Johna Snydea vidjelo se kako ih nije u stanju onamo pratiti.

Mogao sam – trebao sam – tada viknuti, ali morao sam znati tko je drugi dječak. Znao sam samo da nije jedan od mojih. Poznajem svoje dječake i uvjeren sam da bih svakoga prepoznao čak i u mraku. Obojica su nesigurno stajali na rubu otvora, dugačak trak svjetla iz dvorišta obasjao je Leonovu kosu grimiznom i plavom bojom. Drugi je dječak i dalje bio u sjeni, jednu je ruku ispružio kao da skriva lice od vratara koji se približavao. Činilo se da je između dječaka došlo do tihe, ali žestoke svađe.

Trajala je desetak sekundi, možda manje. Nisam mogao čuti što govore, iako sam ulovio riječi – skoči – i – vratar – i kreštav i neugodan smijeh. Bio sam ljut, kao što sam bio ljut na uljeze u mojem vrtu, vandale koji su mi uništili ogradu. Ne stoga što su se nedopušteno nalazili na krovu, ili zato što su me pozvali da dođem usred noći (činjenica je da sam došao čim sam čuo da se nešto događa). Ne, moja je srdžba bila mnogo dublja. Dječaci rade psine, to je normalno. Za trideset i tri godine sam ih se nagledao. Ali ovo je bio jedan od mojih dječaka. Osjećao sam se onako kako sam zamišljao da se je zacijelo osjećao gospodin Meek onoga dana u zvoniku. Ja to, naravno, ne bih pokazao – biti učitelj prvenstveno znači sakriti srdžbu kada je doista osjećate, i glumiti je kada je nema – ipak, volio bih vidjeti lica tih dječaka kada ih pozovem iz tame, ali da bih to učinio, moram obojici znati ime.

Leona sam već naravno prepoznao. Ujutro će, znao sam, reći tko mu je prijatelj. Ali do jutra je bilo daleko i dječaci će smjesta uvidjeti, kao što sam i ja, da sam ih nemoćan zaustaviti. Mogao sam zamisliti njihovu reakciju na moj ljutiti poziv – smijeh i dobacivanje dok bježe. Kasnije ću ih, naravno, natjerati da plate. Ali ostat će legenda i Škola će pamtiti, ne njihova četiri tjedna sakupljanja smeća ili pet dana ukora, već činjenicu kako su uspješno prkosili Kvazu na njegovu teritoriju – makar svega nekoliko sati.

I tako sam čekao, skupivši kapke naprežući se da prepoznam crte lica drugoga dječaka. Na trenutak ih ugledah kad se odmaknuo da uzme zalet. Iznenada je trak crveno-plavog svjetla obasjao mlado lice iskrivljeno nekim jakim osjećajem, usne su mu bile rastvorene, zubi ogoljeni, oči poput proreza. Bio je neprepoznatljiv, pa ipak, poznavao sam ga, bio sam u to uvjeren. Bio je to dječak Sv. Oswalda. Zaletio se da skoči. Vatar se brzo približavao – njegova su široka leđa djelomice

prekrila moje vidno polje budući da se krov spuštao oprema otvoru – uvjeren sam kako sam tada usred nejasnih pokreta i bljeskanja svjetala vidio kako Pinchbeckova ruka dolazi u dodir s Leonovim ramenom – samo na tren – prije negoli su zajedno skočili u tamu.

Pa, naravno nije bilo baš sasvim tako. Barem ne s onoga mjesta na kojemu ja stajah. Ali ipak dovoljno blizu istini. Da, starce, ja sam gurnula Leona, i kada ste viknuli moje ime bila sam uvjerena kako ste to vidjeli.

Možda sam čak i željela da netko vidi, da netko napokon prizna da postojim. Ali bila sam zbunjena, zgrožena svojim činom, uzbuđena svojom smjelošću, dovedena do točke usijanja osjećajem krivnje i srdžbe, strave i ljubavi. Dala bih sve na svijetu da se dogodilo onako kako sam vam ispričala: Butch i Sundance na krovu kapele, posljednje uporište, posljednji zavjerenički pogled među prijateljima prije odvažna skoka u slobodu. Ali nije bilo tako. Uopće nije bilo tako.

– Tvoj tata? – upita Leon.

– Skoči! – viknuh. – Hajde, čovječe, skoči!

Leon je piljio u mene lica išarana plavom bojom s vatrogasnih kola. – Znači o tome se radi, reče. – Ti si vmtarevo dijete.

– Požuri, prosiktah. – Nemamo više vremena.

Ali Leon je napokon uvidio istinu, onaj pogled koji sam tako mrzila vratio se na njegovo lice, usne mu se iskriviše zluradim veseljem. – Radi ovoga se skoro isplati biti uhvaćen, šapne on, – samo kako bih vidio njihova lica... – Prestani, Leone.

– Ili što, Tetkice? – Stao se je smijati. – Što ćeš učiniti, ha? – Osjetih odvratani okus u ustima, kiselkast okus metala i shvatih kako sam zagrizla usnu. Krv mi je curila bradom poput sline. – Molim te, Leone...

Ali Leon se nastavio smijati glasno i afektirano. U tom sam stravičnom trenutku u njegovim očima vidjela debelu Peggy Johnsen, Jeffreyja Stuartsa, Harolda Manna, Lucy Robbins i sve nakaze i luzere iz razreda gospodina Braya, Sunnybankere bez budućnosti izvan naselja Abbey Road, jadnike, sirotinju, šljakere, a što je najgore, prvi put jasno ugledah sebe.

Tada sam ga gurnula.

Tog se trenutka ne sjećam tako jasno. Ponekad uvjeravam samu sebe da se radilo o nesreći. Ponekad sam gotovo uvjerena da je tako. Možda sam očekivala da će skočiti, Spiderman preskoči dvostruko veću

udaljenost, ja sam je dosta puta preskočila i bila sam potpuno uvjereni da on neće pasti. Ali Leon je pao.

Moja ruka na njegovu ramenu. Taj zvuk. Isuse. Taj zvuk.

Noć krijesova 9:55 uvečer

I TAKO STE NAPOKON SVE ČULI. ŽAO MI JE ŠTO JE TO MORALO BITI ovdje i sada. Tako sam se radovala Božiću u Sv. Oswaldu – da i ne spominjem inspekciju, naravno. Ali naša je igra završena. Kralj je sam. Sve su naše ostale figure napustile ploču i možemo se pošteno pogledati prvi i posljednji put.

Vjerujem da sam vam se sviđala. Držim da ste me cijenili. Sada me poznajete. To je sve što sam zapravo htjela od vas, starce. Poštovanje. Pažnju. Da budem vidljiva, dragocjeno pravo što rođenjem automatski stječu oni što žive s druge strane crte.

– Gospodine, gospodine.

Otvorio je oči. Dobro. Prestraših se da sam ga izgubila. Možda bi ga bilo humanije dokrajčiti, ali nisam mogla. Vidio me je. Znao je istinu. Ako ga sada ubijem neću to osjećati kao pobjedu.

Neodlučeno onda, magister. S time mogu živjeti.

Uz to, bila je još jedna stvar koja me je mučila, jedno pitanje još bez odgovora, a onda mogu proglasiti igru završenom. Palo mi je na pamet kako mi se odgovor možda neće sviđati. Ipak, morala sam znati.

– Recite mi, gospodine. Ako ste vidjeli da sam gurnula Leona, zašto to tada niste rekli? Zašto ste me štitili kada ste znali što sam učinila?

Znala sam, naravno, što od njega želim čuti. Tiho se suočih s njime, čučnuvši dovoljno nisko pokraj njega kako bih ulovila i najmanji šapat.

– Recite mi gospodine, zašto niste nikome rekli?

Nekoje vrijeme vladala tišina, čulo se samo njegovo polagano, plitko disanje. Zapitah se jesam li predugo čekala, je li se kanio ugasiti iz čistoga inata. Tada je progovorio. Glas mu je bio slab, ali dobro sam ga čula. – Zbog Sv. Oswalda.

Rekla je bez laži. Pa, dao sam joj istinu. Koliko god sam mogao,; svakako, iako kasnije nikada nisam bio siguran koliko sam rekao naglas.

Stoga sam čuvao tajnu sve ove godine, nikada nisam rekao policiji što sam vidio na krovu, dopustio sam da sve bude pokopano zajedno s

Johnom Snyderom. Morate shvatiti, već je dovoljno strašna bila Leonova nezgoda na teritoriju Škole, vratarevo ju je samoubojstvo učinilo još strasnijom. Ali upetljati dijete – optužiti dijete – to bi za sva vremena lansiralo nesretan događaj u orbitu žutoga tiska. Sv. Oswald to nije zaslužio. Moji kolege, moji dječaci – šteta za njih bila bi neizmjerena.

Uostalom, što sam točno vidio? Lice, u djeliću sekunde, na varljivu svjetlu. Ruku na Leonovu ramenu. Figuru vratara koja je zaklanjala cijeli prizor. To nije bilo dovoljno.

Stoga sam dopustio da cijeli slučaj počiva. To se jedva moglo nazvati nepoštenim, uvjeravah se – napokon, i ja sam sumnjao u vlastito svjedočenje. Ali evo je, istina se, na kraju, vratila poput neumoljive sile kako bi svojim divovskim kotačima pregazila mene i moje prijatelje – sve što sam se nadao zaštititi.

– Sv. Oswald, reče zamišljeno i jedva čujno iz šuplje daljine.

Kimnuh, zadovoljan što je shvatila. Napokon, ta kako i ne bi? Poznavala je Sv. Oswald jednako dobro kao i ja, poznavala je njegove načine i mračne tajne, njegove utjehe i malene hirove. Teško je objasniti mjesto kao stoje Sv. Oswald. Poput učiteljskoga poziva – ili ste rođeni za njega ili niste. Kada jednom privuče, mnogi uvide kako više nisu u stanju otići – sve do onoga dana kada ih staro mjesto odluči ispljunuti (s malenim počasnim honorarom iz fondova odbora zbornice ili bez njega). Toliko sam već godina u Sv. Oswaldu da više ništa ne postoji. Izvan zbornice nemam prijatelje, nemam nikakvih nada osim za svoje dječake, nikakva života izvan...

– Sv. Oswald, ponovila je. – Pa naravno. Smiješno je to, gospodine. Pomislila sam da ste to možda učinili zbog mene.

– Zbog vas? Upitah. – Zašto?

Nešto kapne na moju ruku, kaplja s obližnjih stabala, ili nešto drugo, nisam siguran. Iznenada me obuzme samilost – svakako neprimjerena, ali ipak je osjetih.

Je li moguće daje ona vjerovala kako sam šutio sve ove godine u ime neke veze među nama? To bi moglo objasniti neke stvari – razlog zbog kojega me je progonila, njezinu strahovitu potrebu za priznanjem, njezin barokni način da privuče moju pažnju. Oh, da, bila je čudovište, ali u tom trenutku suosjećah s njome i u tami pružih svoju nespretnu staračku ruku prema njoj.

Ona je primi. – Prokleti Sv. Oswald. Prokleti vampir.

Znao sam što misli. Možete davati i davati i davati – Sv. Oswald je uvijek gladan, sve proždire – ljubav, živote, odanost – ali nikada ne zadovolji svoju neutaživu glad.

– Kako to podnosite, gospodine? Što vi od toga imate?

Dobro pitanje, gospođice Dare. Činjenica je kako nemam izbora. Ja sam poput majke ptice koja u gnijezdu ima ptica čudovišnih razmjera i goleme lakomosti. – Istina je kako bi većina nas – barem stara garda – lagala, možda čak i umrla za Sv. Oswald u slučaju da dužnost od nas to zahtijeva. – Nisam dodao kako ću možda i ja doista tu i sada umrijeti, ali samo stoga što su mi usta suha.

Neočekivano se stane hihotati. – Vi stari kralju drame. Znete, gotovo sam vam spremna ispuniti želju – dopustiti vam da umrete za Sv. Oswald i vidjeti koliko će vam biti zahvalni radi toga.

– Nema tu zahvalnosti, rekoh. – Ali porezne olakšice su velike. – Za nečije posljednje riječi bila je to blesava dosjetka, ali u ovim okolnostima nisam bolje umio.

– Nemojte biti smiješni, gospodine. Nećete umrijeti.

– Navršio sam šezdeset i pet godina i mogu raditi što me je volja.

– Što, i prepustit ćete svoju Stotinu?

– Važna je igra, krivo sam odnekud citirao. – Ne onaj koji u njoj sudjeluje.

– Sve ovisi o tome na kojoj ste strani.

Nasmijah se. Pametna djevojka, pomislih, ali kladio bih se s bilo kime da ne postoji žena koja doista razumije kriket. – Sad želim spavati, rekoh joj pospano. – Kraj igre, natrag u paviljon. Scis quid dicant⁵²...

– Ne još, gospodine, reče ona. – Ne smijete sada spavati... – Samo me gledajte, rekoh zatvarajući oči.

Nastane duga tišina. Zatim začuh njezin glas što je nestajao poput jeke njezinih koraka dok me je obavijala studen.

– Sretan rođendan, magister.

Posljednje su riječi u tami zvučale veoma daleko, veoma konačno. Posljednji veo, rekoh samome sebi mračno – u svakome trenutku mogu očekivati da ću vidjeti tunel svjetlosti o kojemu često govori Penny Nation, kamo me mame nebeske navijačice.

⁵² Scis quid dicant, lat., znate (znaš) kako kažu.

Iskreno, oduvijek sam to držao pomalo jezivim, ali sada mi se učinilo da doista vidim svjetlo – sablasni zelenkasti sjaj – i čujem glasove preminulih prijatelja kako šapuću moje ime.

– Gospodine Straitley?

Smiješno, pomislih. Očekivah da će nebeska bića biti manje formalna u obraćanju. Ali sada sam jasno čuo glas, a u zelenkastom sam odsjaju vidio da je gospođica Dare otišla, a ono za što sam u tami mislio da je otpala grana, zapravo je bila sklupčana figura što je ležala na tlu svega nekoliko metara dalje.

– Gospodine Straitley? – ponovno šapne glas, ljudski i pro-mukao poput mojega.

Sada sam mogao vidjeti ispruženu ruku, dio lica iza krznene kapuljače parke, zatim zelenkasto svjetlo koje sam napokon prepoznao kao maleni zaslon mobitela što je obasjavao njegovo lice. Bilo je to poznato lice, napeta izraza, ali obratio mi se mirno, strpljivo, držao je telefon očito sa silnim naporom dok je pokušavao dopuzati kroz travu do mene.

– Keane?“ upitah.

perverzan način čak nadam da hoće. Napokon, veliki joj dio mene pripada.

I tako dok sjedim u svojem najdražem kafiću (ne, neću vam reći gdje se nalazi) s malom šalicom crne kave i kroasanima na vinilnoj površini stola ispred sebe, dok novembarski vjetar zavija i fijuče širokim bulevarom, čini mi se kao da sam na praznicima. Zrak je ispunjen obećanjem, budućim planovima. Trebala bih uživati. Imam još dva mjeseca dopusta, novi, uzbudljivi projekt je preda mnom, a najbolje od svega, najneobičnije od svega, jest što sam napokon slobodna.

Toliko sam dugo vukla tu svoju osvetu za sobom da mi gotovo nedostaje njezina težina, uvjerenost da imam određeni cilj. Čini mi se kako je zamah splasnuo. Čudan je to osjećaj, kvari mi ovaj trenutak. Prvi put u mnogo godina zatekoh se kako razmišljam o Leonu. Znam da to čudno zvuči – ta zar on nije bio sa mnom cijelo ovo vrijeme? – ali ja mislim na pravoga Leona, a ne na lik stvoren vremenom i distancom. Sada bi mu bilo skoro trideset godina. Sjećam se kako je rekao: Trideset, pa to je starost. Za ime Boga, ubijte me prije negoli stignem dotle.

Prije nisam mogla, ali sada mogu zamisliti Leona s trideset godina.

Leona oženjena, Leona s trbuhom, Leona kako radi neki posao, Leona s djetetom. Napokon ga vidim kako obično izgleda, zatamnjen vremenom, sveden na niz starih blijedih fotografija, tek smiješnih slika davno umrle mode – moj Bože, zar se to doista nosilo? – pa iznenada, besmisleno, stadoh plakati. Ne zbog Leona iz moje mašte, već zbog same sebe, nekadašnje malene Tetkice, sada dvadesetosmogodišnjakinje koja munjevito i nepovratno srlja u Bog zna kakav novi mrak. Hoću li izdržati? Pitam se. Hoću li ikada prestati?

– He, la ReINETTE. Ca va pas?⁵³ To je Andre Joubert, vlasnik kafića, muškarac od kojih šezdeset godina, taman i tanak poput

šibe. On me poznaje – barem on tako misli. Kada je vidio izraz mogega lica na njegovu se koščatu licu pokazala briga. Samo odmahujem – Tout va bien⁵⁴ – ostavljam nekoliko novčića na stolu i izlazim na bulevar gdje će se moje suze osušiti na oštrome vjetru. Možda to spomenem svojoj psihoanalitičarki na sljedećem sastanku, a možda uopće ne odem k njoj.

Moja se psihoanalitičarka zove Žara, nosi grubo pletenu odjeću i parfem l'Airdu Temps. O meni ne zna ništa osim mojih izmišljotina, daje mi da pijem homeopatske tinkture od sipine kosti i joda kako bih smirila živce. Puna je suosjećanja zbog mogega nesretnog djetinjstva i zbog tragedija koje su me tako mladu lišile oca, zatim majke, očuha i sestrice. Zabrinuta je zbog moje sramežljivosti, nedostatka ženstvenosti i činjenice da nikada nisam bila intimna s muškarcem. Za to krivi mogega oca – kojega sam opisala u ruhu Rova Straitleyja – pa me potiče da dovršim sve nedovršene poslove, pronađem smirenje i samoodređenje.

Palo mi je na pamet da možda jesam.

S one strane bulevara blistaju oštri rubovi Pariza, grada ogoljena vjetrom kasne jeseni. To me čini nemirnom, tjera me da točno odredim kamo vjetar puše, da se upitam koje je boje svjetlo iza udaljena horizonta.

Moj licej u predgrađu čini se banalnim prema Sv. Oswaldu. Maleni projekt što mi predstoji već mijе i ranije uspijevao pa mi se izgledi da se skrasim, prihvatim promaknuće, uklopim na novo radno mjesto sada čine previše jednostavnim. Nakon Sv. Oswalda želim više. Još uvijek

⁵³ He, la ReINETTE. Ca vapas?, franc., hej, kraljičice, kako je?

⁵⁴ Tout va bien, franc., Sve je u redu.

želim prkositi, boriti se, osvajati – sad mi se čak i Pariz čini premaleni da zadovolji moje ambicije.

Pa kamo onda? U Americi bi možda bilo dobro, u zemlji kamo ljudi odlaze izgraditi novi život, gdje biti Britanac automatski znači biti džentlmen. U Ameriku, zemlju crno-bijelih vrednota, zemlju zanimljivih različitosti. Vjerujem da bi tamo moglo biti mnogo nagrada za tako talentirana igrača kao što sam ja. Da, možda mi se Amerika sviđa.

Ili Italija, gdje me svaka katedrala podsjeća na Sv. Oswald, a prašnjave i prljave, ali fantastične stare gradove obasjava zlaćano svjetlo. Možda Portugal ili Španjolska – a možda i dalje, Indija ili Japan – sve dok se jednoga dana ponovno ne nađem ispred glavnih vrata Sv. Oswalda, poput zmije s repom u ustima, čija ambicija polagano zateže Zemlju.

Kada bolje razmislim, čini se da mi to ne gine. Možda ne ove godine – možda čak ni ovoga desetljeća – ali jednoga ću se dana ponovno naći tamo, gledati terene za kriket i polja za ragbi, četverokutna dvorišta i arke, dimnjake i podizne rešetke Sv. Oswalda, klasične gimnazije za dječake. Ta mi je pomisao neobično utješna – poput slike svijeće što gori u prozoru samo za mene – kao da je prolazak vremena, o čemu sve češće razmišljam u posljednjih nekoliko godina, tek prolazak oblaka preko onih dugačkih, zlatnih krovova. Nitko me neće prepoznati. Godine neprekidnog mijenjanja dale su mi zaštitne boje. Samo bi me jedna osoba mogla prepoznati, i ja kanim čekati dugo nakon što Roy Straitley ode u mirovinu prije negoli ponovno pokažem svoje lice – bilo koje od svojih lica – u blizini Sv. Oswalda. Šteta u neku ruku. Možda bih uživala u konačnoj igri. Ipak, kada se vratim u Sv. Oswald ne smijem zaboraviti potražiti njegovo ime na počasnoj ploči među starim centurionima. Uvjeren sam da ću ga tamo naći.

14. studeni

MISLIM DA JE NEDJELJA, ALI NISAM POSVE SIGURAN. SESTRA RUŽIČASTE kose je ponovno ovdje, uređuje bolesničku sobu; čini mi se da sam vidio i Marlene kako tiho sjedi na stolcu pokraj moje postelje i čita. Ali danas je prvi dan u kojemu vrijeme ide svojim prirodnim tijekom, a plime nesvjestice, što su protekloga tjedna i noću i

danju vladale mojim svijetom stadoše se povlačiti.

Čini se da je gospođica Dare netragom nestala. Njezin je stan očišćen, njezin je automobil pronađen spaljen, njezina posljednja omotnica s plaćom stoji netaknuta. Marlene, koja provodi vrijeme između bolesničke sobe i školskoga ureda, rekla mi je kako su potvrde i pisma što je Dianne predala u vrijeme prijave za posao lažni, a da prava Dianne Dare, koja je prije pet godina zaslužila svoju titulu iz jezika u Cambridgeu, već tri godine radi za malenoga izdavača u Londonu i nikada nije čula za Sv. Oswald.

Naravno, Diannin su opis razaslali na sve strane. Ali izgled se može promijeniti, novi identitet izmisliti, a ja nagađam kako nam je gospođica Dare – ili gospođica Snyder, ukoliko se još uvijek tako zove – već daleko umakla.

Bojim se kako u vezi s njezinim slučajem nisam mogao pomoći policiji onoliko koliko bi oni željeli. Samo znam da je ona pozvala ambulanta kola i da su mi bolničari pružili neophodnu prvu pomoć te mi spasili život. Idućega je dana mlada žena, koja se predstavila kao moja kći, na odjelu ostavila paket umotan kao dar. Unutra su pronašli lijepo graviran starinski srebrni džepni sat.

Nitko se ne može sjetiti lica te mlade žene, ali činjenica je da nemam kćer niti bilo kakvih rođakinja koje odgovaraju tome opisu. Bilo kako bilo, ta se žena više nije pojavila, a sat je tek običan sat, prilično star i malo potamnio, ali odlično pokazuje vrijeme unatoč starosti i licu koje možda nije lijepo, ali ima izrazitu osobnost.

To nije jedini dar što sam ga dobio ovoga tjedna. Nikada nisam vidio toliko cvijeća, pomislili biste da sam već pokojnik. Ipak, poslano je u najboljoj namjeri. Tu je kaktus s gustim bodljama od mojih Brodie dječaka s drskom porukom: Mislimo na Vas. Afrička ljubičica od Kitty Teague, žute krizanteme od Pearmana, vodenike od Jimmyja, miješani buket od zbornice, Jakobove ljestve od licemjernih Nationa, zeleni ljljan od Monumenta (možda kako bi nadomjestio one što ih je Devine uklonio iz ureda za klasične jezike) i od samoga Devinea golemi ricinus što s neodobravanjem sjaji pokraj moje postelje kao da se pita zašto još nisam umro.

Malo je falilo, rekli su mi.

Što se tiče Keanea, njegova je operacija trajala nekoliko sati, dobio je tri i pol litre krvi. Došao me je posjetiti neki dan, pa iako je njegova

medicinska sestra inzistirala da se ne diže iz kolica on je izgledao nevjerojatno dobro za čovjeka koji je utekao smrti. Opisuje u bilježnicu vrijeme provedeno u bolnici, sa skicama sestara i otrovnim opažanjima o životu na odjelu. Možda se iz toga jednoga dana rodi knjiga, kaže on. Pa, drago mi je što svi ovi događaji barem nisu uništili njegovu kreativnost. Rekoh mu kako se ništa dobro ne rađa kada se učitelj pretvori u piskaralo, pa ukoliko želi poštenu karijeru treba se držati onoga u čemu je doista dobar.

Pat Bishop je napustio kardiološki odjel. Sestra ružičaste kose, ime joj je Rosie, priznala je kako joj je od srca laknulo. – Tri Ozzieja u isto vrijeme? Kosa će mi pobijeljeti od toga, jadikuje, premda sam primijetio kako se znatno smekšala prema meni (najvjerojatnije je to posljedica Patova šarma) i da sa mnom provodi više vremena negoli s bilo kojim drugim pacijentom.

U svjetlu novih dokaza sve su optužbe protiv Pata odbačene, iako je još uvijek suspendiran po nalogu Novoga ravnatelja. Mojim su ostalim kolegama šanse bolje, nijedan nije službeno optužen pa se u svakome trenutku mogu vratiti na posao. Jimmy je vraćen na staro radno mjesto – službeno dok mu Škola ne nađe zamjenu, ali meni se čini kako će on postati dijelom inventara. Jimmy vjeruje kako je drugu priliku dobio zahvaljujući meni, iako sam mu već nekoliko puta objasnio kako ja s time nemam nikakve veze. Istina, rekao sam nekoliko riječi doktoru Tidyju, to je sve, a što se tiče ostalog, svalite to na predstojeću školsku inspekciju i činjenicu kako bi bez našeg budalastog, ali uglavnom spretnog, majstora mnogi zupčanici i kotači Sv. Oswalda već odavno stali.

Što se tiče mojih ostalih kolega, čujem da je Isabelle otišla. I Light nas je napustio (čini se kako se kani upisati na tečaj biznis-menadžmenta jer mu je učiteljski posao previše zahtjevan). Pearman se vratio, na tajno razočaranje Erica Scoonesa, koji je u Pearmanovoj odsutnosti već vidio sebe na mjestu šefa odjela. Kitty Teague se prijavila na radno mjesto šefice godine u Sv. Henryju i uopće ne sumnjam da će ga dobiti. Bob Strange obavlja svoj posao privremeno – iako glasine govore kako trpi prilično velik neposluh dječaka. Šuška se da pripremaju otpremninu (i to poveću) za Pata, kako bi osigurali da se više neće vratiti na svoje radno mjesto.

Marlene misli da bi se Pat trebao boriti – sindikat će ga svakako

podržati – ali skandal je skandal, bez obzira na ishod uvijek će biti ljudi koji će se glasati s uobičajenim klišejima. Jadni Pat. Pretpostavljam kako bi ipak negdje mogao dobiti posao ravnatelja, ili što je još bolje, mjesto glavnoga ispitivača. Ali njegovo srce pripada Sv. Oswaldu, a njegovo je srce slomljeno. Nije ga slomila policijska istraga – napokon, oni su samo radili svoj posao – već tisuće malenih rezova: telefonski pozivi što mu nisu uzvraćeni, nelagoda na licima prilikom slučajnih susreta, prijatelji koji su se priklonili onoj strani odakle puše vjetar.

– Mogao bih se vratiti, reče dok se spremao otići. – Ali više ne bi bilo kao prije. – Razumijem ga. Kada se jednom čarobni krug prekine više ga se nikada ne može u potpunosti spojiti. – Uostalom, – nastavio on, – nikad to ne bih učinio Sv. Oswaldu.

– Ne vidim zašto, reče Marlene koja gaje čekala. – Napokon, gdje je bio Sv. Oswald kada je tebi bila potrebna pomoć?

Pat samo slegne ramenima. To se ne može objasniti, pogotovo ne jednoj ženi, čak ni posebno, jednoj u milijun, kao što je Marlene. Nadam se da će se brinuti za Pata, nadam se da će uvidjeti kako se neke stvari nikada ne mogu do kraja razumjeti.

A Knight?

Colina Knighta još uvijek nema, a svi osim dječakovih roditelja pretpostavljaju da je mrtav. Gospodin Knight kani tužiti Školu i već je pokrenuo nekoliko energičnih, dobro reklamiranih kampanja, tražeći da se uvede – Colinov zakon – koji bi uključivao obvezno DNK testiranje, psihološku procjenu i strogu policijsku provjeru svih koji imaju namjeru raditi s djecom – kako bi se osiguralo, kaže on, da se ono, ma što to bilo, što se dogodilo njegovu dječaku nikada ne ponovi.

– Marlene, rekoh. – Što je bilo s djetetom?

Stajala je pokraj postelje s naočalama za čitanje na nosu i pažljivo proučavala etiketu na loncu s cvijećem. Mislio sam naravno na Leonovo dijete – Leonovo i Francescino – i ona je to zasigurno znala, jer joj se lice iznenada ukoči i poprimi prazan izraz koji me nakratko podsjeti na gospodu Knight.

– Ova je biljka veoma suha, reče. – Potrebna joj je voda. Doista ne znam, Roy, kako ćeš se uspjeti brinuti o svim tim biljkama.

Pogledah je. – Marlene, rekoh.

Napokon, to je dijete njezino unuča. Leonovo dijete, optimistična mladica, živi dokaz da je on postojao, da se život nastavlja, da uvijek

ponovno dolazi proljeće – sve sami klišeji, znam, ali na tim se malenim kotačima okreću oni veći, i gdje bismo bili bez njih?

– Marlene, ponovih.

Pogledala je Bishopa, koji je malo dalje razgovarao s Rosie. Zatim polako kimne. – Htjela sam ga uzeti, reče napokon. – On je bio Leonov sin, naravno da sam ga željela, ali bila sam razvedena, prestara za posvajanje djeteta, imala sam kćer koja me je trebala i posao što je uzimao dosta vremena. Baka ili ne, nikada mi ne bi dopustili da ga uzmem. A ja sam znala, vidim li ga – makar samo jedanput – nikad ga neću moći pustiti od sebe.

Dijete su dali na usvajanje. Marlene nikad nije pokušala saznati kamo. Mogao je biti bilo gdje. Ne znaju mu ni ime, ni gdje živi. Mogao je biti bilo tko. Mogli smo ga sresti na utakmici kriketa između škola, u vlaku, ili proći pokraj njega na cesti i ne bismo znali da je to on. Možda nije živ – i to se događa, znate – možda je ovdje, četrnaestogodišnjak među tisuću drugih, mlado pomalo poznato lice, čuperak kose, pogled...

– Zacijelo ti nije bilo lako. – Nekako sam se snašla, reče ona. – A sada?

Stanka. Pat je bio spreman poći. Prišao je mojoj postelji, bilo gaje neobično vidjeti u trapericama i majici kratkih rukava (učitelji u Sv. Oswaldu nose odijela). Nasmiješio se.

– I nas dvoje ćemo se već nekako snaći, reče Marlene i primi Pata za ruku. Bilo je to prvi put da je vidim kako to radi, i u tom trenutku shvatih kako ih više nikada neću vidjeti u Sv. Oswaldu.

– Sretno, rekoh misleći zbogom.

Trenutak su stajali u podnožju moje postelje držeći se za ruke, gledajući me. – Pazi na se, stari, reče Pat. – Još ćemo se sresti. Bože, jedva te vidim iza sveg tog prokletog cvijeća.

Ponedjeljak, 6. Prosinca

ČINI SE KAKO ME BAŠ I NE TREBAJU. TAKO MI JE BAREM REKAO BOB

Strange kada sam se jutros pojavio na poslu. – Za ime Boga, Roy. Dječake neće ubiti propuste li nekoliko satova latinskoga!

Pa možda i neće, ali meni je stalo do rezultata mojih dječaka, stalo mi je do budućnosti klasičnih jezika u Školi, uostalom, osjećam se

mного bolje.

Oh, da, liječnik je rekao ono što liječnici uvijek kažu, ali ja se sjećam Bevansa dok je još bio maleni, punašni dječak na mojim satovima latinskoga, imao je naviku skidati cipelu za vrijeme nastave, i bit ću proklet dopustim li da on meni zapovijeda.

Ispostavilo se da su Meeku dali da se brine o mojemu razredu. To sam mogao čuti već po galami stoje dopirala kroz strop tihe sobe, neobična nostalgичna mješavina zvukova, među njima su se smjesta mogli prepoznati Anderton-Pullittov neumorni falset i Brasenoseovo zvučno mumljanje. Bilo je i smijeha stoje lepršao niza stube i na trenutak se činilo kao daje uobičajeni dan, onakav kakvih je mnogo, ispunjen zvucima dječaka koji se smiju, Meeka

koji se buni, mirisa krede i zagorjela prepečenca što dopire iz srednjega hodnika. U daljini tuku zvona, vrata što se zatvaraju, koraci. Čuje se neobičan zvuk sklizanja torbi po ulaštenome podu, pete mojih kolega dok tap-tapkaju prema nekom od ureda ili na sastanak, te prašnjavi, zlačani zrak zvonika.

Duboko uzdahnuh. Ahhh.

Kao da me godinama nije bilo, ali već osjećam kako događaji prethodnih tjedana nestaju, poput sna što se nekoć davno, davno dogodio nekome drugome. Ovdje u Sv. Oswaldu još uvijek ima bitaka koje treba izboriti, lekcija što ih treba podučiti, dječaka kojima treba objasniti Horacijevu istančanost i zamke upotrebe apsolutnog ablativa. Sizifov posao, ali sve dok me noge nose kanim ga obavljati. Šalica čaja u jednoj ruci, primjerak The Timesa (otvoren na stranici s križaljkom) uredno presavijen pod drugom rukom, halja što prašnjavo lupka po uglačanu podu dok odlučno koračam prema zvoniku.

– Ah, Straitley. – To je Devine. Taj suhi ton pun negodovanja uvijek prepoznajem kao i činjenicu da me nikada ne zove imenom.

Eno ga, stoji pokraj stuba, sivo odijelo, modra svilena kravata, ispeglana halja. Uštirkan je blaga riječ za njegovu ukočenost, lica poput drvene figure Indijanca ispred trgovine duhanom na jutarnjemu suncu. Naravno, nakon slučaja s gospođicom Dare moj je dužnik, pa pretpostavljam kako to još više kvari naše odnose.

Iza njega poput stražara stoje dvojica muškaraca u elegantnim odijelima spremni za administrativne poslove. Naravno. Inspektori. Zbog sveg uzbuđenja potpuno zaboravih da danas dolaze, iako sam

primijetio neobičnu suzdržanost i pristojnost dječaka dok su dolazili u školu. Na parkiralištu za goste osvanula su tri mjesta za invalide za koje sam uvjeren kako prethodne

večeri nisu bila tu.

– Ah. Inkvizicija. – Lagano salutirah.

Staro mi Kiselo grožđe dobaci jedan od svojih pogleda. – Ovo je gospodin Bramley, reče pokazujući s poštovanjem prema jednome od posjetitelja. – A ovo je njegov kolega, gospodin Fawn. Oni će pratiti vaše jutarnje satove.

– Ah, tako, rekoh. Od Devinea se upravo moglo očekivati kako će mi upriličiti tako nešto prvoga dana kad se vratim na posao. Pa, čovjeka koji se spušta tako nisko da se koristi manevrima u vezi sa zdravljem i sigurnošću škole ne preza ni od čega, uostalom, ja sam u Sv. Oswaldu predugo da bih se dao zastrašiti od para Odijela s podlošcima za pisanje. Nasmiješih im se najsrdačnije što sam mogao te parirah Devineu. – Pa, upravo krenuh u ured klasičnih jezika, rekoh. – Veoma je važno imati vlastiti prostor, nije li tako? Ah, ne obraćajte pažnju na njega, rekoh inspektorima dok je Devine odmicao srednjim hodnikom poput mehaničke gazele. – On se lako uzbudi.

Pet minuta kasnije stigismo do ureda. Ugodan, maleni prostor, moram reći. Uvijek mi se sviđao, a sada kada su ga Devineovi ljudi oličili izgleda još udobnije. Moji su zeleni ljljani ponovno na svojem mjestu, izvučeni iz kakva zabačena kutka kamo ih je Devine otprovio, moje su knjige uredno poslagane na nekoliko polica iza radnog stola. Najbolje od svega jest što je tiskani natpis na kojemu je pisalo – Ured njemačkoga jezika – zamijenjen urednom pločicom na kojoj jednostavno piše – Klasični jezici.

Pa, znate, ima dana kada dobivate, ima dana kada gubite. Tako sam i ja ovoga jutra pobjednički uplovio u učionicu 59, zbog čega se je Meeku objesila donja čeljust, a u zvoniku nastao muk.

Trajao je svega nekoliko sekundi, zatim se s drvenih podova stao dizati zvuk potmule tutnjave, poput rakete koja se sprema poletjeti. Tada skočiše na noge – svi odreda, pljeskali su i klicali, vikali i smijali se. Pink i Niu, Allen Jones i McNair, Sutcliff i Brasenose, Jackson i Anderton-Pullitt i Adamczvk i Tayler i Sykes. Svi moji dječaci – pa, ne baš svi – i dok su tako stajali smijući se, plješući i uzvikujući moje ime vidjeh da je i Meek ustao, dok mu se bradato lice ozarilo iskrenim

osmijehom.

– To je Kvaz!

– Živ je!

– Vratili ste se, gospodine!

– Znači li to kako ni u ovom tromjesečju nećemo dobiti pravoga učitelja?

Pogledah na svoj džepni sat. Uz škljocaj ga zatvorih. Na poklopcu bijaše moto škole:

Audere, agere, auferre.

To dare, to strive, to conquer.⁵⁸

Naravno, ne postoji način da sa sigurnošću doznam je li mi gaje poslala gospođica Dare, ali uvjeren sam da jest. Pitam se gdje je – tko je sada. Bilo kako bilo, nešto mi govori kako ovo možda nije posljednji put da smo za nju čuli. Ta me pomisao ne brine kao što bi me možda brinula ranije. I prije smo nailazili na izazove i svladavali ih. Ratovi, smrti, skandali. Dječaci i učitelji dolaze i odlaze, ali Sv. Oswald ostaje zauvijek. Naš djelić vječnosti.

Je li ona to zato učinila? Gotovo da vjerujem da jest. Urezala je svoje mjesto u srcu Sv. Oswalda, za tri je mjeseca postala legenda. Što sada? Hoće li se vratiti u nevidljivost – u anonimn život, naći jednostavan posao, možda će čak zasnovati obitelj? Je li to ono što monstumi rade kada njihovi junaci ostare?

Na trenutak dopustih da buka postane još glasnija. Galama je bila strahovita, kao da tristo, a ne trideset dječaka divlja u malenoj prostoriji. Zvonik se tresao. Meek je izgledao zabrinuto. Čak su i golubovi odletjeli s balkona dok je za njima lepršalo perje. Ovo je trenutak koji će mi dugo ostati u sjećanju. Zimsko sunce što se u kosim zrakama probija kroz prozore, prevrnuti stolci, išarani stolovi, školske torbe razbacane po izbljedjelim podnim daskama. Miris krede i prašine, drva i kože, miševa i ljudi. I dječaci, naravno. Dječaci obješene kose, nasmijani, razdraganih pogleda, sjajnih čela što blistaju na suncu, razigrani derani prstiju umrljanih tintom što udaraju nogama o pod, gađaju se poklopcima od kemijskih olovaka, galamdžije s košuljama što im vire iz hlača i subverzivnim čarapama.

Ima trenutaka kada oštar šapat djeluje. Drugi pak put, rijetko, kada doista treba nešto važno naglasiti, potrebno je viknuti. Otvorih usta, ali ništa se nije čulo. Ništa. Ni glasa.

Na hodniku se oglasilo zvono, udaljeno zvrndanje koje sam prije osjetio negoli ga čuo od rike u razredu. Na trenutak sam bio uvjeren kako je ovo kraj, kako sam osim glasa izgubio i svoj dar, kako će dječaci umjesto da se uozbilje jednostavno poput stampeda izjuriti na zvuk zvona i ostaviti me poput jadnoga Meeka, da slabašno protestiram zbog njihove anarhije. Na trenutak sam u to gotovo povjerovao dok sam stajao na vratima sa šalicom u ruci, a dječaci su poput lutaka na oprugama razdragano skakali.

Zatim zakoračih dva koraka na svoju palubu, oslonih se objema rukama na stol te odlučih provjeriti pluća. – Gospodo. Tišma! – Baš kako sam i mislio. Snažna kao i uvijek.

Zahvale

Još jedanput želim izraziti svoju duboku zahvalnost mnogima – agentima, redaktorima, korektorima, marketinškim stručnjacima, grafičarima, knjižarima i zastupnicima – koji su naporno radili kako bi se ova knjiga našla na policama. Posebno mjesto na Počasnoj ploči ide kapetanici hokejaške momčadi Serafini Clarke; hvala i kapetanu netball momčadi Brieu Burkemanu; Jennifer Luithlen za utakmice u gostima; Francesci Liversidge za njezin urednički doprinos školskome časopisu i Louise Page za promociju Škole u vanjskome svijetu. Domski bodovi idu školskoj tajnici Anne Reeve i šefu odjela informatike Marku Richardsu. Medalja za umjetnost još jedanput ide Stuartu Haygarthu; nagrada za francuski (iako u razočaravajućoj godini) ide Patricku Janson-Smithu. Prefektove značke idu Kevinu i Anouchki Harris, a Nagrada za pletarstvo gospođice Joyful ide (treću godinu zaredom) Christopheru Fowleru.

I na kraju, iskreno i srdačno hvala mojim Brodie dječacima (rekla sam da ćete daleko dogurati), mojemu nekadašnjem razredu 3.H, članovima Roleplay kluba i svim kolegama u LGS-u kojih je toliko puno ih da ne bih poimence nabrajala. A za one od vas koji se možda plaše da će se prepoznati na stranicama ove knjige – možete biti mirni – niste u njoj.

Kompletan program aktivnosti za ovo tromjesečje možete pronaći na školskome webiteu joanne-harris.co.uk.